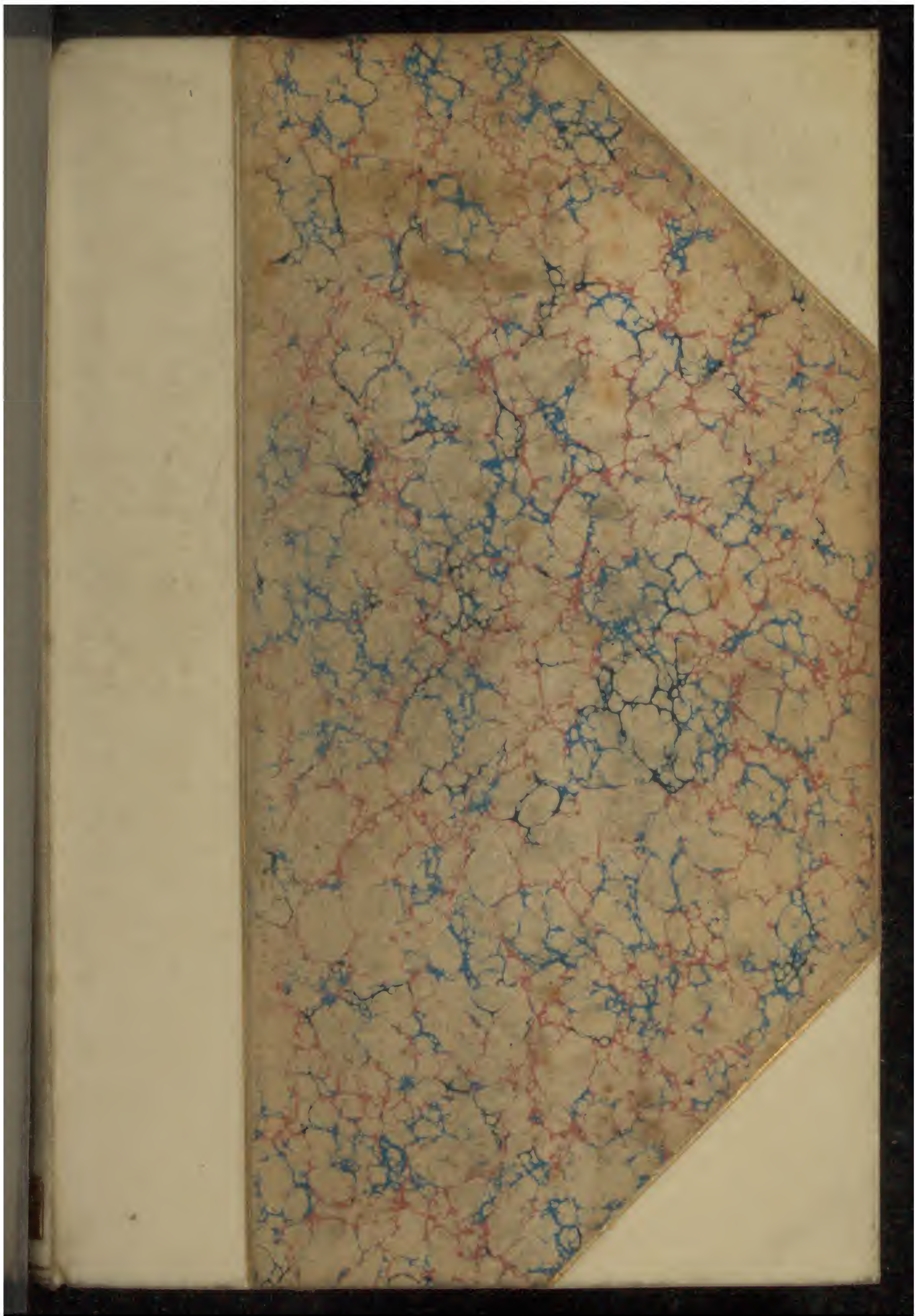
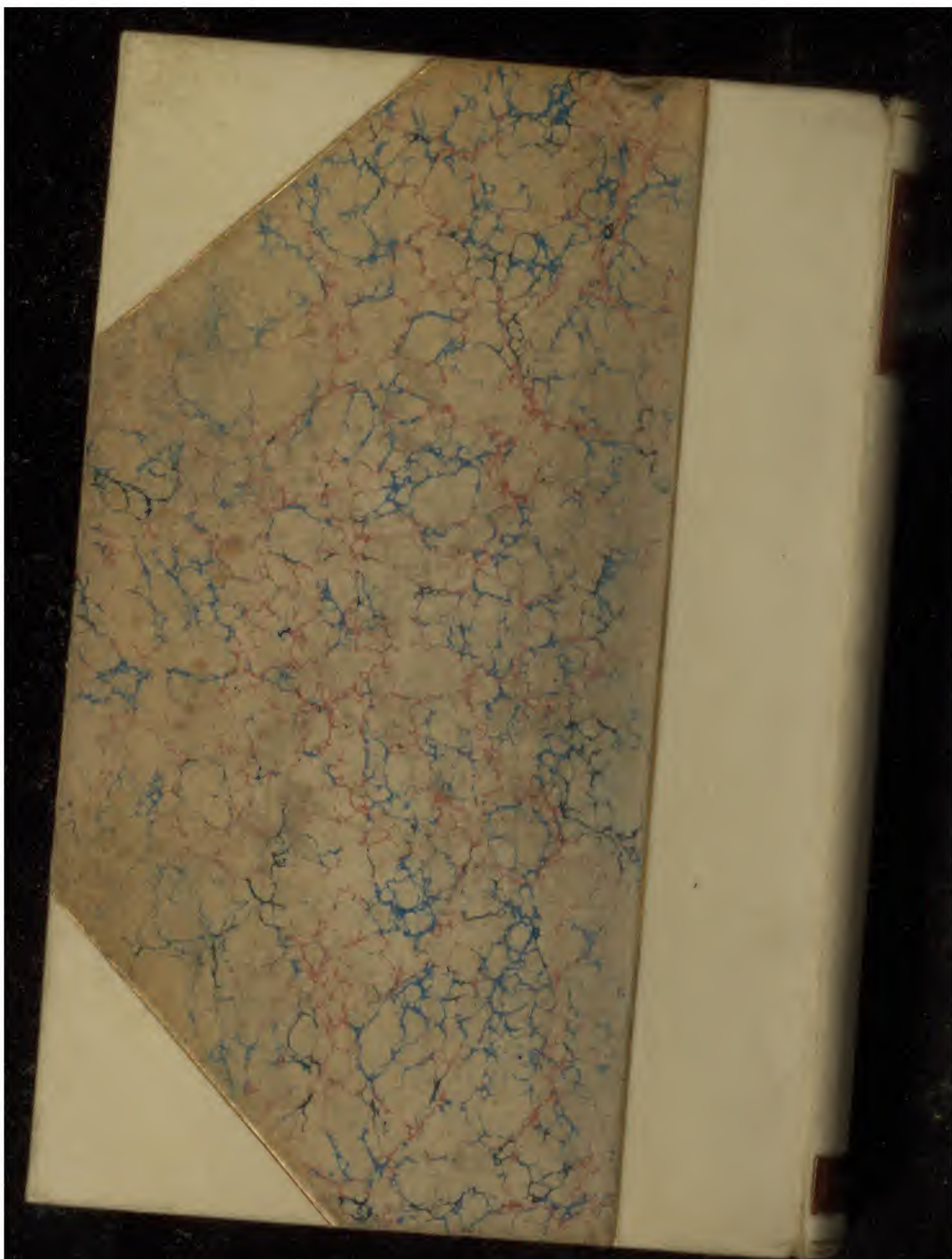
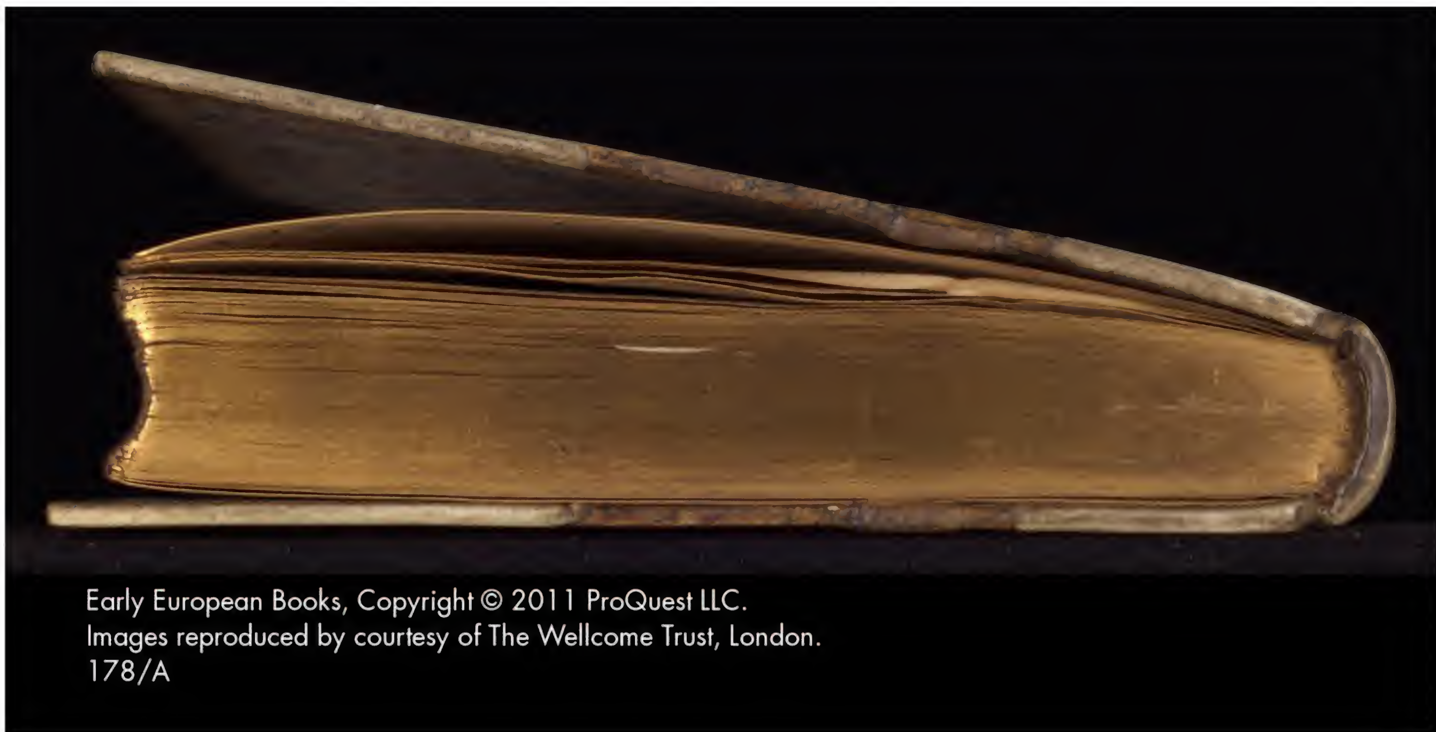

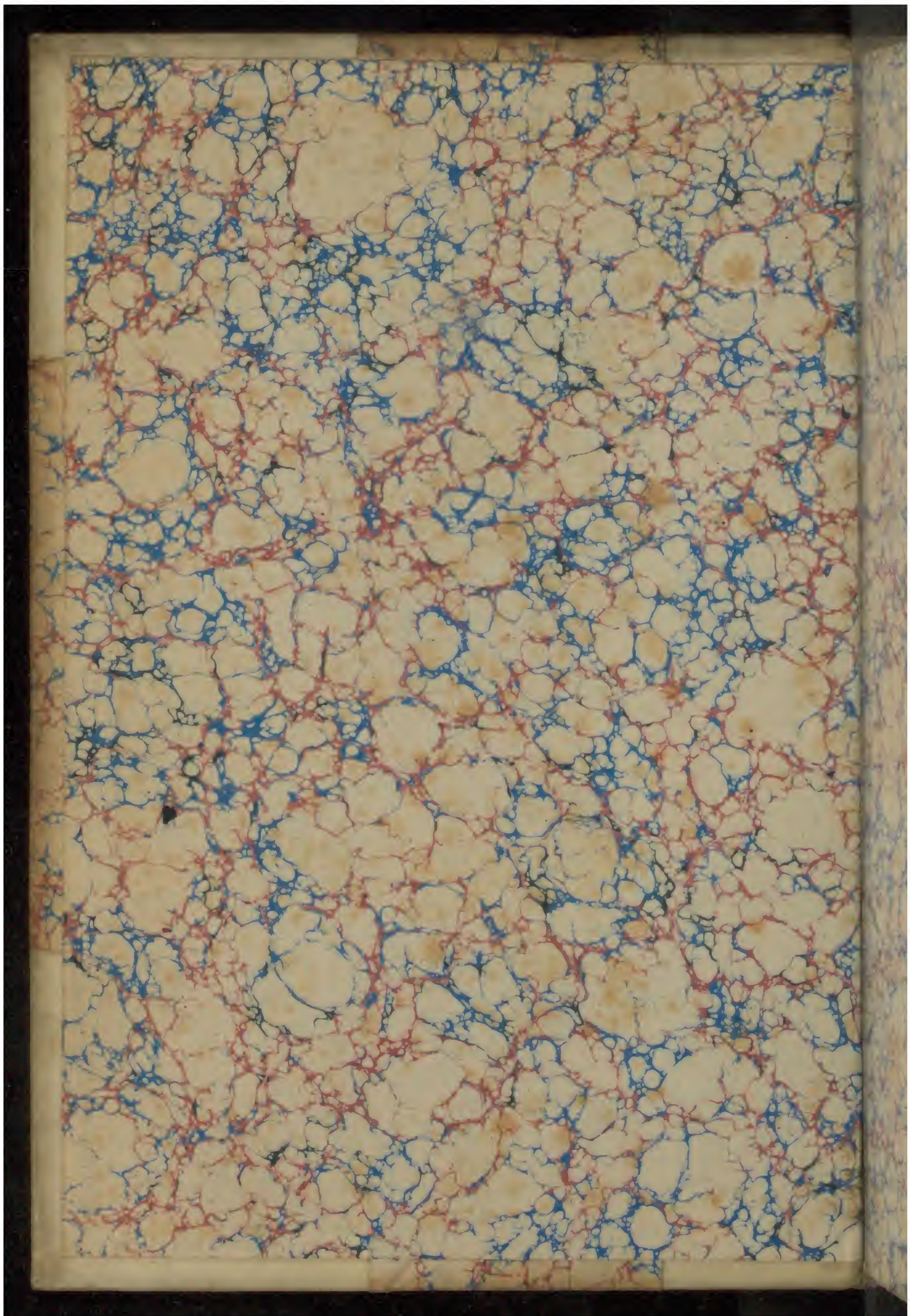

DE
SECRETIS

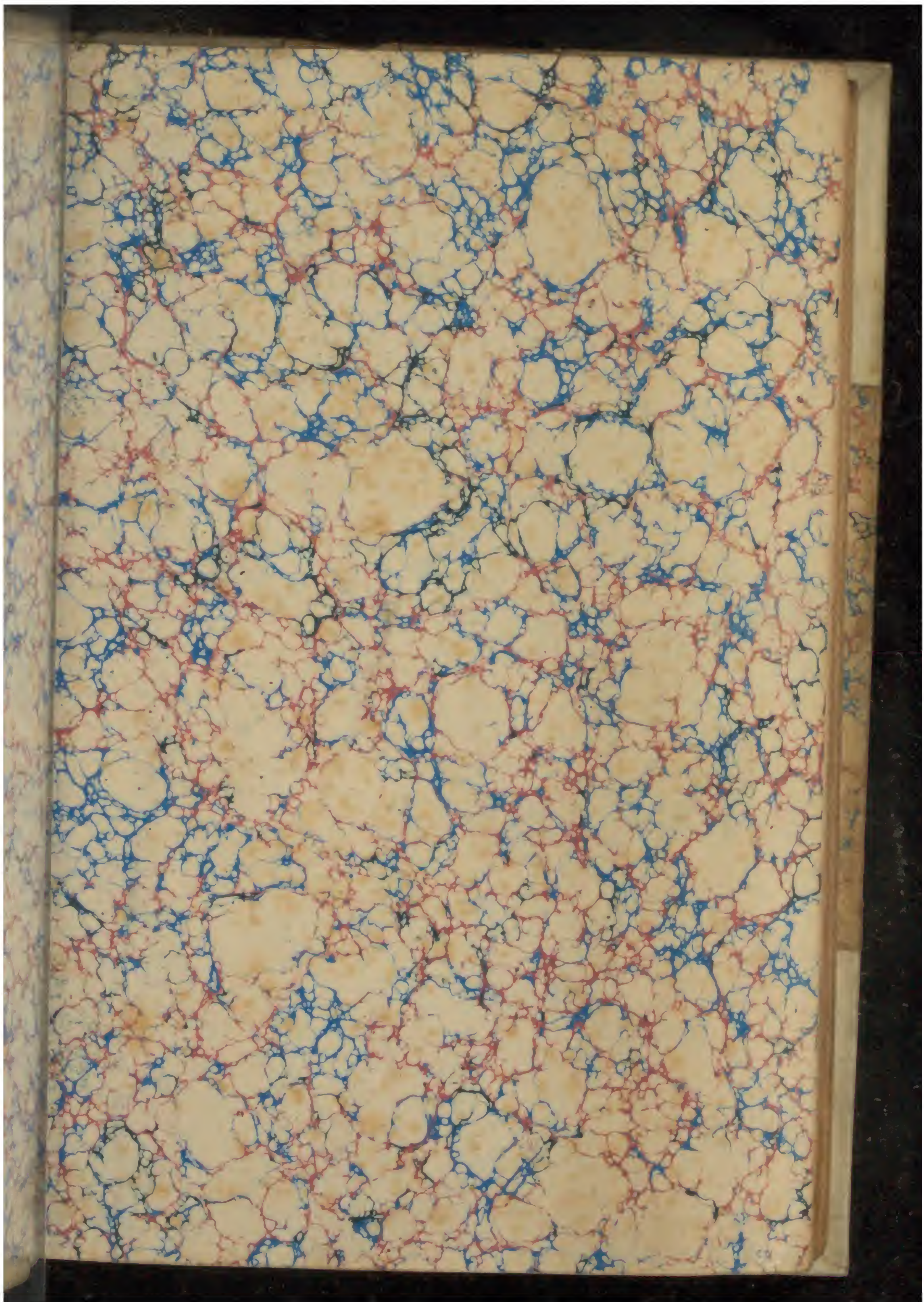

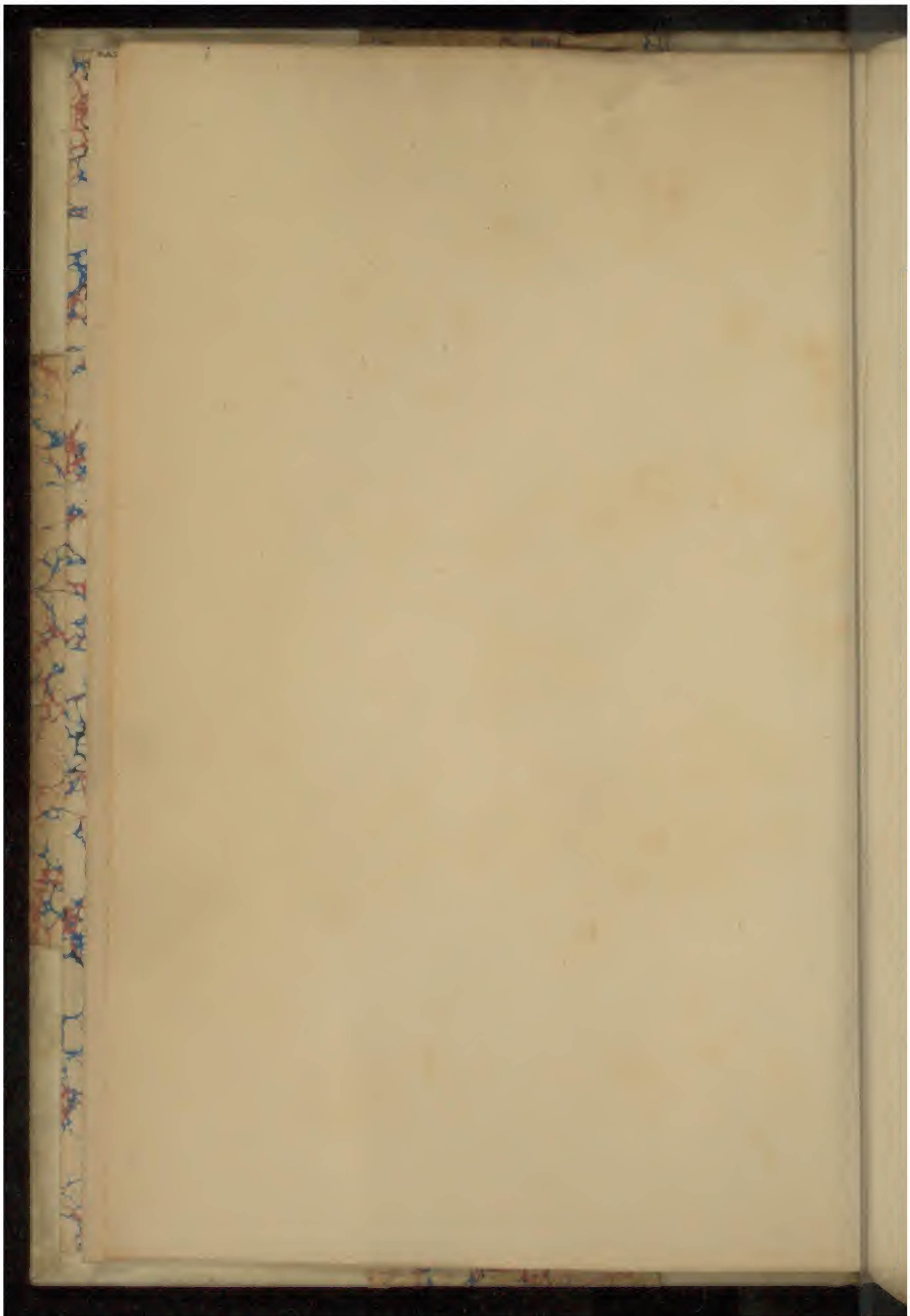

Siroppo che mondifica il Corpo c: 79

92

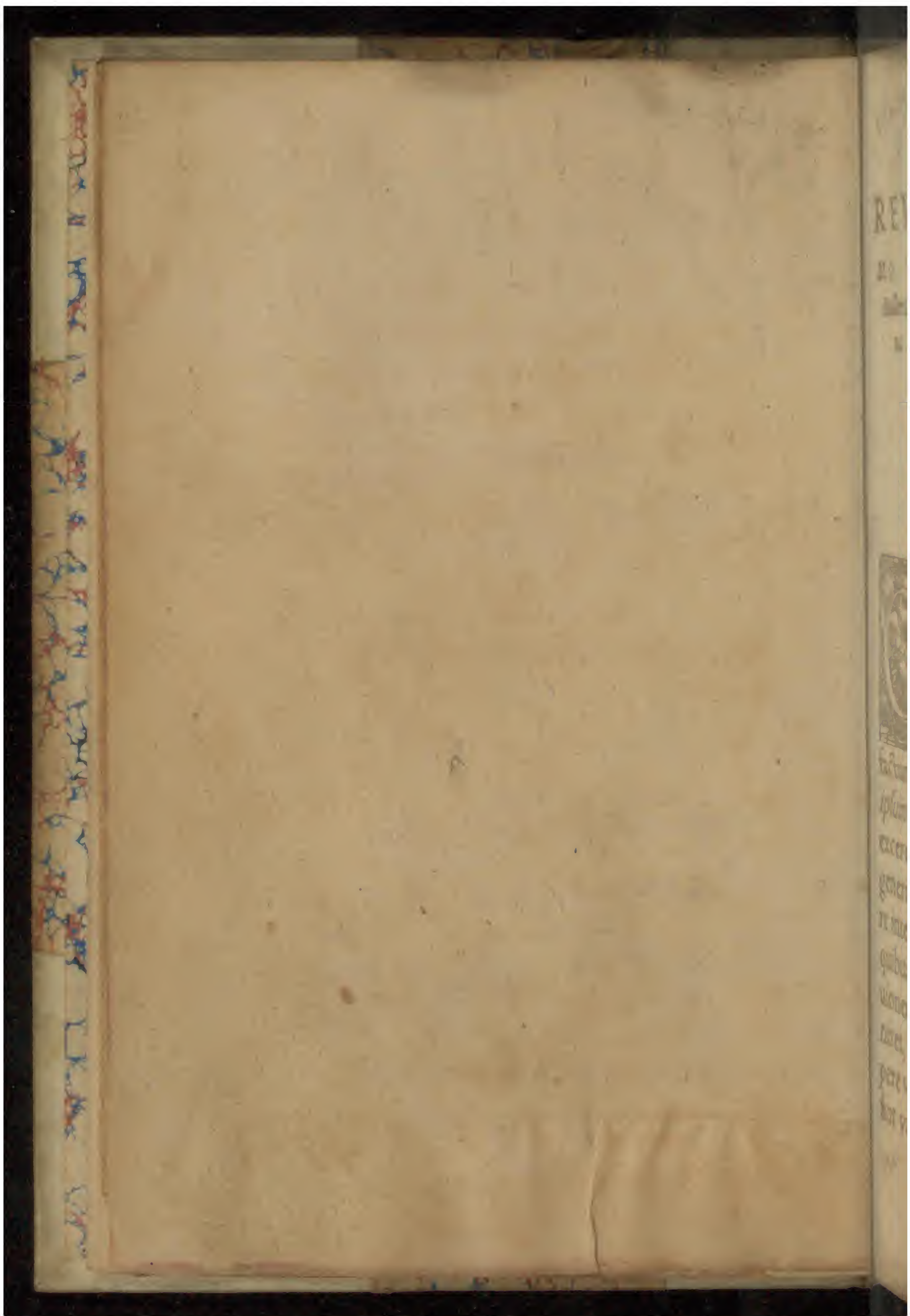
D. ALEXII PEDEMONTANI

DE SECRETIS LIBRI SEX MIRA QVADAM RERVM VARIETATE REFERTI ex Italico in latinum sermonē nunc primum translati.

PER IOANNEM IACOBVM weckerum, medicum

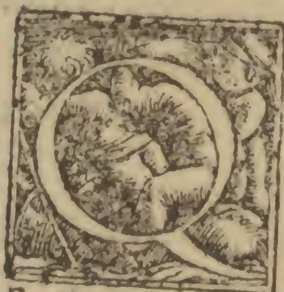
BASILEAE

ANNO M. D. LIX.

REVERENDISSIMO VIRO D. CASPARO Mullero ſancti Blaſij Abbati digniſsimo, domino ac patrono ſuo ſemper colendiſsimo Ioannes Iacobus Veckerus medicus.

S. P. D.

VOD hos libros ex Italico in latinum ſermonũ tranſtulerim reuerẽdiſsimè atque opt. pater, nulla alia ratione id factum eſſe ſcias, quàm quòd tum me ipſum in lingua Italica aliquo modo excercerem, tum etiam quòd omni generi hominum hos libros vtiles fore inteligerem. Nam cum facilè ea in quibus nos non exercemus, in obliuionem veniãt, ne id ipſum mihi eueniret, hos libros tranſferendos ſuſcipere volui. Quantũ autem hi omnib. ſint vtiles, id cuiuis legenti perſpi-

cuum esse poterit, siquidem nullum ferè artis genus est, cui maximum adiumentum non afferāt. Verùm cum in more & consuetudine positum sit, vt qui opus aliquod editurus est id sub alicuius nomine in lucem proferat: hanc laudabilem consuetudinem ego quoque imitaturus, sub tuo sacrato nomine, hos de varijs & minimè vulgaribus rebus, expromere constitui, quòd literarum amatorib. semper faueas, ab omnibúsque nō solùm benignus atque humanissimus planè, verùm etiam multis, & maximis virtutibus, quibus cæteros omnes excellis, ornatus esse prædicaris. Quare colendissime præsul hos de secretis libros sic recipito, ut non doni magnitudinem verùm donantis animum respicias. Continent enim omnis generis res arcanas, atque reconditas, eásque non minus varias, quàm veras, modò probè administrentur, parentúrque. Primus enim liber remedia quædam ad varios morbos, rara quidem sed

dem ſed ratione iuuenta cõtinet, quæ tamen, vt abſque medicorum conſilio adminiſtrentur, non conſulo, cum in morbis curãdis non pauca ſint præ cognoſcenda. Quis enim morbum aliquem rectè & probè curabit, parte affecta, morbi ſpecie, causáque incognita? meo quidem iudicio nullus, niſi fortè plebeius quiſpiã vel empiricus qui abſque ratione medẽtes plurimos carnificum more iugulant. Quapropter, cum talium nullus, niſi medicus doctus, affectam partem morbi tam ſpeciem quàm cauſam aliaq́;, ex quibus omnibus, tum remediorum modum, tũ vim intelligere, licet, inuenire queat, nullo remedio temere tibi vtendum cenſeo, niſi prius conſilio periti medici adhibito. Sed vt ad ſecundum accedam librum, qui non ſolùm modum conficiendi olea, ex rebus odoratis, complectitur, ſed etiam aquarum, puluerum odoratorum, & ſmegmatum compoſitionem quæ non ſolùm ad plurima vtilia cenſentur, verũ

etiã ſcitu digna, pulcherrimaq; ſunt. Tertius liber omnis generis fructus condire docet, delicatè quidem & artificioſè, ita vt hunc condiendi modũ in hunc uſque diem plæriſque incognitum videam. Quartus ea, quæ ad corporis ornatum pertinent, Cypria planè arte tradit liber, qui lectu indignus fortè videri poſsit, niſi hocquoq; corporis venuſtãdi artificium, cũ aliqua medicinę parte, ſocietatẽ haberet atq; à nobiliorib. fœminis expeteret id quod etiam Galen. primo de cõpo ſitione medicamẽtorũ ſecundũ locos, teſtatur. Scripſit Crito librum de corporis ornatu: Item Cleopatra duos, vnum de corporis ornatu, alterum de fœminarum pulchritudine, quos omnes idem Galenus eodem in loco citat. Sed quid opus tot exemplis eſt? cum hos libros, non tanquam author in lucem proferam, ſed tanquam interpres, cuius eſt muneris, quæ in authore, quem uertendum ſumpſit, inuenerit, ea bona fide religioseq; tranſferre

Verùm

Verúm vt hæc ommittam, ad quintũ librum venio, qui oſſa, ligna, ferrum, pelles, aliáque huiuſmodi quolibet colore tingere docet, opificib. alijsꝗ quàm plurimis vtilis valdè, quemadmodum & ſextus varijs de rebus tractat, ad aurifices, aliosꝗ opifites pertinentibus. Quamobrem Reuerendiſsimè pater, te rogo vt munuſculum hoc qualecumꝗ, tanquam noſtræ induſtriæ primitias, ob tuas ſingulares virtutes, digneris accipere. Poſthac enim dabo operam, vt maiora digrioraꝗ à me habeas, quò meam erga te obſeruantiam, gratamꝗ in omnes tuos voluntatem melius agnoſcas. Valeas, viuáſque Domine & Patrone optime quàm diutiſsimè. Baſileę Nonis Iulij.

M. D. LIX.

D. ALEXII PEDEMONTANI AD LECTOREM

PRAEFATIO.

ON dubito, quin ij quibus iam per multos annos noti ſumus, etiam illud noſſe potuerint, me Dei uoluntate nobili genere (ut cum ijs loquar, qui uulgari, ne dicam inani opinione perſuaſi nobilitatem magis in aliorũ meritis ponunt, quàm proprijs & ſuis) procreatum eſse, ac ſupra meritum meum, fortunę reliquis bonis, & cõmodis fuiſſe cumulatũ. Dicam etiam, non gloriandi cauſa, ſed Dei dona prædicandi, me

à puero

à puero literis operam dediſſe, co
gnitionemq́ꝫ linguarũ nõ ſolùm
latinæ græcæ & hebraicæ uerùm
etiam chaldeę, arabicę, aliarumq́ꝫ
gentium eſſe conſecutum. Inpri-
mis uerò cum philoſophiæ ſtu-
dijs, arcaniſq́ꝫ naturæ cognoſcen
dis deditus eſſem, annos ſeptem
& quinquaginta eſſe peregrinatũ
ut eruditorum hominum haberẽ
notitiam. Itaq́ꝫ rerum multarum,
abditiſsimarumq́ꝫ cognitionẽ mi
hi comparaui, quam quidem nõ
ab eruditis ſolùm, uerùm etiam
à mulierculis, opificibus, agrico-
liſq́ꝫ haurire non dubitaui. Ter e-
nim in Orientem ſum profectus
aliaſq́ꝫ mundi partes peragraui:
in quo illud pro certo affirmare
poſſum, me aliquo in lòco ultra

quinq; menſes non mãſiſſe. Hoc meum ſtudium ac deſiderium nõ modò uniuerſales diſciplinas, uerùm etiam ſingularia arcana experimentaq́; cognoſcendi, præter quàm quòd, ut & in reliquis naturale erat (omnes enim natura ſcire deſiderant) ambitione quadam, gloriæq́; cupiditate ſuſtentabar, maximéque auebam ea noſſe quæ alijs eſſent ignota. Quo factum eſt, ut ne amiciſsimis quidẽ (adeo tenax eram arcanorum) quæ mihi eſſent comperta, aperire uellem. Semper enim dictitabã ſi arcana quæ ſunt, omnibus nota eſſent, arcana dici non poſſe, ſed peruulgata atque communia. Verùm enimuero, quum iam annos LXXXII. menſesq; ſeptem

natus

natus essem, uersarerq́ꝫ Mediola-
ni, ibique opifex quidam calculo
ita affectus esset, ut duobus dieb.
urinam reddere nequiret, chirur
gus quidam, qui eum curabat sci-
ens me ad eum morbum certa ha-
bere remedia, rogauit, ut aliquod
remediũ ei communicarẽ, uel
medicamentum ipsi præberem,
quo ægrum eo morbo laborantẽ
curare posset. Ego uerò cum hũc
intelligerem, aliorum inuẽtis uel-
le sibi commodum, laudemq́ꝫ cõ-
parare, quod petebat, facere re-
nui, sed si me ipse ad ægrotum du
ceret, remedium ægroto, idq́ꝫ gra
tis, adhibiturum. Medicus uerò
siue quòd puderet ab alijs suæ ar
tis præsidiũ accipere (fortè enim
se id arcani habere prædicauerat)

ſiue quęſtus gratia, rem in alios duos dies produxit: poſt quos tã-dem me ad ægrotum perduxit. Cum autem eò perueniſſem, iam miſer animam agebat: qui cum paulum ſublatis oculis me eſſet miſerabiliter intuitus, uitam cum morte commutauit. Qua de cauſa ita perturbatus, tantáque miſeratione affectus fui, ut mori et ipſe cuperem, præſertim cum uiderim mea ambitione, gloriaq́; inani effectum eſſe, quo minus bonus ille uir meis remedijs ſubleuaretur, quæ Deus & pater ille clementiſſimus mecum communicauerat. Et quidem tantum in me animi mei dolor potuit, ut iam in oculis hominum uiuere non cupiuerim ſed uitam ſolitariã agere. Verùm

cum ita

cum ita me comparatum esse scirē ut in cœnobijs, inter monachos me fortiores, uiuere non possem, locum quendam, à ciuitate remo-tum mihi comparaui, ubi & agel lum habeo ad uitandum otiū & aliquot libros: ibiq; uitam ago, meo iudicio monasticam & reli-giosam, cum unico famulo, quo utor, cùm ad alia mihi necessaria, tum ad uictum non mendicandū nobis, sed pecunia comparandū. Quoniam autem eius ægroti, cu-ius mortis propemodum autor fui, obliuisci non possum, non so-lùm illud remedium, uerùm etiā omnia in publicum edere uolui, quæ paucos admodum habere certò scio. Verùm cū non nisi ue-ra, ac re ipsa mihi comperta atque

explorata, edere uelim, hisce diebus partim ex ſcriptis meis, partim ex memoria collegi ea tantũ quæ uerißima certißimáque eſſe cognoui. Quòd ſi qua (quæ tamẽ ſunt pauca) ex iam editis libris collecta uidebũtur, non minus utilia ideo cenſenda ſunt, propterea quod, quæ antea erant dubia, nunc certa firmáque me authore habeantur. Nam pro certo affirmare poſſum, me ita affectum animo eſſe, ut nequaquam ſim pro certis & ueris ea editurus, quæ uera ac certa eſſe non ſcirem: neque hac præſertim ætate, hacꜩ animi corporísque mei affectione quicquam in uulgus proditur, quod æternæ mihi ignominiæ eſſet futurum. Illud tantùm lectores mo

nitos

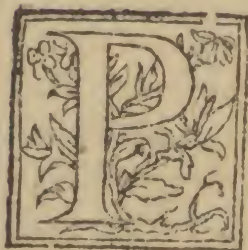
nitos uelim, ut magna cum diligẽtia administrent omnia, & quæ ad corpus humanũ pertinent, ea medicorũ cõsilio, opeq; aggrediãtur: quãuis minimè ignorẽ, quosdam medicos inueniri, qui quadã rustica inuidia, atque arrogantia, quæ ipsi ignorant, ea soleant uituperare. Quòd si cui ex ijs, quę hîc scribimus, aliquid parum feliciter cesserit, cogitet, quod fieri potest, se in aliqua parte aberrasse, denuóque rem ipsam ac maiori diligentia faciat, certũ habens, nihil hoc in libro contineri, quod & certissimum non sit, & uerissimum. Deo igitur mecum de his omnibus gratias agentes, præter hæc, alia etiam omnia à me, Deo fauente, expectabitis, quæ tot

annis, tot laboribus, itineribus, ſumptibus, ſtudio & induſtria conquiſiui.

D. ALEXII PEDEMONTANI DE SECRETIS LIBER *primus.*

RATIO ET MODVS CONSERVANDÆ *iuuentutis, senectutis tardandæ, ad tuendum hominem semper sanum & robustum, ac si in ætatis flore esset. Atque hæc partim diuturnis studijs partim plurimis experimentis sunt inuenta, quæ uir quidam magnus pro matrona quadam magnifica confecit: & huiusmodi experimentis senem quendam annorũ 70. canum, malè affectum, plurimisq; morbis uexatũ, ueluti ad ætatem 36. aut 38. annorum reduxit.*

RIMO semper in animo, & 1
ante oculos positũ esse oportet, nullum beneficium, nullumq; bonũ haberi posse quá à Deo solo, cuius clementiæ & benignitatis magnus ille propheta, fidei conscientia non incerta lætabundus clamat: Renouabitur sicut aquila iuuentus mea. Cæterùm hac ipsa clementia & benignitate sua Deus non solùm Ezechiæ

uitam tot numero annorum prolongauit; ſed etiam effecit,ut Moiſes centum & uigiti-ti annos uixerit, atq; ita, ut ne dens quidem aliquis ei fuerit commotus,neq; uiſus hebe-tior redditus ſit neque etiam capitis dolor, eũ unquã infeſtauerit. Quare cum potentiſ-ſimus benigniſsimusq́; creator et pater, ui-tæ terminũ ſingulis aſsignauerit,hominémque deinceps in ſua reliquerit poteſtate,uir-tutes deniq; proprietatesq́; rebus omnib. at tribuerit, fieri nequit, quin etiam ijs, uſq; ad prædictum uitæ terminum dederit poteſta-tem conſeruandi ſanitatem. Verùm cũ igno-rantia noſtra fiat, ut rebus ipſis ad naturam noſtram, morbosq́; occurrentes accomoda tis vti neſciamus: præterea et uictus ratione male, & extra ordinem ſeruata, fit,ut magna ex parte ægri reddamur, iuuentutem præci-pitemus, multũq; uitam noſtram contraha-mus. Itaq; ſi omnis noſtra ſpes, fidesq́; ſem-per in eo ipſo ſita eſſet, nosq́; ipſi ſic propter infinitam ſuam erga nos benignitatem, dice remus: Longitudine dierum replebo eũ, & oſtendam illi ſalutare meum: haud dubię ſe curi,atq; ab eo afflati,rebus ab ipſo conditis ad uſum noſtrum uteremur. Cum autem ſe-creta quædam, non ſolùm à me ipſo, longa admodum experentia inueſtigata,atque in-uenta, ſed etiam ab intimo amico meo, alia

quædam.

quædam probata, ad conſeruandam reſtituendamq; tum ſanitatem, tum iuuentutē, ede re uoluerim, primò liquorem ſeu potionem quandam, mirabiliter conſeruantem & reſtaurantem calorē innatum, humidumq; radicale ponam, in quibus ſanitas potiſsimum robur, et uita humana conſiſtit.

LIQVOR SEV POTIO PRE- 2
cioſißima, & inæſtimabilis uirtutis, quæ conſeruat, & reſtituit calorem innatum, & humidum radicale retinetq; tum ſanguinem, tum uentriculum purum ab omnibus humoribus noxijs, ac poſtremò cuſtodit, & in ſtatū priſtinū reducit ſanitatē, iuuētutem, producitq; uitam.

In Maio cum catino uitreo, uel uitreato, mundo, collige rorem in aurora, ſupra roſmarinum, borraginem, et alias herbas bonas præter ſaluiam: propterea quòd certum eſt, quod ſcribit Boccatius: ſub ea uidelicet, ſaluia animalia quædam uenenoſa frequenter conuenire, quam uenenoſo flatu inficiant. Quare cum folia à uenenoſa qualitate, quam ſuſceperūt, mundificari frequenti lauatione poſsint, & ros minimè, ros qui ſupra ſaluiam

decidit, colligendus nequaquam eſt. Itaq; rore, quantum ſatis eſse uideatur collecto, tria uaſa uitrea eiuſdem magnitudinis parata habeas, ut tibi uidetur, quorum unum ſaccharum, alterum mel, tertium mannam teneat ſintq; omnia paulò ſupra partē vaſis dimidiá & quod reliquum eſt uacuū dicto rore impleatur, obſtruanturq; ora eorū cera alba, ne ullo modo eſpirent, & ſeruetur in loco frigido, ad uſum ut infra dicetur. Deinde ſume ampullam paruam, et plenam agarici electi, nō in puluerem redacti, ſed minutatim inciſi, et ſuper infunde tantum ſucci, ſeu miuæ Citoniorū, donec ſuccus emineat, & obſtruatur, conſerueturq; ad uſum. Poſtea

	Roſarum.	
	Cichorij	
	Endiuiæ	
	Fumiterræ	
R.	Bugloſsæ	ſing: part: j
ſucci	Borraginis	
	Maluæ	
	Violarum	
	Lupulorum	

Et miſce. Deinde ſume aloes hepatici pulverizati lib. j aut lib. ij, reponeq; in catino uitreato. Hæc enim aloe ſic imbuta atq; præparata, vt dicetur, ſancta & familiaris medicina cenſetur: ſiquidem ſingulis ſeptimanis,

in introitu.

in introitu lecti ſumpta ſemel,ſiue in forma pillularum, ſiue fruſtulorum, conſeruat corpora ab omni putredine,atq; ab omni humore noxio. Valet etiá ad dolores iuncturarum, ad morbum Gallicum, quemadmodú infra magis particulariter dicetur. Sumatur itaq; tantú huius aloes, quantú ſufficere uideatur ponaturq́; in catino vitreato, vt dictum eſt, uel in patina munda ad ſolem: deinde prædi ctis ſuccis imbuatur uſq; ad pultis craſsioris conſiſtentiam: mox tela aut charta cooperiatur, ne quid pulueris ingrediatur, deinde ad ſolem relinquatur. Exiccata autẽ ferè aloe rurſus prædictis ſuccis madefiat, atq; vt antea ponatur ad ſolem: hocq́; toties iteretur, quoties aloe tantum ſucci imbiberit, quá tum dimidia pars aloes appenderit. exempli gratia: ſi fuerint lib. ij aloes, facias aloen imbibere lib. j ſuccorum. Quibus factis.

Turbit ℥.s.

R. Cinnamomi electi, Spicæ, Aſsari, Squinanthi, Carpobalſami, Xilobalſami, Ligni aloes, Bdellij ſeu Myrrhæ, Maſticis — ſing: ℥.j.

Croci ℥.s: pulverizētur omnia et coquantur in ſufficienti quantitate aquæ remiſsæ, per horam unam aut paulò plus, deinde coletur, atq; prædicta aloe rurſus imbuatur hac decoctione, vt ſupra factum, ſiccetur & conſeruetur. Eſt enī medicina valde pretioſa. Quoniam interdum ſumpta, vt dictum eſt, conſeruat corpora ſana, uitam robuſtam atq; proſperam, caput mundificat, coloremq; bonū corpori conciliat. Poſsūt autem hac aloe vti pauperes, qui parandæ huic potioni, de qua in hoc capite ſermo nobis eſt, non ſufficiunt Hæc itaq; aloes, cum magna diligentia in ligneis uaſis conſeruetur. In quem autem uſū cum reliquis veniat, poſtea dicetur. Cæterū ſumatur aquæ uitæ non quidem primæ aut quartæ diſtilationis, ſed ſecundæ potius aut tertiæ, & impoſi tis rebus ſequentibus, inq; tenuiſsimum pulverem redactis, in diuerſis phialis uitreis, ſcilicet paruis & magnis, ſuper infundetur tantū, vt ad tres digitos emineat, fiatq; modo, quo iam dicetur. Res autē ſunt huiuſmodi. Sumatur uncia una margaritarum aqua pura ter aut quater ablutarum, quæ ſiccatæ, in ſuccum malorum limoniorū uel aureorum per tres dies immittantur, poſtea in phialam uitream vnà cum dicto ſucco collocetur, addaturq; tantum aquæ uitæ vt ad tres digitos emineat, vt iam dictum eſt Quo facto ſumatur uncia una corall. rub.
qui ſimi-

qui ſimiliter in ſuccum, vt de margaritis eſt dictum, immitti debent, deinde madefieri vt antea. Rurſus in aliam phialam uitreā Chalcanti ſiue vitrioli Romani ℥.iiij ſimiliter cum aqua uitæ permiſceantur. Quibus factis.

℞. Florum Roſmarini
Borraginis
Buglosſæ
Saluiæ
Chelidoniæ ſing. part. j. Poſsūt etiā
Hyſſopicū his folia valde tenuiſsima
Scabioſæ ſumi.
Rutæ
Perforatæ
Calendulæ

Hæc omnia in mortario ligneo uel lapideo frangantur, non puluerizentur, deinde in unam, aut plures phialas uitreas ſimul imponantur, ſuperinfundaturq; tantū aquæ uitæ, donec ad tres digitos emineat, cooperiantur cera alba, aut lana. Poſtea R. Croci ſubtiliter puluerizati, ℥.s & ſeparatim in phialam cum aqua vitæ poſiti, vt in alijs. Rurſus in aliam phialam uitream c .ijcito theriacæ optimæ ℥iiij cum ſua aqua uitæ, vt prædictum eſt. His omnibus factis.

Cinnamomi electi
Ligni aloes
Anisi ſing. ℥.j
Sem: Fœniculi
Apij ℥.s.
Mal. Citri ℥.ij.
Gariophillorum ʒ.ij.
Granorum Iuniperi. ℥.iiij uel .v.
Mirrhæ
R· Ameos ſing. ℥.s.
Belzoini ſeu aſsæ odoratæ
Sandal. omnium ſing. ℥.j.
Styracis liquidi ʒ.ij
Cort. mali Citri ℥.ij
Mirabolanorum omnium
Pinearum mundatarum ſing. ℥.iij
Carabe ℥.ij.
Rad. dictami albi ℥.iij.
Muſci ʒ.j aut ℈.ij

Miſceantur & puluerizentur omnia, et repo nantur in phialam uitream cum aqua uitæ, vt prius. His omnibus ſic ſe habentibus, prę dictas phialas aut ampullas cera & charta per gamena, obturatas, ad ſolẽ per diem & noctẽ manere oportet. Sequenti verò die, omnes in alteram phialam, eamq́; amplam & craſ ſam, euacuandæ ſunt, ita vt ſola aqua uitæ, materia in fundo relicta, eximatur. Euacua

tis

tis itaque omnibus, tam magnis quàm paruis conſeruanda erit in loco, à ſole remoto. Verùm ſciendũ quòd prædictę tres phialæ, ſcilicet cum ſaccharo, manna et melle, minimè ad ſolem collocandæ ſint. Aqua uitæ ab omnibus phialis detracta, vt dictum eſt, rurſus euacuatas implere & obturare, atq; ad ſolem collocare conuenit, vt prius: deinde rurſus exinanire, vt antea, atq; hoc ſepties aut decies faciendum, aut toties, quoties aquæ non amplius colore à rebus impoſitis inficiantur, ſed omnem uirtutem ab ijs iam ſumpſerint. Sæpius autem hoc facere melius eſt. Omnes enim per balneum Mariæ tranſire oportet, vt mox dicetur, vnde, ſiue multa ſiue pauca tranſeat, atq; ita nihil de uirtute & ſubſtantia earum rerũ amittitur, præſertim omni uirtute ab aqua vitæ extracta: qua de cauſa quatuor aut ſex ſtatim à principio paratæ eſſe debent. Tota igitur aqua vitæ in magnam phialam coniecta ſumatur, et tres reliquę, cum ſaccharo, manna & melle: præterea & parua cum agarico, & omnia vnà cum tribus uncijs aloes ſuperius paratæ ſimul miſceantur, conijcianturq; in cucurbitã vitream maximam, firmam, vel (ad maiorem ſecuritatem) in plures diuidatur, & alẽbico ſuper impoſito, ne vllo modo reſpiret, deſtillentur in balneo Marię, vel eodem tempore vel diuerſis: atq; ſic omnis aqua extrahetur

clara vt cryſtallus. Hæc aqua æquè bona, vt altera, imò multò melior eſt: quoniam ſæpius diſtillata, & tenuinor & efficacior redditur. Poteſt etiam eadem ſumi per os: ſiquidē aliquid etiam uirtutis à rebus cum quibus ſtetit ſibi attraxit. Itaq; operam dare oportet vt cum tantum aquæ diſtillando exierit, quātum quarta aut tertia, ex quinq; partibus fuerit extracta, reliqua in uitrea cucurbita maneat: qua deinde refrigerata eximetur aufe-rendo primò alembicum, & uaſa recipientia aquam, quæ prius in uaſe vitreo aliquo, aut pluribus ſeruetur ad uſum, vt ſupra dictum eſt. Altera verò in fundo cucurbitæ vitreæ relicta, atq; colorata in aliud uas uitreū firmū paleisq;, vt ſolet in parte ima, munitū ne frangatur, collocetur: deinde optimè cera, lana & charta pergamena obturetur ne aliquomodo expirare queat: poſtremò in loco aliquo clauſo, à ſole & omni calore remoto, ſeruetur Atq; huic potioni, quantum ad eius uirtutes nihil æquiparari poteſt: nam ſi ea quis ſingulis hebdomadis unum cochleare, ſemel aut bis utatur, conſeruat ſanitatem, liberat & ſanat omnem malam corporis affectionem, cuſtodit, corroborat atq; reſtituit calorē innatum & humidum radicale, corpus robuſtum atq; iuuenile retinet: item caput memoriáq; confirmat, colorem corporis emendat cum ſuaui quoq; anhelitu, ita ut aliter fieri nequeat quim

at quin ſit inæſtimabilis & incomparabilis uirtutis. Quare quantum Deo debeatur, qui tam mirabiles rebus ab ipſo creatis virtutes attribuerit, & poſtea ſeruis ſuis mentem aperuerit ad hæc cognoſcenda utendaq; ad mortalium utilitatem, explicari non poteſt. Modus autem ſumendi hanc potionem, ſic ſe habet: In hyeme namq; ſola, aut cum iure carniũ uituli, aut caſtrati, aut pulli, uino Cretico, Græco, aut uino albo optimo ſumenda erit. in æſtate verò, cum aqua bugloſsæ, aut cum prædicto iure in quo prius bullierit borrago, bugloſsa, lactuca, cichorium, endiuia, vel ſaltem horum aliqua. atq; omni tempore ualet unum cochleare plenum, cum dimidio poculo lactis mulieris maſculum nutrientis vel caprini lactis, ſumptum. Equidem quantitas aliquando uariatur, ſecundum temperaturam hominis, anni tempus, ætatem &c. Quoniam ſenes debiles, infirmi, phtiſici & cõſumpti maiori quantitate opus habebunt, ſæpiusq́; hac uti poterunt, quàm ij qui firmiores fuerint. Præterea in Vere, maiorę quantitate, ſæpiusq́; ea vti licet, quá æſtate. Quòd ſi flores & herbæ cæteræq́; ſpecies uno eodemq́; tempore non reperirentur, prędicta quoq; potio vno eodemq́; tẽpore fieri haud poterit, niſi longiori temporis ſpacio, nempę incipiendo, à prima aut ſecunda ſeptimana Maij uſq; ad finẽ Septembris vel Octobris.

Quare ea quotidie colligantur, quæ in promtu existunt, inijcianturq; vel sæparatim, vel vnà cum alijs in phialam, ut dictũ est. Collectis nunc omnibus, ad finem reducatur potio, vt est dictum. Quòd si verò omnia haberi non possent, fiat cum ijs quæ adsunt, cum nõ minoris ferè sit uirtutis. Verùm melius est vt omnia adsint, maximè cum facilè paruoq; prætio haberi queant. Qui autem rem perfectiorem desiderat, is phisicam auri dissolutionem sibi paret, cuius pars, unà cum potionis duabus misceatur. Nos quidem modum dissoluendi auri bonum certumq; inferius docebimus. Summum verò optimumq; modum quem studio & diligentia per omnem ætatem nostram acquisiuimus, hoc in loco non ponemus, proptetea quòd absq; oculorum intuitu disci nequeat. Quare his sic se habentibus, alium quendam modum, bonũ certum, atq; necessarium, & forsitan à multis hactenus non visũ paulò inferius ponemus

3 POTIO LOCO SYRVPI *aut medicinæ sumenda & maximè ab ijs, qui opus purgatione habent. Conuenit autẽ omni tẽperamento omniq; ætati, potestq; per multos dies absq; periculo sumi. Nam quandiu humores noxios inuenit, tandiu eos purgat & deicijt: quibus deniq; uacuatis nõ amplius purgat, neq; ullã prorsus læsionẽ affert.*

Valet ad morbum Gallicũ, atq; ad omnẽ malam tum ventriculi tum capitis affectionem. Præterea ſanis etiam confert, dũmodo bis in anno, Verè ſcilicet et Autumno ſumpta.
R. Foliorum Maluæ quantum volueris, & coque in tribus aquæ menſuris, uſq; ad conſumptionem tertiæ partis, deinde coletur, addaturq́;

Mellis
Tartari ſing. lib. s.

Bulliant omnia lento igne per horam dimidiá deſpumando ipſum mel, pòſt coletur, &

Foliorum ſenæ
R. Ligni guaiaci ſing. ℥.vij.
Salis ammoniaci ʒ.ij.

Terantur omnia & cribrentur, deinde in prædictam colaturam feruentẽ paulatim immittantur, cõtinuè miſcendo ligno aliquo: mox cooperiatur optimè ne ullo modo expirare poſsit: deinde rurſus ad ignem per exiguum ſpatium ponatur: demum auferatur ab igne atq; puluinari prius calefacto inuoluito, ſicq́; per decem aut duodecim horas relinquito. Quibus factis.
R. Rhabarbari optimi, & minutatim inciſi ℥.iij. aut iiij, quod infunde in dimidiam menſuram vini per vnum aut duos dies, deinde coletur, addaturq́; decocto ſupradicto, cum vncia vna aloes hepaticę ſuperius præparatę

et pulucrizatæ, aut eius, quā seplasiarij lotā ex succo rosarū appellant: Casſiæ ℥.s. Hæc compositio seruetur in phiala uitrea, vel alio uase uitreato. Modus autem sumendi hanc potionem huiusmodi est: mane in aurora sumatur dimidium poculum plenum tepidum aut plus, pro necesſitate, deinde maneat in lecto aliquantulum, dormiatq;, si uult, demum surgat, ambuletq; vel domi vel extra perficiendo negotia sua: verùm in domo manere, semper melius atq; securius est propter uentris necesſitatem. Potest autem hac potione quiuis vti per v, vij, viiij, aut xj dies, propterea quòd sæpius sumpta nequaquam lædat: est enim medicina salubris & pretiosa humano corpori ita, vt si quis hac vtatur, alia purgatione non indigeat.

4 FACILE ET OPTIMVM.

Remedium ad quamuis pesſimam morbi Gallici speciem, siue is cum doloribus, siue ulceribus, siue iuncturarum tumoribus sit. Est quidē parui pretij atque sine periculo, quo etiā in profectionibus uti liceat, suaq; quēq; foris curare negotia.

R. Mellis non despumati lib. iij.
Succi Calendulæ lib. j.

Aloes

Aloes hepaticæ, ſuperius præparatæ, aut lotæ puluerizatæ ℥iij: miſceantur &ponantur in ollam uitreatam, ſuperinfundaturq; tantum ſequentis aquæ, donec ad iiij aut vj digitos emineat, quæ huiuſmodi eſt.

R. Ligni guaiaci lima aut tornatili inſtrumento minutatim conciſi ℥.vj, coquatur in aqua cōmuni quantum ſatis eſt, deinde rebus prædictis ſuperinfundatur, ut dictum eſt, adianturq;

Aceti ſquillitici ℥ij, & coquátur omnia ſimul igne lento per horam dimidiam, aut plus, optimè mel ipſum deſpumando, in fine deniq; addátur Cinnamomi electi, puluerizati ℥ij, aut ℥iij, & remoueatur ab igne, ſerueturq;. Huius potionis poculum plenum, tepidum in aurora ſumant ægri, ſtatimq; mandent uel malum cotoneum, vel ſorbam, vel uuam acerbam, vel malum granatum, vel aliquid rerum aſtringentium: qua ſumpta, maneant in lecto ægri quandiu voluerint, &dormiant: poſtea verò ſi placet, ſurgant, domoq; exeant ſi qua negotia ijs ſunt peragenda. Verùm, vt iam ſupra dictum eſt, melius eſt in lecto, aut domo quieſcere, quàm foris verſari, propter euacuationes. Poteſt autem hæc potio alternis tantùm diebus ſumi, vel ſaltē, niſi morbus ſit admodum vehemens, bis in hebdomada, & mirabilis inde ſequetur effectus, neque alia guaiaci decoctione, neq; alijs medi-

camentis quis opus habebit, quàm hac ſola: omnibus enim conuenit, vtpote ſæpiſsimè atq; in plurimis probata.

MODVS CONFICIENDI.

Aurum potabile ad conſeruandũ ſanitatẽ & iuuentutem, ſiue per ſe ſumptum, ſiue cum ea potione cuius in capite huius primi libri ſecundo, mẽtionem fecimus. Præterea ſanat omnẽ morbum incurabilem ſeptem ad ſummum diebus.

R. Succi malorum limoniorum menſuram vnam, quàm ad ignem, donec penè ebulliat, ſines: deinde remoueatur ab igne atq; primò ter aut quater per linteum, deinde per pannum laneum coletur, addaturq;.

Mellis non deſpumati lib. ij.

Salis cõmunis albi in puluerẽ redacti, lib. s. coquátur omnia lento igne donec mel optimè deſpumatum fuerit. Atq; hæc omnia diſtillare conuenit, primò quidẽ igne perquã lento, deinde maiori, poſtremò maximo. Materia autẽ refrigerata, alẽbicũ ſimul cũ aqua recipientiũ vaſorũ tollatur collocetúrq; in phialã vitreã: atq; ita, ne aliquo modo exhalare poſſit, quo facto fęces in cucurbitæ fundo relictæ eximantur, atq; in ollam coopertam, & luto inuolutam, vt igni reſiſtatur imponantur, atq; vel in figuli vel vitriarij fornace calcinentur per dies tres. Hanc igitur materiam

teriã ſumito, atq; ſubtiliter pulucrizato quæ ſi fuerit libra vna, quatuor vncias mannæ, & duas ſacchari candidi adiungito: ſi verò libram vnam non appenderit, minus mannæ aut ſacchari addito, ita vt proportione reſpõdeat, omniaq́; in cucurbitam vitreã benè lutatam, vnà cum aqua ſuperius in phiala cõſeruata inijcito, bisq́; tantum aquæ vitæ efficaciſsimæ addito, quantum dicta aqua fuerit: deinde alembico ſuperimpoſito, primò igne lento diſtilletur, quoniam aſcendit facilè: deinde cum diſtillare ferè deſinat, ignis augeatur, quo omnia diſtillatione eximãtur Hac deniq; cucurbita, recipientiumq́; vaſorum aqua relicta, ac minimè commota uſq; ad vſum. Ad hæc ſumas foliorum auri puriſsimi xxiiij. carecterum & cum cemento vel antimonio purgati, eo pondere, quo vti volueris, atq; in catino vitreato cum iulappio roſaceo, aut violaceo conteras, eo modo quo colorum materiæ ad ſcribendum conteruntur, vt in quinto libro docebimus. Quare auro optimè trito, atq; melle aqua calida abluto, vt inferius docebitur in vitream cucurbitam conijciendum erit. Quibus factis alembicum ſuperius in fornace vnà cum vaſorũ recipientium aqua relictum auferas, atq; in phialam vitream anguſti oris reponas, ne vllo modo expiret. Itaq; prædicto auro tantũ huius aquæ ſuperinfundas, donec ad quinq;

digitos emineat : deinde alembico ſuperim poſito, ita vt reſpirare nequeat, igne admodum lento diſtilletur, donec aqua ſupra aurum poſita omnis exierit: Neq; in fine ignis eſt augendus: neq; etiam mirandum, ſi aurũ ex toto non exiccatum fuerit. Aqua autem omni detracta, alembicum vnà cum vaſe recipiente eleuetur, atq; rurſus aqua ſuperius in vitrea phiala anguſti oris ſeruata, auro ſuperinfundatur uſq; ad quinq; digitorum altitudinem. Qua de cauſa conſultius eſt, ut duo adſint, quorum alter alembicum extollat, alter nouam aquam infundat. Quo facto alembicum cucurbitæ imponatur, obtureturq; optimè ne quo modo expirare queat, deinde diſtilletur igne lento, vt prius. Aqua aũt omni extracta, rurſus alter alembicũ extollat, alter verò nouam aquam infundat uſq; ad quinque digitos, deinde diſtilletur vt prius. atq; hoc toties iteretur, quoties omnis aqua auro ſuperinfuſa atq; deinceps diſtillata fuerit. Poſtremò aurum à cucurbita eximito, atq; in aliam cucurbitam vitream non valde magnam ponito, ſuper infundendo omnem aquam ſæpius diſtillatam, deinde alembico ſuper addito, in balneo Mariæ, tepido, & non feruenti relinquatur per quindecim aut viginti dies, ita vt nequaquam diſtillet. Deinde aucto igne, diſtilletur in dicto balneo Mariæ, bulliendo, donec omnis exierit

exierit. Atq; ſic in cucurbitæ fundo, aurum in liquorem pretioſiſsimum diſsolutum videre licet, quod in vaſe vitreo bene obturato ſeruetur. Quòd ſi quis ipſũ ſubtilius atq; efficacius parare volet, is ſæpius diſtillationes iteret, eoq́; modo procedat, vt ſuperius: nempe tantum aquæ ipſius antea deſtillatæ rurſus ſuperimponat, vt ad quinq; digitos accedat, hocq́; toties faciat quoties volet: quanto enim ſæpius diſtillatur, tanto etiam melius atq; præſtantius aurum euadit. Atq; ſic verum phyſicum & perfectiſsimum aurũ potabile habebis: quo ſi quis ſemel aut bis in menſe vtatur, ſiue per ſe, ſiue cum potione prædicta in capite ſecundo, conſeruat iuuentutem, ſanitatem, omnemq́; incurabilẽ ægritudinẽ in paucis diebus perſanat. Valet præterea ad multa alia, alijs de cauſis, vt prudentes naturę inueſtigatores per ſeipſi cogitatiõne cõprehendere poſsunt. Hac etiã uia ac ratione, argentũ in folia redactũ, parari poteſt, atq; rectè argentũ potabile fieri quod et ſi nõ tantæ virtutis atq; aurũ potabile ſit, tamẽ fiẽ nequit, quin admirandę etiã ſit virtutis. Ante quinq; enim annos, Anglũ quendã vidi, quĩ cum huiuſmodi argento potabili, forſitã alio modo parato (cum varij conficiendi ſint modi, qui ad eundem tamen finem tendunt) plurima veluti miracula faciebat, ſanando ægritudines corporis humani grauiſsimas.

6 AD SANANDVM VLCVS
carnoſum in virga, etiam ſi fuerit inueteratum.

R. Feces ex melle diſtillato, vel his deficiẽtibus, ſumito mellis, ad iuſtam craſsitudinẽ cocti: deinde ponito in ollam ad cremandũ vel in figuli, vel vitriarij fornace, donec auri colorem aſsumat. Hæc materia valet ad omnes plagas, nam carnem putridam atq; mortuam conſumit, poſtea mundificat, & absq; vllo dolore perſanat. Qua de cauſa ad ſanandas plagas, multò melior eſt, quàm æris flos præcipitati, quo plurimi chirurgi ad eundẽ affectum utuntur.

R. Igitur huius pulueris ℥.j.
Stercoris canini ℥.ij.
Tartari albi ʒ.s.
Sacchari albiſsimi
Aluminis vſti ſing: ʒ j.
Tutiæ

Terantur omnia atq; cribrentur: deinde R. foliorum oliuæ recentium, contundanturq; in mortario lapideo optimè, adijciendo parum vini albi, poſtea bene expreſſo ſucco addatur tantundem ſucci plantaginis, ponaturque ad ignem infundendo paulatim prædictos pulueres, atq; coutinuè miſcẽdo: poſtremò parum ceræ viridis adiungatur, parum mellis

mellis rosati, fiat vnguentum molle, atq; seruetur. Est autem valde pretiosum ad carnẽ consumendam consistentẽ præsertim in locis valde sensibilibus quæ fortia medicamenta respuunt propter dolorem. Modus verò vtendi huiusmodi est: Siringa parua vino albo impleatur, in quo prius rosæ siccæ, & folia plantaginis cocta, deinde parũ lactis mulieris, vel caprini adiectum fuerit, ponatur in virgam, quæ eo vino optimè lauetur: deinde mucronem candelæ ceræ longę ac paruæ, vt virgæ meatum ingredi valeat, sumito: in eius mucrone prędicti vnguenti parum affigito, atq; in virgam candelã prius calefactã ne frangatur, per paruum temporis spatium immittito, quo vsq; ad vlcus pertingat, atq; vnguentum ibi relinquat Hoc bis in die faciendum, manè scilicet, & vesperi: atq; cum hæc administrantur, ægrotus in lecto supinus recumbat, & sic admirabilem effectum videre licebit: nam paucis diebus absq; vllo periculo æger sanabitur,

AD OMNEM HEPATIS *calefactionem, atq; aliam malam affectionem secretum, quo omnes, qui his de causis, faciẽ veluti leprosam, pedes tumefactos, manusq́; incensas atq; scabras intus habere videbantur, fuerunt persanati.* 7

R. Farinæ hordei, vel amili, quantum satis est, & coquatur in aqua fontana ad semi

horam, deinde coletur, addaturq; parum.

Maluæ
Cichorij
Lupulorum sing. part. j.
Endiuiæ
Borraginis
Sandali Citrini ℥.j.

Coquantur omnia usq; ad sufficientiam, deinde colentur, adiunganturq; Cassiæ recenter extractę, & per linteũ in dictam decoctionẽ expressæ ℥ j. postremò adiecto saccharo dulcis potio rędatur. Huius itaq; potionis in aurora sumito poculum vnum alternis tátum diebus, & pronè in lecto recumbito aliquantulum, dormitoq;, si lubet: deinde surgito, atq; negotia, si qua sunt, peragito. Est autẽ potio hæc æstate tantùm sumenda, & non hyeme. Præterea si quis ventriculum natura frigidum haberet, is ventrem panno aliquo rubro, seu purpureo, quem vulgus Italorum scarlatum appellat, cooperiat, vngatq; ventriculum interdum oleo pro ventriculo imbecillo, quod inferius docetur.

8 SECRETVM RARVM ATque pulchrum pro hæmorrhoidibus vna nocte supprimendis.

Folia sambuci viridia in aqua supra pannum rubrum

rubrum, quatuor digitorum latum, ita vt manui reſpondeat, diſtendi, atq; hæmorrhoidibus ſic calida adaptari debent, ſi quidem prius parum olei oliuarum ſupra additum fuerit: verùm cum hæc adminiſtrantur, ægrum pronè in lecto ſitum eſse oportet. Quo facto mox ſupra alium pannum rubrum, ſimiliter alia folia ponantur, vt dictum eſt, atq; priore ablato, ſuper imponantur vt prius: atq; ſic per integram noctem continuè procedendũ Quod ſi per integram noctẽ continuare non liceat, iteretur toties, quoties fieri poteſt, interim tamen æger ſomno permittendus eſt, modò dormire poſsit. His quidem ſic ſe habentibus, fieri omnino nequit, quin ſequenti die manè ſanus conſpiciatur.

VNGVENTVM NOBILE
ad ignis vſtionem, quod ſanat, ſigno nullo relicto. 9

R. Albuminorum ouorum n° .ij.
Tutiæ Alexandrinæ ſing. ℥.ij.
Calcis viuę, atq; nouies lotę
Ceræ recentis ℥.j.

Miſceantur atq; cum oleo roſaceo, quantum ſatis eſt, fiat vnguentum.

REMEDIVM RARVM PER 10
fectum ac probatum, ſi quis cibum retinere non poſ ſit atq; imbecillum ventriculum habeat.

R. Frusta alabastri incensa aliquot, atq; ter aut quater in scutella olei plena extincta, quibus deinde subtiliter contritis, in oleũ extincta fuere, ponantur, addanturq; ceræ rubræ lib. ij, & misceantur omnia, atq; distillentur donec oleũ totum exierit, cui deniq; adiungito Mirrhæ optimę atq; in puluerem redactę ℥.s. & conseruato. Quando autẽ quis hoc oleo vti volet, sumat parũ ex eo, & parũ abnsythij, atq; simul in vase aliquo ferreo, vel fictili coquat nõ diu, deinde vesperi in lecto os ventriculi inungat. Qui hoc vtitur oleo, fieri nõ potest, quin stomachum robustum atq; perfectum sibi comparet. Cæterùm potest etiá quis vti sæpius rosmarino, siue crudo, siue cocto, siue in vino posito: atq; similiter aqua vitæ, inferius posita, que mirabilis quoq; est.

REMEDIVM QVO MVLIER *quædam. 36. annorum, fuit persanata, quæ tingẽdis in sole capillis alijsq; de causis, ventriculum ita malè affecit, vt per sesquiannum, nullum ventris beneficium habere potuerit, atq; cibo sumpto, statim euomuerit: Quibus de causis pallida, atq; ligni instar arida fuerit.*

Monachus quidam Augustinianus doctissimus, atq; secretis raris, infinitisq; abundatissimus, mulierem quandam in xxvij. diebus sequenti

ſequenti remedio à prædicto morbo liberauit, ita vt tam colorem, quàm formam priſtinam omnino reſumpſerit. Primò itaq; victus rationem talem conſtituit: Panes paruos cõficiebat, atq; in clibano (quem paratum habebat ſimilem ijs, in quibus panes coquuntur) roſmarino incēſo, calefacto coquebat, quos ſic mulieri per octo aut decem dies exhibuit ſimul cum alijs cibis delicatis, cinnamomo & ſaccharo conditis. Vinum præterea albũ neq; potens, neq; aqua dilutũ præbuit. Quo facto præcepit, vt ſingulis diebus manè, digitum latum ſequentis aquæ ſumeret. Aqua autem huiuſmodi eſt.

R. Aquę vitæ menſuram dimidiam
Corticum malorũ aurantiorum ʒ.j
Florum roſmarini M.j
Cinnamomi electi ℥.j.
Croci ℈.s.
Belzoini ſeu aſsæ dulcis ʒ.j.
Muſci parum, miſce & ſerua.

Cæterùm lauacrũ ex roſmarino & alijs herbis odoriferis parauit, quo eam ſemel tantũ in hebdomada lauari permiſit, deinde ſingulis quoq; diebus veſperi in lecto, cum prædicto oleo diſtillato, atq; abſynthio cocto vt totum pectus vngeret, iuſsit: præterea ſomno plus quàm vigilijs ſtuderet, pannum quoq;

ſupra pectus haberet: aliquando etiam confe ctione Diambræ vteretur. Atq; his omnibus factis mulier in xxvij. diebus prorſus ſanitatem recuperauit, quam nullus medicorum curare potuerat.

AD PVERORVM VEMES
Tria remedia ſingulari.

Primum.

R. Floris farinæ triticeæ ʒ ij, cui tantum aquæ fontanæ ſuperinfunde, donec lactis modo conſiſtat, deinde pro lacte in potu exhibeto, eumq́; ſic relinquito: videbis enim in deponendo ventris onere, omnes vermes eiectos: & eſt valde nobile ſecretum.

Secundum.

Accipe malum aurantium, atq; in parte ſuperiore inciſum & perforatum, vt tantum ſucci pulpæq́; exprimatur, excaueturq́;, donec ad dimidiam partem vacuum reddatur: Poſtea ſpatium illud vacuum, imple oleo laurino, & ſucco tam rutæ quàm absynthij, Theriaca, & lupinorum farina: demum cum aliquamtulum ad ignem cocta fuerint in dicto pomo, umbilicum, cor, tempora, nares, pulſusq; inungito, & videbis effectũ admiratione dignũ

TERTIVM Remedium ad vermes, preſertim infantium, & eorum puerorũ, qui per os aliquid ſumere nolunt.

Infantis

Infantis venter, pectusq; aqua vitæ optima lauetur, deinde statim supra in spargatur aliquantulum mirrhæ, in tenuissimum puluerẽ redactæ, relinquaturq; aliquandiu pectore supino, & sic instante ventris necessitate, omnes vermes excernentur.

AD LVNATICAM AFFEctionem puerorum ex qua tremunt, & semi mortui apparent, quòd nulla alia de causa euenit, quã quòd sæpius in ijs vermis quidã generatur cor ipsum petens, tremorẽ inducens, atq; etiã nonunquã mortẽ. 13

Tanaceti ramuli teneri in vmbra siccentur atq; in puluerem redigantur, cribrenturq;, deinde drachmæ duæ sequentis pulueris ad dantur, qui huiusmodi est.

R. Radicum gentianæ
Peoniæ longæ sing: ℥.ij.
Mirrhæ ℥.j.

Misceantur & terantur. Et cum vti voles parum huius pulueris sumito, scilicet quantũ duobus digitis comprehendi potest, atque aquæ guttam addito, ita vt madefiat, deinde ore & labris infantis ter aut quater inunctis, fieri nequit, quin vermes omnes vnà cum reliquis excrementis excernantur. Est autem hoc expertum sæpius: quoniam in plurimis, qui ob talem affectum interierunt

& poſtea diſsecti fuerunt, vermis ille inuentus atque cordi appenſus fuit. Ad hunc etiã affectum tria ſupra dicta remedia valent.

14 AD MORBVM COMItialem.

In Maio ſumito Chamedrios (nam tum tẽporis maximè floret) quæ in vmbra ſiccetur & in puluerem redigatur. Deinde cum vti voles, accipe ouorum vitellorum vnũ aut ij. & vnum cochleare prædicti pulueris, quibus deniq; optimè miſtis & coctis, ægro per octo dies, manè ſcilicet & veſperi ad cõmedendũ detur. Verùm interim à coitu, leguminibus acetarijs, carnibus duris, cæteriſq; cibis vitioſis abſtinere oportet: & eſt ſecretum nobile & bonum.

15 OLEVM EX SVLPHVRE *ad Cancrum, Fiſtulas, & alia antiqua ulcera.*

Sulphuri contrito tantum olei comunis addito, donec paſtæ modo conſiſtat: deinde in cucurbitam vitream ponito, & diſtilla. Atq; de hoc oleo ſumito ℥.iiij. aquæ plantaginis ſucci cardui benedicti, ſing: ℥.ij. bulliant omnia ſimul in olla uitreata per modicũ tempus: cum vti voles, plaga cum aqua vitæ, vel vino albo prius optimè lauetur, demum oleum ſuperaddito, per paucis diebus æger ſanabitur.

Ad extra-

AD EXTRAHENDVM EX *uulnere venenum* 16

R. Aſsæ fœtidæ
Galbani ſing. ℥.j

Infundantur in aceto per noctem vnam deinde ad ignem ponantur, donec liqueſcant, diſsoluanturq́;, demum per linteũ colentur, addanturq́; vnguenti Diabaſiliconis ℥.ij, & fiat vnguentum. Hoc vnguentum ſupra vulnera poſitum, omne venenum ad ſe trahit, atque extinguit. Extracto autem veneno, vulnera vt reliqua curari poſsunt. Verùm inſtāte neceſsitate magna, ſola aſsa fœtida idem poteſt.

AD OMNIS GENERIS *animalis venenoſos morſus.* 17

Statim cum quis morſus ab animali veneno ſo fuerit, & quàmprimum fieri poteſt, ramulos fici virides colligat, ex quib. tres aut quatuor guttas lactis ſupra vulnus exprimat. Similiter valent etiam ſemina ſinapis cum aceto miſta.

AD SAGITTAM, AVT *aliud ferrum ex vulneribus extrahendam.* 18

Specillum in ſucco valerianæ tinctũ, ac primò ſupra vulnus poſitum, poſtea herba contuſa, demum faſcia, ferrum extrahit, deinde

etiam vulnus aut plagam persanat.

19 AD VEHEMENTEM INfantium tussim.

R. Succi petroselini
Cymini contriti sing: quantum satis
Lactis mulieris

Quibus mistis, potio puero bibenda detur. Potest etiam fieri tale vnguentum,

R. Sem. lini
Fœnici græ. sing. p. j.

Bulliant in aqua fontana, deinde cum omnis substantia benè expressa fuerit, addatur aliquantũ butyri, & fiat vnguentũ molle quo pectus infantis inungatur calido.

20 AD CAPITIS PERCVSSIones, tumores, siue casu, siue aliter euenerint.

R. Salis comunis ℥.j.
Mellis non despumati
Cymini sing. ℥.iij.
Terebinthinæ ℥.ij.

Misceantur omnia ad ignẽ, fiatq; vnguentũ quo si quis vtatur calido, perfectè sanabitur,

21 AD SVRDITATEM REMEdium perfectissimum.

R. Menthæ
Saluiæ

Pulegij

Pulegij
Rosmarini
Hysopi
Arthemisiæ
Mentastri
Calamenthi Sing: Mj.
Chamomillæ
Millefolij
Perforatæ
Absynthij
Abrotani
Centaurj

Coquantur omnia in sufficienti quantitate vini, donec tertia pars absumatur, deinde cũ vti quis volet, prius decoctum calefaciat ac vapores qui inde ascendunt in aures recipiat Et hoc cũ per semi horam in introitu lecti factum fuerit, duæ aut tres guttæ olei sequentis calidæ infundendæ sunt, atq; statim aures obturandæ bombice muscato, deinde dormiendum est. Oleum autem sic se habet.

R. Olei antiqui ℥.ij.
Porrorum ℥.j.
Amigdal. amar.
Succi rutæ sing: ℥. s
Vini Cretici ℥.js.

Ponantur omnia in phialá collo longo, bulliantq; igne lento donec succus & vinum ferè

consumpta fuerint, deinde remoueatur ab igne, addaturq;

Spice nardi
Colocynthidis sing: gr. j s.
Castorij
Masticis

Misceantur atq; in tenuem puluerem redigantur, & cum prædicto oleo addita fuerint obturetur os bene, ne quouis modo respiret deinde phiala in olla aqua plena posita, bulliant per horas tres, atq; ab igne auferantur, infundanturq; in aliam phialam vel catinũ, & relinquantur ad solem, donec resideãt, demum coletur per linteum subtile, ita vt omnis substantia exprimatur: quo facto, adiungatur Musci gr. j s, & cum omnia bene cum ligno, aut spatula mista fuerint, seruetur in vase bene obturato. Verùm cum suffimenta fiunt, fabas exiccatas mandere oportet, & de inde expuere: & hoc nulla alia ratione fit quã vt auriũ meatus, poriq; aperiantur. His omnibus ritè administratis, aliter fieri non potest, quin gratia Dei ægri sanentur, modò medicamentis sanari queant: sunt autẽ plurimi hac via ad sanitatẽ reducti. Quòd si his remedijs non curentur, alijs opus non habebunt. Cæterùm si ab huiusmodi remedijs sonitus, siue bombi in auribus fierent, non statim ab instituto recedẽdum, sed potius pergendum,

gendum, siquidem fieri nequit, qnin mirabilia conspiciantur, præsertim cùm omnes, & si per 30. annos surdi fuerint, modò surdi nō fuerint nati, auditum recuperauerint. Porrò vtatur etiam pillulis, quæ caput purgare valent, & cibis bonis, qui morbo huic conueniunt.

AD PROCIDENTIAM *matricis.* 22

Sumito lapidem uiuum sub terra, quem aer nunquā attigerit, & cum crucibulo cooperto ad ignem maximum, donec optimè calefiat, ponito: deinde cùm in vas aliquod cōiectum, superq; acetum aspersum fuerit, mulier ita se collocet supra, ut fumum matrix benerecipiat. Quo facto, in lecto mulier recumbat, atq; pessi in succo rutæ intincti, supponátur, ac sic matrix unà cum pessis ad interiora, ad locum suum pristinum reuertentur. Quare pessi ligandi erunt, ut rursus extrahi valeat. Cæterum tale unguentum pro renib. parandum erit

R. Ciclaminis.
Rutæ sing. part. j.

Quibus contusis optimè, atq; in oleo antiquo usque ad consumptionem tertiæ partis, coctis, remoueantur ab igne, exprimanturq; bene, donec omnis substantia exierit: deinde cùm in aliud vas coniectum, & parum ceræ additum fuerit, rursus ad ignem calefiat, quo

omnia perfectè miſceantur, & fiat unguentũ quo renes inungantur, ſuper quos ſtuppa ligãda erit calida. Verùm illud faciendum erit vt mulier ſupinè recumbat capite decliui, & natibus altis. Et hæc alternis tantùm diebus facienda: cumq́ue ter adbibita fuerint, fieri non poteſt, quin mulier liberetur. Cæterùm uictus rationem ad calidum inclinare oportet, quod fiet, ſi columbis, gallinis, & ſimilib. cum aromatibus utatur: & ſic abſque dubio liberabitur, etiãſi per 30. annos affecta fuerit.

23 AD LAC MVLIERIBVS *reſtituendum & multiplicandum*

R. foliorum fœniculi viridium quantum ſatis eſt, bulliant in vino vel aqua ad ſufficiẽtiam, deinde coletur, utaturq́ue in prandio, cœna, & alijs temporibus pro potu ordinario: fieri autem nequit quin lac abundet. Valet etiam ad menſtruorum retentionem.

24 AD MORBI GALLICI *tumores antiquos & nouos, remedium ualde bonum.*

R. Boli Armeni, aceti, & olei roſacei, ſingulorum quantum ſatis eſt: miſceantur, & inungantur partes circum tumores, ad quatuor digitorum latitudinem: deinde

R. olei Euphorbij ℥. ij.
Violati ℥. s.

Miſce & inunge tumores, vbi prius uino rubro

rubro calido bene loti fuerint, demum cum linteum butyro inunctum, per tres, quatuor, aut sex horas super additum fuerit, auferatur & si nulla inde uesica nata conspiciatur, itere tur ut prius, donec vesicam aliquã effecerit. Vesica, si per se non rumpatur, ferro aliquo a perienda est, deinde unguentis consolidanti bus curanda, & sic perfectè sanabitur.

ALIVD AD MORBI *Gallici tumores.*

25

Tumoribus uino rubro, ut dictum est, lotis, sumito.

Vnguenti aurei ℥. iij.
Argenti viui sublimati. ℥. j.

Misce, & tumori superimponito cum panno linteo per diem vnum, aut plus, quo usq; tumor omnino consumptus, & caro æqualis reddita fuerit. Quòd si nõdum consumptus uideatur (vtin antiquis tumorib.) bis aut ter inungendus, ut dictum, & uidebis effectum admiratione dignum. Absumptis aũt tumori bus, pannus linteus butyro prius inunctus, deinde vino lotus superponendus erit. Verũ notandum, quòd prædictum vnguentum omnes aquositates, uitiososque humores ex toto illo membro, in quo tumures extiterint extrahit. Quare non solùm locum, supra quẽ positum fuerit, sanat, uerùm etiam totum mẽ brum purgat, atque à mala eius dispositione liberat. His etiam de causis aqua ad scabiem

paratur, quemadmodum paulò inferius docebimus. Hac itaq; ratione, omnes huius generis morbi externi curare ualent, propterea quòd aquositates, vitiososque hũores, à toto illo membro cui imposita fuerint extrahent, id quod facilè conspici poteſt, non solùm pãnis fascijsque madefactis, uerùm etiam aqua ab illo membro promanante. Quare hoc remedio uarij digniq́ue admiratione morbi curabũtur, modò rectè quis eo utatur.

26 AD PERCVSSIONES SIVE *ligno, siue lapide factas, facile & perfectum remedium, etiam si uulnus accesserit.*

R. ſucci foliorum Verbaſci contuſorum atq; expreſſorũ quant ſatis eſt: deinde cùm plagę appoſitus fuerit, folia quoq; contuſa faſcijs ſupra ligentur, relinquanturq́; ſic per diem integrũ. Quòd ſi uulnus quoq; adſit, uino prius lauetur, deinde ut dictum eſt, ſuccus & folia contuſa ſupra ponantur, & effectum videbis admirabilem.

27 AQVA AD SANANDVM *omnis generis vulnera paucißimis diebus, quam quiſque domi paratam habere deberet, cum paruo pretio, & facilè haberi queat, ſitq́; diuinæ admirandæq́; uirtutis.*

agua cer

Cera flaua, noua atq; ad ignem liquata, in uas aliquod uino cretico, uel albo plenum, ſeptics

pties conijciatur: deinde ceræ liqueq́; factæ addatur lateris contriti M.j. distilletur in cucurbita uitrea luto inducta usq; ad dimidium collum igne admodum lento per horas octo, deinde paulatim aucto donec vehemens euadat: verùm supra omnia iuncturas optimè obturatas esse oportet. Cùm autem omnia frigida fuerint, aqua à recipiente extrahatur atque in phiala uitrea bene obturata, ne ullo modo expirare queat, seruetur in loco minimè calido. Est enim partium ualde tenuium ita ut facilè euanescat, euaporetq́;. Hæc aqua omnis generis uulnera mirabiliter per sanat, si quidem cum hac lauentur, linteumq́ue in ea intinctum ijs super ligetur: Hoc autem uerum esse, præter alia experimenta, hoc quoque in seruo quodam Illnstrisimi domini Leonelli Pij Carpi Venetijs 1548 expertum fuit: qui cum pugionis in pedem casu ualde esset læsus, atque hac aqua sola, quam nobilis quidam paratam domi habebat, usus eset, duobus tantùm diebus perfectè, atque nullo signo relicto, sanatus fuit. Valet etiam mirabiliter ad spasmum & multa alia, quæ solent accidere. Cæterùm si hæc aqua ritè facta, vel bis distillata fuerit, redditur admodum partium tenuium, ut si in manu ponatur, subitò penetret, ita ut pars omnino sicca conspiciatur. Quare prudentes ad multa alia hac uti poterunt, ut cum medica-

mentis, quæ penetrare ad interiora uolunt, siue liquores, siue pulueres extiterint, non solùm ad morbos curandos, uerùm etiam ad faciem uenustiorem reddendam.

28 Olio rosso

MODVS CONFICIENDI

Oleum hyperici, quod Venetijs, & alijs quibusdam in locis rubrũ appellant: quod quidẽ tãtæ virtutis est vt vix vnquam uerbis explicari queat. Valet autem ad uulnera atq; alia innumera, quorũ ea tantũ nominabimus, quæ magis necessaria & probata esse scimus.

In Maio vel etiam Iunio R. Herbæ hyperici, antequam floreat M. ij. quibus benè contusis, atque in phialam vel in cucurbitam vitream positis super infundito tantum vini albi, donec cooperiatur herba olei communis ad duorum digitorum altitudinem, deinde obturetur, relinquaturq;. Quo facto die decimo quarto Iunij, mane in aurora R. foliorum hyperici M. j. florum hyperici M. ix. quæ contundantur optimè: & cum in prædictam phialam vel cucurbitam posita fuerint, tantum vini & olei addatur, donec omnia cooperiat vt prius, deinde vas obturetur probè, atque ad solem ponatur. Cæterùm duodecim, aut quindecim diebus transactis, eo inquam tempore quo prædicta herba semina profert R. Seminum hyperici M. iiij. quæ contundantur

tur cæterisq; adiungãtur addendo tantũ olei &non vini, donec ad quatuor, sex, aut octo digitos emineat. His omnibus factis, omnia vase aperto in balneo Mariæ coqui debent vsq; ad vini consumptionem (cognoscitur autem hoc, quando oleum igni iniectum non amplius stridet, sed ardet) deinde ab igne auferri quæ si quinque aut sex librarum fuerint infra scriptæ species, cum suis itidem ponderibus vt dicemus, addi debent: Si verò minus aut plus, ea quæ in cucurbita extiterint appẽderint, infrascriptarum quoque specierum pondera proportione vel minuenda, vel augenda erunt. Sunt autem species huiusmodi

℞. Sulphuris vel viui, vel non viui lib. s.
Salis comunis ℥. viij.
Lumbricorum terrestrium rubrorum, atque lotorum primò aqua, deinde vino scutellã j.
Mellis ros. vel despumati ℥. iiij.
Terebinthinæ bis lotę ℥. x.
Axungiæ porcinæ lib: s.
Succorum Djctami albi vel nigri
Verbasci sing: ℥iiij.
Croci ℥. iij.
Rad: Dictami
Gentianæ
Imperatoriæ
*Scarlegiæ *(Gallitricum nominant officinæ)
Valerianę
Chelidoniæ sing. ℥. ij.

Mirrhæ ℥.j.
Ceræ rubræ
Theriacæ ſing ℥. ij.
Sem. mali Citri ℥. j.
Hederæ maturorum ℥.iij.
Baccarum lauri ℥.iiij.
Cinnamomi ℥.j.
Ligni aloes ℥. s.

Miſceantur omnia, atq; in puluerẽ tenuẽ redigantur, deinde in ſupradictã cucurbitã poponantur, addendo aquæ vitæ ℥.vj, demum obturetur optimè cucurbita, ne quouis modo expirare poſsint, atque per duos aut tres dies in balneo Mariç collocẽtur ita, vt nequa quã bulliant: quãto autẽ plus in dicto balneo Mariæ ſteterit, tãto etiã melius erit. Cũ itaq; per duos tres aut plures dies in balneo Mariç calido ſteterit, eximatur, atq; per integram çſtatem ad ſolẽ ponatur, deinde reponatur, & conſeruetur ſic obturatum, ne quid pulueris ingredi queat. Hoc quidem oleum, quo antiquius eſt, eo etiam melius. Verùm ſingulis annis, recentem ſuccuem ex prædictis herbis floribus, ſeminibus adiungere oportet: quod fiet, ſi herbæ, flores & ſemina contuſa in oleo comuni coquãtur per quatuor aut ſex horas, deinde ſic calida, prædicto oleo veteri addantur. Tranſactis autem quatuor annis ſuccus exprimatur, atque materia veteri abiecta recens addatur. Quod ſi ſingulis annis fiat, mul

to effi-

to efficacius reddetur. Nos quidẽ cùm huius ſancti olei uirtutes ſint infinitæ, eas tantùm enumerabimus, quas nos ipſi, vel alij nobis præſentibus ſæpius experti ſunt. Hoc itaque oleum, tot & plures etiam uirtutes in ſe continet, quot legitimum balſamum. Valet ad omnem dolorem ex frigiditate natum internum & externum, ad Iſchiadam, podagram frigidam, ſi eo calido inungantur partes. Febri quartanæ, tertianæ, continuæ conuenit, præſertim ſi hora vna ante febris acceſsionẽ ſpina dorſi calido inungatur. Colica laborantibus mirificè opem fert, pectore & ventre inuncto, parumq; clyſteribus iniecto, quemadmodum in capite de eius curatione, dictum eſt. Cæterùm vrinam prouocat pectine inuncto. Infantem mortuũ expellit, ſi tres aut quatuor drachmæ à muliere deuorentur. Omni dolori pectoris & ſtomachi confert. Contra peſtem remedium optimum eſt, præſertim ſi ſpina dorſi inungatur, & drachmæ duæ cum vino albo bibantur. Verùm hæc facienda sũt antequam, ſex horæ elabantur poſtquam malum apparuerit: inungi quoq; debet locus affectus. Porrò ad vulnera remedium nullum eſt, quod æquè valeat. Sanat omnem plagam tam antiquam quàm nouam, rupturã & percuſsionem. Ad ſpaſmum vulnerum non eſt ei remedium ſimile. Virtutes deniq; alias infinitas poſsidet, quas prudens vir per ſe ipſe

quotidiana exercitatione inuenire poterit.

29 MODVS PARANDI OLEVM *ex cane rufo, quo exceptis alijs suis, quas obtinet, uirtutibus monachum quendam persanaui, qui per vndecim annos brachium sinistrum aridi ligni instar habuit.*

Canem rubrum iuuenem, qui per dies tres à cibo abstinuit, strangulato, & sic per quartam horis partem relinquito, deinde in caldariũ oleo plenum integrum, vel in frusta incisum conijcito, & coquito, donec caro ab ossibus secernatur. Quo facto, sumito octuaginta uel centum scorpiones viuos, qui cum tantùm in vase æreo igne usti fuerint, donec in rabiem mutentur, in prædictum oleum conijcito. Vermium terrestrium, rubrorum, & mundatorum, scutellam j.

Hyperici
Altheæ
Ebuli sing. M.j.
Croci ℥.j.

Misceantur, & coquátur omnia simul, donec caro prorsus resoluta fuerit. Cum autem multo oleo opus sit ponantur partes duæ aquæ, & una olei, & cùm aqua ferè absumpta fuerit addatur alia continuè, donec omnia perfectè resoluta, vt dictum est, fuerint. Quo facto, auferatur ab igne, & cùm omnia deferbuerint, herbæ & ossa bene prius expressa abijciátur,

deinde

deinde quod in parte ſuperiore tantùm permanſit, ſcilicet oleum & pinguedo tollatur, aquaq; in fundo relicta, ſi multa extiterit, abijciatur, ſi uerò pauca, ita vt vix ab ea oleũ ſeparari queat, colligatur ſimul, deinde coletur per linteum, vino prius lotum, addaturq;.

Vnguenti Agrippæ ℥. vij aut viij.
Medullæ pernæ porcinæ (ſing. lib. j.
Medullæ aſinini cruris poſterioris
Olei roſacei, ſcutellam. j.

ponantur ad ignem tamdiu, donec bullire incipiant, deinde addatur Maſticis in puluerẽ redacti ℥. iij.

Gummi elemi contriti ℥. ij.
Ceræ rubræ ℥. viij.

Miſceantur & coquantur per ſemihoram, deinde in vaſe aliquo optimè obturato conſeruetur, ubi prius per aliquot dies ad ſolem ſteterit. Hoc oleum non ſolùm ad omnes frigidas ægritudines ualet, verumetiam ad alias multas. Nam quemadmodum ſupra dictum eſt, Anno 1547. monachum quendam Diui Onophrij qui ſiniſtrum brachium, neſcio qua de cauſa, prorſus ligni inſtar exiccatum habuit, curaui, quem tamen nullus medicorũ antea curare potuerat. Nam cùm brachium eius hoc oleo aliquandiu inungerem ad ſolẽ (erat enim æſtas) atq; ita ad ſolem relinquerem, vt oleũ penetraret, 50 diebus venæ brachij manifeſtè repleri incipiebant ſanguine,

partésque nutriri : quod cum per nouem deinceps dies continuarem, brachium omnino vt alterum Dei gratia repletum fuit, sanumq; euasit, ac si nunquam affectum fuisset. Valet etiam ad omnes dolores à frigido natos, ad podagram frigidam, spasmum, omnis generis vulnera, etiam si quis per medium dissectus esset, vel nerui incisi. Nam cum anno 1518 Hierosolyma huc nauigio redirem, cuius gubernator quidá Petrus à fossa Clodia erat, atque prope insulam Corcyram, à Piratis cum quinq; Myoparonib. obruti essemus aliquisq́; nautarum nostrorum vehementer in brachio bombarda esset percussus, vt medicus totum brachium excindere uoluerit, hoc oleo, quod tum temporis mecum ferebam, statim ei bracchium inuxi: & sic in septem dieb. fuit perfectè sanatus. Multa præterea, tum in me ipso, tum in alijs multis sum expertus. Cęterùm sic oleum fiat tempore Hyperici, scilicet quo floreat, folia, flores, semina ponenda sunt. Si verò tempore quo herba inueniri nequit, paretur, tunc pro his, hyperici oleum supra dictum: si quidem canis decoctum prius colatum fuerit, tantum addendum erit, vt dimidiæ partis olei, in quo canis coctus fuerit, respondeat. Hoc etiam modo si althea deficeret, eius loco vnguentum quod Dialtheam pharmacopolæ appellant, adiungi poterit.
Porrò dum canis coquitur tres testudines ter

restres

ſtres utiliter addi queunt,quoniam ſic paratum vnguentum perfectiſsimum ad podagram erit,id quod in amico quodã meo hoc morbo ſæpius laborante ſum expertus. Nam cum laborantes partes hoc oleo inungeret, vicinas uerò circum ſequenti oleo illiniret,leuamen ſe admiratione dignum aiebat ſenſiſſe. Oleum huſmodi extitit:

Olei canis rubri
Roſacei ſing. ℥. ij.
Violarum ℥. j. miſce

Cæterùm cum diuerſis temporibus, quartò malum redijſſet, terq; hoc oleo partes inunxiſſet, tribus poſtea annis, quo tempore ambo Romæ fuimus, ſcilicet 1514 nunquam redijt morbus.

VNGVENTVM PRETIOSIVS 30 *alijs omnibus, infinitas uirtutes obtinens, ut infra dicetur. Quare Principes & Reſpublicæ imperare deberent, ut in præſentia medicorum ſemper à pharmacopolis fieret, quemadmodum theriaca, uel ſaltẽ ut quiſque domi paratum haberet, etiam in copia magna: quanto enim antiquius, tãto efficacius euadit*

R. Olei Roſacei
Violarum
Nenupharis
Spicæ
Coſtini
Laurini

Nucis muſchatæ
Iaſmini ſing. lib. j.

Cinnamomi
Xylobalſami
Carpobalſami
Mirrhæ
Olibani
Gummi Hederæ
Maſtichini
Chariophyllorum
Caphuræ ℥. iiij. ſing. lib. s.

Oleum ex nuce muſchata,& alijs aromatum ſpeciebus ad hoc ſic fit,prius in puluerē ſpecies redigantur,deinde in oleo communi coquantur vſq; ad ſufficientiam. Sed oleum ex caphura aliter fieri debet:nempe oleum tantùm calefiat bene,& non bulliat, deinde addatur etiam caphura,& remoueatur ab igne, obturetur,ne vllo modo caphura expiret, cū valdè ſit partium tenuium atq; adeo, ut facilè exhalare queat,imò inſpecto ōperculo,manifeſtè caphura circum appenſa cernitur,propter tranſpirationem prohibitam. Cæterùm his omnibus addantur Olei Terebynthinæ: diſtillati ℥. xij. olei Styracis liquidi ℥.iij. miſceantur & ponantur in caldarium magnum longum,& in parte ſuperiori non latum, ſed anguſtum,operculatumq;,vtea quę immittūtur,bene à prędicto oleo tegantur:deinde cū ad ignem lentum poſita fuerint, adijciantur

3 ceraſtes ſerpentes, 3 aſpides ſurdæ, 3 viperę 3 natrices, 3 rubetæ, 3 buffones, 10 Tarantulæ, ſcorpiones 50, aliaq; animalia venenoſa, uiua ſiqua haberi poſſunt. Quòd ſi omnia uno tẽpore non adſint, ponantur ea, quæ in promptu ſunt, donec reliqua quoq; inueniantur. Nihil nocebit, ſi menſura uini albi quoq; addatur. His itaq; adiectis, coquantur ad ignem lentum, caldario prius obturato, per dies ſex continuos (quòd ſi caldarium in fornacem collocari poſſet, quemadmodum pro parando ſalnitro, vel ſapone, vel lixiuio utuntur Veneti, optimum foret) deinde poſt vnum, aut alios duos dies, cum ignis auctus, animaliaq; venenoſa bene diſſoluta fuerint, ab igne remoueantur, & eximãtur, atq; per linteũ in vino priusmadefactum, exprimãtur. His factis addatur tantum olei Hyperici ſuperius parati, vt dimidię parti, iá dicti olei reſpõdeat olei canis rburi pars tertia, miſceantur, addaturq;

Florum Chelidonij
Hyperici ſing. quantum ſatis eſt.
Salis communis M. j.
Succi Verbaſci
Dictami albi ſing. quantũ ſatis eſt
Senecionis rubri
Cardui benedicti
Flor. Cardui Bened. ſing. lib. j.
Ligni aloes in pul. redacti ℥. j.

Croci. ℥. j. miſceantur omnia bene, ponan-

turq; ad ſolem per æſtatē integram, in plures phialas vitreas obturatas, diuiſa: deinde pro re ſancta pretioſiſsimaq; ſeruetur. Valet enim ſuper omnia alia, ad omnis generis vulnera, ſpaſmum, omnemq; plagam, nouam & veterem, fiſtulas, cancrum, ſcrophulas: ſiquidem luna deficiente eo inungantur: deinde faſcijs etiam & ſtuppis obligentur: præterea ad omnis generis venena, quæ ſi per os ſumpta fuerint, partes circa cor eo inungi debēt, ſi verò morſu animalis uenenoſi, aut ferro venenato homo infeſtetur, ſanguis prius ex vulnere exprimi, deinde locus affectus inūgi debet. omni deniq; dolori à frigida cauſa conuenit, omnibusq; ferè ægritudinibus, quibus remedia forinſecus adaptari queunt.

CONTRA FEBREM QVARTA *nam remedium certiſsimum.*

Sumito poculum uini Græci vel Cretici, Aſari in puluerem contriti ℥. j. quibus commiſtis, & calidis ebibitis, in lectum ingreditor, pannisq; te inuoluito, vt optimè ſudare poſſis. Cùm autē bene diuq; ſudaueris, febrisq; ceſſauerit, decumbat an ſurgat æger, parum refert, dein ſumito

ſaluiæ
Rutæ
Burſæ paſtoris ſing. p. j.
Aceti albi parum

quibus

quibus optimè cõtusis, supra brachij pulsus ligentur, & cum sic per diem integram relicta fuerint, remoueãtur, ac tertiò iterentur, præsertim febris accessione instante vt prius. Quibus factis fieri nõ potest, quin gratia Dei æger liberetur perfectè. Quidam enim cum semel tantùm hæc fecissent, sanitati fuerunt restituti, quidam cum secundò remedia administrarent. Atque hoc facilius certiúsque remedium pro quartana haberi non potest. Valet etiam ad tertianam. Cæterùm quidam puluere, & sudationib. neglectis, herbis tantùm vsi sunt: quidã neglectis herbis & sudationibus puluere fuerunt contenti, tamen omnes ab hac affectione liberati fuerunt.

AD VERRVCAS FACILE 32

Bonum & sæpenumero probatum experimentum.

R. frustulum auri, vel numum aureum, vel annulum absque gemma igni candentem, vel si desit aurum, sumito ferrum vel carbonem accensum, quo verrucas vrito bene, deinde cum lixiuio optimo eas lauato. cúmque ter hæc facta fuerint, R. Raphanum magnũ intus euacuatum, saleque cõmuni impletum deinde cum operculo eius clausum, atque in catino per noctem unam seruatum fuerit, inuenies salem in liquorem prorsus dissolutũ atque ex raphano distillatum: quo cum per duos dies sæpius verrucæ lauatæ, deinde pannus in eo madefactus superligatus fuerit, vel

ipſæ per ſe decidēt, vel manibus euellentur. His ablatis unguento aureo, vel prædicto liquore partes inungendæ erunt. Quòd ſi raphanus magnus haberi nequeat, minores ſumantur, hicque in lata ſed maximè tenuia fruſta concidantur, atque in patina ita collocabuntur, vt primo ordine fruſtulorum poſito, ſal inſpergatur, deinde in ſecundo ac tertio ordine, alio ſuper alio collocatis, atque ita liquor fluet: qui etiam valet ad ſurditatem, vt inferius dicetur.

33 OPTIMVM FACILLIMVMque remedium ad Pleuritidem, quo, vt alios taceam, fabrum quendam ſemimortuum, duobus diebus mirabiliter perſanauimus.

R. Pomum dulcæ odoratum, & flauum, ab interioribus nempe ſeminib. mundatum, atq; olibano eum impleto: deinde operculo eius ſuperaddito, ſub cineribus calidis coquito, donec perfectè & absque uſtione coquatur. Hoc pomum in quatuor partes ſecato, ægroque ad comedendum præbeto. Quod cum rite factum fuerit, ſtatim aperietur apoſtema, tum apoſtematis pus expuetur, & ſic æger liberabitur. Quoniam faber quidā, cuius dentes iam erant clauſi, ut inſtrumento aliquo, pro inijciēdo pomo aperire conaremur, qui cum iniecto pomo per ſemi horā quieuiſset, ſtatim magnā puris copiā expuit, deinde dormiuit

miuit, cibū petijt, ſanuſq; Dei auxilio euaſit.

ALIVD.

Farinam uolatilem, quæ circa molatrinas hæret, cum aqua fontana in paſtam redigito, placentasq; ſiue paſtillos efficito, tam magnos vt coronati magnitudini reſpondeant: deinde in oleo ſcorpionum coquito, partiq; affectæ ſic calidos apponito. qui ubi erunt frigidi alios calentes ſuper addito. Quod cùm decies iteratū fuerit, frangatur apoſtema neceſſe eſt, atque expuatur, ægerq; perſanetur. 34

ALIVD.

Panem album recentem per medium incidito, deinde utramq; partem, optima theriacâ inungito, demū cum optimè ad ignem calefactæ fuerint, alteram loco patienti, alteram ad oppoſitam partem apponito, vt panis partes ſibi inuicem reſpondeant. Tum faſcia ligato, ne qua ratione moueri queant, ſed per diem vnum, vel noctem, vel ad apoſtematis uſque ad apertionem maneát. Sæpenumerò in vna hora, vel duabus, fractum fuiſſe cõſpeximus. Fracto itaque apoſtemate, panis partes auferendæ ſunt, ægérque ſic collocandus vt pus è pectore optimè eijciatur: quo facto dormiat æger comedatq;, & breui ſanabitur. 35

ALIVD.

R. Dentem apri dextrum, ſi morb. in dextra parte fuerit, vel ſiniſtrum, ſi in parte ſiniſtra. 36

Verùm experientia compertum eſt,tam dextrum quàm ſiniſtrũ ad hunc affectum eſse bonos. Hunc dentem cultello radito, eiusq; ʒ.s. vel ʒ.j. ſumito,& cum aqua hordei,vel cicerũ ruborũ vel pectorali, vel vino albo diluto ægroto ad bibendũ dato. Hoc aũt remedium ſemper verum fuiſse compertum eſt.

37 AQVA PECTORALIS AD *Pleuritidem pectus mirum in modum mundificans.*

R. Rad. Altheæ mundat. & incis. lib. s
Scabioſæ mundat. & herbæ. lib. ij.
Cardui benedicti M. j.
Scabioſæ M. iij.
Hordei mundi lib. j.s.
Ficuum ℥. iij.
Iuiubarum ℥. iiij.
Vuarum paſsarũ enucleatarũ ℥. iij.
Pomorũ odorat. inciſorum n°. iij.
Olibani ℥. j.
Mellis roſati vel non deſpumati lib. s.

Miſceantur,& coquantur omnia in aqua donec omnia diſsoluantur, deinde colētur exprimáturq; bene & fiat potio, qua continuè æger utatur: quanto enim plus bibitur,tanto melius. Verùm paulatim bibenda eſt, ne præceps ad pulmones deſcendat. Poſsũt autem hac aqua ſola,vel cum prædictis remedijs ægri vti: nam per ſe ipſa, non ſolũ pectus mundificat,verùm etiam apoſtema ad maturationem

nē perducit, ac frāgit. Valet etiam mirabiliter ad tuſsim antiquam, & nouam, ad aſtma omniaq; ventriculi vitia. Hanc autem aquā à Magnifico Domino Hieronymo Ruſcello 1543 Bononiæ habui, qua etiam idem eo ipſo anno paucis admodum dieb. à tali morbo liberatus fuit absque ſanguinis detractione præcedente, alijsq́ue remedijs.

AD OMNEM ORIS PALATI gulæ affectum remedium certiſsimum. 38

Ex oliuarum folijs cum aqua plantaginis cō tuſis exprimatur ſuccus, quo, cū ſolo ad quāuis oris ægritudinem uſus eſsem, ſemper perfectum, & bonum eſse comperi. Verùm cum affectus in ore, vel palato ita vehemens fuerit vt oris partes computruerint hoc remedio uſus fui, quod ſic ſe habet.

R. Succi ſupra dicti id eſt, foliorū oliuarū
Aquæ ros. ſing. poculum dimidiū
Mellis ros. ℥.j
Pulpæ caſsiæ ʒ. s. vel ʒ.j.
Aluminis uſti ℥. ij.
Tartari ʒ.j.
Sacchari albi ℥. s.
Aquę in qua bullierint radices altheæ poculum vnum

Miſceantur & coquantur aliquandiu igne lē to, fiatque gargariſmus. quo ſi quis ſæpius

in die vtatur ,sanitatē proculdubio recipiet Aliquando quoque,cùm huiusmodi affectus essent vehemētiores adiunxi floris æris ʒ. ij. quæ etiam aqua mirabiliter ad virgæ ulcera, & ad alia huiusmodi valet.

39 AD OMNIA CRVRVM VLcera noua & vetera etiam si caro ad ossa usq; erosa esset.

R. Foliorum oliuæ.
Agrimoniæ sing. M. ij.
Rosarum sicc.M. j.

Contundantur aliquantulū, & coquātur nō diu:deinde cum colatum fuerit, eo decocto lauentur pedes calido.Deinde

R. Aristolochiæ rotundæ & longę
Masticis
Mirrhæ
Sanguinis draconis
Aloes hepaticæ
Tutiæ
Cucurbitæ adustæ sing. ℥. j.
Mumiæ
Boli Armeni sing. ʒ. ij.

Misceātur omnia, fiatq; puluis subtilissimus quo locus affectus inspergatur : mox dictæ herbæ in uino coctæ, supra ligētur,& sic per sex aut octo horas relictæ, deinde rursus mutatæ in paucis admodum diebus vlcera ad sanitatem perducent.

AD GENVVM CRVRVMQVE
Tumores ruborem & humiditates.

R. Resinæ lib. ij.
Galbani ℥. v.
Musci
Ambræ
Zibetti sing. ʒ. j. ℈. ij.

Misceantur, ponanturque ad ignem lentum: deinde cum omnia bene liquata fuerint, addito masticis in puluerem redacti ℥. j. misce & fiat emplastrum quod calidum, super alutam seu pellem canis, vel damæ, vel hœdi vel veruecis manus latitudinem, duarum verò longitudinem habentem distendatur, ac decẽ aut quindecim millepedescùm axungiæ porcinæ frustulo contundantur, fiatq; unguentum: quod cum super iam dictum emplastrum positum fuerit, sub genu aut sura applicetur per dies tres. Quod si multis pilis aabundet æger, prius radantur, ne emplastrũ vehementer eis inhæreat. Cæterùm si ablato emplastro, vesiculæ appareant, aperiantur, vt aqua inde emanet, siccenturque: deinde cum vino, in quo cocta fuerint, agrimonia folia oliuæ, rosæ, plãtago, lauetur & siccetur, demũ absterso, & calefacto emplastro, rursus vt prius applicetur. Quod cũ tertio aut quarto die factum fuerit, in paucis admodum diebus persanabitur, ita vt neque rubor, neque

tumor, neq; humores amplius conspiciátur Si verò vlcus aliquod coniunctum esset, eo modo curandum, quo supra dictum est.

41 AD ISCHIADAM REMEdium sæpè multisq; & diuersis regionibus probatū.

R. Mellis despumati lib. iij. Rad. *Acori mundatarū & cōtusarū lib. j.

Pro Acoro non calamus aromaticus sumendus sed qui hodie communiter apud seplasiarios habetur

Coquantur ad ignem lentum per horam vnā deinde remoueátur ab igne addaturque cinnamomi electi & in tenuem puluerem redacti ℥. j, & fiat conditum, quo singulis diebus, manè scilicet cochlearia quinq;, vesperique totidem utatur. Interim tamen prædictū emplastrū ex resina, & millepedib. factū super loco affecto tenendū erit per dies decē: deinde per alios decē paulò infra ponendū, & tertio adhuc magis infra per alios dies decē quoniá sic vesicas efficiet, aquositates omnes extrahet, dolorē affectumq; denique auferet. Quare non solùm erit secretum vtile & rarum, sed etiam paucis admodum cognitum. Nam cōtra hanc ægritudinem certum aliquod remedium, in hodiernum usque diem visum fuit nunquā neque à, recentioribus neque à veteribus medicis. Quòd si inueterata esset, atq; his remedijs non cederet, sequenti interdum clysteri utendum erit, quod sic se habet.

R. Maluæ

R. Maluæ
Mercurialis
Fœniculi
Abſynthij
Rutæ
Cucumeris ſylueſtris ſng. M. s.
Furfuris M. ij.

Coquantur omnia uſque ad conſumptionẽ tertiæ partis, fiat colatura, de qua accipe lib. j & adde.

Mellis roſ. ℥. vj.
Olei chamomil.
Rutacei ſing. ℥. j. s.

Miſce & fiat clyſter. Quo accepto, poſt duos dies alium, deinde poſt tres alios dies rurſus alium, poſt quatuor alium, atque ſic die vno ſuperaddito, ad menſem vnum procedendũ. Quòd ſi dolor etiam hæreret, neque, à prædictis remedijs aliquod leuamen ſumeret, primò poterit vti die tertio, deinde quarto, deinde quinto, infra ſcriptis pillulis uſque ad ſextum & ſeptimum. Pillulæ autem neque ventrem perturbant neque alia victus ratione opus erit, niſi quòd abſtineat à ſalſis, acetoſis, leguminibus, vino albo, & aqua. Quibus bene adminiſtratis, multi à dicto emplaſtro ſolo ſanati fuerunt, multi ab emplaſtro & condito ſimul. Duos tantùm ſenes, & longo tempore affectos habui, qui clyſterijs pillulisque opus habuerunt, qui-

bus cum vſi eſsent, perfectè ſanitati reſtituti ſunt. Cæterùm cum primorum alter, cuius os, quod iſchium appellant, à ſua ſede propter callum intus contractum remotum erat,ſolo emplaſtro & condito vſus fuiſſet in 70 diebus perfectè ſanus factus eſt. Verùm non ſolùm,(quemadmodum poſtea ab eo intellexi, emplaſtro & condito vſus fuit, ſed etiam terebinthina aqua,borraginis lota alternis diebus me neſciẽte, quam monacha quædam ei conſuluerat.

42 CATAPOTIA SIVE PILlulæ mirandæ virtutis contra iſchiadem.

R. Maſſæ pilularum alephanginarum
Hermodactil. maior.
Minor. ſing. ℈.j.
Salis gemmæ gr. iij.

Miſce & cum ſyrupo roſarum fiant pillulæ v.quibus vtatur, præſertim in morbi principio,ſingulis quaternis diebus : in declinatione verò ſingulis quinq; diebus, deinde ſingulis ſex,mox ſingulis ſeptem ,quo uſque opus fuerit.Sunt autem ſumendæ ſtomacho ieiuno,deinde poſt ſex horas cibandi ſunt ægri.Cæterùm nulla alia victus ratione opus habebunt,niſi vt abſtineant àvino albo,aqua cibis ſalſis,leguminibus,cæpis,&huiuſmodi præſertim ſi morb.vehemens inueteratus ſit

Aqua

43

AQVA LVCIDA ET ODOrata ad omnis generis ſcabiem quinq; diebus quauis illuſtri fœmina & regina digna.

R. Aquarum Plantaginis pocul. ij.
Roſarum pocul. j.
Flor. Mal. Arantiorum pocul. s.
Argēti viui ſublimati ac in puluerem redacti ℥.j.

Miſceantur, & coquantur omnia lento igne per quartam horæ partem, deinde remoueátur ab igne, & cum deferbuerint, in phialam aliquam conijciantur: demum partes ſcabiæ infectæ, alternis diebus ſemel lauentur & per ſe ſiccari permittantur. Cùm uerò tertiò partes lotæ fuerint, videbis primam & ſecundá lotionem, omnem ſcabiem foras extraxiſſe, tertiam verò partes exiccaſse ſanaſseq;. Quare ad ſcabiem remedium melius, faciliusque non erit, præſertim cum neque unguētis fœtidis, neque balneis, neque purgationibus vt cõmuniter omnes facere ſolent, opus non ſit Hæc etiam aqua cuti candorem conciliat, atque cũ omnes humores vitioſos, ſalſos & putridos à profundo corpore extrahat, veri ſimile quoq; eſt, eá ad morbũ Gallicũ podagrá aliaq; huiuſmodi permulta uim habere præſertim cũ argentũ viuũ ſublimatũ ad carnē nõ ſolũ putridá optimũ ſit remediũ, verũ etiam ad alia vlcera immedicab. vt infra dicetur.

REMEDIVM AD LATErum siue lumborum dolores in multis, tam viris quã mulieribus probatum.

Quoniam cum renum calculus, cũ hoc dolore semper coniunctus videatur, optimum erit, vt quis continuè his duobus præseruatiuis sequentibus, quæ quisque per se parare poterit, vtatur. Quorum primũ est, amygdalarum amararum, vel nucleorum persicorũ commestio, quibus si quis ieiuno stomacho quotidie quinque aut sex cum sale & pane vtatur, non solùm à lumborum doloribus, verùm etiam, ab ebrietate, apetitu postrato, pectoris, stomachi ægritudinibus vermibusq; tutus erit. Secundum verò est, quotidiana cõmestio Arthemisiæ simul cũ alijs cibis: quæ vltra etiam suas, quas ad lumborum dolores renúmque calculos, virtutes obtinet, humano corpori amica est. Hæc herba cũ semper recens haberi nequeat siccanda, vel in puluerem redigenda, vel distillanda erit, siquidẽ semper bona est. Verùm si quis quacunque ex causa laboret, optimum erit vti sequentibus clysterijs qui huiusmodi sunt.

R. Stercoris asini, nigri vel cinericij recẽtis quantum satis est
Anisi
Furfuris sing. M. j.
Olei chamomillini ℥. ij.
Caparorum ℥. j.

Miscean

Miſceautur & coquantur omnia parumper, in vino, deinde coletur, exprimatur omnis ſub ſtantia, & fiat clyſter, quo calido vtatur, & ſanabitur.

ALIVD PROBATVM. 44

R. Succi de Berberis, vel Rob de Berberis, poculum dimidium. Corralliorũ rub. in puluerẽ redactorum ʒ. j. miſce & bibendũ dato.

ALIVD PERFECTVM ET 45

Ad vrinæ retentionem à calculo, etiam ſi quis morti eſſet vicinus, tamen vrinã ſtatim prouocans calculosq́; magnos in decem aut duodecim diebus frangens.

R. Pulueris Virgæ aureæ cochleare vnum, & cum ouo ſorbili ſumito ſtomacho ieiuno, deinde poſt quatuor horas comedat, & abſq; dubio poſt dimidiam horam vrinam reddet. Quod cum vt dictum eſt, per decem aut duo decim dies cõtinuauerit calculos omnes frãget, eijcietque abſque dolore.

ALIVD PRAESTANTIVS, 46

pro calculo, & alijs renum affectionibus.

R. Foliorum quercus ℥. iiij.
Saxifragiæ lib. s.
Baccarum lauri ℥. v.
Lappæ capitulorum
Sem. Violarum ſing. lib. j.

Miſceantur omnia atq; in tenuiſsimum puluerem redigantur. Deinde ſumito leporem

ſtrangulatum, atque in cinerem combuſtum miſce omnia & fiat puluis. Valet autem ad renum calculos, alioſque affectus eorum mirũ in modum, ſi quis per aliquot dies ſtomacho ieiuno ſumat ʒ. s. vel ʒ. j. cum vino albo. Verum ſciendum, maiorem copiam pulueris eſſe ſumendam pro calculis, quá pro arenulis.

47 ALIVD OPTIMVM ET
pefectiſsimũ remedium tã pro renum calculo quàm veſicæ.

In Maio ſuper campos ſumito ſtercoris bouis, neque nimium recentis, neque etiam nimium ſicci, quantum ſatis eſt, quod cũ igne lento diſtillatum fuerit, aqua exibit inſipida atque inodorata, quæ etiam ad lentigines & alias faciei maculas valet, modò manè & ſero ea lauentur. Deinde ſumito raphanos minutatim inciſos, & in vinũ Græcum, Creticum aut album bonum inijcito, mox ad ſolem per diem aut noctem ponito. Quibus factis.

R. huius vini
Aquę ſuperius diſtillatæ ſing. ℥. ij.
Aquæ fragariæ ℥. j.
Succi limoniorum iij. aut iiij. guttas
Pulueris ſuperius, in cap. pced. ppa-
rati ʒ. s. vel ʒ. j.
Saccharis vel mellis roſ. quantũ ſatis,
et fiat potio, quæ mirabiliter ad calculos cõminuẽdos valet. Nam aliqui hac potione vſi

circiter

circiter horam dimidiam tot lapillos vnà cũ vrina excreuerunt, vt ſimul iuncti, nucis magnitudinem referrent. Nobilis quidem Mediolanenſis, quem medici omni ſpe fruſtrati, ſecare volebant, cum hac mea potione vſus eſſet, in dicto temporis ſpatio, tot lapillos eiecit, vt ſimul coniuncti, oui magnitudini reſponderent. Tertio verò die cum potionem auxiſſet, paulò pòſt maximo cum dolore lapidem æquè vt faba magnum, vnà cum vrina excreuit. Equidem ad hanc ægritudinem remedium ſecurius, facilius atque melius haberi non poteſt, quamuis infinita ad hunc affectum remedia habeantur. Cæterùm prædictæ aquæ & pulueres, diu conſeruari poſſunt, præter vinum raphanite, & ſuccum limoniorum, ſiquidem facilè putreſcunt.

REMEDIVM CONTRA SANguinis per os reiectionem propter venam aliquam in pulmone ruptam. 48

℞. Stercoris muris cõtriti ʒ. s. vel ℈. ij.
Succi plantaginis poculum dimidiũ
Sacchari parum. miſce, & fiat potio in aurora ſtomacho ieiuno, & veſperi in lecti introitu danda: qua ſi per aliquot dies vſus fuerit æger, ſanabitur.

49 AD PHTHISIM REMEDIVM
probatum & facile.

R. Tusſilaginis
Lardi porcini bene contuſi
ſing. quãt. ſatis eſt.
Ouorum recentium n°. j.

Mſce & coque pro placenta, qua cum per nouem dies mane vſus fuerit æger, effectum admiratione dignum videre licebit. Valet etiã ad inpinguanda corpora macilenta.

50 AD LATERVM LVMBORVM
renum, omnemq́; alium dolorem illico tollendum.

R. Pinguedinis Caponis
Gallinæ
Anſeris.
Anatis ſing. ʒ. v.
Olei roſacei ʒ. iiij.
Butyri ʒ. s.

Miſceantur & ad ignem liquefiant, deinde colentur addanturque.

Styracis liquidi ʒ. vj.
Ceræ rubræ ʒ. ij. s.

Miſce bene & fiat vnguentum quo calido prius ſuper linteum poſito vtitor, & ſanaberis.

51 AD ORIS ET ANHELITVS
tetrum odorem.

R. Foliorum & florum Roſmarini quantum ſatis eſt.
Mirrhæ

Cinna-

Cinnamomi

Belzoini, ſeu aſſæ odoratæ ſing. parũ

Miſceantur & coquantur, in vino albo, & fiat decoctum, quo ſæpius lauetur os.

AD RABIDI CANIS MORſum & ad maniam, quæ ex eo ſequitur, remedium. 52

℞. Cardui ſylueſtris in vmbra ſiccati, & in puluerem redacti ʒ. s. & cum vino albo ægroto ad bibendum dato tribus vicibus, & perſanabitur.

AD CARNEM PVTRIDAM in naribus natam rarum & bonum. 53

℞. Succi porrorum non plantatorũ, quãtum ſatis eſt.

Tartari in puluerem contriti, parum

Ceræ viridis, quantum ſatis eſt, & fiat vnguentum, quo ſæpius vtatur, & ſanabitur.

AD CASVM EX ALTO LOco, etiam ſi periculũ ſit ruptionis partiũ internarũ. 54

℞. Olei communis poculum s.

Seminis naſturtij in puluerem redacti ʒ. s.

Miſce, atque ægro bibendũ præbeto. Verùm melius eſt, vt antequam hanc potionem ſumat, venam prius ſecet. Quòd ſi ab oleo abhoreat æger, ſumat prædictum puluerem cũ vino. Cæterùm ſi forinſecus tumores à caſu, liuidi appareant, vel caro contuſa videatur, inungãtur oleo roſaceo, deinde ſequens pul-

nis super inspergatur, quod sic se habet.

R. Foliorum myrthi
Rosarum sing. quantum satis est.

Misce & in puluerem redigito, quo vtitor, vt dictum est.

55 AD SCROPHVLAS REMEdium facile & bonum.

R. Tussilaginis, cum suis radicib. cõtusis
Farinę seminis lini sing. quãtũ satis est
Pinguedinis porcini masculi

Misce & fiat emplastrũ, quo bis in die vtitor & videbis scrophulas per sudorẽ resolui. Quibus resolutis, locus cum vino calido lauetur per decẽ, aut quindecim dies: & est probatũ.

56 ALIVD AD IDEM.

R. Testiculorum equi in puluerem combustorum ʒ. s. & cum vino albo ægro dato bibendum per dies xxj. & sic per os morbũ eijciet, & sanabitur.

57 VT SCIAS AN MVLIER *conceptioni apta sit, certissimum.*

R. Coagulum leporis aliquantulum, & dissolue in aqua calida, mulieri dato bibendum stomacho ieiuno in balneo aquæ dulcis, quę si in ventre sentiat dolores, apta erit cõceptioni, sin minus, sterilis censebitur.

58 AD STRVMAS IN QVINquaginta diebus, ad summum absumendas, rarum.

R. Spongiæ vſtæ lib. s.
Piperis grana 200.

Redigantur in puluerem, deinde coquantur in vino albo, in quo radices ebuli coctæ fuerint, coletur & phiala vitrea obturat in loco frigido ſeruetur. Quando autem hoc vti volueris, ſumito huius vini in aurora poculũ vnum, â prãdio aliud, veſperi aliud, ita vt ter in die ſumas. Interim tamẽ pane hordeaceo vtendum erit, & vino puro, non aqua diluto, præterea ab omni genere olerum, piſcib. iuſculis, & alijs huius generis abſtinẽdum. Verùm hæc omnia fieri debent luna decreſcẽte vſque ad nouam, deinde rurſus decreſcente vſque ad ſecundum nouilunium, & ſic in 45 diebus perſanabitur.

ALIVD AD STRVMAS. 59

R. Chamomillæ in puluerem contritæ
Mellis ſing. quantum ſatis eſt.

Miſce, De hoc ſumito bis in die cochlearium vnum ſcilicet manè & veſperi, vt ſẽſim, & per ſe deſcendat. Interim tamen victus rationem obſerues, vt antea dictum.

ALIVD VERVM ET PRObatum. 60

R. Polipodij caſtanei, vel quercini in puluerem contriti ℥. j. & cum vino vel melle bis in die bibendum dato. Sunt autem hęc luna decreſcente facienda per dies 21 obſer

uata & victus ratione competenti.

61 AD RESTITVENDAM EXtendendãq; cutem strumis ablatis.

R. Baccarum ex rosis
Aluminis
Balaustij sing. ℥. j.

Coquantur in aceto albo vsque ad consumptioné medietatis, deinde addatur Sumach. ℥. s. & iterum coquantur, donec acetum ferè consumptum fuerit: quibus denique ab igne remotis, partes inungantur.

62 AD ANGINAM TRIA REmedia certißima.

PRIMVM.

R. Aquæ Scabiosæ lib. j.
Vitæ ℥. j.

Quibus mistis & super affectum locum positis, in tribus horis sanabitur.

SECVNDVM.

63 R. Cineris hirundinum combustorum quãtum satis est, & super affectã partem ponito si fieri potest, vel si non, parum mellis & amyli addito, & sumito per os, vt paulatim descendat.

64 TERTIVM.

R. Olei Vitrioli Romani, guttas tres quibus in vinum iniectis, fiat gargarismus.

AD SCROPHVLAS REMEdium optimum. 65

R. Ceruſſæ optimæ contritæ ℥. iiij.
Olei communis ℥. viij.

Coquantur ſimul per quinque aut ſex horas donec egregiè nigreſcant, miſcendo continuè, deinde remoueátur ab igne, & fiat vnguentum, quòd cum ſuper plagulam aluteã, aut linteam expanſum & applicatum fuerit, ſcrophulæ, ſiuè integræ, ſiuè ruptæ antea fuerint, curabuntur.

AD SCROPHVLAS ALIVD *remedium ore ſumendum.* 66

Sumito gallinã à plumis & viſcerib. mundatã quã coquito in aqua absq; ſale donec caro ab oſsib. ſecernatur, quib. deinde in fornace aliqua abſq; vſtione ſiccatis & in puluerẽ cõtritis addito ſeminis ſeſami in puluerẽ redacti tãtũ dẽ, miſce & fiat puluis ſubtiliſsim9. quãdo aũt quis vti volet, ſumat cochleare vnũ, cũ melle, bis in die, manè ſcilicet, & cum cubitum it. Verùm hæc facienda, & incipienda à plenilunio vſque ad noui lunium. Quòd ſi ita inueteratæ eſsent ſcrophulæ, vt eo puluere non curarentur, ſequenti quoque oleo forinſecus vti poterit, quod ſic ſe habet.

R. Cęcã ſerpentẽ, quę Cęcilia dicitur, vnã
Olei communis, quantum ſatis eſt.

Coquantur optimè vſq; ad diſsolutionẽ ſerpentis . fiat oleũ quo inungantur ſcrophulæ.

67

AQVA COELESTIS PLVRES,
Et notabiles virtutes obtinens, vt infra dicetur.

R. Gariophillorum
Nucis muſchatæ
Gingiberis
Zedoariæ
Piperis longi
Nigri
Granorum iuniperi
Cort. mali Arantij
Florum ſaluiæ
Ocymi
Roſmarini
Maioranæ
Menthæ
Baccarum lauri
Pulegij
Gentianæ ſing. ℥.j.
Calamenthi
Florum ſambuci
Roſarum albarum, & rubrarum
Spicæ nardi
Ligni aloes
Cubebarum
Cardamomi
Cinnamomi electi
Calami aromatici
Stychados
Chamedyos

Chame-

Chamepytheos
Melligettæ
Masticis
Thuris masculi
Aloes hepaticæ sing.℥.j.
Sem. Anethi
Matricariæ
Ficuum
Vuarum passarum
Pulpæ dactilorum
Amygdalarum dul.
Pinei nucleorum
Mellis candidi sing.℥.vj.
Sacchari albissimi ad pondus omniũ,
Aquæ vitæ quinquedies distillatæ, tantundẽ.
Misceantur omnia & ponantur in cucurbitã vitream bene obturatam, per dies duas, dein de alembico superimposito, distillẽtur igne admodum lento, & exibit aqua perlucida & pretiosa, quæ cum colorem mutare, albáque exire incipit, auferatur à recipiente. Valet autem hæc ad faciem dealbandam, lentigines & alias faciei maculas expellendas, siquidem facies per dies quindecim ea lauetur. Sumito igitur primam aquam lucidam, cui adde aquæ vitæ, quam Mel Balsami vocát, tantundem: misce, & cum in cucurbita vitrea bene clausa, per duos dies steterint, distillentur igne per lento, & exibit aqua primò lucida, odorata, quæ auferri, ac seruari debet. Post

verò hanc alia exibit aqua,ſimilis aquæ pluui ali, quæ cum exierit (id autem cognoſcitur quando rubra apparere incipit) ſimiliter tolli, ac conſeruari, vt prima. Quæ cum omnis exierit,tertia quæ ſanguini ſimilis eſt, colligẽda, ac diligenter in phiala vitrea conſeruãda pro re pretioſiſsima. Nam nobiliſsimas virtutes in ſe cõtinet, quarum hæ præcipuę ſunt. Valet enim ad vulnera recẽtia mirum in modum ita, vt ſi parum huius aquæ infundas, alio remedio opus non ſit. Præterea vulnera antiqua, cancrum, lupam, noli me tangere, & id genus alia, in quindecim, aut viginti dies curat, modò alternis, vel tertio quoque die ea quis inungatur. Curat, & extinguit carbunculos heryſipelata, ſeu ignem ſacrum, & omnem affectum peſtilentialem ad terminũ horæ vnius. Ad omnem oculorum ægritudinem, modò oculus non ſit perditus, valet mirabiliter: nam quindecim diebus eas perfectè ſanat. Verum eſt, quòd oculis primo occurſu dolorem infert, ſed cum ſtatim ceſset, nullum ijs periculum adfert. Cæterùm tam renum quàm veſicæ calculos frangit modo ʒ. s. vel ʒ. j. vel cum vino albo, vel iure cicerum ſumat æger. Sanat hęmorrhoides ſi ſingulis diebus partes ſemel inungantur. Valet inſuper ad matricis ſuffocationem, ad colicã paſsionem, ſiquidem cochleare vnum cũ iure gallinarum, vel braſsicæ bibatur, nã ſubito

olores

dolores aufert. Neruos conuulſos induratos ſtatim perſanat, ſi ea lauētur. Ad lippitudinē, oculorum lachrymas mirificè valet, ſi gutta vna manè in aurora ijs infundatur. Scabiem morpheam, & id genus alia curat, ſi partes aliquando ea lauentur. Omnem præterea affectum aurium, & dolorem, vermes quoque in eis contentos occidit, modò manè aut veſperi guttula aliqua in aures inijciatur. Contra morſum venenatorum plus valet quàm Theriaca, ſi locus affectus illinatur: omnis item generis vermes in corpore humano occidit, & eijcit, ſi prius nares inungantur, deinde parum etiam per os ſumatur. Valet denique ad omne vulnus venenoſum, omnia immedicabilia, ſcrophulas; ad omnes alias ægritudines extrinſecas, modò lauari poſsint, & per os ſumatur aqua: ad omnem corporis frigidam intemperiem, ad reſtaurandos ſenes, & qui fame, morbo, animi ægritudine conſumpti ſunt. Ad conſeruandum humidum radicale, calorem, innatū, iuuentutem, ſanitatē, vitam longam, modò ritè hac vtantur.

REMEDIVM RARVM ET *perfectum, quod ſanat fatuos, ſiue à cerebri aliqua ægritudine, ſiue aliquo veneficio ſic redditos.* 68

Primò per quatuor dies vtatur quatuor ſequentib. clyſteribus, quorum primus ex furfure, ſale & oleo factus eſse debet: Secundus

ex aqua, in qua cocta fuerint malua mercurialis, parietaria, violæ oleo & sale. Tertius ex aqua, oleo, sale, sapa, & melle. Quartus & vltimus, ex aqua, sale, oleo, sapa, melle, endiuia, buglossa, ebuli folijs, quę satis cocta fuerint fiat colatur, de qua accipe lib.j. cui adde pulpæ casſiæ ℥.j. mythridati ʒ.j. & fiat clyster, quarto & vltimo die sumendus. Quib. adhibitis, sequēti medicina vti conuenit, quę sic se habet.

℞. Polipodii quercini contusi optimè M.j. aut ij. & fiat inde succus de quo sumito ℥.iij.
Mellis ros. ℥.ij.
Electuarij ros. Mes.
Diaphœniconis sing. ʒ.ij.

Misce & fiat potio, in introitu lecti sumenda. Qua sumpta si sit hyems curandum, vt aliquā diu in lecto maneat æger pannis bene coopertus: si verò æstas, nihil nocebit, si deambulet, modò ædes non egrediatur. Verùm si hanc sumere æger nollet, vi cogēdus erit. Cæterùm his omnibus factis, vnguentum conficiendum erit huiusmodi.

℞. Succi rad. Ebuli
Butyri recentis sing. lib. j. s.

Coquātur simul donec succus ferè fuerit cōsumptus deinde adde.
Olei chamomillæ
Rosacei
Hyperici

Misceantur omnia bene, & fiat vnguentum,
quo

quo inungatur æger totus, à collo vſq; ad pedes, bis in die, manè ſcilicet & veſperi, continuando per menſem vnum. Porrò quarto ab inunctionibus die, fiat cauterium iuxta capitis commiſsuram, ſuper quod plagulam cũ axungia porcina conijciatur per octo vel decem horas, ſed hoc in principio faciendum, deinde cicerem imponas, deinde folium hæderæ, deniq; plagulam, & ligentur, ne aliquo modo decidãt. Verùm hæc bis in die nempe manè, & veſperi commutanda veniũt. Quod ſi æger à prædictis non perſanaretur, iterentur omnia vt prius, & fieri haud poterit, quin gratia Dei perfectè curetur. Equidem ratio quoq; victus hîc obſeruanda venit, quod fiet ſi vtatur carnibus vitulinis, veruecinis, pullorum, caponum &c. & maixmè aſsis, ouis recẽtibus, iuſculis carnium. Ex oleribus eligenda ſunt, borrago, bugloſſa, ſpinachia, malua, betonica, ſaluia, maiorana, mentha. Ab omni genere leguminum abſtineat, quemadmodum ab omnibus ſalſis, acetoſis, & ſimilibus. Vinũ bibat album odoriferum aqua dilutum. Vitet triſtitiam, mœſtitiam, iram, timorẽ & omnes animi affectus. Audiat inſtrumenta muſica, & omnia, quæ animum recreare poſsunt. Sæpenumero ab aliquo prudenter reprehendatur, propter falſas eius animi impreſsiones quod melius à muliere formoſa, prudenteq; fieri poteſt, quibus magis pudore affici ſole-

ant huiuſmodi homines.

69 PILLVLAE MICHAELIS *Scoti, ad capitis antiquum dolorem, quæ cerebrum purgant, viſum clarificant, memoriam conſeruant, colorem faciei bonum reddunt, valent præterea ad multas alias ægritudines.*

R. Aloes lotæ ℈. iij.
Rad. Cucum. ſylueſtris
Mirabolanorum omnium
Diagridij
Maſticis
Baccarum lauri
Roſarum ſing. ʒ. s.
Croci ℈. j.
Mirrhæ ℈. s.

Miſceãtur omnia, atque in tenuiſsimum puluerem redigãtur, deinde cum ſucco braſsicæ fiant pillulæ, de quibus ſingulis quaternis diebus ſumito tres aut quatuor, à cœna in introitu lecti.

AD MAMILLARVM AEGRItudines, doloresq́; *remedium optimum & probatũ.*

R. Vitellorum ouorum n°. ij.
Ceræ nouæ
Tutiæ præparatæ
Olei roſacei ſing, parum.

Miſceantur & liquefiant ad ignem, & fiat vnguentum. Verùm antequam hoc vnguento vtãtur mulieres, oportet vt prius mamillarũ capita

capita vino albo, in quo cocta fuerint rosarũ folia, plantaginis, oliuarum lauentur, deinde cum bene siccata sint, super linteum vnguentum expãdatur, applicetur q;, & sanabuntur.

AD MATVRANDOS INGVInum Bubones aliarumq; partium. 70

R· Medullæ panis
Vuarum passarum contusarum
Butyri
Axungiæ porcinæ
Fermenti
Lactis uaccini sing. quantũ satis est.
Croci parum

Misce & fiat vnguẽtum, quo bis in die vtatur, & citò aperietur. Verùm in ea parte, in qua ruptionem vel apertionem fieri cupis, parũ croci super ponito. Cæterùm rupto apostemate, vlcus vnguentis mundificantibus deinde consolidantibus curandum erit.

AD REPELLENDOS INGVInum Bubones ita vt euanescant, modò in principio statim fiat. 71

Sumito stuppã in vrina madefactam, & deinde expressam saleque aspersam, & calidam affectæ parti super ponito, deinde dimidiã partẽ Citri aut Arantij mali super addito. Quod cum bis in die factum fuerit, paucis diebus euanescet tumor.

72 EMPLASTRVM AVREVM *ad vulnera, quod admirandæ eſt virtutis.*

R. Picis græcæ
Sulphuris
Olibani albi ſing. part. j.

Miſceâtur, conterantur, & cum albuminibus ouorum fiat emplaſtrum, quod cũ ſuper pergamenum expanſum, vulnerumque labra bene vnita, & ſanguis abſterſus fuerit, vulneri applicetur, faſciaque obligetur. Hoc remedium chyrurgicus quidam Neapolitanus cum diu abſcondiſſet, tandémque ipſe vulnus recepiſſet, & per alium quendam parandum curauiſset, cognitum fuit.

73 SECRETVM EX INDIA AL-*latum, ad ægritudines diuerſas probatum.*

Carduus benedictus valet (modò edatur) ad omnẽ capitis dolorem, auditum exquiſitũ, memoriam conſeruat, curat vertiginem, cerebrum, viſum confortat non ſolùm eſus, verùm etiam in oculos poſitus. Purgat vẽtriculum, pituitam, appetẽtiam excitat, pectus dilatat, catharrum conſumit, ventris dolorem aufert. Vino ex eo paratum, vel aqua vitioſos humores conſumit. Si verò edatur, ſanat lienis affectiones, calculos renum comminuit, ad flatus apoſtemata, ſi per clyſteres inijciatur, peſtilentiá præſertim, ſi ſubitò, vel aliquãtulum eius ſucci, vel pulueris bibatur.

Sanat

Sanat etiam vlcera, vulnera non mortalia tribus diebus, si lana eius, seu bombyx super applicetur. Oris halitum fœtentem emendat, gingiuas, dentesque cōfortat, siquidem mandatur. Valet ad vteri suffocationes, cor lætificat. Cæterùm cum infantis vrina fiant clysteres, sanat morbum comitialem, laterum seu lumborum dolores, si cum vino albo bibatur Porrò si cum aqua bibatur trib. aut quatuor horis ante febrium accessiones, deinde æger sudet, febres persanat. Ad ramicem. & morsū omnium animalium venenosorum prodest.

AD TVSSIM RECENTEM, 74.

& antiquam optimum & tutissimum.

R. Sulphuris contriti ℥. s.
Belzoini seu assæ ℈. s.

Misce, & in tenuissimū puluerem redigito, sumitoq; cum ouo sorbili. Quòd cum per tres dies, & bis in die manè scilicet, & vesperi, cū dormitum it, continuauerit, sanabitur.

SYRVPVS AD TVSSIM, 75

Pectorisq; angustiam optimus, qui & ventriculum mundificiat, vocem coloremq; faciei emendat.

R. Liquiritiæ
Hyssopi
Saluiæ
Rosmarini
Cardui Benedicti

Ficuum
Vuarum paſſarum
Amyli ſing. quantum ſatis eſt.
Cichorij cum ſuis rad. M. j.

Miſceantur & coquantur omnia in aqua fontana per horam vnam, deinde exprimantur omnia bene, colentur, cuique addantur radicum altheæ mundatarum & contuſarũ lib. ij. vel iij. & iterum coquantur per horas tres aut plus, deinde colentur, addaturque tantũ mellis, quantum colatura appenderit, quod cum aliquandiu coctum & deſpumatum, deinde ab igne remotum fuerit, adiungatur.

Cinnamomi electi ℥. j.
Belzoini ſeu aſſæ odoratæ ʒ. ij.
Muſci parum

Miſce & fiat ſyrupus, quo ſi quis vtatur per hyemem, atque bis in die mane ſcilicet & veſperi ad duorum aut trium cochlearium menſuram, calida à tuſsi catharro atq; alia ſimili ægritudine curabitur.

VNGVENTVM AD TVSSIM, *verum & facile.*

R. Alliorum n°. iij.
Axungiæ porcinæ quantum ſatis eſt.

Contundantur optimè & fiat vnguentum, quo inungantur pedum plantæ ad ignem veſperi cum itur dormitum, deinde in lecto inungatur aliquatulum etiam ſpina dorſi.

Quod

Quod cum per tres dies continuos factum fuerit, liberabitur ab omni tuſsi vehementi æger. Poteſt etiam vti æger prædicto ſyrupo vel alia pectorali decoctione tam in prandio quàm cœna & alijs temporibus.

AD VLCERA VETERA PVtrida, *incurabilia facile & bonum, quod uno aut altero die ſanat.* 77

R. Terebinthinæ ter lotæ, primò aqua fõtana, deinde roſarum, aut plantaginis ℥. iij.
Vitelli. ouorum n°.j.
Olei roſacei ʒ. j. s.
Argenti viui ſublimati ʒ. s.

Miſceantur omnia optimè, & fiat unguentũ, quo utitor. Quoniam autem aliquantulũ trahit hoc unguentum, tale defenſiuum faciendum erit, ut
Olei roſacei ℥.ij.
Aceti ℥.s.
Boli Armeni parum.

miſce, & inunge partes circum ulcus ad quatuor aut ſex digitos. Interim tamen membrũ in quo ulcus conſiſtit, prope ignem poſitum eſſe oportet: quo fiet ut æger dum caro à medicamento exeditur, dolorem notabilem nõ ſentiat. Cæterùm cum iam omnem carnem putridam exederit, butyro inungendum erit vlcus per diẽ vnũ, & videbis effectũ mirabilẽ.

78 CONTRA PESTEM SAEPIVS *probatum.*

Sumito cæpam vnam, quæ cum per mediũ incisa, excauata, & optima deinde theriaca impleta fuerit, coquatur sub cineribus in linteo madefacto, deinde auferatur, & succus exprimatur, de quo sumat æger cochleare vnum, & statim persanabitur.

79 CONTRA PESTEM SVF- *fimentum.*

R. Thuris
Macis
Absynthij
Mirrhæ
Ligni aloes
Ocillietti
Narcaphthi
Musci
Ambræ
Nucis muschatæ
Myrthi
Masticis
Cupressi
Lauri
Rosmarini
Saluiæ
Rosarum
Sambuci
Gariophillorum

Iunipe-

Iuniperi
Rutæ
Picis
Reſinæ ſing. part. j.

Miſceantur & in tenuiſsimum puluerem cõterantur, & ſuper carbones accenſos conijciantur, fiat ſuffimentum.

AD PESTEM REMEDIVM Optimum. 80

Sumito pulueris baccarũ lauri excorticatarũ cochleare vnum cum aceto & aqua tepida, maximè ſi febris ſit ardens, deinde dormiat, ſudetque & ſanabitur. Verùm ſi febris nõ fuerit ardens, ſed cum rigore inuaſerit, puluerem cum vino accipiat.

ALIVD. 81

R. Dictamni albi
Tormentillæ
Corall. alb.
Gentianæ
Boli Armeni
Terræ ſigillatæ ſing. quant. ſatis.

Miſce & fiat puluis, cui adde.

Aquarum endiuiæ
Rutæ
Roſarum
Scabioſæ
Aceti albi

Miſce omnia, & fiat potio, ſumenda tepida

antequam quatuor horæ euaſerint, deinde maneat in lecto & ſudet.

82 CONTRA PESTEM ANTIDOtum præſeruans.

R. Dictamni albi
Ariſtolochiæ rotundæ
Carlinæ, ſiue Hormini
Verbenæ
Gentianæ
Zeduariæ
Cornu Ceruini ſing. ℥. j.
Rutæ M. j.

Contundantur parum, ponanturque in phialam vitream magnam ſuperinfundendo vini albi optimi menſuras quatuor aut quinque, relinquaturque. Peſtis autem tempore de hoc vino ſumito poculum dimidium ſingulis diebus manè in aurora, vbi prius nucē & ficum cum duobus aut tribus folijs rutæ ſumpſeris, & præſeruaberis à peſte.

83 EMPLASTRVM APERIens peſtem.

R. Olei communis quartam. j. s.
Ceruſsæ contritæ ℥. iiij.
Lithargyrij cribrati ℥. iij.
Ceræ ℥. iiij.

Miſceantur & coquantur, deinde ab igne remotis addatur aceti parum, & fiat empla
ſtrum

ſtrum. Et cum vti voles, primò ſuper linteum perforatum in medio diſtendito, deinde ſuper foramen aliud linteolum cum vnguento mortificante addito. Quo facto aliud linteũ absque foramine emplaſtro illitum ſuper addito, relinquaturq; per horas vigintiquatuor deinde auferatur tantùm linteolum ſuper foramen poſitum, atque aliud recens cum prædicto vnguento mortificante, applicetur per alias 24 horas, deinde partes etiam circum inungantur cum axungia porcina. His omnibus factis, auferatur emplaſtrum, applicetur que linteum cum axungia porcina, aut gallinæ pinguedine, & ſic exibit, & cadet caro illa mortificata, & ſic foramen illud inde factum curetur vnguento aliquo competente. Quòd ſi caro ſupercreſcat, cum vnguẽto, ſuperponito aluminis vſti aliquantulum.

CONTRA PESTEM ALIVD. 84

Sumito duo aut tria folia rutæ, allij ſpicá, nucis nucleum vnum, ſalis granum, miſce & ſtomacho ieiuno capito ſingulis diebus uſq; ad menſem vnum. Valet etiam ad vermes.

ALIVD PROBATVM. 85

R. Aquæ vitæ
Meliſſæ
Plantaginis ſing. lib. j.

Miſce & ſerua. Quando autem vti voles, ſumito huius aquæ ℥. ij. alternis tantum diebus

& eris tutus à peſte. Hæc etiam valet ad fiſtulas & vlcera.

86 ALIVD.

R. Theriacæ
Aquæ vitæ
Vrinę infantis maſculi ſing. part. j.

Miſceantur, & quotidie manè in aurora ſumat æger poculum vnum per dies tres, & ſanabitur.

ALIVD.

Subitò, cum peſtis aliquē inuadit, ſumat theriacæ aliquantum per os, deinde ſuper partē affectam ponat etiam aliquantulum. Quo facto illico columbam viuam in duas partes ſecato, partem vnam ſic calentem ſuper theriacam, affectamque partem ponito, donec columbæ pars viridis fiat, theriacaque rubeſcat Quod cum ita fiat, videbis ex columba aquā viridem emanantem, quæ nihil aliud eſt, quā venenum. His factis bubonem ad maturitatē ſequēti emplaſtro reducas. eſt huiuſmodi.

R. Axungiæ porcinæ ℥. iiij.
Abſynthij contuſi ℥. ij.

Miſce, & fiat emplaſtrum, applicādū tumori

87 ALIVD AD PESTEM.

R. Maſticis ℥. ij.
Euphorbij ℥. j.
Spicæ nardi ℥. v.

Miſce & fiat puluis, de quo ſumat æger ʒ. s.

ſi vir

ſi vir ʒ.j. Quo facto, ſumito quinquefolij quantum ſatis eſt, ex qua decuſſatim collocata fiat pila, quæ ſub cineribus ponatur cum linteo, mox auferatur, ſcindaturque in partes duas, quæ ſi denique ſuper partem affectã collocata fuerit, illico dolorem remouebit.

ALIVD AD IDEM. 88

Sumito tempore peſtis duo aut tria folia rutæ, nucem & ficum vnum, & ſimul comedito.

ALIVD.

R. Stercoris pueri ſicci, & in puluerem redacti cochlearia duo, muſci parum: miſce, & ſumito cũ vino albo antequã ſex horę elapſę fuerint, ab ea hora qua correptus fuit peſte. 89

ALIVD.

R. Cæparum albarum n°.j. 90
Mellis
Aceti
Succi rutæ
Millefolij ſing. part.j

Miſce, & fiat potus, de quo ſumat æger poculum dimidium calidum, deinde maneat in lecto, & ſudet. Hoc autem faciendum antequã ſex horæ præterierint, vt antè dictum eſt.

ALIVD.

R. Pulegij 91
Conſeruæ roſ. ſing. quantũ ſatis eſt

Miſce, & fiat electuarium, quo vtendum erit,

tempore peſtis, ſtomacho ieiuno, ad quantitatem caſtaneæ.

92 ALIVD AD IDEM PROBATIßIMUM.

Sumito nuces immaturas quãtũ ſatis eſt, quæ cum in aceto per dies octo fuerint, eximantur, & contundantur, demum diſtillẽtur donec omnis aqua exierit. Quando autem quis vti volet, ſumat huius aquę ℥.iij. vel iiij. per aliquot dies, & maneat in lecto bene coopertus.

93 ALIVD PERFECTISSIMVM.

R. Aloes hepaticæ ℥.j.
Mirrhæ
Croci ſing. ℥. s.

Miſce, & cum vino albo odorifero fiat maſſa pillularũ. Quòd ſi medicamẽtũ efficacius reddere voles, adde Diagridij, Caphuræ ſing ℥.j. Dixit mihi Dominus Octauianus, D. Frãciſcum de Albertis medicũ, cum tres octauas abſque Diagridio prædictarum pillularum, in vino diſsolutarum ægrotis præbuiſſet, ſtatim ab initio acceſsionis, deinde mandaſſet vt in lecto ſudarent, eos liberaſse, quia per ſudorem illud venenum expelleretur.

94 ALIVD.

R. Florum nucum, in vmbra exiccatorũ
Nucum immaturarum, minutatim
inciſarum ſing. quantum ſatis eſt.

Nuces

Nuces in aceto ponito per dies tres, deinde eximantur, & vnà cum floribus diſtillentur donec aqua omnis effluxerit. Quòd ſi vti voles, ſumito ℥. ij. s. vel iij. Hoc autem fiat ſtatim ab initio acceſsionis, & ſanabitur. Nam hæc aqua virus euacuat, vel per ſeceſſum, vel vomitū, vel ſi apoſtema auctū eſſet, rūpatur eo ruptorio, quod hoc in opere docebitur.

AD PERIMENDVM APOSTEma peſtiferum facile. 95

R. Salis communis contriti
Vitell. ouorum n°. j.

Miſce, quibus miſtis & ſuper affectum poſitis breui tempore Dei gratia ſanabitur æger.

AD LIVIDAS ET PESTILENtes puſtulas in cute apparentes quas quidā Itali Petechias, alij ſigna uocāt. 96

R. Rhapontici recentis
Radicum graminis
Tormentillæ
Dictamni albi ſing. ℥. ij.

Miſceantur & contundantur, deinde coquātur in aqua fontana uſque ad conſumptionē tertiæ partis ignæ lento, demum coletur, & ſeruetur. Quādo autem quis vti volet, ſumat poculum vnum calidum, bis in die, manè ſcilicet & veſperi duabus horis antè cœnam, deinde maneat in lecto, pannis optimè inuolutus, & ſudet. Quando autē ſigna per corporis

cutē fubliuida fpargētur, & fimilis leprofis apparebit æger. fanabitur.

97 CONTRA PESTEM PROBATVM.

R. Gentianæ Zeduariæ
Rad. Tormentillæ fing. ℥. ij.
Dictamni albi recētis, vel non multū antiqui
Cornu ceruini vfti
Margaritarum albarum
Boli Armeni
Ariftolochiæ rotundæ fing. ℥. j.
Caphuræ ℥. s.
Sacchari albifsimi ℥. ij.

Mifce omnia & fiat puluis fubtilifsim9. Quod fi vti voles, fumito Theriacæ optimæ, inftar nucis, pulueris prædicti ʒ. j. Aquæ endiuiæ, vel acetofæ ℥. iij. mifce, & fiat potus, quo vtatur ęger antequā à principio morbi, horę duodecim præterierint. Verùm fi æger effet adhuc puer, fumat tantùm drachmam dimidiā pulueris, aquæ, theriacæ, fingulorū fimiliter ʒ. s. Valet etiam hæc potio ad venenum fumptum per os, & ad febrem ardentem. Quòd fi fanguinis detractio fieri pofsit antè potionem, fiat ex eodem latere, in quo affectus cōfiftit, fi verò non fiat, poft potionem fumptā.

98 GLOBI CONTRA PESTEM.

R. Ladani ℥. s.
Styracis calamitæ ℥. j.
Diambræ

Diamufci

Diamuſci
Nucis muſchatæ
Macis
Cinnamomi electi ſing. ʒ. s.
Roſarum Damaſc. ℈. j.
Spicæ nardi ℈. s.
Muſci gr. viij.
Pulueris Violettæ ʒ. s.
Ligni aloes gr. iiij.
Calami aromatici, ad fabę magnitudinem
Ambræ gr. iiij.
Myrrhæ ʒ. s.

Conterantur ſingula per ſe in mortario calido, deinde miſceatur optimè cum aqua roſarum, & ſtyrace liquida, quantum pro orbiculis formandis ſatis eſſe videtur.

VNGVENTVM PERIMENS PESTEM. 99

mens peſtem.

R. Ligni ſalicis aut fabarum, idque combure, atque in aceto extingue, & ſicca in vmbra, & contere, quantum ſatis eſt, Calcis viuæ, quantum ſatis videtur, miſce. Quibus factis ſumito aquæ ſaponariæ ℥. iiij. & coque ad ſpiſsitudinem, cui adde.

Pulueris prædicti, quantum ſatis eſt
Axungiæ porcinæ ℥. s.
Cantharidum contritarum ʒ. s.

Miſce & fiat vnguentum. Quòd ſi nimis durũ eſſet, adde mellis parũ, & conſeruetur in vaſe bene obturato.

100 OLEVM CONTRA PESTEM
& venena.

R. Olei communis lib. ij.
Scorpionum n°. centum

Misceantur & coquantur in vase duplici usq; ad consumptionem tertiæ, deinde extractis prius scorpionibus, fiat colatura, cui adde,

Rhabarbari ℥. ij.
Vnicornu ℥. ij.
Thericaæ ℥. j.
Aquæ vitæ ℥. iij.

Misceantur omnia, & ponantur ad solem per duos aut tres menses in vase aliquo optimè obturato. Quòd si sit hyems, ponantur per dies tres, sub calidis cineribus. Modus autẽ vtendi sic se habet, nempe inungãtur partes circa cor, omnes arteriæ, & videbis effectum admiratione dignum.

101 PRAESERVATIVVM CON*tra pestem, optimum, quod in Anglia tempore magnæ illius pestilentiæ Anni 1 3 4 8, ab omnibus medicis probatum fuit. Nam omnes qui hoc vsi sunt, euaserunt.*

R. Aloes hepaticæ
Cinnamomi electi
Mirrhę sing. ʒ. iij.
Gariophyllorum
Macis
Ligni aloes

Masticis

Maſticis
Boli Armeni ſing. ʒ. s.
Miſceãtur & fiat puluis ſnbtiliſsimus, de quo ſumito ſingulis diebus mane in aurora, cum vino albo, aqua diluto, & gratia Dei à peſte tutus præſeruaberis.

PRAESENTISSIMVM REME- 102
diũ ad eos qui peſte correpti ſunt, quod valet etiã ad liuidas puſtulas in cuti ex febre peſtilentiali ſubortas: itemq; ad carbunculos, ignẽ ſacrum, & id genus alia.

R. Hæderæ baccas maturas, & in vmbra ſiccatas, deinde contritas, & fiat puluis, de quo accipiãt ægri ʒ. s. cũ poculo dimidio vini albi, deinde maneant in lecto, vt optimè ſudent. Poſtquam autem ſudauerint ægri, induſium, linteamina lecti & ſtragula mutentur, ſi quidem fieri poteſt, ſin minus, induſium tantum cum linteaminibus. Atque ſic aliqui vna ſola nocte ſani euaſerũt. Mediolanenſẽ quẽdam vidi ipſe Aleppæ, correptum peſte vnà cum bubone in inguinibus, & ſub axilla altero, hoc puluere bis in die manè ſcilicet & veſperi vteretur, ſequenti die, bubonibus ruptis conualuiſſe.

CONTRA PESTEM REME- 103
dium facilè, trahens venenum à parte affecta, ſiuè in ea ſit bubo, ſiue carbunculus, aut alius quiuis tumor.

Sumito gallinam viuam, atque in ea parte qua oua parit, deplumatam, ponito ſuper partem affectam, ſinaſque aliquandiu, deinde auferatur, & ſic omnem aut maiorem veneni partem eam attraxiſſe, & paulo pòſt mori videbis. Verùm melius eſt, ſi bis aut ter fiat, cũ alijs recentibus gallinis, quoniam ſic omne venenum attrahent. Quibus factis, inungatur pars affecta theriaca optima, vtanturque ægri ſupra dictis remedijs per os, & maximè hæderæ, vel lauri baccis, vel alijs huiuſmodi Quod ſi bubones, propter peſtis vehementiam non aperirentur, ſuperioribus remedijs, quæ frangendi aperiendique vim habent, vtendum erit, vt melius omne venenum inde eximi ac deriuari queat.

MODVS QVO QVISQVE TEM *pore peſtis præſeruari poſsit.*

Primo cum vitioſi & ſemi putrefacti humores facilius ab aere peſtilenti corrumpantur, opera danda erit, vt caput, ventriculusque, humoribus vitioſis vacent, quod fiet, ſi aliquando vtatur medicinis purgantibus, vt Caſsia, Pillulis vel maſtichinis, vel de Aloe, & ſimilibus: & ſupra omnia conuenit vſus tartari, ſi quidem in puluerem redigatur, diſſoluaturque in aqua calida, & coletur, deinde ſiccetur, vt aqua ſalis, & ſeruetur. Quando autem quis vti volet.

R. Huius

R. Huius pulueris ℥. iij.
Conferuæ rofarum lib. j.

Mifce,&fiat electuarium,de quo fumito ℥.j. manè in aurora,alternis tantùm diebus:facit enim ventrem lubricum & mũdum. Quòd fi conferua haberi nequeat, diffoluetur, vel cũ iure carnium,aut brafsicæ, relinquatur fic parum, donec fæces fubfideãt: quibus abiectis ius bibat alternis diebus, vt dictũ. Cæterùm à multis cibis abftinendum erit, & maximè fumofis,durifque. Vtatur cibis, qui fanguinẽ purgant, vt bugloffa, borragine, Cichorio, lactuca, & huiufmodi. Vitet repletionem, & nimiam inanitionem. Quare bonum erit, vt fingulis diebus in aurora fumat aliquod prædictorũ præferuatiuorum, vt pulueris vltimi in Anglia probati, vel fimilium. Deinde duabus horis ante prandium,aliud quodam præferuatiuum fumendum,vt rutam,ficum &nucem, vel conferuam aliquam fupra pofitam, vel fruftum mali Citri conditi, vel aliquantulum fyrupi acetofitatis Citri,vt inferius docebimus,quo etiam in prandijs & cœnis pro fapore, fiue condito vti licebit, quemadmodum à cibo fumpto feminibus mali Citri cõditis, quæ optima contra venena habentur. Cæterùm optimum erit, vt fingulis diebus, manè fcilicet & vefperi,manus,tempora, pulfus,nares illinantur aceto rofaceo, in quo iniectum fit parum caphuræ,aquę rofarũ, ligni

aloes, parum xilobalſami, ſi haberi poteſt, ſin minus parum Cinnamomi. Quòd ſi hæc omnia deſint, vtatur aceto puro. Ferant ſecum homines odorifera, aut in Chyrothecis, indusijs, ſtrophiolis, capillis, barbis, orbiculis ſupra dictis. Cæterùm habitationes ſint mūdæ maximè ab omnibus fœtidis excrementis, quod fiat ſi talia loca ſæpius purgentur, obſtruanturq́;. Vitet tapetos, periſtromata, pannos è lana, & id genus. Diuites ſæpius vtantur ſnffimentis, maximè ijs quæ ſequenti libro docebuntur. Pauperes verò ſuffimenta parent ex folijs & ligno lauri, roſmarini, iuniperi, cupreſsi, item ex corticibus Citri, aurantiorum & limoniorum malorum, & ſimilibus præterea ex ſtyrace, calamita, ladanò. Vitet omnes animi affectus, triſtitiam, mœſtitiam, timorem, iram, &c. quæ corrumpunt ſanguinem aliosq́ue humores, cor debilitant, ſpiritus offendunt, proſternantq́ue, & per conſequens naturam debilitant. Vitet præterea lætitiam ſeu gaudium nimium, præſertim cum poros, & meatus corporis facilè dilatet, & mala aeris affectio per eos recipiatur. A venere nimia abſtineat, ſed quantum fieri poteſt, vtatur victus ratione media ac temperata. Super omnia teneat animum phyloſophicum & Chriſtianum, non timeat mortem, neque magnipendat vitam, ſed tandiu in hoc mundo viuere ſeſideret, quādiu Deo patri noſtro benigniſ-

benignissimo, qui omnia ad nostrã vtilitatẽ facit, placeat, & tunc vitam suã amittere non grauetur, quando ad meliorem nos ducere ei placeat. Quare omnis spes nostra in eo sẽper posita esse debet: Nam sic gratia sua efficiet, vt nobisipsis prouideamus, ipseque nobis adiumento erit, vt ea conficere queamus vel ipse solus tanquam sapientissimus, & potentissimus medicus, nos vel cõseruabit, vel ad se tũ recipiet, quando expedire nobis censebit, & non quando nos desideramus, cum sæpenumero quid optandum sit, ignoremus.

MODVS CONFICIENDI SVCcum acetositatis Citri, ad eum usum, de quo supra dictum est. 105

R. Succi acetositatis Citri quãtũ volueris
Mellis despumati, in singulas succi libras, ℥ ij.
Sacchari, quantum satis est
Cinnamomi contriti, parum.

Misceantur & coquantur non diu, deinde seruetur. Hoc vti licebit ante prandium, & etiã in prandio & cœna pro condimentis, vt dictũ est. Est namque remedium optimum tam ad præseruandũ, quàm ad pestem depellẽdam. Est quoque eius continuus vso, pro ijs, qui suspitionẽ veneni habẽt vtilssimus.

FINIS LIBRI PRIMI.

D. ALEXII PEDEMONTANI DE SECRETIS

Liber Secundus.

106 MODVS CONFICIENDI OLEUM *imperiale, ad capillos, barbam, manus, chyrothecas inungendas. Poteſt etiam poni in lixiuio, ad indusia, ſudariaq; lauanda quod quidem oleum magno & paruo pretio confici poteſt.*

R. Ambræ minutatim inciſæ ℥. s.
Styracis calamitę minut. inciſi ℥. viij.
Aquæ roſarum
Olei Ros. Dam. ſing. lib. ij.
Gariophyllorũ craſſę cõtritorũ n°. vj.
Cinnamomi contriti ʒ. j.

Miſceãtur omnia, & ponãtur in phialá aliquã vitreã optimè cera, deinde pergameno obturatam ſub fimo per dies octo, deinde auferantur, inijcianturque in ollam vitream, coquantur per horas duas igne lento. Quibus factis, remoueãtur ab igne, & cũ omnia frigida ſint cochleare aliquo, vel argenteo, vel aureo, vel fruſto poculi vitrei colligetur oleum ſuper natans optimè, ſerueturque in phiala aliqua vitrea optimè obturata, ſiquidem tantùm muſci

musci & zibetti additum sit, quantum satis esse visum fuerit. Hoc oleum pretiosissimum est, confortat cerebrum, putrefactioni ab aere pestifero resistit. Cæterùm materia in fundo relicta optima est, pro conficiendis orbiculis suffimentis. Quòd si minori pretio parare voles, facies absque ambro & musco, vel parum admodum addendo.

MODVS CONFICIENDI O- 107
lei balanini, vel deben quo suffitores vtuntur, odorati per se, & non magni pretij, ad chyrothecas, & alia huiusmodi odore imbuenda.

Oleum Balaninum, siue de Ben fit, vt oleũ amygdalinum. Hoc quidam vtũtur suffitores duabus de causis, quarum vnà est, quòd nullo odore præditum sit, quo fit, vt odorata omnia, quæ eo condiuntur, nullum alienum odorem acquirant, sed proprium eorum seruent. Altera est, quòd longo tempore duret, neque vllo modo rancidum fiat, neque corrumpatur, quemadmodũ aliud oleum omne His itaq; de causis suffumitores, in hoc oleo ambram, muscum, & alia id genus dissoluunt pro suffiendis chyrothecis & alijs. Verùm cum sic paratum non penetret bene ac si alio modo, vt nunc dicetur, paratum esset, propterea quod pulueres admisti, ei corpus, soliditatemque concilient. Quare cum non bene ad interiora penetret, ita vt odor diu cõserua

ri poſsit, modum alium eumq; perfectiſsimũ perficiẽdi illud, hîc adſcribam. Itaque ſumito glandes vnguentarias, mundatas, & in quatuor partes inciſas, easque in cribro rariore ponito: deinde ſumito muſci, zibetti quantum ſatis eſſe videtur, & cum aqua roſarum diſſoluito in vaſe aliquo ſuffitorio, demũ ad ignem ponito, cum glandibus vnguentarijs ſupra poſitis ita, vt fumum omnem in ſe recipiant. Quibus factis, oleum ex glandibus extrahetur, ſeruetúrque: & ſic habebis oleum perfectiſsimum, atque imperatore dignum, ſiue pro ſuffiendis chyrothecis, ſiue alijs huiuſmodi.

108 AQVA ODORATA VALDE, *prima.*

R. Aquarum roſ. Damaſch
Lauendulæ lib, xij.
Gariophillorum
Cinnamomi electi ſing. ℥. j.
Macis
Cardamomi
Muſci
Ambræ ſing. ℈. s.
Cort. mali Citri
Sandali Citrini
Ireos ſing. ℥. s.
Belzoini ſiue aſſæ dulcis
Styracis calamitæ ſing. ℈. j.

Quibus

Quibus omnibus miſtis, atque in phialam vitream poſitis per dies quindecim, diſtillentur per balneũ Mariæ: deinde cum per alios dies quindecim ad ſolem poſita fuerit, optima atque perfectiſsima erit.

AQVA SECVNDA.

109

R. Roſarum Damaſch.
Florum Gariophillorũ ſing. lib. j.
Roſmarini
Lauendulæ
Iaſmini
Maioranæ
Serpilli
Satureiæ ſing. ℥. iij.
Cinnamomi electi
Belzoini ſeu aſſæ odoratæ
Styracis calamitæ ſing. ʒ. ij.
Nucis muſchatæ
Mahaleb ſing. ʒ. j.
Cort. mali Citri ℥. j.

Contundátur herbæ, & flores craſſè, reliqua verò in puluerem redigantur, deinde miſceantur, atque in vaſe aliquo vitreato relinquã tur ad ſolem per dies duos. Quibus factis, aqua in balneo Mariæ extrahenda erit, cui denique adiectus muſci ℈. j. relinquatur ad ſolẽ per dies xx. vel xxx. in vaſe aliquo uitreo optimè obturato, & erit perfectiſsima.

110 AQVA TERTIA.

R. Aquæ rosarum lib. vj.
Vinum Cretici poculum j.
Flor. rof. Damasch. recent. lib. iij.
Lauendulæ
Spicæ nardi sing. ℥, iiij.
Matrisaluiæ
Iasmini
Ligustri sing. lib. j. s.
Malorũ Arantiorũ siccorũ ℥. iij.
Cort. mali Citri ʒ. iiij.
Gariophillorum ʒ. j. s.
Cinnamomi
Ireos
Styracis calamitæ
Belzoini sing ℈. ij.
Nucis muschatæ ℈. j.

Contundantur & puluerizentur, deinde cum per dies decem in phiala aliqua vitrea bene obturata recondita fuerint, aqua per balneũ Mariæ extrahatur, cui deniq; adde musci, ambræ, sing. ℈. j. s. relinquatur aliquandiu ad solem, deinde seruetur.

111 AQVA QVARTA.

R. Aquarum rof damasch. lib. x.
Odoratæ lib. iiij.
Lauendulæ lib. j.
Gariophillorum ʒ. ij.

Sandali

Sandali Citrini
Mahaleb sing. ℈.j.

Redigãtur in puluerẽ, & misceantur omnia simul cũ aquis prędictis, deinde cũ sic per dies quatuor relicta fuerint distillentur in balneo Marię, donec omnis aqua exierit, cui deniq; addãtur sequẽtia, in puluerẽ redacta, nempè.

Cinnamomi
Gariophillorum
Belzoini
Styracis calamitæ sing. ʒ. s.

Quibus mistis, denuò distillentur in balneo Mariæ, addendo in fine parum musci & ambræ, deinde in vase vitreo optimè clauso seruetur ad usum.

AQVA QVINTA. 112

R. Aquarum rof. Damasch. lib. iiij.
Lauendulæ
Spice nardi sing. ℥. iij.
Ex florib. malorũ arantiorum
Ex floribus myrthi
Ex floribus Iasmini
Maioranæ
Ex flor. mal. limoniorũ sing. lib. s.
Belzoini
Styracis calamitæ sing. ʒ. j.
Musci ℈. s.

Misceãtur omnia simul, deinde cum per dies sex in phiala vitrea bene cooperta fuerint relicta, distillentur in balneo Marię, deinde po-

natur ad ſolem per dies quindecim, & ad vſum conſeruetur.

113 AQVA SEXTA.

R. Aquæ Odoratæ, ex floribus mali Citri, & alijs rebus odoratis compoſitæ, quàm inuentores Nanpham appellant lib. ij & ℥.iiij.
Flor. Roſmarini recent. lib. ij.
Ambræ ℈. j.

Contundantur & miſceantur, deinde cum in vaſe aliquo vitreo per dies decem repoſita fuerint, diſtillentur in balneo Mariæ, & ſeruetur aqua.

114 AQVA SEPTIMA.

R. *Aquarum
Nanphæ lib. iiij.
Roſ. Damaſch. lib. ij
Ambrę ℈. s.

Aqua Nanpha, eſt ex floribus mali Citri & alijs rebus odoratis compoſita.

Miſceantur omnia, deinde in vaſe aliquo vitreo optimè clauſo ponantur ad ſolem per menſem vnum, ac ſeruētur.

115 AQVA OCTAVA.

R. Aquarum Roſ. Damaſch. lib. iiij.
Lauendulæ ℥. vj.
Florum Iaſmini lib. iij.
Muſci ℈. j.

miſceantur, deinde cum per dies decem in vaſe optimè recluſa fuerint, diſtillētur in balneo Mariæ, ſeruēturque ad vſum.

Aqua

AQVA NONA. 116

R. Aquæ rof. Damafch. lib. vj.
Cort. mali Citri
Arantij fing. ℥. s.
Gariophillorum ℈. j.
Florum fpicę nardi recent. ℥. vj.

Quibus miftis omnibus, & aliquandiu in vafe aliquo vitreo obturato relictis, diftillentur in balneo Mariæ, & feruetur odoratus latex.

AQVA DECIMA ET VLtima odorata. 117

R. Aquæ rof. Damafch. lib. x.
Foliorum rof. Damafch. lib. ij.
Mahaleb ʒ. s.
Ambrę ℈. s.

Contundantur, & in puluerem redigantur, mifceanturque: deinde cum fic per decē dies in vafe aliquo bene obturato condita fuerint atque deinceps quoq; fub cineribus calidis per dies tres, diftillentur in balneo Mariæ, fi prius perq; dies quindecim in fole ponātur quo facto conferuētur.

MODVS PARANDI OLEVM Ex *floribus malorum arātiorum, prætiofum.* 118

R. Amygdalarū dulciū mundatarū lib. j.
Florū mal. arantiorum, quātū fatis eft,

Quos in tres partes diuidito, quarū vna fuper pannum linteum fubtile in cribro ponatur, deinde partem dimidiam amygdalarum

ſuper addito, quæ cum à ſecunda parte florũ coopertæ fuerint, alteram amygdalarum partem ſuperponito, rurſusq; eas cum floribus tegito, ita vt amygdalæ medium inter flores obtineant locum. Hocq́ue per dies ſex facito addendo ſingulis dieb. flores recentes. Quibus factis, amiygdalæ primò contundantur optimè, deinde per pannum linteum mundum torculari exprimãtur bene, donec oleũ omne emanarit, cui addatur parum zibetti, muſci, belzoini, & relinquatur ad ſolem per dies octo.

119 OLEI IASMINI ET EX *Floribus Gariophillorum conficiendi modus.*

R. Amygdalarum dulcium, contuſarum, & mundatarum, quantum ſatis eſt.

Florũ Iaſmini, quãtum volueris.

Quibus ordine ſuper diſpoſitis, inque loco aliquo humido per dies decem relictis, auferantur, atqueoleum extrahatur, quod variæ eſt virtutis. Sic etiam conficitur oleum ex floribus gariophillorum, & alijs floribus.

120 OLEVM EX NVCE MV*ſcata perfectiſſimum.*

R. Nucis muſchatæ quantũ pro olei quãtitate ſatis eſt, incidãtur minutatim, atque in Cretico vino immergantur, deinde cum ſic per tres dies relictæ fuerint, auferantur, ſiccenturq́ue in loco aliquo mundo per biduũ,

Quo

Quo facto ſuperaſpergatur aliquâtulũ aquę roſarũ, deinde cum igne bene fuerint calefa ctæ, exprimatur oleum, vt ſupra, & ſeruetur in vaſe mundo optimè obturato. Valet hoc oleum mirum in modum ad varia & multa.

OLEVM BELZOINVM SEV *aſſæ odoratæ.* 121

R. Belzoini, ſeu aſſæ odoratæ, in
pul. redactæ ℥. vj.
Olei tartari
Aquæ roſarum ſing. lib. j.

Miſceantur & relinquantur ſic per diem integrum, deindę diſtillentur, ſeruenturque pro re pretioſa.

OLEVM EX STYRACE EX*cellentiſſimum.* 122

R. Styracis liquidæ, quantum ſatis eſt, ponatur in aqua roſarum per duos aut tres dies deinde alembico ſuper addito, diſtilletur, vt oleum belzoini. Primò enim aqua emanat, deinde oleum, quod valde pretioſum eſt.

OLEVM MYRRHINVM 123
quod efficit cutem mollem, candidam & venuſtam.

R. Ouorum ad duritiem coctorum, quæ diuiſa in duas partes, atque ab interioribus id eſt, à vitellis purgata impleantur myrrha, in tenuem puluerem redacta, deinde in loco aliquo humido collocentur, donec omninò in oleum reſoluta ſit. Hoc oleum non ſolùm

cutem mollem, lucidamque efficit, verùm etiam vulnerum cicatrices delet.

124 RATIO OLEVM OMNIS GE- *neris conseruandi à putredine.*

Sumito in singulas libras olei, salis gr. ij.
Limaturæ æris
Aluminis sing. gr. ij.

Misceantur omnia simul cum oleo, deinde aliquantulum in balneo Mariæ coquantur, demum coletur, relinquaturque ad solẽ per dies octo, & sic incorruptum seruabitur diutissimè.

125 OLEVM BELZOINVM.

R. Belzoini quantum satis est, & in phialã vitream bene obturatã, in fimo per dies xv. aut xx. finito. Quo facto, coletur, & seruetur in ampulla, & est omnium optimum.

126 ALIVD OLEVM BELZOI- *num præstantius.*

R. Belzoini in pul. redacti lib. j.
Aquæ rosarum lib. ij.

Misceãtur & ponãtur in cucurbitã amplioris deinde alẽbico optimè superposito, ne vllo modo expirare possit, distilletur igne admodũ lẽto, donec aqua omnis exierit (& hęc est aqua illa, de qua supra dictum est) postea paulatim augeatur ignis, donec oleum emanare incipiat, tunc vas recipiens mutetur, augeaturque eousque ignis, quousque totum oleũ perstilla-

perſtillauerit. Quòd cum factum erit, ſequetur genus quoddam gummi, ſpeciem Mannę præ ſe ferens. Hoc quidem optimum eſt ad odorem aquis conciliandum, modò parum in aquam fontanam inijcias, miſceasque optimè, vel etiam in aquam roſarum, ſi magis odoratam deſideras. Hac etiam ratione poteſt fieri oleum ex ſtyrace calamita.

OLEVM EX STYRACE CA- *lamita*. 127

R. Styracis calamitę
Aquę roſarũ ſing. quantum ſatis eſt.
Miſceantur & ponantur in cucurbitam vitream amplioris, mox alembico ſuperimpoſito ita vt aliquo modo nequeat exhalare, nõ augendo ignem, niſi quãtum fuerit opus. Quãdo autem oleum emanare incipit, vas recipiens mutetur, deinde augeatur ignis, donec omne exierit & ſeruetur.

OLEVM LADANI. 128

R, Ladani optimi & mundi quantum ſatis eſt, & confice vt oleum belzoinum, vel ſi mauis hoc modo:
R. Ladani contriti qũantum ſatis eſt, ponito in ollam æneam, addendo aquæ roſarũ lib. j. Olei amygdalarum dulcium ℥. vj. deinde cooperiatur olla bene, ne vllo modo reſpiret, atque ad ignem coquantur paulatim per horas tres, poſtea cũ ablata deferbuerint,

auferatur operculum, infundaturque paulatim in ampullam aliquam vitream. Et vt melius conſeruetur, addito parum aluminis vſti & erit perfectiſsimum.

129 OLEVM NVCIS MVSCHATAE.

R. Nucum muſchatarum contuſarũ quãtum ſatis eſt, ponantur in cucurbitam amplã bene obturatam, ſuperinfundendo parum aquæ vitæ, vt humefiant, relinquantur ſic per biduum aut triduum miſcendo ſingulis diebus. Quibus factis ſuperinfundito tantùm aquæ roſarũ, donec ad duos aut tres digitos emineat, deinde alembico ſuperaddito, nè quo vis modo exhalare poſsit: diſtilletur primò quidem igne lento, donec aqua exierit, deinde vehementiore, quo vſq; oleum omne perfluxerit.

130 ALIVD.

R. Nucum muſchatarum contuſarũ ℥. xij. ponantur in ollam vitream nouam, ſuperinfundendo tantum vini Cretici, aut albi optimi, donec à vino cooperiantur, butyri recentis lib. ij. miſceantur bene, & per quatuor aut quinque dies in loco calido, obturato bene vaſe relinquantur. Quibus factis coquantur igne admodum lento, donec vinum omne fuerit conſumptum, deinde coletur antequam infrigidatum fuerit, ſerueturq; in vaſe vitreo ad ſolẽ, donec reſiduum craſſũ faciat, demũ rurſus

rurſus coletur, & alio vaſe ſeruetur.

OLEVM GARIOPHYLLORVM *valde nobile.* 131

R. Amygdalarum dulcium, mundatarum & inciſarum, & ponito in aqua roſarum, hoc modo parata. Sumito gariophyllorum contuſorum quantum ſatis eſt, quibus ſuperinfundito aquam roſarum, relinquaturque, do nec omnes gariophyllorum vires attraxerit. Quo facto, amygdalæ tandiu macerentur in ea, donec optimè molleſcant, deinde extrahátur, ſiccenturq; ad ſolē, & rurſus macerētur denuòque ſiccentur. Hoc quinquies aut ſexies facto, extrahatur oleum, vt ſupra dictum ſeruetúrque in vaſe aliquo vitreo bene oppilato. Hac etiam via oleum belzoinum, ex muſco, ſtyrace calamita, aloe, cinnamomo, mace nuce muſchata &c. confici poteſt: præterea etiam ſimul variè componi.

PVLVIS IREOS. 132

R. Ireos electæ, atq; in puluerem redactæ, quantum ſatis eſt, cui ſuperinfundito parum aquæ roſarum, vt inde humefiat, deinde ſuper cribro ſetaceo cooperto diſtendito. Qui bus factis, R. Styracis calamitæ in puluerem redactæ, belzoini contriti, ſingulorum ℥. s. aquæ roſarum poculum dimidium, miſceantur atque ad ignem ponantur, ita vt cribrum coopertum cum puluere ireos ſuper

positum sit, vt fumum in se recipiat totum. Quare sic super ponendum erit, ne quo modo respirare possit, & sic habebis puluerem ireos valde perfectum & bonum ad odorem gratum, pannis & alijs rebus conciliãdum.

133 PVLVIS QVEM VIOLETtam Itali appellant.

R. Ireos
Rosarum nondũ apertarũ sing. lib. j.
Cort. mali Citri ℥ iiij.
Gariophyllorum ℥. ij.
Sandali Citrini
Lauendulæ
Coriandri sing. ℥. ij
Nucis muschatæ ℥. j.
Maioranæ
Styracis calamitæ sing. ℥. j. s.
Belzoini electi seu assæ dulcis ℥. vj.

Misceantur atque in tenuissimum puluerem redigantur, deinde cribretur, & seruetur in vase aliquo uitreo optimè obturato, ne exhalare queat.

134 PVLVIS ALBVS
Ad sacculos,

R. Sandali citrini ʒ. ij.
Belzoini
Ireos sing. ℥. j.

Redigantur in puluerem, deinde in aqua rosarum, quantum satis est, aliquantulũ bulliãt, demum

demum addito aluminis ſquamoſi vſti, & in puluerem redacti, & formentur pillulæ vel trociſchi, qui cum in vmbra fuerint exſiccati, rurſus in puluerem redigantur, cribrenturq; & erit puluis cōfectus. Verùm ſi cum muſco parare velis, adde.

Muſci
Ambræ ſing. gr. xxiiij.
Zibetti gr. xviij.

Miſceantur omnia ſimul, pro ſacculis inter veſtimenta ponendis.

MODVS PARANDI 135
puluerem Cyprium.

R. Muſchi quercini, aut nucis in Ianuario, vel Februario, ſudo cœlo ſiccetur, deinde lauetur aqua fōtana, ter aut quater, & ſemper in vmbra ſiccetur. His factis, ponatur in aqua roſarum per horam vnam, deinde ſiccetur, & in puluerem tenuiſsimū redigatur, demum ponatur in cribrum aliquantulum aqua roſarum humectatum, ſuffigaturq; hoc ſuffimēto

R. Belzoini
Styracis calamitæ ſing. ℥. ij.
Thymiamatis ʒ. j.
Lauendulæ ʒ. s.
Ligni Aloes ʒ. ij.

Contundantur leuiter ſingula, deinde miſceantur omnia ſimul, diuidanturque in partes quatuor, quarum vna poſt aliam ponatur in

fornace, in vaſe aliquo vnà cum cribro ſuper addito, & ſic relinquatur, donec omnes partes ſuffimenti fuerint combuſtæ. Animaduertendum tamen vt cribrum ita ſupra poſitum ſit, & obturatum, vt fumum totum in ſe recipiat. His factis ſumito huius pulueris ℥.j. cui paulatim adiungito zibetti gr. vj. muſci gr. xxvj. omnia diligenter in puluerem contrita, demum recondito in vaſe aliquo vitreo optimè clauſo, ne vllo modò exſpirare queat, & ſic habebis modum omnium optimū. Ex Cypro tamen & oriente Venetias aduehunt globulos quoſdam, colore ſubflauos quos vocant Butri. Sunt huiuſmodi pilæ, vt aiunt ex boum ſtercore in Maio confectæ, nempe ſtercore ſępius in aqua roſarū infuſo, deinde rurſus exiccato, atq; in globulorum formam redacto. Hos denique globulos ſuffitores contundunt, & abſque ſuffimento addunt aliquantulum muſci, zibetti, belzoini, atque ita per cribrum tranſmittunt.

136 PVLVIS MAGIſtralis optimus.

℞. Roſarum Damaſc.
Cyperi Alexandrini
Sandali citrini ſing. ℥.j.
Ireos ℥. s.
Ligni Aloes
Calami aromatici

Galangæ

Galangæ
Belzoini ſing. ℈. s.
Gariophyllorum gr. j. s.
Muſci gr. v.
Zibetti gr. iij.

Miſceantur, & fiat puluis tenuiſsimus, ſeruetúrque in vaſe aliquo clauſo.

PVLVIS ALBVS *odoratus.* 197

R. Ireos electi ℥. iij.
Sandali albi
Roſarum Damaſc.
Ligni aloes
Belzoini
Cyperi Alexandrini ſing. ℥. ij.
Muſci gr. iiij
Zibetti gr. iij.

Redigantur in puluerem ſingula per ſe, deinde miſceantur & fiat puluis, ſeruandus in vaſe cooperto probè.

PVLVIS RVBER. 138

R. Roſ. Damaſc. ℥. ij.
Sandali rubri ℥. j.
Ligni aloes
Cyperi Alexandrini ſing. ℈. s
Ireos gr. j. s.
Gariophyllorum ℈. j.
Muſci gr. iij.

Zibetti
Ambræ ſing. gr. ij.

Terantur omnia, miſceanturque, & ſeruetur puluis.

139 PVLVIS NIGER.

R. Cypri Alexandrini
Ligni aloes ſing. ℥. s.
Sandali citrini
Roſarum Damaſch.
Ladani ſing. ʒ. ij.
Gariophyllorum ℈. s.
Muſci gr. iij.
Zibetti gr. ij.

Redigantur in puluerem omnia, miſceantur & fiat puluis.

140 PVLVIS CYPRIus nobiliſsimus.

R. Moſchi quercini mundàti, & aqua fontana optimè loti, quantum ſatis eſt: deinde cum ad ſolem bene fuerit exiccatus, ſuper aſpergatur tantum aquæ roſarum, quantum ad humectationē ſatis eſſe videatur, poſtea ſiccetur ad ſolem, contundatur & cribretur fiatque puluis ſubtiliſsimus. Quibus factis, puluis aqua roſarum humectandus erit, deinde in cribro ponendus, ſub quo tale ſuffimētum fuerit collocatum, ita, vt nullo modo expirare poſsit. Suffimētum autem ſic ſe habet,

R.

R. Belzoini
Styracis calamitæ ſing. ℈. j.
Ladani
Ligni aloes ſing. gr. j. s.
Muſci gr. s.

Quibus contuſis craſſè ſingillatim miſceantur, & fiat puluis, paulatim ponendus in vas aliquod fictile, in quo contineatur ignis, ita vt puluis in cribro contentus, totum fumum in ſe recipiat, donec fuerit conſumptus omnino. Deinde ſumito puluerem in cribro contentum, cui addito in ſingulas vncias, præſertim ſi perfectiorem deſideras.

Belzoini ℈. s.
Muſci gr. iiij.
Zibetti gr. ij.

Redigantur in puluerem ſingula per ſe, deinde miſceantur cum vncia vna prædicti pulueris & ſeruetur.

PVLVIS CYPRIVS, ALITER paratus perfectiſsimus. 141

R. Stercoris bubuli recentis quantum ſatis eſt, ſiccetur ad ſolem vel in fornace, deinde cum in tenuiſsimum puluerem redactum fuerit, humefiat aqua roſarum, in qua ſic relinquatur per diem integrum, poſtea ſiccetur ad ſolem, idq; fiat ter aut quater. Verùm in fine plus humectandum erit, ita vt aliquo

modo in vaſis vitrei fundo adhæreat. His factis, ſuffiatur prædicto ſuffimento optimè, deinde ſiccetur, & fiat puluis ſubtiliſsimus, qui ſeruetur in vaſe aliquo optimè clauſo.

142 PVLVIS ODORATVS ET *perfectus, ſeruandus in ciſtis.*

R. Roſarum nōdum apertarum, in vmbra ſiccatarum, quantum volueris, deinde in maximo feruore æſtatis ponantur in vaſe mūdo ſuperinfundendo tantum aquæ roſarum, donec ea cooperiatur, relinquaturque donec inflentur. Quibus factis, immiſce & confūde probè, & pone ad ſolem, quouſque calefiant bene: interim tamen vas optimè clauſum eſſe oportet. Cùm autem probè ſiccatę fuerint deinde omnem aquam roſarum imbiberint, ſumito pro vnaquaque libra roſarum, muſci gr. x. gariophillorum in puluerem redactorum quart. j. miſceātur paulatim ſupradictis: antequam autem miſceantur, ſi quid aquę roſarum in fundo relictum fuerit, abijciendū. His factis, ponantur roſæ in pelui æneo bene cooperto ad ſolem feruentiſsimum, vt ſiccentur, deinde fiat puluis ſubtiliſsimus, & ſeruetur in vaſe obturato. Quòd ſi noles veſtimenta vel linteamina reddere odorata, ſumito harum roſarum antequam in puluerem redactę fuerint, quantum ſatis eſt, quæ cum in pannis lineis ſubtilibus ligatę fuerint, ponantur inter veſtimenta.

Puluis

PVLVIS ODORATVS. 143

R. Rosarum rubrarum vix apertarũ quantum volueris, contundantur in mortario, deinde ponantur ad solem calidissimum, super infundendo aquam rosarum muscatam. Quę cum sæpius humectatę, & deinde siccatæ fuerint, fiat puluis subtilissimus cum Cyprio puluere, vt suprà, & seruetur.

PVLVIS OPTIMVS ET O- 144
doratus, quem qui uis secum ferre possit, uel in capsis seruare.

R. Rosarum siccarum recentium ℥. xij.
Gariophyllorum electorum ʒ. ij.
Sem. Spicæ ʒ. j.
Styracis ℥. s.
Cinnamomi ʒ. s.

Redigantur in puluerem tenuissimum, & fiat puluis, cui addi quoque possunt.
Musci gr. ij.
Ligni aloes ʒ. s.

ORBICVLI ODORATI 145
contra pestem.

R. Styracis
Ladani sing. part. j.
Gariophyllorum part. s.
Caphuræ parum
Spicæ nardi
Nucis muschatæ sing. q. s. est

Redigantur in puluerem tenuissimum, misceantur deinde cum aqua rosarum, in qua dissolutum fuerit dragacantum, gummi Arabicum, demum optimè incorporentur, fiantque orbiculi.

146

AD ODOREM PVLuinis conciliandum.

R. Rosarum rubrarum, non apertarum, & mundatarum, quãtum voles, deinde cum in vmbra exsiccatæ fuerint, humectentur aqua rosarum, rursusque siccentur, idq; sexies fiat. Quo facto sumito pulueris Cyprini, cui adiunctum fuerit aliquãtulum musci, ambrę, ligni aloes, omnia bene in puluerem redacta, misceãtur cum rosis sic humectatis optimè, relinquãturque per noctem vnam, coopertæ linteo aliquo. Deinde cum in sacculis rosę vnà cum puluere positæ fuerint, claudantur, ita vt suturæ cum musco, ambra, zibetto bene oblinitæ sint, quemadmodum panni cera oblineantur. Hoc autem fit, vt foramina suturarum obturentur. Cæterùm super suturas lineæ aureæ aut ex holoserico factæ vel similibus. Et hic est modus optimus. Quòd si minore pretio parare voles, sumantur rosæ præparatę vt suprà, & pro musco, ambra, addatur puluis sequens.

R. Gariophyllorum
Cinnamomi
Ireos sing. part. j.

Macis

Maics parum: miſceantur parenturque vt ſuprà dictum pro ſuffimentis.

SVFFIMENTVM *Damaſcenum.* 147

R. Muſci fini gr. iiij.
Zibetti gr. ij
Ambræ
Sacchari ſing. gr. iiij.
Belzoini gr. j.
Styracis calamitę gr. iij.
Ligni aloes gr. ij.

Redigantur in puluerem ſingula, deinde ponantur in vaſe ſuffitorio, addendo aquæ roſarum tantum, vt ad duos digitos emineat, vel aquæ Nanphæ: poſtea ponantur ad ignẽ lentum, & non bulliat. Quòd ſi aqua conſumpta fuerit, adiungatur ſemper noua, & erit perfectum.

ALIVD SVFFIMENtum *Damaſcenum.* 148

R. Styracis calamitæ ℥. iiij.
Belzoini ℥. iij.
Ladani
Ligni aloes
Cinnamomi ſing. ℥. j.
Spermatis Ceti ʒ. j.
Muſci ℈. iiij.
Gariophyllorum ʒ. j.
Aquæ roſarum ℥. viij.

Redigantur in puluerem, & ponantur in ſuf-
fitorio, fiatque ſuffimentum.

149 LVMEN ODORATVM.

R. Caphuræ ℥.j.
Olibani ℥.ij.

Redigantur in puluerem, & cum pauca cera fiat pila, quæ cum in vaſe aliquo cum roſarũ aqua impoſita fuerit, accendatur candela aliqua, & faciet lumen valde odoratum.

150 COMPOSITIO EX MVSCO *zibetto, & ambra.*

R. Ambræ ʒ.j.s. & ſuper lapide porphyrite cum oleo Iaſmini primò per ſe terito, deinde etiam muſci quantum ſatis eſſe videtur, addito. His factis ſumito,
Roſ. Damaſc.
Belzoini ſing. ℥.j.
Ireos ʒ.j.s.

Quibus tritis, addantur prędictis, ſcilicet muſco & ambræ, adiungendo zibetti ʒ.j. miſcẽdo optimè, & fiat ad modum vnguenti, deinde ſeruetur vel in vaſe oſſeo, vel vitreo bene obturato.

151 SVFFIMENTVM AD *cubicula perfectum.*

R. Styracis calamitæ
Belzoini
Ligni aloes ſing. ℥.j.
Carbonũ ſalicis optimè tritorum ℥.v.

Miſceantur

Miſceantur omnia cum tanto aquæ vitę, quã tum ad formandam paſtam ſatis ſit, deinde formentur ſuffimenta, & ſeruentur. Quando vti voles, accendito ea, & ſic paulatim odorē gratiſsimum reddent.

SVFFIMENTVM 152
Ad lucernas.

R. Ligni aloes ʒ. ij.
Belzoini ℥. j.
Styracis calamitæ ℥. s.
Muſci ℈. j.
Ambræ ℈. s.
Aquę roſarum quantum ſatis eſt.

Et trita omnia ponantur in lucerna.

ALIVD SVFFIMENTVM. 153

R. Aquæ roſarum muſchatæ poculũ j.
Gariophyllorum tritorũ obolum j.

Miſceantur, deinde ſumito paleam ignitam & aquã roſarum vnà cũ gariophyllis imponito, & ſic conſumendo paulatim odorem facient gratum.

SVFFIMENTVM 154
Aliud ad cubicula.

R. Thyimiamatis lib. j.
Styracis liquidæ ℥. ij.
Calamtiæ ʒ. iij.
Ladãni ℥. j.
Carbonum ſalicis
Tragachanti ſing. q. ſ. eſt.

Terantur omnia, deinde carbones & dragachantum tritum per dies tres ponantur in aqua rosarum, demum misceantur & fiat suffimentum.

155 COMPOSITIO MVSCATA *optima ad chirothecas odore cōmendandas.*

Chirothecæ satis magnæ circa futuras seuo primo inungātur, deinde bis aut ter aqu a rosarum lauentur, comprimendo eas optimè. Quo facto.

R. Aquarum rosarum part. ij.
Florum myrthi part. j.
Nanphæ part. ij.

Misceantur, deinde toties chirothecæ lauentur, donec nullum amplius odorem corij referant, demum per duos aut tres dies in prędicta aqua, quæ puluere Cyprio resperса sit, relinquantur, deinde cū in vmbra mediocriter siccatæ fuerint, inungantur seuo sequēti. Sumito seui quantum satis est, & cum pauco oleo Iasmini dissoluito ad ignem, deinde inungantur bene cirothecę calido, donec optimè imbiberint. Quibus sic se habentibus, cū panno aliquo fricentur bene quo melius seuum penetret: deinde distendantur & inflentur bene, & relinquantur sic per diem integrum: demum cum aliquoties inflatæ & tractæ fuerint, ita vt fermè siacaęt videantur, suffiantur suffimento aliquo bono per dies viginti, singulis

gulis diebus ter, aperiẽdo bene chirothecas, vt fumus ingredi valeat. Interim tamẽ ſẽper humectandæ aquarum odoratarum aliqua, deinde etiam inuoluendæ in ſtrophiolo mũdo: Poſtremò.

R. Muſci
Ambræ
Olei Iaſmini aut belzoini ſing. q. ſ. eſt
Aquæ odoratę parum.

Miſceantur, & in vaſe aliquo ſtanneo liquefiant ad ignem, deinde penna aliqua chirothecas extrinſecus optimè inungito. Quòd cum factum fuerit, inungito ſuturas cum zibetto deinde inter roſas ſiccas ponito chirothecas per dies aliquot, demum per dies duos inter duas culcitras, & ſic habebis chirothecas vel imperatore dignas.

SVFFIMENTVM IMPERAtorium *ad cubicula, ueſtes, culcitras, linteos, & ſimilia.* 156

R. Corticum mali Citri, vel Limonij, vel mali arantij, vel ſi deſint, foliorum roſarum viridium, vel ſiccarum non tritarum, quantũ volueris, inungantur zibetto ex omni parte, deinde cum ſuper carbones accenſos iniecta fuerint, fieri non poteſt, quin odorem ſuauiſſimum per totũ reddant cubiculum. Quòd ſi melius parare volueris, adde muſci pauxillũ & ãbrę. Si aũt minori pretio cõponere mauis

R. Aquarum roſarum
Mal. arantiorum
Olei Iaſmini
Gariophyllorum aut huiuſmodi ſing. quantũ ſatis eſſe videtur.
Ligni aloes parum
Styracis calamitę
Zibetti ſing. q. ſ.

Miſceantur omnia optimè, & fiat ad modum vnguenti, quo inungantur cortices mali Citri vel arantij, deinde ponantur ſuper carbones accēſos, & ſic reddent odorem iucundiſſimum, qui diutius durat, quàm ſi odoramēta tantùm per ſe abſque corticibus, carbonibus iniecta eſſent. Quòd ſi veſtimenta, pãnos & alia odorem cōcipere voles, ponito veſtes vel huiuſmodi in capſulis bene obturatis, ita vt in medio vacuum ſpatium exiſtat, in quo ſuffimen cum carbonibus accenſis ponatur, relinquaturq; ſic capſula optimè clauſa. Poſſunt etiam veſtimenta interius operculo affigi, quo fumum melius recipi valeant. His factis, & aliquandiu ſic relictis, aperienda erit capſa veſtimentaque mouenda vertendaque vt partes quoque reliquę odorem concipiãt, & rurſus aliud ſuffimentum vt prius imponendum, atque ſic reliquendum in capſa optimè obturata, & habebis veſtimenta non ſolùm odorata, verùm etiam ipſam capſam, quę alijs poſtea veſtimentis abſq; alio ſuffitu odorem

odorem conciliare poteſt. Cæterùm poſſunt etiam caniſtri, fiſcellæ, huiuſmodi odore affla ri, in quibus poſtea ea collocari poſſunt, quæ odorata habere cupimus.

COMPOSITIO AD ORBI- 157
culos odoratos eóſque optimos conficiendos.

R. Terræ nigræ, contritę optimè lib. j. s.
Tragacanthi ℥. iiij.

Mox aqua roſarum cooperiatur, deinde in mortario contundantur bene per horam dimidiam quibus denique addatur.

Styracis calamitæ ℥. j.
Gariophyllorum
Ladani
Cinnamomi
Sandali Citrini ſing. ʒ. s.

Trita omnia addantur ſupra dictæ paſtæ, deinde eximatur, & manibus bene tractetur paſta per horam dimidiam, atque ſic licebit tibi ex ea orbiculos conficere.

LIQVOR REGIVS. 158

R. Muſci
Ambræ
Zibetti ſing. gr. iiij.

Terantur ſimul, & cum oleo amygdalarum dulcium fiat liquor, ad modum vnguēti mollis, deinde ſeruetur in vaſe aliquo, ex ebore facto, optimè obturato, vteturque vt zibetto.

159 SMEGMA SIVE SAPO
album, muſcatum.

Smegmatis raſi, atq; cum aqua roſarũ bene ſubacti quantum ſatis eſt, inſoletur per dies octo, deinde addatur aqua vel lactis ex Mahaleb ℥.j. muſci gr.xij. zibetti gr.vj. Miſceantur & fiat paſta, qua formentur pilę.

160 MODVS EXTRAHENDI
lactis ex mahaleb.

Cum varius ſit vſus huius lactis, vt ſuperius dictum eſt, vt modum extrahendi quoq; doceamus operæpretium eſſe videtur. Itaque R. Mahaleb quãtum ſatis eſt, & cum aqua roſarum optimè in mortario contundito, ad modum pultis craſsioris, deinde cum linteolo ſub torculari, aut inter duos orbes ſuccum extrahito. Quo facto, materia in linteolo relicta rurſus cum aqua roſarum contundenda erit, deinde etiam exprimenda: hocque tandiu faciendum, donec nihil lactis amplius emaneat. Hoc autẽ lac vltra dies duos vel tres incorruptum manere non poteſt. Quare eo citò vtendum erit.

161. SMEGMA ALBVM
odoratum.

R. Smegmatis Veneti, antiqui, raſi, atque per ſex dies ad ſolem poſiti, quantum ſatis eſſe videtur, contundatur probè cum aquæ roſarum optimæ lib. j. deinde cum igne lẽto reſolutum

resolutum fuerit, addatur.

Ireos contriti ℥. iiij.
Amyli ℥. vj.
Sandali albi ℥. ij.
Styracis liquidæ ℥. j.
Olei spicæ ℥. j.

Misceantur optimè, deinde cum refrexerit, formentur pilæ.

SMEGMA MVSCA- *tum damascenum.* 162

R. Smegmatis optimi, atque subtiliter rasi lib. j.
Cinnamomi electi
Nucis muscatæ
Styracis calamitæ sing. ℥. j.
Ligni aloes ʒ. ij.
Belzoini perfecti ℥. ij.
Gariophyllorum ℥. j.

Conteratur omnia in puluerem tenuissimũ, addendo pulueris Ciprici ʒ. j. parum musci zibetti, deinde immergantur in aqua rosarum, postea cum ad solem dies xxxx. fuerint relicta, fiant pilæ, quæ seruandæ sunt in vasis ligneis cum bombicæ.

SMEGMA LIQVIDVM *Neapolitanum.* 163

R. Lixiuij fortis, quantum satis est.
Cineris Cerri part. ij.
Cineris calcis viuæ part. j.

Miſceantur & fiat lixiuium ita forte, vt oua recentia inter duas aquas natent. Huius lixiuij calidi ſumito menſuras viij. ſeui ceruini colati & mundi menſ. j. miſceantur, ponanturque ad ignem ita, vt non bulliant, deinde ponantur in vaſe amplo, maximè in fundo vitreo ad ſolem tempore æſtiuo, quotidie quater aut quinquies optimè cum ligno aliquo miſceantur. Quòd cum per octo dies factum fuerit, optimũ atque perfectum erit: & quãto magis inueteraſcit, eo etiã melius euadet. Poſtremò ſumito huius ſmegmatis quãtum voles, & in vaſe aliquo vitreo ponito, eoque ligno aliquo optimè ſubacto, tantum aquæ roſarum muſchatæ, quantum ſatis eſſe videtur ſuperinfundito, deinde ad ſolem per dies octo relinquito, agitando ſingulis diebus, vt dictum eſt. Quòd ſi nimium denſaretur, aliã aquam nouam maximè roſarum adiungito, ita vt neque ſiccum nimis neqne molle appareat. Si verò cum muſco parare voles, ſumito muſci in mortario optimè contriti, quantum ſatis eſſe videtur, deinde cum aqua roſarum calida bene miſceatur, addaturq; ſaponi prędicto, ac diligenter ſæpeque agitato: demum cum ſic aliquantulum relicta fuerint, impleantur vaſcula, vt tibi videbitur.

164

SMEGMA OPTIMVM
Ex diuerſis rebus.

R.

R. Aluminis catinæ part. iij.
Calcis viuæ part. j.
Lixiuij fortiſsimi menſ. iij.
Olei communis menſ. j.
Miſceantur, deinde addatur.
Album ouorum n°. j.
Farinæ amyli ſcutellam j.
Vitrioli Romani contriti ℥. j.
Miſcendo continuè per horas tres, deinde quieſcere per diem integrum ſinito, pòſt eximito, in fruſta ſecato, eas ad ventum non ad ſolem biduo ſiccato. & erit perfectũ: quo vtere in capitis lotionibus, quoniam ſalubre eſt, redditque capillos venuſtos.

SMEGMA CVM ZIBETTO. 165

R. Iam dicti ſmegmatis aliquandiu cum aqua roſarum ad ſolem poſiti quantum ſatis eſſe videtur, cui adde zibetti in puluerem cõtriti aliquátulum, & miſce. Quòd ſi etiam addas parum muſci, erit melius, modò muſcus prius cum aqua roſarum ſit maceratus.

SMEGMA EX OLEIS *diuerſis odoratis.* 166

Sumito iam ſupra dicti ſmegmatis aliquãdiu cum aqua roſarum ad ſolem poſiti, quantum volueris, cui adde olei belzoini, vel alterius olei odorati, quantũ pro ſmegmatis portione ſatis eſt, miſce, & fiat ſmegma.

167 SMEGMA CVM ROSIS.

Sumito rosarum recentium, contusarum quantum satis est, & misce cũ dicto smegmate, vt iam dictum est. Hac etiam ratione potest confici smegma ex alijs floribus diuersis.

168 SMEGMA ALBVM ODO- *ratum damascenum.*

R. Smegmatis cõmunis antiqui, rasi, quantum satis est, siccetur bene per dies octo aut decem, deinde contundatur, & cribretur, fiatque puluis, cui adde pro libris x.

Ireos ℥. iiij.
Sandali albi ℥. iij.
Mahaleb ℥. ij.
Farinæ amyli ℥. j.

Redigantur in puluerem omnia, misceantur cum prædictis x. libris, & ponantur in morario vna cum vncia vna styracis liquidæ, & pauco oleo spicę: contundantur bene omnia simul, demum cum farina amyli formentur pilę seu globi, siccentur in umbra & seruẽtur.

169 ALIVD SMEGMA *optimum.*

R. Musci in aqua rosarum dissoluti gr. vj.
Zibetti contriti gr. iiij.

Misceantur cum supra dicto smegmate. Verùm muscum in aqua rosarum calidum esse oportet: & erit optimum

Smegma

170.

SMEGMA NIGRVM
Et durum.

R. Pulueris ſupra dicti ſmegmatis lib. x.
Gariophyllorum ℥. iiij.
Macis ℥. ij.
Mahaleb
Cyperi
Sandali citrini
Styracis liquidæ ſing. ℥. j.
Olei odorati q. ſ. eſt.

Terantur, quæ terenda ſunt, & confice modo prædicto, & erit perfectũ. Quòd ſi perfectius voles, adde muſci diſſoluti in aqua roſarum, vt ſuprà, zibetti, ſing. q. ſ. eſt, miſceantur omnia, & formẽtur pilę, quę ſiccentur in vmbra

171.

SMEGMA NEAPO-
litanum aliud.

R. Adipis ceruini, aut vaccini, vel vitulini, vel caprini iuuenis lib. j. ponatur in vaſe vitreato, & liquefiat ad ignem, coletur optimè, cui adde lixiuij (quòd magiſtrá ſaponis vocant, nimirum primam, quoniam tres fieri ſolent) quantum ſatis eſſe videtur, deinde ponatur ad ſolem, miſcendo continuè, donec ferè exiccatum fuerit: demum adde lixiuij ſecundæ & tertię coctionis ſimul, quantũ opus eſt. Quando autem probare volueris, ſumito parum, atque inter manus confricato quòd ſi ſpumá reddat, rẽ iam confectá habes.

172 SMEGMA AD SERI-
ca optimum.

R. Caulium fabarum M. iiij.
Calcis viuæ M. j.

Miſceantur & ponantur in colatorio, bene preſſa, in medio caua, in qua toties aquam infundito, donec colare incipiat. Sæpius enim exiccabitur, antequam ſtillare incipiat. Quibus factis ſumito huius colaturę menſ. iiij. ſeui diſsoluti & colati menſ. j. miſceantur & coquantur ad ignem, donec ſexta pars euanuerit, deinde ponatur in vaſe aliquo ad ſolem, miſcendo per diem integrum, donec bene imbiberit lixiuium omne, durumque euaſerit, & erit perfectum.

173 SEVVM NOBILISSIMVM
ad manus, & chyrothecas.

R. Vini albi lib. iij.
Seui caprini maſculi, vel
Veruecis lib. j.

Coquantur ſimul igne lento cooperta, deinde auferantur ab igne, & cum iam deferbuerint, ponantur in patina aliqua, lauenturque aqua pura quinquies aut ſexies, deinde per noctem vnam ſic in aqua relinquãtur. His factis, ſumito aquæ roſarum lib. j. Vini albi lib. ij. miſceantur, & cum dicto ſeuo coquantur ad ignem lentum, vt non recipiat fumum, ad conſumptionem medietatis. Deinde ſumito

raparum

raparum ſub cineribus coctarum, & mundatarum lib. s. pro quaque libra ſeui, coquantur cum aqua roſarum per horam dimidiam, deinde colentur, & ponantur in mortario cũ oleo Iaſmini aut Citri, aut cum pauca caphura. Quib. peractis, ſumito ſcutellam in aqua roſarum lotam, in qua formetur ſeuum, adiunctis prius ceruſſæ contritæ ℥. iij. in ſingulas libras ſeui, aut olei roſacei, & pone inter flores odoriferos, velut roſarũ, per octo dies Deinde ſumito ſacculum linteum in aqua roſarum lotum, & ſeminum melonum, quantũ ſatis eſt imponito, atq; ſic oleum torculari extrahito, quod ſeruetur in vaſe bene obturato

SEVVM OPTIMVM EX *pomis, quod pomatam uocant.* 174

Sumito pomorum odoratorum & mundatorum n°. xvj. vel xx. incidantur in quatuor partes, in quarum qualibet, ponantur quatuor aut ſex gariophilli, deinde cum aqua roſarum in patinam vitreatam coopertam ita, vt roſarum liquor emineat, & relinquantur per diem integrum. His factis eximantur, ponanturque in ollam vitreatam vnà cum trib. libris axungiæ porcinæ recentis conciſæ ad ignem lẽtum, deinde coletur ita, vt colatura cadat in vas aquæ frigidæ plenum. Hoc autẽ per triduum vel quatriduum faciendum, vt purior reddatur axungia, aqua quotidie mu-

tata. Quæ cum facta fuerint, ſumito ſeuum illud purgatũ, & colato, cui adde ſpicæ nardi parum, gariophyllorũ ℥. ij. Cinnamomi ℥. j. ſandali citrini ʒ. ij. belzoini, ſtyracis calamitæ ſing. ℥. j. Contundantur & ponantur in panno lineo ſubtili ita ut non excidant, deinde bulliant omnia ſimul igne lento, & procul à flamma, per horas quatuor aut ſex, donec roſarum aqua omnis euaneſcat, miſcendo aliquando, ne fumum oleat. Quando autem ſatis coctum fuerit, adde ceræ albę ℥. viij. coquantur per horæ quadrantem, ſubinde miſcendo, deinde auferatur ab igne, maneatq; ſic per alterum horæ quadrantem, donec fæces reſideãt. Quibus factis, coletur paulatim per pannum lineum ſubtile, ita vt fęces in fundo remaneant, in vas aliquod vitreatum, in quo aqua roſarũ ſit infuſa. Quum verò deferbuerit, & concretum fuerit, in quatuor diuidatur partes, ponaturque in ollam vitreatã cum aqua roſarum muſcata pauca, miſcendo bene, vt in vnum confluat corpus. Si verò miſceri non poſſent, aliquandiu ad ignem poni to admodum lentum, quouſque optimè miſceantur, deinde ſeruetur.

175 SEVVM POMATVM ALIVD.

R. Pomorum odoratorum quantum ſatis eſt, quæ coquantur, & ſeminibus exemptis, contundantur, perque linteum exprimantur deinde

deinde adde axungiæ caprinę colatæ, ęquale pond9, coquantur in vaſe uitreato, donec roſarum aqua omnis fuęrit comſumpta, demũ addatur muſci, gariophyllorũ, nucis muſcatæ leuiter contritæ, ſing. q. ſ. eſt, coquantur ſimul, coletur materia, vt ſuprâ, & ſeruetur.

ALIVD POMATVM. 176

Axungia porcina recens vnà cum roſarũ aqua ponatur in ollam vitreatam ad ignem deinde coletur, immittaturque in aquam frigidam per dies decem, lauando diebus ſingulis decies, toties aqua mutata. Poſtea ſumito poma odorifera, à ſeminibus purgata, atque in partes aliquot inciſa, ponantur in aqua roſarum per triduum, deinde accipito quindecim gariophyllos per integrum diem in aqua frigida purgatos, atque inciſos, miſceâtur & coquantur omnia igne lento in aqua roſarũ per horam vnam, ſpumando bene quibus poſtea addito ceræ albæ ℥. iij, & rurſus bulliât aliquandiu: deinde cum colatum optimè fuerit, relinquatur ſic per noctem, deinde totũ ſeuum album colligito. Quoniam autem infundo fæces hæſerunt, oportet vt in mortario cum aqua roſarum optimè ſpatula agitẽtur: & quanto melius agitatum fuerit, pluſq; aquæ roſarum adiunxeris, tantò purius euadet. Quib. factis, ſumito axungiæ tenelli porci, quantum ſatis eſt, ponito in aquam frigidã

per dies quatuor, aquis diebus ſingulis mutatis, pòſt membranis, cartilaginibus, & id genus alijs exemptis, R. Poma uiginti odorata, ac ſingula in quatuor partes ſecato, corticem ſeminaque eximito, & contundito, ſingulis pomis quatuor gariophyllis adiectis. Quando autem axungia in roſarum aqua cocta fuerit tandiu, donec omnis roſarum aqua emanauerit igne admodum lento, addantur poma contuſa, parum cinnamomi, ſpicę nardi, nucis muſchatæ, & huiuſmodi, & coquantur, deinde coletur & ſeruetur. Quòd ſi parũ ſeui vitulini colati adiungatur, melius erit.

177 PILAE AD TOLLENDAS *maculas olei & ſeui.*

Accipito ſinegmatis liquidi, quo panni è lana purgantur, quantum par eſt, cui addito cineris vitium, aluminis vſti, tartari in puluerem redacti ſing. quantum ſatis videatur, miſceantur omnia ſimul diligenter, & formentur pilæ, quibus vtere maculis delendis.

178 DVLCIARIA SIVE CONfectiones *Muſchatæ,*

R. Tragacanthi in aqua roſarum liquefacti, & dealbati q. ſ. eſt, ex quo in maſſam adducto nucis auellanæ inſtar ſumito, in mortario tũdito, ſubinde ſacchari optimi addito: itéq; muſci in roſarũ aqua diſſoluti gr. s. Miſce & fiat paſta quę incidetur prout placuerit

Quòd

Quòd ſi meliores conficere volueris, adde plus muſci & ſacchari, deinde etiam aliquantulum macis in puluerem redacti, miſcendo continuè: præterea adiungito etiam parum farinæ amyli, vel quod melius eſt, pulueris ſandali rubri miſcendo, vt in maſſam cogatur. Hanc in partes aliquot ſecato, atque in vmbra ſiccato. Quòd ſi hoc colorib. libet uariare, quos volueris addere licebit, bene attritos, modo nè venenati ſint. Poſſunt quoque auro vel argento tegi, vt reliquę cõfectiones.

DVLCIARIA REGIA. 179

R. Gummi Arabici ℥. v.
Sacchari perfecti ℥. iiij..
Amyli ℥. iij.
Muſci gr. cxx. Miſceantur vt ſuprà.

DENTIFRICIVM *perfectiſsimum.* 180

R. Corall. rub. ℥. iiij.
Terræ Maioricæ ℥. ij.
Oſsium Sepiarum
Pumicis ſing. ℥. j.
Gariophyllorum
Cinnamomi
Maſticis ſing. ʒ. j.
Margarit. alb. ℥. s.
Sang. Drac. ℥. j.
Muſci gr. iij.

Redigantur in puluerẽ ſingula, & cribrentur,

deinde miſceantur, cum tragacantho, in roſarum aqua macerato ad modum paſtæ, & fiant dentifricia, quo dentes confricati, reddētur albiſsimi, & à corruptione cōſeruabūtur.

181 VINVM HIPOCRAticum perfectum.

R. Cinnamomi electi ℥. j.
Gingiberis ʒ. ij.
Granorum paradiſi ℥. iij.
Gariophillorum ℈. j.
Nucis muſchatæ
Galangæ ſing. ℈. s.

Redigantur in puluerem, & miſceantur, ponanturque in colatorio. Deinde ſextarij quadrátem bonivini albi aut rubri, Vini Cretici vel alterius optimi quartarium: deinde ſumito ſacchari albiſsimi lib. j. diſſoluti in alio vino, atque reliquis ſuperinfundito, toties iterando, donec clarum lucidumq́ue euadat. Atque hęc pro ea menſura vini ſatis ſunt. Quòd ſi plus facere voles, ſpecies quoque pro vini portione augeto. Poteſt etiam addi aliquantulum muſci in linteo poſiti, circa colatorij fundum alligati, ut muſci odorem recipiat.

FINIS LIBRI SECVNDI.

D. ALE.

D. ALEXII PEDE-
MONTANI DE
SECRETIS
Liber Tertius.

SECRETVM ELEGANS 182
Ad condiendum mala citria atque huius generis alia.

ALA CITRIA VEL arãtia, vel alterius generis fructus incisa, & ab interiorib. mundata, bulliant in aqua fontana per semi horam, donec aliquantulum mollescant, deinde eximantur, ponanturque in aliam aquam frigidam per dies octo, bis quotidie aqua mutata, manè scilicet, & vespe ri ad ignem ponatur, donec calefiăt, tantùm non bulliant, quod itidẽ bis faciendũ est. Qui dam verò semel tantùm in die ponunt ad i-gnem, ne nimium poma mollescant, mutant-que aquam vesperi tantùm, vt amaritudo o-mnis auferatur. Quæ cum ablata fuerit, sumi to sacchari, vel mellis purgati, atque præpara ti, vt inferius docebitur, in quo ponantur ma la Citria, prius aliquo modo exiccata, quod fiet, si relinquatur per noctem integram, ma-ximè tempore æstiuo: in hyeme verò in loco

aliquo commodo per horas tres, deinde in saccharo vel melle per diem naturalem maneant. Quibus sic factis, eximantur ex melle vel saccharo, atque ipsum mel vel saccharum ad ignem lentum bulliant per horam dimidiam, deinde cum deferbuerit bene, inijciãtur mala rursus. Atque sic per biduum faciendũ, donec ad iustam crassitudinem ipsum mel vel saccharũ coctum fuerit. Quòd si melle vti velis, bis erit purgandum, & colandum secundum artem, vt infra docebitur. Quòd cum factum erit, immittantur mala Citria, & bulliãt igne lento ad horæ quadrantem, postea auferantur ab igne, sicq; diẽ integrum maneant. Sequenti verò die iterum ad ignem coquantur per horam dimidiam, atque sic per duos dies faciẽdum, vt mel, vel saccharum vnà cũ malis Citrijs perfectè conficiatur. Tota enim ars consistit in coquendo omnia simul, aut etiã in solo melle, vel saccharo. Nam si minus rectè coquatur facilè fumum redolebit: sin verò optimè, & rectè coquatur, res erit stomacho amica & pretiosa. Hac etiam via & ratione alij fructus condiri queunt, vt mala persica matura integra, limonia, arantia, poma, nuces virides immaturæ, & earum nuclei, & similia pro diuersitate fructuum.

Modus

MODVS PVRGANDI ET *præparandi mellis uel ſacchari, ad condienda mala Citria uel alia huiuſmodi.* 153

Sumito in decem libras mellis, duodecim alba ouorum, aquæ fontanæ poculum dimidium, miſceantur bene cõtundendo, deinde vnà cum melle ponantur ad ignem lentum, per quartam horæ partem, poſtea cum ab igne remotum & optimè deſpumatum fuerit coletur, & erit clarum & purum ad condiendos omnis generis fructus. Quando autem mala Citria condire voles, ſumito in ſingulas libras, mellis libras duas. Hoc etiam modo ſaccharum præparari poteſt. Verùm ſi cũ ſaccharo condienda ſint, ſumito in ſex libras malorum, ſacchari libras nouem, & erunt optimè condita. Hoc autem hac ratione fit, quoniam mel plus in ſe continet excrementorum, quàm ſaccharũ, ideo tertia parte plus mellis eſt opus. Quòd ſi hác rationem ſequaris, ſemper opus perfectum facies.

MALA PERSICA HISPA- *norum modo confecta.* 154

R. Malorum perſicorum, magnorum, mũdatorum & inciſorum, quantum volueris, ponantur ad ſolem biduum, & manè & veſperi voluantur, deinde ſic calida in ſyrupum ſacchari dicto modo præparati conijciátur, de-

mum eximantur, atque rurſus ad ſolem ponātur, eodē modo ſępius reuoluendo, donec ſiccentur optimè. Quibus peractis, rurſus in ſaccharum inijciantur, mox etiam ad ſolem exponantur. Hoc autem tertiò & quartò faciendum, donec cruſta inducetur. Quod cum factum fuerit, ſeruetur in tempus hybernum & erunt pretioſa.

185 DIACITONIVM SIMPLEX *paratum modo Valentinorum, quo etiam utuntur Genuenſes, in fruſta uel placentarum formam confectum.*

R. Malorum Citoniorum, mundatorum quantumvolueris, coquantur in aqua donec aperiantur, deinde per pannum linteum pulpa exprimatur optimè, addendo libras octo, tres libras ſacchari candidiſsimi, miſcendo continuè cum ſpatula lignea, & coquendo igne admodum lento, quo uſque perfectè cocta fuerint. Satis autem cocta eſſe cognoſcuntur ex hoc, nempe cū è cacabo exempta minimè adhæreſcunt, ſed ſponte ſequuntur. Quòd ſi cum muſco parare voles, ſumito muſci parum, & cum ſaccharo in puluerem redigito, deinde cum in cacabo poſitum fuerit, miſce bene. Sin verò cum aromatis voles, accipito Cinnamomi, Gariphyllorum, Nucis muſchatæ, Gingiberis q. ſ. eſt, & miſceantur Verùm muſcus cum pauco aceto antea erit parum

parum coquedus. His omnibus ritè admini ſtratis, ſumito tantum ex caldario, quantum ad vnam placentá ſatis eſſe videtur, & ſupra mẽſam, ſupra quam ſaccharum in puluerem redactum ſparſum fuerit, deinde formentur placentę ad libitum, demum ſiccentur ad ſolem. Cum verò omnes ſimul poſitæ fuerint, muta & reuolue ſæpius, interpoſito ſemper aliquátulum ſacchari contriti, hocq́ue toties cum ſaccharo faciendum, donec inducetur cruſta. Atque ſic habebis Diacitonium optimum, ſuauiſsimum omnium, & cordi amicũ. Hac etiam ratione licet mala perſica, pira, & alia huiuſmodi condire: & eſt res optima, pulcherrima, & quouis principe digna.

AD CONDIENDVM MALA *inſana cum ſaccharo, modo Genuenſium, quæ Longobardis mala diſdegnoſa uocantur.* 186

R. Mala inſana, non matura, ſed inſtar nucis parua coquãtur in aqua, donec molleſcãt, deinde ſiccentur bene, & immergantur in ſyrupum ſacchari ſuperius præparati, & in eo relinquantur per dies viginti, demum eximã tur, & ſyrupus per ſe coquatur ſecundum artem, vt ſuperius dictum eſt. Poſtea rurſus immergantur per dies quatuor, quo uſque tota humiditas extracta fuerit: qua extracta, ſeruentur in vaſis, & erunt optima.

187 PASTA EX SACCHARO

Facta, ex qua uariæ fructuum uasorum, & animalium formæ confici queunt, quæ tamen esui non solùm sunt apta, sed etiam suauissima.

R. Tragacanthi in aqua rosarum liquefacti quantum satis est, deinde in singulas vncias quatuor sacchari sumito huius tragacanthi liquefacti ad fabæ magnitudinem, succi malorum limoniorum ʒ.j. vel ʒ j. s. ex albo ouorum parum, contundatur primò tragacanthum in mortario bene, donec ferè in aquam resolutũ fuerit, deinde adde succum limoniorum vnà cum ouorum albo miscendo probè. His factis, adde sacchari albissimi in puluerem contriti ℥. iiij. paulatim quidem, & fiat pasta, quæ eximatur, atque cum saccharo optimè supra mẽsam subigatur vt farina, donec reducatur in mollem pastam, ex qua deinde variæ formæ fieri possint. Quod cum factum fuerit, ligneo cylindro, hoc est, tereti ligno complanetur, tenueturq; pasta, vt variæ inde formæ confici queant. His formis & confectionibus in conuiuijs vti licebit pro alijs vasis, modò cibis calidis non impleantur, in fine verò ijs omnib. uesci vt pote gustui suauib. & gratis. Quòd si suauiores volueris, sumito amygdalarum dulcium mundatarum & contusarum optimè, sacchari optimi, aquę rosarum

rosarum, sing q. s. est. misceantur & fiat pasta, vt in Mazapanib. fieri solet: deinde ponatur inter partes duas prædictæ pastæ, vel formæ ita vt in medio sita fuerint, absque perceptione extrinseca, & habebis vasa admodum iucunda & elegantia.

CONDITVM EX MELOnibus *perfectum.* 188

R. Melonum non bene maturorum, incisorum & mundatorum quantum volueris, qui cum in aceto optimo per dies decẽ fuerint, eximantur, atque aliud acetum optimum superinfundatur, in quo maneant per totidem dies, diebus singulis miscendo. Quibus sic se habentibus eximantur, & ponãtur super pãnum lineum per diem & noctem, vt siccentur aliquo modo in vmbra, postea ponantur in melle per dies decem, bulliantque singulis diebus semel, demum eximantur, ponanturq; in vase aliquo aspersa puluere sequenti.

R. Gariophyllorum
Gingiberis
Nucis muscatæ
Cinnamomi sing. q. s.

Misceantur & fiat puluis subtilissimus, qui cũ supradictis vbicunque aspersus fuerit, adde mellis albi optimique, quantum satis est, & serua.

MELONES SIVE PEPONES *quomodo dulces perfectique reddi poſsint.*

Melonum ſiue peponum ſemina, in ea parte qua paulum hiant, ponantur in ſaccharũ diſſolutum in aqua per tres aut quatuor horas, addendo parum aquæ roſarum, deinde extra cta & exiccata plantentur, naſcētur melones optimi, & ſuauiſsimi. Quòd ſi muſcatos voles adiunge aquæ muſci, & cinnamomi aliquantulum, & habebis perfectiſsimos. Hoc eodē modo cucumeris ſemina emendari poſſunt.

189 AD CONDIENDOS ARANtiorum cortices, quouis anni tempore, potiſsimum uerò in Maio, cum mala maiora, corticéſque craſsiores fuerint.

R. Corticum arantiorum in quatuor aut ſex partes inciſorum quantum volueris, ponantur in aqua fontana per dies decem, plus minúſue donec perlucidi ſint, deinde ſiccentur in aere linteo inuoluti panno donec fuerint ſatis ſicci, demum in ahenum immittantur, vbi tantũ mellis ſit, vt media pars extet, coquendo aliquantum miſceantur, mox auferantur ab igne, ne mel nimium coquatur relinquanturque ſic per dies quatuor in iam dicto melle, miſcendo quotidie. Hoc autem tertiò faciendum erit, coquendo prius parum, deinde relinquendo, vt iam dictum, per dies tres. Quibus omnib. factis, cortices ex melle

eximantur coquanturq; in tanto melle, quátũ tibi ſatis eſſe videbitur, non quidẽ diu, deinde ponantur in vaſe aliquo, addito gingiberis, gariophylıorum, cinnamomi, ſing. q. ſ. eſt: miſce & ſerua tanquam rem optimam. Scito mel illud ipſum valere etiam ad condienda alia.

AD CONDIENDAS NVCES. 190

R. Nucum dum ad huc teneræ ſunt, & virides quantum volueris, perforẽtur quatuor aut ſex locis, & immittantur in aqua fontana per vndecim dies, plus minúſue, pro vt videbitur, deinde coquantur in melle, vt de arantijs dictum eſt, niſi quòd quater plus coqui debeant, propterea quòd plures etiam ſint. Illud autem obſeruandum, vt mel recens ſubinde addatur, propterea quòd coquẽdo minuatur. Poſtremò adiungenda quoque ſunt aromata, quemadmodum de arantijs factum eſt, niſi quod minus gariophillorum addatur quoniam nuces amaras reddunt.

AD CONDIENDAS *cucurbitas.* 191

R. Cucurbitarum in partes ſecundum lõgitudinem inciſarum, & mundatarum, quantum volueris, deinde aquam feruentem ſuperaſpergito cucurbitis, deinde cum ſic per nouẽ dies factum fuerit, coquantur ad ignẽ mediocriter, nimirum tantùm, vt nimium ne

mollescant. Quæ cum deinceps in vmbra in páno linteo exiccatæ biduũ fuerint, coquantur in melle, vt de arantijs dictum est.

192 AD CONDIENDA PIRA *appiana, quæ muscatella dicuntur.*

Pira muscatella semel tãtùm in melle coquátur additis aromatib. vt suprà. Verùm condimenta hæc omnia maiorem aromatum copiam desiderant pro ventriculi remedijs.

193 MVSTACEA NEAPOLITANA *nobilißima & suauißima quæ & recreant uentriculum, & halitum bonum reddunt.*

R. Sacchari albissimi lib. iij.
Floris farinæ lib. vj.
Cinnamomi ℥. iij.
Nucum muscatarum
Gingiberis sing. ℥. s.
Pipereris ℥. j.
Mellis albi, crudi, nõ despumati ℥. iij.

Fiat prius cum farina circulus, in quo ponatur saccharum, ita vt in medio contineatur, cui deinde addito aquę rosarũ muscatę lib. j. miscendo & agitando continuè, donec saccharum reddatur inuisibile. His factis, adde aromata & mel, miscendo probè manibus vnà cum farina, è qua tantum dematur, quantum satis erit ad spargendum testum. Quo facto, manu mustacea secẽtur, ea magnitudine vt singula vncias tres contineant. Quibus omnibus

mnibus peractis, ponantur in testum, in cuius fundo farina sit sparsa, & coquantur sic in fornace, donec satis est, deinde auro obducantur.

FINIS LIBRI TERTII.

D. ALEXII PEDEMONTANI DE *SECRETIS* *Liber Quartus*

AQVA ODORIS PRAESTAN- *tißimi ad faciem qua sudaria imbuta atque ad tergendam faciem adhibita reddunt cutem albã, coloratamq́; : quantóque plus fricatur, tanto uenustior redditur. seruant autem eam uim sudaria per mẽses sex ut experientia docuit.* 194

R. Aluminis loti & vsti lib. j.
Vini Cretici non dulcis mens. ij.
Pastæ chrysocollæ ℥. vj.
Tragacanthi albi lib. j.
Gummi arabici ℥. iij.

Infundantur omnia in vino Cretico per biduum donec liquescãt, in vase optimè obtu-

rato, ne quo uis modo exhalare queant, addendo menſuras duas lactis caprini. Deinde ſumito,
Argenti viui ſublimati, calcinati in fornace bene clauſa ℥. ix.
Ceruſſæ Alexandrinæ, ſine plumbo, primo in pãno lineo cum oui albo inuolutę, deinde in lixiuio coctæ, vſque ad conſumptionẽ tertiæ partis lib. ij.

Mellis crudi & albi lib. ij.
Terebinthinæ Alex. lotæ lib. iij.
Aceti diſtillati pocula iij.
Gingiberis in puluerem cõtriti ℥. vj.
Coquantur ſimul cum aceto, donec tertia pars fuerit abſumpta Adde.
Myrrhę contritæ ℥. iij.
Litargirij contriti, & in tribus poculis vini albi cocti vſque ad conſumptionem tertiæ partis ℥. iij.
Miſceantur continuê per horas ſex. Quibus omnibus factis, addantur cochleæ absque teſtis n°. 50.
Caphuræ ℥. j.
Gallinam pinguem deplumatam, atq; in partes ſectam
Arantiorum mundatorum, à cortice & ſem. n°. ij.
Limoniorum mundatorum à cortice & ſem. n°. xij.

Alba

Alba ouorum ad duritiem cocta & cum cinnamomo subacta n°. xxv.

Sacchari candidi ℥. vj.

Misceantur omnia, & ponantur in cucurbitã vitreã, distilleturq; in balneo Marię. Et sic prima aqua quæ exit, erit alba, secunda albior tertia albissima, quæ per se posita, misceatur postea cum vltima, atque cum iterum confecta fuerit, seruetur & erit optima, excepta media, quę omniũ est ad faciem venustandã prę stãtissima. Quòd si strophiola, vt supra dictũ est cõficere voles, sumito strophiola nõ valde subtilia, quæ cum in catino posita fuerint, aqua ista cooperiantur, relinquanturque sic per horas sex, deinde distẽdantur ita, vt aqua rursus in catinum defluat: & cum iam bene fuerint exiccata, denuò in prædictam aquam immittantur vt antea per sex horas, & exiccẽtur. Quod cùm septies factum fuerit, rem cõfectam habebis ad faciem vel ipsis dignam Reginis.

AQVA CVTEM EX PALlida coloratam reddens. 195

Sumito pullos columbinos albos, hos diebus quindecim nucibus pineis pascito, deinde eos aperito: capita, pedes intestinaque ab ijcito. His peractis.

R. Panem dimidium

Aluminis Zuccharini q. s.

Foliorum auri n°. 500.

Argenti n°.ʒ 0 0.

Medullas panis candidiſsimi, in lacte amygdalarũ dulcium mollitas n°.iiij.

Medullæ vituli, aut bubuli, aut axungiæ porcinæ recentis lib. j.

Miſceantur omnia, & diſtillentur, & habebis aquam perfectiſsimam.

196 AQVA AD FACIEM COMmendandã, *ita ut mulier ea utens etiam natu grandior non uideatur excedere annum uigeſimum, aut uigeſimum quintum.*

Sumito pedes vituli duos, & in lib. xviij. aquæ fluuialis coquito, vſque ad conſumptionem medietatis. Deinde adde.

Orizæ lib. j.

Medullas panis in lacte mollitas n°.j.

Butyri recentis lib. ij.

Alba ouorũ cum cort. n°. x.

Miſceantur omnia & coquantur, deinde diſtillentur, quouſque omnis aqua exierit, cui denique adde, Caphuræ, Aluminis zuccharini, ſing. parum, & erit optima.

197 AQVA AD FACIEM ET *alias corporis partes commendandas.*

R. Chryſocollæ ſiue boracis ℥. ij.

Aluminis rupei

Sciſsilis

Squamoſi ſing. ℥. j.

Caphuræ ʒ. ij.

Redigantur

Redigantur in puluerem ſingula, deinde miſceantur, ponanturque in phialam vitream, quam aqua fontana repletam diligenter obturabis. His factis ponatur ad ignem per horas duas, deinde auferatur, &c. cum refrixerit, ponatur in aliam phialam, addendo duo alba ouorum recentium, bene cum omphacio agitata, miſceãtur, ſintq; in Sole per dies viginti & habebis aquam perfectiſsimam.

AQVA CVTEM REDDENS *albam, Solisq; aduſtionem auferens.* 198

R. Aquæ pluuiæ
Omphacij ſing. menſ. dimidiam

Coquantur ſimul vſque ad conſumptionem medietatis, deinde inter bulliendum addito ſucci limoniorũ tantum, quantum bulliendo antea euanuit, demum cũ cocta ſatis fuerint, auferantur ab igne, addanturque ouorum recentium alba concuſſa n°. iiij. poſtquam deferbuerint, ſeruetur ad vſum.

AQVA QVAE REDDIT FA- *ciem iuuenilem, ita ut quintumdecimum annum mulier non uideatur excedere.* 199

R. Sulphuris viui ℥. j.
Olibani albi ℥. ij.
Mirrhæ ℥. ij.
Ambræ ʒ. vj.

Redigantur in puluerem ſingula, deinde miſceantur addendo aquæ roſarum lib. j. & di.

ſtillentur. Aqua deinde in vaſe aliquo obturato erit ſeruanda, qua ſi quis vti volet, veſperi cum itur cubitum hac lauet faciem, deinde manè lauet faciem aqua fontana, & erit facies venuſtiſsima.

200 AQVA FACILIS AD IDEM.

R. Alba ouorum recentium concuſſa bene n°. viij.

Colentur, quibus deinde adde.

Aluminis zuccharini
Squamoſi
Cryſocollæ ſiue borracis
Caphuræ ſing. ℥. j.
Aceti ℥. viij.
Aquæ florum fabarum ℥. ij.

Conterantur omnia & miſceantur, deinde ponantur in phialam aliquam vitream obturatam ad ſolem per dies quindecim, miſcēdo quotidie bis aut ter. Hæc aqua cum poſtea in aliam phialā fuerit iniecta, ea vti poteris hoc modo. Lauetur primò facies, deinde paulò pòſt fricetur facies purpureo. Hac quidem aqua ſi vtētur mulieres etiam ſexaginta ānos natæ, facies earum ita reddetur venuſta, vt videantur annorum quindecim.

201 MEDICAMEN FACIEI Aliud *ſplendidum & quauis* Regina *dignum.*

Sumito malum limonium magnum, in ſuperiori parte paululum inciſum ita, vt carnis

ſuccoſæ

ſuccoſæ inſtar nucis extrahi queat. Deinde ſaccharo candido vnâ cum ſex auri folijs impleto, clauditoque rurſus foramen operculo ſuo, acicula infixa ne decidat. Quo facto inter prunas rectum collocato, ne effluat: dumq; ebullit reuoluito, donec aliquandiu ſudauerit, mox ab igne auferto: cumque vti voles digitum in foramen inferto, faciemque pāno lineo ſubtili fricato, & eſt res optima.

AD. MACVLAS FACIEI *probatum.* 202

R. Farinæ lupinorum
Fellis capræ
Succi limoniorum
Aluminis Zuccharini ſing. q. ſ. eſt.

Miſceantur & fiat vnguentum quo inunguntur pani cùm cubitum itur, & ſanabitur.

MODVS PARANDI AQVAM *ſeu lachrimam uitium.* 203

R. Florum vitrorum ℥. j.
Aluminis rupei ℥. j.
Zuccharini
Chryſocollæ ſing. ℥. ij.
Caphuræ ℥. j.
Aquæ vitium menſ. j.

Miſceantur omnia, & ponantur ad ſolem per menſem vnum, & ſeruentur.

AQVA AD FACIEM *illuſtrandam.* 204

R. Pineorum viridium, mundatorũ & in ciſorum, quantum ſatis eſt, ponantur in lacte per dies tres, quotidie addendo nouum lac, deinde cum ſequentibus rebus diſtillentur, quæ ſunt huiuſmodi.

R. Vitri contriti ℥. iiij.
Coral. rub. ℥. ij.
Sacchari candidi ℥. iiij.
Aluminis ℥. j.

Miſce & fiat puluis. Deinde.

R. Argenti viui cum ſaluia mortificati ℥. j. s.
Oua recentia vnà cum corticibus, rupta & concuſſa n°. xij.
Terebinthinæ nouies lotæ ℥. iiij.
Cochleas marinas candidas, quas vendunt ſuffitores ℥. ij.
Cochleas tereſtres n°. 5 0.

Contũdantur ſingula, & miſceantur, deinde pars aliqua ponatur in cucurbitam vitream, deinde pars aliqua pulueris, poſt pars terebinthinæ, demum pars cochlearum, aliud ſuper aliud ponẽdo, donec cucurbita ſit plena. Poſtremò addito vini albi menſuram vnam, & diſtilla igne lento, & ſeruetur in vaſe vitreo Hæc autem aqua cutem reddit albam, ſplendidam, etiam ſi rugoſa fuerit.

205 AQVA MELONVM ALBOrum, *ad faciem Illuſtrandam.*

R. Me-

R. Melones albos à corticibus mundatos quot opus erit: eoſque in fruſta vnius digiti craſsitudine ſecato. Deinde.

Aluminis zuccharini ℥. iiij.
Vſti ℥. j.
Argenti viui mortificati ℥. j.
Cochlearum marinarum alb. ℥. ij.
Terebinthinæ lotæ lib. j.
Oua recentia & cum cort. contuſa n°. xij.
Limoniorum alb. in fruſta inciſorum, quantum volueris.
Sacchari ℥. iiij.
Lactis caprini
Vini albi ſing. menſ. j.

Hæc omnia ponantur in cucurbitam vitreá, aliud ſuper aliud, vt antea dictum eſt, deinde diſtillentur igne lento, donec aqua omnis exierit, demum ſeruetur in vaſe vitreo ad vſũ, & erit optima. Similiter parantur aquæ ex anguineis cucurbitis, ex rubi cimis & floribus, nec non ex floribus fabarum & maluæ, & labruſcarum & ſimilium.

AQVA CVCVRBI- *tarum perfecta.*

R. Cucurbitas à corticibus mundatas, & in partes rotundas inciſas, quot volueris.

Aluminis zuccharini ℥. vj.
Sciſsilis ℥. j.

Myrrhę ʒ.j.
Terebinthinæ lotæ lib. s.
Oua recentia & contusa n°. iiij.
Limonia incisa n°. vj.
Cochlearum quantum volueris
Vini albi mens. j.

In puluerem redigenda, redigantur & misceantur, faciẽdo ordinem primum ex saccharo, deinde ex pulueribus, tertium ex cochleis, demum ex vino, limonijs & ouis, atque sic igne lento distillentur, donec omnis aqua extracta fuerit, postea seruetur in vase aliquo vitreo per dies octo aut quindecim. Similiter fit etiam aqua ex cucurbitis marinis omni tempore.

207 PVLCHERRIMVM AD FA-*ciem, generans cutem nouam & pulcherrimam.*

R. Oua recentia n°. iiij.

Ponantur in aceto per dies octo, donec ita mollescãt, vt corticẽ vnà cum vitellis dextrè manibus separare posſitis, deinde ponantur in scutellam vitreatam, addendo:

Terebinthinæ lotæ
Sacchari Candidi
Caphuræ
Floris æris (emi potest.
Aluminis sing. quãtum sex obolis

Quibus redactis in puluerem, sumito,

Argenti viui cum saliua, vel succo limoniorum macerati quart. ij.

Olei

Olei tartari ℥. iiij.

Cœparum liliorum, in vino coctarum, deinde per linteum expressarum nº. j. quibus mistis omnibus vnà cum ouorum vitellis bene contusis. cum succo limoniorũ duorum, mane & vesperi, inungatur facies, collum & pectus, deinde cum per se siccata, sicque per octo dies relicta fuerint, sequenti medicina auferantur, quæ huiusmodi est.

R. Furfuris
Maluæ
Matris violarum
Corticum fabarum
Medullæ panis sing. q. s. est.
Mellis non despumati, non ita parum

Misceantur & tandiu coquantur, in satis copiosa aqua donec ea tactui appareat mollissima, deinde auferatur ab igne, atque in vas angusti oris effundatur, vt fumum, tanquam ex vaporario, facies in eum prona ad sudorem vsque recipiat. Quando autem probè sudaueris, sumito medullam panis, in prędicta aqua sed prius colata imbutã, cum qua faciem, & partes omnes, eo medicamine illitas, confricato leuiter: quoniam cutis illa noua admodum subtilis est. Quũ verò facies à prædicto vnguento purgata fuerit, subitò aqua simplici lauetur, & siccetur ac rursus lauetur aqua aliqua distillata, in qua nihil erodẽs sit quater aut sexies. Quòd si fortè fortuna aliquid un-

guenti esset relictum in facie, vel in alijs partibus, partes supra dicta medulla panis fricentur, aut panno aliquo linteo, in aqua distillata immerso, & sic videbis primam cutem asperā & crassam esse mutatam, & nouam, id est, pulcherrimam & tenuem reductam. Verùm cauendum, ne quis antè dies octo exeat, neque in aere degat, neque etiam ad ignem accedat ne cutis admodum subtilis comburatur, vel corrumpatur.

208 OLEVM AD FACIEI NAturalem sed nimium ruborem diluendum experimento comprobatum.

R. Sem. Malorum persicorum ℥. iiij.
Cucurbitarum ℥. ij.

Contundantur, & fiat oleum, quo inungatur facies manè & vesperi, & faciei rubor ille extinguetur.

209 AQVA EX TALCO PERFEctißima ad faciem.

R. Talci foliati subtiliter lib. j.

Redigatur in puluerē cum pauco oleo amygdalarum dulcium, addendo salnitri combusti lib. ij. quibus mistis, & in ollam positis, in fornace reflexa relinquatur per dies quatuor. Quod cum factum fuerit, dissoluantur omnia in aqua calida & colētur, donec salnitrū omne exierit. His factis, talcum exiccandum erit, atque in panno lineo vel laneo, in pilæ formam

formam inuoluendum, & luto diligenter obducendum, deinde in ollam aliquam tartari crudi leuiterque contriti plenam, in medio exquisitè sepeliendum. Quod cum factũ erit, ponatur in fornace reflexa per dies quindecim, aut viginti, & inuenies tartarum album, cum talco in medio sistente: quod auferatur atque in puluerem conteratur, deinde cum in aqua vitæ dissolutum fuerit, extrahatur aqua per decantationem, demum talcum exiccetur, atque sic in loco humido ad dissolutionem vsq; maneat, & sic resoluetur in aquam lacti similem, pretiosissimam. .357. 360.

VNGVENTVM ARGENTEVM 210
reddens faciem albam, rubram, splendentem, quo utuntur mulieres nobiles in Italia, non quidem omnes: quoniam non omnes hoc rectè norunt.

R. Argenti sublimati in mortario lapideo contriti ℥. iiij.
Argenti viui, in singulas vncias sublinati obolum j.

Misceantur & ponantur in aceto optimo per dies octo, deinde in aliud vas ponito, acetũ aliud recens infundito, & coquantur simul aliquantulum. Quibus factis, eximatur argẽtum viuum ex aceto, ponaturque in scutellã vnà cum aliquantulo medullæ panis, contundantur optimè simul, donec clarũ & purũ

argẽtum euadat. Deinde cum panis medulla ſufflando abiecta, argentumque viuum purũ remanſerit, miſceatur cũ prædicto ſublimato agitando omnia bene manu tamdiu, donec candidum, vt nix euadat. Quod cum factum fuerit, ponatur in aquam feruentẽ, miſceatur optimè, cumq; ſic aliquandiu fuerint relicta, auferatur aqua diligenter (quæ ad ſcabiem optima eſt) atque rurſus alia feruens ſuperin fundatur, lauando vt prius. Vbi verò quater aut quinquies ſic lotum fuerit, ſumito marga ritas candidas xv. folia auri contriti vel argentij n°. v. Caphuræ, Chryſocollæ, Talci combùſti, ſing. parum. Miſceantur probè, relinquantur ad ſolem per dies quadraginta, miſcendo quotidie per ſemihoram. Quibus tranſactis, accipito oua recentia, ad ignem ca lefacta iiij. frangantur, & lac illud, quod in ſe continent, miſceatur ſupra dictis, quibus etiã addatur tantum ſequentis aquæ diſtillatæ, quantum ſatis eſſe videatur. Aqua autem huiuſmodi eſt. R. Limonia matura aliquot & cortice flauo ſubtiliter detracto, in partes ſubtiles aliquot ſecabis. Oua recentia cũ cor ticibus contuſa xij. Terebinthinæ ℥. ij. mi-ſceantur & ponantur in cucurbitam vitream & diſtillẽtur igne per aquã lento, donec vna menſura aquę exierit. Cùm hac aqua confun datur & temperetur præcedens compoſitio, & ſeruetur in phiala vitrea, loco frigido, bene obturata

obturata. Quando autem vti voles, abluito prius faciem bene, deinde inungito, atque ſic relinquito, donec ſiccetur. Quòd ſi ruborem quoque addere velis, quam appellant peciam orientalem adhibito, rubricámue ex teſtis Valentinis, vt inferius docebitur.

QVOMODO SVPRA DICTO *unguento argenteo candor ſiue ſplendor, colorq́; addi queat.* 211

R. Vitella ouorum recentium contuſa xij. ponantur in cucurbitam vitream, & diſtillentur igne lento, aliquantulo muſco, in fine roſtri poſito, donec aqua omnis emanarit, qua cum bombice in ea intincto faciem lauato, quæ cum exiccata fuerit, pulcherrima erit.

AD FACIEM VN- *guentum aliud.* 212

Sume omentum agni pinguis, & pone in aquam frigidam per dies ſex, aut octo, mutando quotidie quinquagies, deinde cum in minutas partes inciſum fuerit, coquatur aliquãdiu in aceto albo cum caphuræ ʒ. j. in vaſe aliquo inuitreato, demum pingue illud ſuper natans cum pãno aliquo linteo ſubtili auferatur, cui adde olei tartari ℥. ij. & miſceatur ad ignem, deinde reponatur in loco aliquo humido per diem & noctem. Quibus adde, Chryſocollæ lotæ & contritæ ℥. j. ceruſſæ lotæ ℥. j. s. miſceantur bene ad ignẽ, deinde

facie inuncta, facias colorem rubrum cocco tinctorio & verzino : quod quidē melius eſt, quàm ſolo verzino conficere.

213 RVBRICA AD FACIEM.

R. Sandali rubri, contriti
Aceti fortis bis diſtillati ſing. q. ſ.

Miſceantur & coquantur igne lento, addēdo parum aluminis, & habebis rubricam perfectiſsimam. Quòd ſi odoratum facere voles, adde parum muſci, aut Zibetti, aut alterius odoris.

214 AD FACIEM VE-
nuſtandam.

R. Fabarum
Faſeolorum
Cicerum ſing. q. ſ. eſt.

Redigantur in puluerem, addendo alba ouorum, lac aſini, aquam, & cum miſta fuerint ſimul, ſiccentur. Quando autem vti voles, contemperentur aqua, qua ſi facies lauetur, ſplēdida & venuſta fiet.

215 ALIVD.

R. Florum fabarum recentium, quantum ſatis eſt, diſtillentur quouſque omnis aqua exierit, qua lauetur facies.

216 ALIVD PROBATVM.

R. Florum Roſmarini, quantum volueris, coquantur in vino albo, quo facies lauetur, Poteſt etiā bibi, anhelitū enim ſuauē reddit

Ad Macu-

AD MACVLAS FACIEI QVAS 217
pannas uocant, faciemq; pulchram reddendam.

R. Aluminis contriti, q. s. est, album oui vnius recentis, misceantur, & ferueant semel, miscendo continuè, hoc inungito faciem per duos aut tres dies, & cutẽ pulchram efficies.

AQVA FACIEM 218
Dealbans.

R. ℞ Lithargirij (bolo emi potest.
Argẽti viui sublimati sing. quantũ o-
Aceti albi optimi q. s. est,

Coquantur ad ignem, donec pars tertia consumpta fuerit, coletur addaturque lactis, succi Arantiorum, Olei tartari, sing. q. s. esse uidetur, & seruentur ad vsum.

AD FACIEM ALIVD. 219

R. Fellis leporis
Gallinæ
Galli
Anguillæ
Mellis sing. q. s. est.

Misceantur, & ponantur in vas aliquod æneum obturatum, quo inungantur facies ita, ne oculos ingrediatur, nam inde læderentur.

AD FACIEI LENTIGINES. 220

Sumito lacertas viuas virides, quas in oleo coquito vsque ad consumptionem tertiæ partis, deinde coletur, addaturq; aliquantulũ

ceræ albæ, & fiat vnguentum, quo sæpius inungantur facies.

221 AD SERPIGINEM FACIEI *uel alterius partis.*

Accipito radicem Rumicis lotam, & in partes ſubtiles incidito, quæ cum in aceto albo per duos dies relictæ fuerint, fricentur inde ſerpigines, ter aut quater in die, reponendo radices in acetum: & liberaberis.

222 AD PEDICVLOS.

R. Olibani
Lardi porcini ſing. q. ſ. videtur
Coquantur ſimul in vaſe vitreato, & fiat vnguentum, quo inungatur pediculorũ locus & ſanabitur.

223 AQVA DELENS OMNES *maculas in manibus opificum, atq; manus albas & molles reddens. Valet etiam ad ſolis uſtionem.*

R. Succi limoniorum q. ſ. eſt.
Salis communis parum
Miſce, quo manus lotæ, & per ſe exiccatæ, aqua lauentur, & delebit maculas omnes. Valet præterea ad ſcabiem.

224 AQVA FACIEM VENV*ſtiſsimam reddens eamq; ut balſamum conſeruans.*

Sumito corui pullum ex nido, vel ſi ex nido haberi nequeat, iuuenẽ tamẽ cui per dies quadra-

quadraginta vitella ouorum, ad duritiem coctorum, comedenda dato, deinde necatum, plumis nudatum, in frusta secato: mox sumito folia myrthi, atque in cucurbitam vitream latam, & depressam ponito, primò ordinem ex folijs faciendo, deinde etiam ex carne corui. postremò addito talci contriti, cum oleo amygdalarũ dulcium, quantum voles. Quòd si quid carnis coruinæ reliquum esset, ex eis alius fiat ordo, deinde ex myrthi folijs, postremò ex talco contrito. In fine adde etiam olei myrrhę in ouo parati, vt in hoc libro docetur ℥. iij. aut iiij. deinde alẽbico superposito ita, ne vllo modo expiret, distillentur primò quidem igne per quàm lento, quatuor aut quinque horis, deinde vehementiore, demum uehemẽtissimo, donec aqua omnis exierit, quæ si ignis satis habuerit, flaua erit aut rubra. Aqua autẽ distillata, in cucurbita vitrea reponẽda erit, in eaq; florum rosmarini lib. s. aquæ vitæ poculum dimidium infundendum: rursusq; ne quouismodo exhalare queat, distillãda. Verùm aliquantulum belzoini albi, in fine rostri, & principio vasis recipientis adligabis, quę cum omnis distillata fuerit, seruanda in phiala optimè obturata, in loco aliquo frigido. Hæc autem aqua est nobilissima, pretiosissimaque ad illustrandam faciem, & carnẽ conseruãdam. Quando verò hac quis vti volet, prius facies aqua fõtana distillata lauãda

erit, deinde panno purpureo, in prædicta aqua intincto fricanda non solùm facies, verũ etiam pectus, collum, & aliæ partes. Quo facto, mulierẽ supinam paulisper cubare oportet: & pannum supra dictum in aqua intinctũ aliquãdiu super faciem habere. Hoc quidẽ fieri potest septimo quoq; die vel etiã semel in mẽse: reliquis verò dieb., vti poterit, alia quapiam aqua ad faciem, vt aqua ex fabarum floribus, cucurbitis, melonibus, fraxinella, liliorum radicibus, vel similibus, excepto argẽto sublimato, & cerussa. Et sic faciem pulcherrimã iuuenilemq; in multos annos cõseruabis

AQVA NOBILISSIMA AD *faciem, collum & pectus, cuius magna copia parari potest. Quoniam quò magis inueterascit, eò etiã melior euadit. Hac aqua omnes possunt uti mulieres quoniam faciem pulcherrimam reddit, dentibus illæsis ita ut non arte, sed natura formosa uideatur.*

R. Columbarum pullos n°. ij.
Carnis Vitulinæ lib. ij.
Sem. Cataputiorum à cort. mundatorum ℥. iiij.
Pineorum nuc.
Amygdalarum dulc.
Amygd. amararum
Rad. liliorum alborum
Cæruleorum

Fabarum

Fabarum contuſarum & mũdatarum
Fellis bubuli
Rad. ſerpentariæ
Fraxinellæ ſing. q. ſ. eſt.
Limonium vnum, purgatum & inciſũ.
Medullę panis albi, in lacte madefactę
Gũmi Armoniaci, in aceto liquefacti
Florum liguſtri ſing. q. ſ. eſt.

Miſceantur & diſtillentur igne lento, ponendo aliquantulum muſci & belzoini albi, circa principium colli vaſis recipientis, vt aqua ſtillans odorem ſumat, deinde ſeruetur in vaſe vitreo probè obſtructo.

AQVA RVBRA AD FACIEM *uenuſto rubore pingendam, multos dies colorem in facie conſeruans.* 226

Sumito alba ouorum ad duritiem cocta n°. xxv.

Lactis ficuum poculũ vnum, vel ſi lac deſit, ſumito ficuum paruorum, immaturorum, ac inciſorum, quantum ſatis videbitur: miſceantur, & diſtillentur. Aqua autem hæc cutem per ſe albam reddit, quam ſi rubram efficere voles, addito in ſingulas aquæ menſuras.

Aluminis ſciſsilis, contriti ℥. ij.
Cocci tinctorij, quo lana cõficitur ℥. s,
Cocci, quo ſericũ tingi ſolet quod Cremeſinum vocant ℥. ij.

Miſceantur & ponantur in phialam vitream, bene clauſam in fimo, vel in aqua calida, non feruente, per dies octo, deinde eximantur, coleturque & exprimantur optimè. Quibus factis, addatur rurſus tantundem Aluminis, vt prius coccíq;, & ſimiliter in fimo, vel aqua calida per dies octo ponantur, & rurſus vt prius colentur. Quod cum ter factum fuerit, adde Gũmi Arabici ℥. s. ſi aqua fuerit mẽſura vna, & relinquatur per dies octo in loco calido, vt antea, deinde coletur, & ſeruetur, & habebis aquam rubram, omnium optimam pulcherrimamque. Quòd ſi quis hac vti volet, inungat faciẽ panno, vel ſerico purpureo, fricando aliquãtulum, vt aliquo modo penetret ad interiora: huic aquæ poſſunt etiam adiungi odores. Quòd ſi in fimo vel aqua calida phialam ponere noles, ponas ad ignẽ lentum per diem vnum, ita vt non ferueat, deinde colentur, fiatque vt ſuprà eſt dictum.

227 ALIA FACILIOR AC *pretij minoris.*

Sumito glutinis piſcium, in vino albo per quinq; aut ſex dies liquefacti ℥.ij. Verzini optimi minutatim inciſi, q. ſ. eſt, & ponatur in aqua fontana, donec remolleſcat, deinde miſceantur, & coquantur igne admodũ lẽto, donec ſatis eſſe videatur: quod agnoſcitur, ſuper carta poſita, ſi eum colorẽ habeat

habeat, quẽ optas. Quæ cũ ſatis cocta fuerit, antequam tamen ab igne auferatur, addatur.

Aluminis contriti ℥.j.
Gummi Arabici ʒ.ij.

Miſceantur, deinde ablata aqua ab igne, ſeruetur in aliquo vaſe optimè obturato. Mulieres pauperes coquunt Verzinum per ſe in aqua, vel in vino, addendo aliquantulum Aluminis, Gũmi Arabici, donec ad perfectionẽ coquantur. Quędam verò ponunt aliquantũ ſandali rubri in vino, vel aqua vitæ per noctẽ vnam, & nõ coquunt, deinde aquæ vel uino colato nouos ſandalos adiungunt, parũ Aluminis, prout color eis arridet,

VNGVENTVM AD FACIEM. 228

R. Talci contriti
Stanni cõtuſi & loti ſing. quantum (volueris.

Miſce & pone in ollam luto obductam, in fornace figuli vel vitrearij per dies duos aut tres ad conburendum. Quod cum combuſtum fuerit extrahetur, & cum aqua ficuum conteratur, vel aceto diſtillato, vel aqua columbarum, vel ſimilibus acutis & viſcoſis.

ALIVD. 229

R. Salnitri
Talci combuſti
Stanni contriti ſing. quãtũ volueris

Et cum cornu teſtaceo vitreato ſpiritum extrahito, quemadmodũ paulò inferius doce-

bitur, deinde vt ſuperius, in aqua vitæ, vel aceto diſtillato diſſoluito.

230 AQVA VEL LIXIVIVM
reddens capillos flauos atq; aurei coloris.

Sumito cortices, aut fruſta vitioſa Rhabarbari, atque in vino vel lixiuio ponito tandiu, donec molleſcant, deinde cùm hoc lixiuio caput lotum fuerit, cum ſpongia vel panno tingantur capilli, deinde ſiccentur vel ad ſolem, vel ad ignem. Quod cum ſæpius factum fuerit, reddet capillos absq; capitis læſione pulcherrimos.

231 LIXIVIVM AD LAVANDVM
caput. quod non ſolùm cerebrum & memoriam iuuat uerùm etiam capillos longos, flauos, & lucidos reddit.

R. Lixiuij communis tantum, quantum decies eo caput lauari poſsit. cui infunde
Cortices Arantiorum dulcium x.
Mali Citri quantum haberi poteſt
Florum Chamomillæ
Foliorum lauri ſing. M. j.
Capill. Veneris M. j,
Agrimoniæ M. s.
Paleæ hordei inciſę M. ij. aut iij.
Lupinorum aridorum M. j.
Fœni græci M. ij.
Tartari vſti vel non vſti lib. s.

Florum

Florum ſpartij M. iij. aut v.

Miſceantur omnia cum prædicto lixiuio, ponantur in vas aliquod magnum, & ſeruetur ad vſum. Hoc lixiuium quantò plus inuetera ſcit, eò melius quoque euadit, niſi quòd quin que aut ſex menſibus elapſis, flores herbæ & alia recẽtia addenda ſunt. Quum hoc lixiuio vti voles, ſumito purum ex vaſe, atque in alio vaſe calfacito: addeq́ue ſi lubet, aliquantulũ mirrhæ & cinnamomi, & ſic erit optimum, beneq́ue faciet capiti, & oculis: prætereaq́ue capillos illuſtrabit.

LIXIVIVM CAPILLOS *nigros reddens.* 232

R. Lixiuij communis q. ſ. eſt.
Foliorum Betæ M j.
Saluiæ M. iij. aut iiij.
Mirrhæ
Foliorum lauri
Cort. nucum viridum ſing. q. ſ. eſt.

Miſceantur & coquantur, quo lauetur caput Verùm facies & collum non multum fricentur, ne nigra fiant, quamuis cutem non ita tingant, vt capillos: deinde in fine abluetur facies, & collum lixiuio ſimplici, vel aqua pura, vel etiam vino.

233 OLEVM CAPILLOS FLAVOS *longos ſplendidos, ut aurum reddens, quo quotidie quis uti poterit.*

R. Olei ſeſamini menſuram j. vel ſi deſit, olei communis, nec antiqui, nec viridis, ſed flaui.
Florum ſpartij mundatorum & contuſorum ℥. iij.
Sem. liliorum alborum, croci colorẽ habentium ℥. j.
Curcumæ ʒ. ij.
Croci ʒ. s.
Cinnamomi
Belzoini
Muſci
Zibetti ſing. parum.

Miſceantur omnia & ponantur in phialam aliquam vitreã ad ſolẽ per æſtatem integrã, nam quò plus ſteterit, eò melius. Poteris tamen interea eo vti, & quantum acceperis, tantum olei ſupradicti reponere: Nam quę infuſa ſunt, per multos annos durant: vel etiam ſi voles, recẽtes ſpecies adiungere, prout opus eſſe videbitur. Hoc oleo pecten inungendũ eſt: mox capilli ad ſolem pectendi: aut caput pexum, calfacto velo tegendum, ita vt ne velo caput prematur, ſed leuiter tegatur. Et eſt oleum planè reginarũ, quo nihil ad hanc rem aptius excogitari poteſt.

Ad

AD CAPILLOS FLAVO CO-*lore tingendos sine multo sole facillimum & optimum.* 234

R. Antimonij
Tartari sing lib. s.
Salnitri ℥. viiij.

Misceantur & redigantur in puluerem, deinde paulatim & sensim ponãtur in ollam igne prius candentem, miscendo, donec omnia v-sta fuerint. Verùm hæc sub camino, aut sub dio facienda sunt, propter fumum. Deinde olla frigefacta frangatur, & inuenies materiã infũdo, atro pani, duroque similem. Hæc malleo in loco mundo, in particulas comminuenda: reperies enim in medio grana quædã, aut particulas, purissimo similes argento admodum fragiles, quas naturæ inuestigatores Regulum Antimonij appellant, quod ad multa, maximè ad res metallicas valet, vt inferius dicetur. Hę autem particulæ, aut grana argẽtea, cum nihil ad tingendos capillos conducant, seruãda sunt: reliquæ verò fæces nigrę subitò (quoniam citò in aquam dissoluũtur) cõterendę leuiter, addẽdo in singulas libras, vitrioli rubri facti, vt docebitur ℥. j. lixiuij tantum, vt pultis crassioris modo consistat. misceantur bene, addaturque olei ex ouorũ vitellis, vel si desit communis ℥ ij. deinde seruetur in vase aliquo, ad vsum: diu enim

incorruptum manet. Quando autem vti voles, lauetur prius caput lixiuio communi, in quo aluminis contriti vnciæ tres positæ fuerint, mox antequam capilli siccentur, inungātur prædicto vnguento calido: demum cum in panno calido inuoluti aliquandiu fuerint, lauentur capilli optimè lixiuio communi, vt vnguentum è capillis pellatur, pòst vino albo calido: demum cum bene siccati fuerint, inungantur prædicto oleo, aut Iasmino, aut alio quodam odorato: quoniam conseruat sic capillos integros, vt non corrumpantur, & splendidos. Quòd si semel bisuè in mense fiat, fieri nequit, quin capilli ita reddantur, vt videantur auro obducti. Verùm animum adhibere oportet, ne lixiuium quo caput lauatur, nimium sit forte: deinde cū vnguentum tale quoque sit, ne capillos corrumpat frangatque. Quare infusorum dosis diligēter erit consideranda, deinde etiam tempus, quādiu scilicet sint relinquenda. Itaq; ex effectu mensura aut pondus erunt æstimanda, & variāda, quoniam in his ita certa regula præscribi non potest, vt etiam aliquid diligentiæ non sit relinquendum.

235 VNGVENTVM AVFERENS *pilos ex quacunque corporis parte.*

℞. Alba ouorum recentia contusa iij.
Calcis viuæ ℥. viij.

Aurip-

Auripigmenti ℥. j.

In his quæ conteranda ſunt, cōtere, & miſce addeque tantum lixiuij, vt pultis craſsioris corpus recipiat, & fiat vnguentum. hoc adhibita penna aliqua, inungantur partes piloſæ. Quum autem per horæ quadrantem inunctæ fuerint, eluatur vnguentum calida aqua, & pili decident. Quòd ſi non decidát, denuo inungantur partes, & paulò pòſt aqua abluētur calida, & absque dubio decident. Cæterùm ablatis pilis, loca oleo roſaceo aut violaceo inungantur, ne qua ratione à prædicto vnguento lædantur.

OLEVM VEL LIQVOR PILOS auferens, qui diu ſeruari poteſt, cuius eſt uſus commodiſsimus. 236

R. Eius herbæ, qua alumen Catinum cōficitur, quā Itali Sodam appellát ℥. j.
Calcis viuæ ℥. x.
Auripigmenti ℥. viij.

Quibus contritis adde tantum lixiuij, vt ad quatuor digitos emineat, coquantur per horam vnam, deinde cum per xx iiij. horas repoſita fuerint, fiat colatura, de qua ſumito ℥. iij. quibus adde olei communis ℥. j. & iterum coquantur, donec conſumptum lixiuium fuerit, adiuncto muſci aliquāto, vel (abſumptā aquam eſſe cognoſces, ſi gutta in ignem iniecta nō crepitabit aut ſtridebit) zibetti ſi odo

ratum habere voles. Hoc oleo inungantur loca piloſa, prius aqua calida optimè lota: deinde cum pauliſper ſic fuerint, abluátur aqua calida: demum pilis ablatis, partes oleo roſaceo, vel violaceo, vt prius dictum illinantur. Illud tamen in primis ſciendum, pilos luna deficiente eſſe auferendos, præſtareque oleo vel vnguento aliquo, quam forcipib. glabrare. Nam cùm vi extrahuntur, cutis aliquo modo læditur, ſanguis attrahitur, pori dilatátur, vnde pilorum ſilua horridior ſuccreſcit. Cæterùm quomodocunque fiat, ſemper partes oleo aliquo frigido, vt roſaceo aut violaceo oblinire conducit. Quòd ſi cutis ex prędictis vnguentis, maximè cum auripigmento compoſitis, videatur ambuſta, id ſolet euenire, cũ non ritè omnia fuerint adminiſtrata. Nam aut nimis vehemens fuit, aut diutius quàm par eſt, loca inuncta fuere: aut illita antequá aqua calida abluta eſſent: aut oleo poſt refrigerante oblita non fuerunt.

237 VT PILI NON RENASCANtur: *uel ut naſcantur molles, ut prima lanugo.*

Quod difficulter medicamen efficiens, ne pili renaſcantur inueniatur, nulla alia de cauſa fit, quàm quod plurimi ad hoc, medicamẽtis frigidiſsimis, vel ſicciſsimis vtantur: hiſque exiguo temporis ſpatio loca inungunt, vel obſta

obſtat naturæ vis, quæ per ſuos meatus pilos quaſi corporis excrementa ſolet emittere: aut vnà cum radicibus, cutem amburunt, ſignatamq; relinquunt. Quas omnes incommoditates vitabimus, ſi luna deficiente, vt dictum eſt, fiat: moxq́ue partes depilatæ oleo roſaceo vel violaceo inungantur, quo fiet vt pili molliores, debiliores & tardius renaſcantur Quòd ſi ne renaſcantur prorſus obtinere voles, remedijs ſequentibus vtitor, quæ omnium optima & certiſsima ſunt, id quod crebra experientia compertum eſt.

R. Oſsium oliuarum combuſtorum
Cort. fabarum ſiccarum
Sem. Hyoſciami
Litargirij
Teſtarum ſiue oſsiũ tellinarũ cõbuſt.
Opij. ſing. part. j.
Auripigmenti part. s.

Redigantur in puluerem omnia, & ſuperinfundatur tantum olei communis, vel roſacei donec ad quatuor digitos emineat, deinde coquantur ad ignem per horas duas aut tres, miſcendo continuè, demum cum refrixerit, coletur & ſeruetur oleum, cui adde ſucci chelidoniæ quartam partem, proportione ſuprà dictorum. Quando autem vti voles, panno linteo hoc liquore imbuto, & calido loca piloſa foueto per noctem integram, manè panno remoto, oleo roſaceo inungito, veſperi

rurſus pannum, oleo imbutum applicato vt prius per noctem integrã. Quod cum ſexies, aut ſepties factum fuerit luna decreſcente, & pili renati fuerint, iteretur vt prius, atque ſic pro certo habeto, pilos nunquam pòſt vllos renaturos.

238 PLAGVLA AVFERENS PIlos ex quacunq; corporis parte.

R. Terebinthinæ ℥. ij.
Cerę albæ raſæ ℥. s.
Belzoini
Styracis calamitæ ſing. parum

Primò ad ignem liquefiat cera, deinde belzoinum & ſtyrax, demum addendo terebinthinam cum paruo ceruſſæ contritæ & maſticis fiat vnguentum, nec ſpiſſum nimis, nec rarum. Hoc facto plagulas quàm latas voles, lineas capito, has ſupra menſam expandito, & cocleari emplaſtrũ ſuper eas ponito, vt cooperiantur, atque vbi refrixerint, aliam ſuper aliam collocato: nam complicatis, crepat emplaſtrum iam durum. Quãdo autem vti quis volet, prius partes aqua tepida abluat fricando bene panno aliquo, vel manibus, deinde his ſiccatis, ſupra dictarum plagularũ vnam, prius optimè calefactã, vt liquida fiat, ſuperponito probè, vt ab omni parte adhæreſcat: demum cum ſic per noctem integram applicita fuerit, auferatur ſenſim coram ſpeculo, atque

atque ſic videbis pilos omnes eſſe ablatos, cutemque glabellam & pulchram. Quòd ſi aliquid emplaſtri cuti adhæſerit, abluatur aqua calida cum furfure, & panno fricetur, deinde facies aqua vitæ, vel vino albo abluatur, vel aquarum aliqua diſtillatarum nõ forti, velut melonum, vel cucurbitarum, vel huiuſmodi. His factis, poterit vti poſtea reliquis aquis ad faciem, & ſic tanquam ſpeculum lucida erit.

SECRETVM RARVM QVO *mulieres nobiles Mauræ efficiunt, ne pili filiabus ſuis ulla in corporis parte, unquam renaſcantur. Hoc autem ſecretum habui in Syria ab illuſtri quadam muliere Anno Domini* M. L. XXI *cuius filiam mania laborantem perſanaui.* 239

Fruſtum aliquod aureum, vel numum, vel annulum candentẽ per infantis loca, quę volunt pilis carere, leuiter ducunt. Quo facto, illico oleo roſaceo vel violaceo inungunt. Idem poſt horas xxiiij. iterant: atque ita pili nunquam redeunt. Quòd ſi tamen aliqui renaſcerentur, eos vnguentis, & ſimilibus, & auro candente, vt prius auferunt, & ſic nullo modò poſtea renaſcũtur. Hoc remedio cum ſæpius ad auferendos pilos ex facie vſus eſſẽ ſemper verum eſſe comperi. Verùm aurum purum eſſe oportet. Nam vſtio ex auro puro candente, nullum veſtigium, aut cicatricem

relinquit, quemadmodum cætera metalla. Cæterùm hoc ſecretum diutiſsimè apud me ſeruaui occultè, & charè ita vt nemini communicare voluerim, quemadmodum & alia quæ in hoc libro ſcribuntur, à quibus non dona leuia habere potuiſſem. Verùm cum ætas, amorq; erga homines meus tantùm valeât, non potui aliter facere, quin omnibus hæc mea ſecreta communicarem.

240 PLAGVLA ORIENTALIS

qua mulieres utuntur ad faciem colorandam.

Lana è purpureo panno detõſa, coquatur in aqua, in qua prius calx viua ferbuerit, quæ cum aliquandiu fuerint cocta, fiat colatura, de qua ſumito menſuram vnam cui addito Verzini ſubtiliter inciſi ℥. ij Aluminis ℥. j. Floris æris ℥. j. Gummi Arabici ʒ. ij. miſceantur & coquantur per ſemihoram, deinde ſumito plagulas linteas veteres, & molliculas latas, ſiue anguſtas, vt lubet, eaſque vt colore imbuantur, per diem vnum in vaſe bene obturato eiuſdẽ tincturæ ſinito: pòſt exemptas inde in vmbra ſiccato, & ad vſum reponito.

241 ALIA PLAGVLA

perfecta.

R. Aquæ vitæ menſ. j.
Cocci laccæ ʒ. ij.
Verzini ℥. s.

Gummi

Gummi Ammoniaci ℥. s.
Miſceantur & ponantur in vaſe aliquo vitreo non pleno, & coquantur igne admodum lento, aut etiam ponantur ad ſolē per dies duos. Quibus factis coletur, immerganturque plagulæ linteæ per diem integrum, vt ſuprà dictum eſt. Quòd ſi non ſatis rubra videantur, coccum & verzinum adijcito. Si verò hęc deſint, cocci & verzini laccam ſumito: quæ quo modo fiant, in hoc opere docemus,

VT BARBA CAPILLIVE *nigri atque elegantes fiant.* 242

R. Gallæ optimæ in oleo coctæ abſque vſtione, deinde tritæ & cribratæ part. ij.
Ferretti Hiſpanici, in puluerem redacti part. j.
Lixiuij menſ. j.
Cort. Mal. Granatorum
Nucum
Pineorum
Mirrhæ
Saluiæ ſing. q. ſ. eſt.

Miſceantur optimè & coquantur vſque ad conſumptionem tertię partis, vel donec ſatis nigrum appareat, deinde cum capilli, vel barba lixiuio prius bene fuerint lota, ſubitò inungantur, antequam frigeſcant. Vbi verò ſic aliquandiu fuerint, abluantur lixiuio, deinde etiā aqua calida, & videbis barbā vel capillos

omnino absque læſione aliqua venuſtè nigreſcere.

243 DENTIFRICIVM OMNIum *perfectiſsimum, non ſolùm tergens dentes, eosq́; albos reddens, uerùm etiam gingiuas conſeruans.*

R. Laccæ coccineæ part. x.
Panis hordacei vſti part. vij.
Ligni Aloes part. ij.
Pumicis candentis, deinde in vino & aceto extincti part. viij.
Lachrimę ſanguinis draconis part. iiij.
Aluminis vſti part. iiij.
Mellis ad nigritiem cōbuſti part. iij.
Carbonum Roſmarini part. iij.
Cinnamomi
Tartari albi ſing. part. ij.
Belzoini
Alabaſtri ſing. part. j.
Boli Armeni part. ix.
Margaritarum paruarum part. iiij.
Succini part. v.
Coraliorum rub. part. xij.
Eboris raſi part. ij.
Malorum cotoneorum, nondum maturorũ, combuſtorum part. vj.
Maſticis part. viij.

Redigantur in puluerem ſubtiliſsimum ſingula, & cribrentur, deinde miſceãtur, addẽdo aliquan-

aliquantulum musci, aliquot folia auri & argenti, & seruetur in vase obturato pro re preciosissima. Quum autem vti voles, abluantur prius dentes aqua, vel vino, deinde cum dicto puluere fricentur optimè, vel digito vel panno aliquo linteo: deinde abluantur bene & apparebunt albissimi & firmissimi.

CONDITVM SIVE CONSERua *ad tergendos dentes, gingiuas roboranuas, & ad anhelitum commendandum.* 244

Cum dentifricia è puluere facta, non tam grata ori videantur, vt ea quæ liquore aliquo vel condito parantur, idcirco optimum omnium, atque principibus dignum conficere volumus, quod est huiusmodi.

R. Syrupi rosati part. j.
Myrthini aut lentiscini part. ij.

Misceantur, quibus addatur prædicti pulueris ad dentes, tantum vt liquidissimi conditi modum accipiat, deinde coquantur ad ignẽ admodum lentum, donec ad mellis similitudinem accedat, miscendo continuè. Quibus sic se habentibus, auferatur ab igne, cui folia auri muscique parum addi possũt, & habebis cõseruam ad dentes talem, vt nulla alia pręstantior desiderari posit.

245 MODVS SIVE RATIO PArandi pulueres, & conseruas ad dentes.

Quòd si quis dentifricia pręstantiora parare voluerit, sumat prędicta omnia, vel saltem nobiliora, & ea, quę in promptu sunt, vt laccā margaritas, corallia, succinum, lignum aloes, bolū Armenū. Verùm panis hordeaceus cōbustus, & reliqua alia, nobilib. & principib. sunt vtilissima, pręsertim quib. placēt dentifricia iucūdo aliquo colore: & qui ex quibus fiunt, cognoscere cupiūt, possunt fieri ex paucis ijs, quæ dicta sunt, addendo folia auri, & musci aliquantulum. Qui verò minori pretio maiorem copiam habere desiderant, possunt prædicto pulueri addere aliquantulum latericij, & marmorei pulueris, cum cancrorum testis, vstis & contritis, parumque candidi salis, & fæcis quoque aquæ fortis communis, qua aurum ab argento secernitur, atque has vel solas, vel cum alijs iam dictis: sic exiguo sumptu magnam habebunt materię copiam. Quòd si conditum aut conseruam paruo pretio, & labore conficere velis, addito prædicto pulueri aliquantulum mellis crudi, vel rosati & fiat conserua, qua cum dentes bene, vel digito solo, vel cum panno aliquo lineo fricentur, reddentur pulcherrimi, præsertim si, vt minimum, octauo quoque die fricentur.

Puluis

PVLIS ALBVS ET PERfectus ad dentes omnium gratißimus.

Primò ſciendum, ad dentes dealbandos nihil aptius eſſe pumice ſolo, candidiſsimo tamen, quo ſutores vtuntur ad calceos candidiores reddendos, ſi quidem in puluerem tenuiſsimè redigatur: deinde dentes eo fricentur. Qua de cauſa multi hunc puluerem vendunt pro re pretioſa, addendo parum muſci & ambræ, vt ei odoris ſuauitatem concilient. Puluis autem ſic ſe habet: ℞. Margaritas leuiter contritas, quot voles, vel etiam integras, quibus tantum limoniorum vel arantiorum ſucci, colati bene ſuperinfūdito, donec ad tres aut quatuor digitos emineāt: relinquantur ſic per tres aut quatuor dies in vaſe aliquo largo cooperto, donec diſſoluatur, & molleſcant. Quibus factis, addito aquæ lentiſci tātum, donec ad tres aut quatuor digitos emineat, miſcendo bene: deinde cum aliquādiu ſteterit, ita vt reſiduum fecerit, coletur ſenſim aqua, ita vt ſpiſſum in fundo remaneat quæ ſi ad huc ſubflaua, & non albiſsima videatur, rurſus tantum aquæ ſuperfundatur, & coletur vt prius, deinde ſiccetur, vel per ſe, vel ad ſolem in vaſe cooperto, & fiat puluis, de quo ſumito part. iij.

Pumicis contriti part. iiij. Amyg.
Belzoini albi part. ij.
Aluminis vſti part. j.
Coral. alb. part. j.

Eboris albi
Alabaſtri ſing. part. s.

Redigantur in puluerem ſubtiliſs. omnia ſuper lapide marmoreo, addendo folia argenti & fiat puluis albiſsimus: quò ſi fricentur dentes, reddentur niuis inſtar albiſsimi. Hic puluis poteſt etiam in forma ſyrupi, vel conditi confici, adiuncto vel ſyrupo mali citri, vel mellis roſati aliquantum. Quòd ſi rubrum habere velis, vtitor tantùm lacca, coral. rubris, quæ quòd terendo ſubalbeſcunt: addatur etiam Boli Armeni, ſanguinis draconis, ſingulorum parum, folia auri quot voles, conterantur & miſceantur, fiatque puluis ruber. Cæterùm his omnibus pulueribus odoramenta quæ vis addi poſſunt, niſi quod muſcus & ambra albo pulueri non conueniunt, colorem enim corrumpunt. Quòd ſi quis tamē muſci & ambrę odorem ei conciliare velit, ponat in ſacculis inter muſcum & ambram, vt ſuprà dictum eſt.

247 AQVA DISTILLATA PRE-
ciosiſsima ſubitò dentes reddens albos, eosq́; conſeruans.

R. Primæ aquæ mellis diſtillatę, quę alba eſt, lib j.
Salis albi ℥.j.
Aluminis lib. s.
Salnitri ℥.j.

Aquæ

Aquæ ex folijs lentiſci lib. s.
Maſticis ℥. ij.
Aceti albi
Vini albi ſing. ℥. ij.

Miſceantur & ponantur in cucurbitam vitream, & diſtillentur in balneo Mariæ, donec omnis aqua exierit, quàm ſi rubere deſideras, adde cinnamomi, boli armeni, ſingulorum parum, ſi verò ſuauem, adde aliquantulũ mellis, deinde ſeruetur pro re optima. Qua ſi quis vti volet, abluat prius dentes, deinde cũ panno aliquo ſiccati fuerint, fricẽtur vel cum lentiſci ſtylo intinĉto, vel cum panno lineo madefaĉto, paruo. Qui verò aquam albam deſideret, non ponat cinnamomum, bolum armenum, lignum aloes in aquam, poſtquam fuerit diſtillata vnà cum reliquis, tantum ſingulorum inijciat, quantũ maſtix appenderit.

PRAECEPTA TRIA AD CONſeruandos dentes albos, *&* *incorruptos anhelitum etiam bonum.*

Primum eſt quod ij, qui cibo ſumpto non abluunt dentes, ſemper habeant nigros, & anhelitum fœtentem. Secundũ dormientes ore aperto, ſemper nigros dentes, atque anhelitũ male olentem habent. Tertium eſt, quòd qui velit dentes retinere pulchros, atque anhelitum bonum, debet manè ſtatim experreĉtus antequam ſurgat, expurgare peĉtus, fauces

& alia per ſputum, eaque quæ per noctem fu erunt collecta eijcere, quod etiam nō ſolùm ventriculo, ſed & capiti prodeſt. Quibus factis, panno aliquo linteo, vel linteamine fricentur dentes optimè extrinſecus & intrinſecus, vt ſcilicet auferatur non ſolùm fumus, ex cibis contractus, ſed etiam fæces illæ flaueſcentes per noctem collectæ, quibus dentes & anhelitus corrumpitur. Quòd ſi etiam quotidie manè aliquantulum maſticis quis mandat, optimum erit.

DECOCTVM AD DENTES *firmandos, gingiuas purgandas, & conſoliandas.*

℞. Aceti poculum dimidium
Aquarum lentiſci
Roſmarini ſing. poculū dimidiū
Mirrhæ
Maſticis
Boli Armeni
Sang. draconis
Aluminis vſti ſing. ℥.j.
Cinnamomi electi ℥. s.
Aquæ pluuialis vel fōtanæ pocula tria

Miſceantur omnia & coquantur igne admodum lento per quartam horis partem, addendo mellis deſpumati lib. s, belzoini parum, & fiat decoctū, quo ſæpius lauētur dentes ante & poſt cibū tenendo in ore aliquandiu quod caput etiā recreat, atq; anhelitū bonū reddit.

FINIS LIBRI QVARTI

D. ALE-

D. ALEXII PEDEMONTANI DE SECRETIS

Liber Quintus.

COLOR COERVLEVS INdicus siue transmarinus, perfectus. 250

R. Lapidis Lazuli optimi id est, marmorei & colore cœruleo, & venulis quibusdam aureis subuiridibúsque, probè tincti (talis autē est, qui super carbones accensos tandiu, donec candescat positus, deinde frigidus, non friatur, sed durus atque cœruleo colore vehementer tinctus remanet) lib. j. frangatur in frusta parua, & ponantur super carbones accensos tandiu, donec optimè candescant, deinde cum in aceto distillato extincti, & exiccati fuerint, cum sequenti aqua super lapide, cinnabaris more terantur, quæ est huiusmodi.

R. Aquæ fontanæ mensuram j.
Mellis crudi albi ℥. ij.

Misce & coque despumādo optimè, deinde cum ab igne ablatum, atque frigidum fuerit, adde sensim, & non affatim, tantum saguinis draconis optimè contriti, vt nucis magnitudinem referat, deinde coletur per pannum

linteum. Verùm animaduertēdum, ne aqua nimis rubra, neq; nimis lucida ſit, ſed medio ſe habeat modo, nempe ſit violacea clara, ita vt cœruleus color aſſumat violaceum colorem. Deinde dictum lapidem ſic præparatū, cum hac ipſa aqua tenuiſsimè, cinnabaris more, per horam aut amplius contere, mox in vaſe vitreo lato, & patenti collectum repone, & ſiccetur in vmbra: deinde in tenuiſsimum puluerem redige, ſeruetúrque in pānis lineis, densè contextis, ſtrictè colligatum. Quibus factis, fiat paſtillus.

R. Reſinæ
Colophoniæ
Maſticis
Olei lini
Terebinthinæ
Ceræ nouæ ſing. ℥. ij.

terenda cōterantur in puluerem tenuiſsimū miſceantur & coquantur, donec cofectum ſit miſcendo continuè. confectum autem deprehenditur, ſi ex eo gutta in aquam frigidā iniecta manibus humidis non adhæret: deinde ſic calidum per pannum rarum, in vaſe aqua frigida pleno coletur (nam frigidum fluere non poteſt) tam diu in aqua ſinendum, donec concretum fuerit: tunc eximatur, ſicceturq;, & miſceatur cum prædicto puluere hoc modo: Paſtillus iam dictus cum in partes minutas redactus fuerit, ponatur in

æneo

æneo vase stanno illito, igni subiecto: vbi feruere incipit, statim amygdalarum amararũ olei ℥.j. infundito, simulq; ferueant non diu. Hoc facto, puluerem ex lazuli lapide in alio vase paratum habeas, ad quem sit aliquis cũ bacillo, miscendo continuè, dum tu in puluerem ex altero vase materiam paulatim effundis: idque faciendum, donec optimè mista fuerint, quæ deinde frigefacta manibus oleo prius lotis tractentur & subigantur bene, & fiat pasta in forma panis, & seruetur in vase aliquo vitreo per dies saltem decem. Quum autem cœruelum extrahere voles, sumito lixiuium ex vitium cineribus paratum atque ita calefactum, vt manibus tractari sine læsione posſit. Tum pastillum sume, atque in vase vitreato repone, in quod tantum lixiuij infunde, quantum satis videatur. ibi pastillum manibus leuiter tractato, subagitatoque donec cœruleum exire atque apparere videbis: quo viso lixiuium ipsum cũ cœruleo in vitreatum vas infunde, deinde cum recenti lixiuio calido, in alio vase rursus agitato, ac tractato, vt prius, atque sic semper procedendo, atque iterando, donec cœruleum totum exierit. Verùm notandum, quod è singulis libris optimi lapidis lazuli, vncia tantùm vna amittitur, remanentque vndecim, nimirum perfecti ℥. v. medij iij. vltimi itidem iij. Puri atque optimi vncia, vt minimum duobus

coronatis cum dimidio æſtimatur, medij vno, vltimi tertia coronati parte. Extracto autem Indico prorſus toto, ſimilitudinem diligenter attende, vt ſimile ſimili tripartito adiungas, vt dictum eſt, deinde lixiuio puro ſingulas partes per ſe eluito mutatis vaſis, donec puræ, atque à paſtilli ſordibus repurgatę optimè fuerint: tunc in vmbra ſiccato in cubiculo clauſo. Hoc facto, ſumito aquæ vitæ poculum vnum, in eaque aliquantulum verzini optimi macerato, eadem aqua Indicum aſpergatur, & ſiccetur: idque facito triduum vt Indicum totum eius aquæ ſit particeps, atque ita colorabitur belle, eritque optimum. Condantur in ſcorteis ſacculis ſingula

251 MODVS PARANDI
laccam coccineam.

R. Purpuræ tomentum lib.j. coquatur in lixiuio, donec colorem aſſumat lixiuium, deinde coletur, & exprimatur bene omnis ſubſtantia. Quòd ſi tomẽtum adhuc colore eſſet infectum, coquatur rurſus in alio lixiuio, vt prius: deinde omne lixiuium ſic coloratum ponatur ad ignem, & non bulliat, cui addantur aluminis contriti, atque in aqua calida diſſoluti ℥. v. coletur in vaſe aliquo vitreo ſuperinfundendo aquam calidam, idque fiat tandiu, donec non amplius rubra, ſed ſine colore lucida omnino euadat. Quo facto, color

in colato-

in colatorio reſidens eximatur, atque in vmbra ſiccetur, & ſeruetur.

AD OSSA VIRIDI *colore tingenda.*

Calcis viuæ fruſtum magnum ponatur in aqua fontana per diem vnum: ſequenti die ligno aliquo circa meridiem, ac demum veſperi miſta, coletur & ſeruetur ad vſum. Interim tamen ſumito oſſa quæ tingenda ſunt, & in aqua communi, in qua aluminis tantum diſſoluti fuerit, vt diſſolui queat, coquito. Quæ cum optimè in iam dicta aqua cocta fuerint, eximãtur, ſiccentur, & aliquo modo in ſuperficie radantur: deinde ponantur in ſupra dictam aquam calcis viuæ adiũcto floris æris quantum ſatis eſt: coquantur bene omnia ſimul, demum extrahantur, ſiccentur, & fiant inde, quæ voles opera. Quòd ſi aqua calcis deſit, vrinam ſumito, quæ æquè bona cenſetur

ALIVD AD TINGENDA *oſſa, aut ebur uiridi colore, ut ſmaragdi uideantur.*

Sumito aquam fortem, qua tantùm æris vel orichalci, quantum fieri poteſt erodatur: in ea oſſa prius in formas varias, vt videbitur elaborata, per noctem vnam poſita ſinantur: atque ita veros ſmaragdos colore imitabuntur. Quòd ſi in ſupra dicta aqua argentũ æris loco diſſolutũ fuerit, tanto melius erit.

254 AD OSSA RVBRO COERULEO, *uel alijs coloribus tingenda.*

Primò oſſa in aqua aluminis, vt ſupra dictũ cocta eſſe oportet, deinde aqua calcis, vel vrina in promptu exiſtat, in quibus ponatur verzinum, vel rubrica, vel cœruleũ, vel alius color, vnà cum oſsibus, & coquantur bene, & ſic habebis oſſa, quo volueris colore tincta.

255 PVLCHERRIMVM AD LI*gna tingenda uariè, quibus fabri lignarij utuntur ad menſas conficiendas uarijs teſſellis & figuris inſignes.*

Manè ſumito ſtercoris equini recentis & adhuc humidi cum ſtramine quantum ſatis eſt, ſupra quod ligna aliqua tranſuerſa collocentur, cui ſubijcito vas aliquod liquorem recipiẽs. Quòd ſi vno die tantum, quantum ſatis eſt, extrahi non poſsit, altero, & tertio, & quarto die colligas, donec ſatis eſſe videatur, deinde coletur, addaturque in ſingulas menſuras eius liquoris aluminis, & gummi Arabicæ, ſingulorũ fabæ inſtar. In eo liquore, quos voles colores temperabis, variaque vaſa facies, ſi varios colores habere velis. His comparatis, fruſta lignorum in vaſis, vt lubet cõdes eaque ad ſolem vel ignem pones: poſt vbi vti voles, fruſta aliqua extrahito, reliqua ſinito Nam quo diutius in vaſis manent, eò magis colorem mutant. Et ſic habebis ligna variè colorata

colorata, alia clariora, & dilucidiora, alia ma gisfuſca, alia media, qui collores nulla elui ratiore poſſunt.

MODVS CONFICIENDI HEbeni, ut uideatur naturalis. 256

Omnis generis ligna Hebeni formam acquirere poſſunt, præſertim dura, quæ ſunt lucidiora, vt buxus, cedrus, morus tam albus quàm niger, quæ ligna omnium ſunt ad hoc opus præſtantiſsima, quamuis niger morus aptior. Sumito itaque huius generis ligna, atque in aqua aluminoſa per tres dies, vel ad ſolem, vel prope ignem ponito, vt tantùm calefiat, deinde in oleo cõmuni, vel ſeſamino, in quo vitrioli Romani, ſulphuris, ſingulorum tantum, quantum auellanæ reſpondeat, coquito aliquandiu. nam quo magis coquũtur eò etiam nigriora fiunt, modò ne nimium coquantur. Nam tunc & ambuſta & fragilia fiũt Ritè autem cocta ſi fuerint, nihil pulchrius deſiderari poſſe videtur.

AD PELLES COERVLEO colore tingendas. 257

Sumito grana Ebuli vel ſambuci, quãtum ſatis eſſe videtur, coquãtur, primùm vngantur pelles, & lauentur optimè, poſt exprimantur. Hoc facto, ſumes ebuli vel ſambuci acinos, eoſque in aqua, in qua alumen ſit liquefactum coquito: mox eadẽ aqua pelles ſemel

inficito, & ſiccato, rurſusque tingito, & aqua fontana lauato, atque cultello ab auerſa parte aquam abſtergito. Quod cum factum fuerit, rurſus tingâtur ſupra dicto colore aliquo, ſiccenturque, & cœruleo colore præſtabunt.

258 AD PELLES RVBRO *colore tingendas.*

Pelles prius vnctæ, lotæ, expreſſæ, vt ſuprà & expanſæ, ponantur in aqua, in qua cocta fuerint tartarum, ſal: deinde cum expreſſæ fuerint, addito prædictæ aquæ cineris cancrorum vſtorum quantum ſatis eſt, ea quamoptimè fricētur pelles, poſtea aqua communi abluantur & exprimantur. His factis ſumito radicis Rubiæ, q. ſ. eſt. cum aqua tartari miſtę qua fricentur pelles bene, deinde rurſus addito cinere cancrorum vſtorum fricentur, lauentur & exprimantur. Quod cum ter factū fuerit, lauentur & exprimantur, deinde ligno braſilio tingantur, præſertim ſi nondum ſatis rubere videantur. Radices rubiæ cum aqua calida, in qua tartarum fuerit coctum contēperandæ erunt, & per noctem relinquendæ: deinde addendum aliquâtulum aluminis ex vini fæce parati, vel catini in aqua diſſoluti.

Poſſunt etiam pelles purpuræ tomento tingi in lixiuio feruēti, & cocto, & extracto colore: & erunt pulcherrimæ.

Ad viridem

AD VIRIDEM COLOREM 259
pellibus inducendum.

R. Liguſtri acinorum maturorum
Aluminis ſing. q. ſ. eſt.
Aquæ fontanæ tantum vt digitum v-num emineat

Miſceantur & ſemel efferueant, deinde cum colatum fuerit, pelles prius vnctæ, lotæ, & ſic catæ, fricentur optimè dictis acinis coctis. Quibus factis, rurſus alumine contrito fricētur, deinde rurſus ſtercore ouino combuſto, atque in ſupra dictam aquam poſito, poſtea iterum granis: quæ cum deinceps aquæ lotę ac ſiccatæ fuerint, bis prędicto colore tingantur, & erunt perfectæ.

ALITER. 260

R. Liguſtri acinos maturos, & contunde, deinde in aqua alumine temperata coque quantum volueris, qua bis tingantur pelles, prius vnctæ, lotæ & expreſſæ: quæ cum exiccatæ fuerit, tingantur colore flauo, ex liguſtri acinis, coctis in aqua aluminoſa & pauco croco, & erunt pulchræ.

AD PELLES COERVLEO 261
colore alio modo tingendas.

Pelles tantum corticibus vuarum nigrarū fricentur, donec violaceæ fuerint: deinde Indico puluere ſuper addito, rurſus fricentur, lauentur & ſiccentur. Poteſt etiam puluis In-

dicus cum vino rubro contemperari, vt eo pelles lotæ tingantur.

AD PELLES RVBRO CO-
lore tingendas.

Pelles bene lotæ, deinde in galla poſitæ per horas duas, atque expreſſæ, tingantur ſemel colore ſcotano, qui in aqua aluminoſa vnà cum æris flore fuerit coctus. Quib. factis, inungantur pelles bis verzino cum lixiuio cocto. Verùm ſi pelles damarum pelles imitantes tingere voles, in lixiuio ſcotanus coquendus erit.

ALIVD AD PELLES VIRIDI
colore tingendas,

R. Acinorum ſambuci contuſorum
Ebuli contuſorum
Liguſtri contuſorũ ſing. q. ſ. eſt.
Aluminis quantum volueris

Miſceantur, & primò grana liguſtri acini in lixiuio ſemel ferueant, deinde adde acinos ebuli & ſambuci, quæ cùm ſemel quoque bullierint, cocta auferantur ab igne: quibus frigefactis, fricentur pelles granis primò, dein de ouino ſtercore vſto, demum aqua ſupradicta acinorum lauentur, cultelloque aqua ex aduerſo abſtergatur, & pelles ſiccẽtur. Quod ſi ſatis tinctæ non fuerint, penicillo iterum tingantur, addito puluere Indico vt perfectiores reddantur.

Ad Hir-

264

AD HIRCINAS PELLES *uiridi colore tingendas.*

Sumito hirci aut capræ pelles pumice expolitas, deinde oleo inunctas, demum lotas. Ad hæc in aqua calida colata, in qua gallarum tritarum ℥.j. vel ij. positæ sint, fricētur bene, deinde relinquantur sic per horam vnā demum eximantur, exprimantur, & expandantur. His peractis, sumito acinos ligustri, mēse Iulio collectos, quum sunt virides, hos siccatos tenuissimè terito: aluminis cōtriti, in singullas pelles ℥. ij. cum dicto puluere ligustri acinorum miscetur, superinfundendo aquam calidam, deinde frigida facta, infundatur supra pelles, manu colorem imprimendo Quibus factis, addatur aliquantulum stercoris capræ vsti & contriti, & rursus fricentur: mox lauentur, aquaque cultello, vt supra abstergatur, & expandantur. Deinde sumito ligustri acinos, bene maturos, eosq; integros in aqua aluminosa coquito aliquantulū, qua vnà cum acinis frigefacta, manu fricētur pelles, & cinere dicto respergantur, aqua acinorum calida contemperata lauētur & cultello abstergātur: deinde vbi semel aqua viridi penicillo tincta fuerint, siccentur, & erunt perfectæ. Quòd si obscuriorem colorem voles, quum acinos & alumē coquis, adde pulueris Indici aliquantulum, tenuissimè contriti.

265 PELLIVM E FLORIBVS
liliorum tinctura.

R. Flores liliorum cœruleorum recentes
Acinos liguſtri aridos
Alumen. Terantur omnia, & miſceantur cum pauca aqua fontana, & ſeruētur in vaſe aliquo mundo. Deinde pelles prius inunctæ & lotę, tingantur cũ acinis, & cinere vt dictũ, deinde lauētur, aquaq; cultello abſtergātur, & ſiccentur. Quo facto, tingantur pelles cum prædicto colore in vaſe ſeruato, deinde ſiccentur, corrugentur, leuigenturque ſacundum artem.

266 AD OSSA COERVLEO RVbróque colore inficienda.

Cum omnia oſſa alba, prę ſertim cornu cerui tingi poſsint, ſumantur ea quæ placuerint, quæ cum prius fuerint parata & formata ad vſum, coquantur aliquandiu in aqua aluminoſa, deinde eximantur & ſiccentur. Quibus factis, ſumito floris æris, ſeri caprini, ſingulorum quantum ſatis eſt, miſceantur, & ſimul cum oſsibus in vas aliquod æneum coopertum, in fimo per quindecim ponantur dies, deinde auferãtur, & erũt pulcherrima. Quòd ſi pro ſero vrinā ſumas, optimè feceris. Porrò ſi rubra efficere voles, adde cinnabarim, vel verzinum, vel laccam, & ponantur in vas aliquod ligneum, aut vitreum, & non æneum.

Ad tin-

AD TINGENDAS SVILLAS 267
setas aut alia huiusmodi quibus uestes mundantur.

Sumito ſetas bene lotas, deinde in aquam in qua alumen coctũ fuerit,tandiu immittito donec aliquo modo colorem ſubflauum aſſumant.Deinde cape rubiæ tinctorum contritæ,quãtum ſatis eſt,ponatur in aceto, deinde in aqua ad ignem, cui, poſtquam feruere ceperit, infundantur: quæ cum aliquandiu coctæ fuerint,auferantur ab igne, relinquanturque donec frigidæ euaſerint, deinde eximantur, & erunt pulcherrimæ.

AD TINGENDAS SETAS 268
flauo, uel uiridi uel cœruleo,uel alio colore.

Setæ cũ prius fuerint lotæ, & in aqua aluminoſa coctæ,ſcotano & croco tingantur, ſiquidem flaua habere velis: vel ſucco acinorũ ſambuci,aut ebuli,aut liliorum cœruleorum, ſi cœrulea : vel æris flore,ſi viridia . Atque ita his adhibitis, factoq; periculo, an arrideant colores, ſetas varijs colorib. infectas habere poteris.

PVRPVRINAE FACIEN- 269
dæ modus, quo colore aureus color ad pingendum & ſcribendum conficitur.

℞. Stamni igne liquefacti lib. j. cui adde, ſi ab igne remotum fuerit.

Argenti viui ℥. viij. vel x. miſcendo continuè
Sulphuris contriti
Salis Ammoniaci cõtriti ſing. lib.j.

Miſceantur omnia optimè, & terátur in mortario, vel lapideo, vel ligneo, non æneo: deinde ponantur in cucurbitam vitream magnã, digitos duos ſupra materiam luto inductam, & coquantur in fornace, primò igne per quã lento, deinde aucto, miſcendo aliquando baculo, donec flauum colorẽ aſſumat. Quo facto, auferatur ignis, & deferueſcere permittantur, & ſic habebis purpurinam pulcherrimam, aureo colore infectam: quæ pòſt lixiuio teritur & vrina, vel lixiuio, adiũcto croci puſillo eluitur, aquaque è gummi temperatur, vt infra clarius dicetur.

270 MODVS PARANDAE *laccæ è Verzino.*

Sumes tomẽti cuiusuis generis lib. j. Coquatur in lixiuij ſextarijs duobus, donec tomentum, in aquam diſſoluatur. Quod cum factum fuerit, ponatur in vas aliquod ligneũ vel lapideũ adijciendo ſenſim aluminis contriti lib.j. lignea ſpatula continuè miſcendo, deinde etiam aquæ frigidæ ſextarijs duobus ſenſim infuſis, in ſacculo coletur, & materia in ſacculo reſidua, in vaſe vitreo ſeruetur. Quibus factis, ſumito ligni braſilij inciſi lib.j.

eoquatur in ſextario lixiuij donec digitus v-
nus euaneſcat: deinde fiat colatura, cui adde
gummi Arabici contriti ℥. j. & coquantur
iterum, donec medius digitus abſumatur.
Mox adiungito materiam in vitreo vaſe ſer
uatam, & miſceto optimè, deinde coletur, &
eximatur, ex eoq́; quod in colatorio relictũ
eſt, fiant pilæ, atq; in vmbra ſiccẽtur & erunt
perfectæ.

MODVS PARANDI TABVLAS
*albas deletiles in quibus ſcribitur ſtylo æneo, cuiuſ-
modi ſunt libelli, qui in Germania fiunt.*

Gypſi mundi & cribrati quãtum ſatis eſt
capies, & cũ colla ceruina, aut alia diſſolues:
quod cum exiccatum fuerit, radatur, vt poli-
tum fiat & lucidum. Quibus ſic ſe habentibus
rurſus vt prius diſſoluatur, & radatur, deinde
ſumito Ceruſſæ in tenuiſsimum puluerem
redactæ, & cribratæ quantum ſatis eſt: miſce
atur cum oleo lini cocto, & fiat vnguentum,
quo illinantur tabulæ: quæ cum bene illitæ
fuerint, ſiccentur in vmbra per dies quinque
aut ſex, deinde pãno aliquo in aqua intincto
deinde expreſſo, expoliantur tabulæ, & ſic
relinquãtur per dies quindecim aut viginti,
donec optimè ſiccentur, quibus adſcri
bendum delẽdumq́ue quod
ſcriptum fuerit
vtitor.

272 SCRIPTORIAE RV-
bricæ ratio.

R. Ligni braſilij minutatim inciſi ℥. j.
Ceruſſæ
Aluminis ſing. ʒ ij.

Terantur & miſceantur, quib. tantùm vrinæ ſuperinfundito, donec cooperiantur, relinquanturque ſic per tres dies, miſcendo quotidie ter aut quater, deinde coletur per linteũ, ponaturq; in catino aliquo vitreato, vel mortario, & ſiccentur in loco aliquo ab aere & ſole remoto, & ſeruetur. Quando autem ad ſcribendum vti voles, aqua gummi temperata conficito.

274 AD PELLES INAVRANDAS
quibus cum alia tum periſtromata & aulæa fiunt.

R. Olei lini lib. iij.
Sandaracæ ſiue vernicis
Colophoniæ ſing. lib. j.
Croci contriti ℥. s.

Miſceantur & coquantur ad ignem tandiu, donec gallinæ penna immiſſa, deinde extracta videatur vſta, deinde auferatur ſubito ab igne, addaturque ſenſim aloes hepaticæ, in puluerem redactæ lib. j. miſcendo continuè baculo aliquo dextre, ne nimio feruore ſubleuetur. Nam cum ſubleuatur, ſubito ab igne auferendum erit, quouſque reſideat, deinde rurſus ad ignem ponendum, coquendumque

dumque

dumque tandiu, donec optimè permista fuerint: postea auferatur ab igne, & cũ aliquãtulum quieuerit, coletur & seruetur in vase aliquo. Quòd si pro croco sumas alborum liliorum croceos flosculos, optimè feceris. Cęterùm si pelles auro obducere voles, obducantur primò folijs argẽti vel stanni cum ouorum albo, vel gummi Arabico, deinde prædicto vnguento inungantur, & subito auri colorem recipient: deinde siccentur ad solem, imprimendo formas, vel pingendo, & erunt pulcherrimæ.

AD TINGENDA SERICA *coccineo colore quod cremesinum uocant.* 275

R. Smegmatis duri & rasi quantum satis est, dissoluatur in aqua communi, deinde imponãtur serica panno aliquo lineo rarò inuoluta & coquantur simul ad ignẽ per semihorã mouẽdo aliquãdo, ne vasi adhæreſcat. Quib. deinde exemptis & lotis aqua salsa, deinde communi, sumito pro qualibet libra sericorũ libram vnam, aut plus aluminis in aqua frigida sufficienti dissoluti, in quam serica per se, absque prædicto panno inijcito per horas octo. Quod cum factum fuerit, eximantur serica, & lauentur primò in aqua communi, deinde salsa, atque iterum communi, quibus postea subitò in cacabo positis vnà cum sequentibus cocci granis, quod in hunc modum se

habet: R. in ſingulas libras ſerici, Chermeſi ſiue cocci contriti & cribrati ℥. iij. aut iiij. bulliant in tanta aqua communi, donec ſericum cooperiatur ad quatuor aut ſex digitos. adde ſimiliter in ſingulas ſerici libras vncias tres gallarum in puluerem contritarum. Quòd ſi gallæ deſint, adde loco gallarum Arſenici criſtalini ℥. s. pro libra ſerici, quòd colorem perfectiorem reddit, niſi quòd tam aqua, quàm eius vapores ſunt valdè periculoſi Quando autem bullire incipit, tunc ſericum ita præparatum vt ſuprà inijcito, & coquito per horas quatuor: deinde cum exemptum fuerit, ſiccetur in vmbra, & erit perfectum

276 MODVS PARANDI VERzini quatuor colorum.

R. Verzini quantum ſatis eſt, coquatur in ſufficienti quantitate aquæ, vſque ad cõſumptionẽ tertiæ partis, vel donec color pulcher euadat: deinde ablato ab igne, in quatuor diuidatur partes, quarum una per ſe ſeruetur, & erit roſei coloris, alteræ adiungatur parum aquæ calcis, & erit punicei : alteræ addatur parum lixiuij, & erit violacei coloris : vltimæ denique adijciatur aliquantulum aluminis ex vini fæce, & erit viola obſcurior. Verùm cum hæc adduntur, verzinum tepidũ eſſe oportet.

Verzinum

 277

VERZINVM RVBRVM alio modo.

Sumito menſuram aquæ communis, cui addito tantum calcis, vt nucis magnitudini reſpondeat: deinde cum per ſic per integram noctem fuerint relicta, ſumito Verzini raſi tantum, vt ad dimidiá vaſispartē perueniat, cui ſuperinfundatur aqua calcis colata, quæ cum per quatuor horas ſteterint, coquantur, donec dimidia pars euaneſcat. Quod cum ritè factum fuerit, auferatur ab igne, & ſenſim in aliud vas infundatur, vt color tantum auferatur, cui denique addatur aluminis contriti parum, nempe tantùm, vt ciceris magnitudinem referat, & ſeruetur. Quòd ſi ad ſcribendum vti velis, adde aliquantulum aquæ gummatæ. Si verò mauis colorem puniceum adijcito lixiuij ℥. iij. plus minúſue, & erit perfectum.

COERVLEVM TRANSMArinum absque lapide lazuli. 278

Sumito Argenti cum aqua forti, calcinati ℥. j.
Salis Ammoniaci ℥. ij. s.
Aceti q. ſ. eſt.

Miſceantur & aliquandiu relinquantur, donec materia infundo reſideat: deinde cum acetum eminet, ſenſim auferatur, materia vero reliqua in fundo relicta, ponatur in cucur-

bitam vitream optimè obturatam, per dies vigintiquinque, & habebis Indicũ siue transmarinum cœruleum pulcherrimum.

279 COLOR VIRIDIS AD SCRI-
bendum & miniandum, ut dicitur.

R. Floris æris
Litargirij
Argenti viui sing. q. s. eſt.

Terantur & miſceantur ſimul cum vrina infantis maſculi, & habebis colorem pulcherrimum, ſmaragdo ſimilem, non ſolùm ad miniandum, ſed etiam ad ſcribendum.

280 AD MOLENDVM SIVE TE-
rendum aurum, ad miniandum & ſcribendum.

R. Folia auri, quot volueris,
Mellis tres aut quatuor guttas,

Quibus miſtis & contuſis, ſeruetur in vaſe oſſeo aliquo quo ſi ad ſcribendum vti velis, addito aliquantulum aquæ gummatæ, & erit optimum.

281 ALITER.

R. Folia auri, vel argenti, quot volueris, ponantur in catino vitreo terſo, in quo digito tantùm macerentur cum aqua, donec optimè macerata fuerint,, deinde impleatur aqua communi, & miſceantur, relinquanturque per ſemihoram. Quibus factis ſenſim au
feratur

feratur aqua, ita vt aurum in fundo remaneat, quod ſiccetur, & ſeruetur in vaſe cooperto. Quando autem ad ſcribendum vti voles, addito aquæ gummatæ parum.

ALITER CVM *purpurina.* 282

R. Purpurinæ quantum volueris, ponatur in catino cum vrina, aut lixiuio, digito miſcēdo & macerando bene. Quod cum factum fuerit, impleatur vrina vel lixiuio, & relinquatur, donec reſiduum faciat: deinde rurſus macerentur mutando vrinam vel lixiuium toties, donec aqua vel vltima vrina lucida euadat: deinde ſenſim coletur vrina: materię verò reliquę addatur parum croci, aquę gummatæ, & fiat liquor ad ſcribendum, miniandumque.

COMPOSITIO, QVAE SISA 283 *uulgo dicitur, in qua aureæ bracteolæ expolitæ collocantur.*

R. Gypſi optimi
Boli Armeni
Aloes hepaticæ
Sacchari candidi ſing. ℥.j.

Terantur ſingula per ſe, quib. alterum ſuper alterum collocatis, addatur parum zibetti, vel mellis.

284 AD AVRVM PONENDVM
ſimplex compoſitio.

R. Gypſi optimi
Aloes hepaticæ
Boli Armeni ſing. part. j.

Redigantur ſingula in puluerem, & contundantur cum ouorum albis, deinde colentur. Quòd ſi nimium eſſet fortis, adde aquæ communis.

285 ALITER.

Sumito aquæ gummatæ, q. ſ. eſt, qua ſola affigatur aurum, vel in carta pergamena, vel corio, & erit perfectum. Valent etiam alba ouorum, lac ficuum.

286 MODVS PARANDI COLOres, *ex omni Metallorum genere.*

R. Lapidem Lydium, optimè cum oui albo contritum, & fiat liquor, quo ſcribe, ac ſuper literas ducito, vel adfricato aurum, aut quoduis aliud metallum, & colorem eius recipiet.

287 AD AVRVM IN NI-
gra materia reponendum.

Sumito fumum ex lucernis, quo tingãtur nigra, deinde ſuperaddatur aurum cum aqua gummata.

288 MARMOR AVT LIGNVM
quomodo auro obducenda.

R. Boli

R. Boli Armeni
Olei nucum ſing. q. ſ. eſt.

Contundãtur & pinſantur ſimul, deinde quãdo aurum obducere voles, videas ne liquor nimium humidus, aut nimium ſiccus conſpiciatur.

AD LITERAS AVREAS ſine auro faciendas. 289

R. Auripigmenti
Chriſtalli ſing. ℥.j.

Redigantur in puluerem ſingula, deinde miſceantur cum oui albo, & fiat liquor, quo ſcribatur.

VT LITERAS ARGENteas, absq; argento facias. 290

S. Stanni ℥.j.
Argenti viui ℥.ij.

Miſceantur & liqueſcant ſimul, deinde cum aqua gũmata contundantur, & ſcribe.

VT LITERAE urides fiant. 291

Sumito folia rutæ, ex quibus ſuccum exprimito, cui addito floris æris, croci, ſingulorum parum, & contere .cum vti voles, aqua gummata vtere & ſcribe.

VT LITERAE albæ ſcribantur. 292

Sumito lactis ficuum q. ſ. eſt, & in vaſo

aliquo vitreo ponito ad ſolem per ſemihorã. Cùm verò vti voles, aquam ſumito gummi, & miſce, & ſcribe. Vbi ſcripſeris, tota papyrus atramento tingenda erit, deinde cum exiccata fuerit, panno aliquo linteo optimè fricanda, vt literæ cum ficuum lactæ ſcriptæ auferantur, ſpaciaque illa alba remaneant. Nam eo lacte effectum eſt, quo minus ſpacia literarum atramento tingerentur. Similiter valent etiam ouorum vitella, modò cum aqua contuſa, fiat liquor, & ſcribatur: deinde cum atramento tincta integra papyrus, atque exiccata fuerit, fricentur literæ vel panno aliquo, vel cultello, & remanebunt literæ albiſsimæ.

293 LIQVOR VIRIDIS *ad ſcribendum & pingendum.*

R. Floris æris quantum ſatis eſſe videtur, ponatur in aceto, donec liquefiat, deinde coletur per pannum ſubtile. Quod cum factum fuerit, ſuper lapide porphyritæ teratur optimè, cum aqua communi, addẽdo parum mellis. Deinde cum bene ſiccatum fuerit, rurſus ſuper lapide porphyrite cum aqua gummi teratur, & res erit perfecta.

294 COERVLEI PA- *randi ratio alia,*

Cœruleum cum melle, vt æris flos conterendum, ſed purgandũ non eſt. Temperatur autem oui albo agitato, aut glutinis aqua, & non gum-

non gummi. Aqua hęc glutinis, fit ex visceris glutine lucido, & liquefacto, & colato, vt ex gummi solet.

CINNABARIS PARANdi modus ad scribendum.

Cinnabaris cum super lapide porphyrite optimè aqua communi contritum, deinde exiccatum fuerit, ponatur in vas aliquod osseum, vel vitreum, vrinaq; superinfundatur, relinquaturque sic aliquandiu: nam fundum materia petet: postea auferatur sensim vrina atque rursus recens addatur. Quod cum octies aut decies factum fuerit, optimè purgatũ erit. Quibus sic se habentibus, sumito ouorũ alba, optimè agitata, vt in aquam puram dissoluantur: eam aquam super Cinnabarim effundito, vt transuersum digitum emineat: rursusque simul agitato, deinde cum residuũ fecerit, auferantur ouorum alba sensim, rursusque recentia addantur, fiatque hoc toties, quoties cum vrina factum fuit. Hoc quidem nulla alia ratione fit, quàm vt fœtẽs ille odor ex vrina contractus euanescat. His omnibus factis, addantur albumina ouorum recentia, misceantur optimè, & fiat liquor ad scribendum & pingendum. Cæterùm hic liquor in vase aliquo obturato seruandus erit: deinde cum quis hoc vti volet, ligno aliquo miscendus: seruatur etiam diutissimè incorruptus.

296 AQVA FORTIS AD SERICA, *marmora pannosq́; linteos inaurandos.*

Sumito glutinum ex pergameno cõfectũ, quo illinatur tela ſerica leuiter, ne aqua illa penetrare queat. Quo facto ſumito.

Ceruſſæ
Boli Armeni
Floris æris ſing. part. j.

Miſceantur & redigantur in puluerem ſuper lapide porphyrite, & fiat puluis, qui ponatur in ollam aliquam vitreatã, addendo Sandaracæ liquidę tantum, quantũ ſatis eſſe videtur, ad ignem admodum lentum, ne bulliat. Cæterùm ſuper marmora gluten non erit ponẽdum, ſed tantùm fortis aqua.

297 LIBRI AVRO QVOMODO *obduci queant.*

R. Boli Armeni ad nucis quantitatem
Sacchari candidi, ad ciceris magnitudinem.

Redigantur in puluerem tenuiſsimum ſimul deinde addantur alba ouorum, miſceantur optimè contundendo. Quo facto ſumito librum optimè ligatũ, & ſub prelo cum ouorũ albo illitum: deinde cum exiccatum fuerit, illinatur prædicta compoſitione, & ſiccetur, friceturque bene, vt politum leueque fiat. Quum autem auro eos obducere voles, aqua communi prius humectentur, deinde ſubito

auro

auro ſuperpoſito, bombice præmantur leuiter, & exiccati dente leuigentur, atque ferro frigido formæ imprimantur.

AD CONSERVANDA OVO- 298
rũalba incorrupta ad cinnabarim parãdũ aliosq; colores absq; Arſenico, res per paucis admodũ cognita

Sumito ouorum alba, recentia & integra, quib. ſuperinfundito in cẽtum oua, tertias aceti partes, ſinitoq; ſic ad horas vigntiquatuor, deinde coletur per pãnũ linteũ ſubtile, ne frangantur ouorũ alba, relinquáturq; ſic per dies octo, quę cũ deinde rurſus colata fuerint, ſeruẽtur ad vſũ, in vaſe aliquo cooperto.

AQVA FORTIS AD 299
flores effigiandos.

R. Gummi Ammoniaci parti iij.
Arabici part. j.
Sagapeni part. quartam.

Miſceantur & ponantur in aceto donec molleſcãt, deinde contundantur colentur, & ſeruentur ad vſum.

ALITER AD IDEM. 300

R. Gummi Ammoniaci ℥. j.
Arabici ℥. iij

Ponantur in aceto per horas xxiiij. donec molleſcãt: deinde adde mellis flaui, ad magnitudinem nucis, allij mundati & contuſi, caput vnum, aloes hepaticæ parum: miſceantur & coquantur aliquandiu in aceto, deinde

coletur, exprimaturque bene ſubſtantia omnis. Quòd ſi videatur liquidius, coquatur denuo, donec iuſtam conſiſtentiam acquirat, & ſeruetur in vaſe aliquo vitreo. Quando autẽ vti voles, tingantur ea, quę auro obduci velis deinde cum exiccata, & oris halitu calido humectata fuerint, ſubito auri folia ſuper ponátur, ac penicillo, ſeu bombice applicentur.

MODVS QVIDAM HACTE-*nus ignoratus ſed facilis molendi auri uel argenti pulcherrimi coloris, quod expoliri, & gummi illuſtrari poteſt.*

Sumito foliorum auri tantum, quantùm volueris, ponantur in crucibulum vel teſtam ad ignem, deinde ſumito argenti viui quater tantum, & ſimiliter in alium crucibulum vel teſtam ponatur ad ignem, ſed non prope, vt tantum calefiat. Auri verò folia tandiu ad ignem relinquenda, donec rubeſcere incipiát ſed non liqueſcant. Quibus factis auferantur ab igne crucibula, & miſceatur argentum viuum cum auri folijs, miſcendo aliquantulum ſimul ligno aliquo, deinde ſubito in ſcutellá aquæ plenam inijciantur, & fiat malagma. Verùm ſi aliter facere voles, folia auri cum argento viuo ſuper lapide porphirite conterantur, donec optimè fuerint miſta, atque confuſa, deinde bis térue aqua communi lauentur

uentur .quòd si parum aceti, vel succi limoniorum addas, optimè feceris:nam melius citiusq́ue permiscētur .Itaque hoc malagma quocunque modo paratum, sumito, atq; per pannum lineum non rarum exprimatur, vt pars aliqua argenti viui exeat : v el exprimatur per damę,siue agni candidā pellem,quod melius est : deinde quod in pelle hæsit,conteratur cum sulphure viuo optimè, prius contrito,tanto,vt dimidiam massę mensuram nō excedat. Quib. factis, ponatnr in vase aliquo ferreo ad ignem optimè cooperto, ibiq; relinquatur,donec totum sulphur combustum & quod relictum flauum fuerit : deinde frigidum in scutella aquæ plena toties lauetur,donec auri colorem sumat,& seruetur ad vsum. Quando autem quis vti volet, addat tantùm aquę rosarum, vel communis, in qua gummi Arabici dissolutum sit,quantum satis est :hęc misce & fiat liquor aureus ad scribendum & pingendum . Quo cum scriptum pictumq; fuerit, fricentur literæ dente aliquo leuiter, quod cum alio molito auro, quo omnes ferè pictores vtūtur,fieri nequaquam potest. Cæterùm hoc secreto veterum quidam vsi sunt, vt inquibusdam veteribus libris videre licet. Verùm in poliēdo, animū adhibere oportet vt etiam papyro superaddita fiat,deinde etiam absque papyro, præsertim literis non ritè lucentibus.

302

AD GVMMI FACIENDVM (quam uernicem uocant) pulcherrimum, ad dictum aurum illustrandum, & omnia alia opera coloribus infecta, & sine coloribus.

R. Belzoinum inter duo folia papyri con tritum optimè, idque in ampulla ponito, ac tantũ aquæ vitæ superfundito, vt ad tres aut quatuor digitos emineat, croci capillos quin que aut sex crassè contusos, vel integros, & relinquatur per vnum aut duos dies. Quod cum factum fuerit coletur, quo cum opera in aurata illustrare volueris, penicillo ea illinies, & fiant lucida & pulcherrima. Hæc materia citò siccatur, atque in multa durat secula. Quòd si argẽti folia cõterere voles, facito vt supra dictum est, nisi quòd loco sulphuris, sal accipiendum erit. Quæ si gummi opera illustrare voles, sumito medullæ Belzoini, nẽpe partes illas albas in medio Belzoini consistẽtes, quantum satis est, addendo tantum aquę vitæ, quantum supra dictum est, crocum aũt non adhibebis. Hoc gummi possunt illiniri varia siue picta, siue nõ, vt mensæ, capsæ, prę sertim ex hebeni, aut nucum ligno: itẽ coria siue auro obducta, siue non: quoniam non solũ lucida efficit, verũ etiã colores cõseruat. Prę terea cũ statim exiccetur, neq; pulueres, neq; alias sordes admittit, quę vel pãno, vel cauda vulpina abstergi atq; auferi nequeat.

Modus

MODVS TERENDI SIVE *Molendi auri uel argenti facilis, quo periti-ores artifices utuntur.* 303

Sumito folia auri, quæ in ſcutella aliqua vitrea cum iulapio roſaceo conterito, & miſceto digito medio, vt optimè miſceantur, deinde ſuper lapide porphyrite, aut marmoreo poſitis, rurſus probè conterantur, addendo aquam ſenſim, pòſt auferatur, atque in ſcutellam colligatur, lapide bene loto aqua, vt ritè colligi poſsit. Quibus ſic ſe habentibus, aurū bene digito lauetur: deinde cum in fundo reſiduum fecerit, aqua ſenſim auferri debet, aliaque ſuperinfunde calida, ac denuò lauari, hocque toties faciēdum, donec iulapium lauando probè ablatum fuerit, aquaque dulcis amplius non apparuerit. Poſtea exiccatum aurum in vaſe aliquo vitreo ſuper cinerem calidam poſitum tandiu ſinēdum erit, donec optimè calefiat, atque colorem ſuum naturalem recipiat: quo facto, contemperetur aqua gummi, & fiat liquor ad vſum.

LIQVOR AVREus ſine auro. 304

Sumito ſucci florum croci recentiū, vel ſi deſit.

Croci contriti (part. j.
Auri pigmēti optimi, & lucidi ſing.

Miſceātur & terantur cum felle caprino, vel

lupi piſcis, quod melius eſt, deinde cum in vaſe aliquo ſub fimo poſitum aliquandiu ſteterit, auferatur & conſeruetur liquor ad ſcribẽdum, & pingendum, & habebis aureum colorem pulcherrimum.

305 LIQVOR AVREVS AD SCRIbendum, *& ferrum, ligna, uitrea uaſa, oſſa, aliáque auro obducenda.*

Ouum recens natum, alteraque parte fractum aliquomodo, vt albumẽ aufferri queat, ſumito, atque imple argento viuo, & ſale Ammoniaco puro atque contrito, ita vt duæ ſint partes argenti viui, & vna ſalis Ammoniaci. Quod cum impletum, & ligno aliquo materia bene miſta fuerit, cooperiatur foramen operculo ſuo, deinde cera, deinde dimidij oui cortice ſuperadditis ponatur ſub fimo equino per vigintiquinque dies. Quo deinde ablato, habebis liquorem aureum elegantiſsimum ad ſcribendum, & pingendum quoduis Quòd ſi nimis dura, ſpiſſaque materia fuerit, aqua gummi miſceatur, & melior erit.

306 ALIVS MODVS AD IDEM *facilis, & non multi pretij.*

R. Cortices Arantiorum flauas, & ab interiorib. optimè purgatas, & contuſas, ſulphuris flaui & lucidi in puluerem redacti, quãtũ ſatis eſſe videatur, miſceãtur, conteranturq; bene ſimul, & ponantur in phialam aliquam vitream

vitream in loco humido, per dies octo, aut decem, quę deinde ablata ad ignem calefiat, & fiat liquor aureus ad pingendum & scribendum.

ALIVD AD INAVRANDA queuis metalla. 307

R. Sandaracæ liquidæ lib. j.
Terebinthinæ
Olei lini sing. ℥.j.
Misceãtur omnia optimè, & seruetur ad vsũ

ATRAMENTI CONFICIendi modus optimus. 308

Sumito Gallarum optimarum, in tres aut quatuor partes incisarum, vel leuiter contritarum quantum volueris, quæ cum in oleo pauco aliquantulum fuerint frixę, ponantur in ollam vitreatam, superinfundendo vini albi tantum vt ad quatuor vel plures digitos emineat: deinde adde Gummi Arabici contriti lib. s. Vitrioli contriti ℥. viij. misceãtur & ponantur ad solem per dies aliquot, miscẽdo quotidie. Postea cum aliquantulum, & ad sufficientiam cocta fuerint, coletur & erit perfectum. Cæterùm fæcibus relictis recens vinum addi potest, deinde coqui & colari: hocque toties fieri potest, quoties vinum nõ amplius à fæcibus tingitur. His quidem vinis simul mistis, addantur gallę, gummi, vitriolum recentia vt supra, deinde cum rursus ad solẽ

poſita, demumque cocta fuerint, multo meli us erit, quàm prius. Quo enim ſæpius iterentur hæc, eò etiam melius euadit atramentum Quòd ſi atramentum ſpiſsius, quàm par eſſet euaderet, addatur parum lixiuij, & fiet fluidũ Si verò nimium eſſet fluidum, addatur gũmi Arabicum. Cæterùm gallas paruas, criſpas, duras eſſe oportet, quemadmodum vitriolũ coloris cœrulei: Gummi præterea lucidum & friabile.

309 ATRAMENTI PVLVIS QVEM *quiſq; proficiſcens ſecum ferre poteſt, modò aqua uel uino contemperetur. Hic etiam puluis redd dit atramentum perfectius.*

Sumito nucleos perſicorum, vel armeniacorum, vel amygdalarum ſiue dulcium, ſiue amararum, & ponantur ad ignem, donec candeſcant, auferantur & ſeruentur. Quo facto, ſumito Reſinæ piceæ, quantum ſatis eſt, ponatur in vas aliquod, vel ollam ad ignem, & cum candela vel carbone, accenſa fuerit, cooperiatur cooperculo aliquo, ita vt ſpirare nõ extingui, ſed fumus optimè recipi poſsit: deinde cum reſina omnino conſumpta, vaſaq; frigida fuerint, abſtergatur fumus in operculo hærens, & ſeruetur. Quòd ſi quis tantum laboris pro conficiendo fumo ſumere nollet emat ab ijs, qui impreſſorum atramentum cõficiunt. De hoc itaque fumo ſumito part. j.

pulueris

pulueris nucleorum accenſorum part. j. Vitrioli part. j. Gallarũ frixarum vt ſuperius dictũ part. ij. Gummi Arabici part. iiij. Redigãtur in puluerem, cribrentur & miſceantur, fiatque puluis in corio ſeruandus. Quando autem vti voles, ſumito huius pulueris parum, cui adde aliquantulum aquæ, vel vini, vel aceti, & miſce bene, & vtitor. Atque ſic habes atramentum repentinum, quod quiſque ſecũ abſq; effuſionis periculo, ferre poſsit. Quòd ſi hic puluis addatur atramẽto non bono, perfectiſsimum reddetur.

ATRAMENTTM PARATV *facile neque magno pretio: Præterea non ſolùm ad ſcribendum, uerùm etiam ad libros imprimendos aptum.*

R. Eius tincturæ, qua coria tinguntur, quãtum volueris, fellis Sepiarum quantum ſatis eſt, miſce & fiat atramẽtum. Verùm ſi melius efficere voles adiungito prædictum puluerẽ ex illis carbonibus vitriolo, galla & gummi. Hoc etiam atramento libri imprimi poterũt, præſertim ſi aliquantulum vernicis & olei lini addatur, vt liquidius & tenacius fiat. Cæterùm atramentũ pro imprimendis libris, ex ſolo fumo Reſinæ conficitur, vt ſupra dictum eſt, addendo vernicis liquidæ quantum ſatis eſt, & coquendo parum, fiat atramentum, vel liquidius, vel ſpiſsius, vt res ipſa poſcere vide

bitur. Nam hyeme liquidius, æſtate firmius eſſe debet. Quòd ſi liquidius, efficere voles, adde plus olei lini: ſi verò durius, minus olei, & plus fumi, meliusq; coque. Verùm durius atramentũ elegantiores efficit literas. Quòd ſi rubrum atramẽtum conficere cupias, loco fumi, ſumito Cinnabaris optimè cõtriti, quã tum volueris: ſi verò viride, æris florem accipito: ſi cœruleum, vt paucis retro annis vtebantur, ſumito cœruleum Germanicum, vel enchauſtum vitreum, quod Venetijs habetur. Reliqua fiant, vt in communi atramento dictum eſt.

311 LIQVOR AD SCRIBENDVM *tanto candore præſtans, ut papyrum uincat in eóque legi poſsit.*

Sumito ouorum cortices optimè lotas, easque ſuper porphyrite, vel marmore, cum aqua conterito, & in ſcutellam poſitas ſinito donec in fundo materia reſideat: quo facto, ſenſim auferatur aqua, materiaque vel per ſe vel ad ſolem ſiccetur. ſerueturque. Quando autem vti voles, accipito gummi ammoniaci exempta flaua cortice, quantum ſatis eſt, ponatur in aceto diſtillato per noctem vnam, donec diſſoluatur, deinde coletur, cui addatur aliquantulum prædicti pulueris, & fiat liquor omnium albiſsimus ad ſcribendum & pingẽdum. Hoc etiam liquore, primaria quædam fœ-

dam fœ-

dam fœmina Itala ad faciem dealbandam vtitur, propterea quòd absque vlla aliqua læsione cutis, & dentium, ita faciem albam reddit, vt non illita, sed natura sic esse videatur. Verùm si ad faciem vti velis, liquorem multò rariorem & tenuiorem esse oportet, vt melius penetrare & durare queat. Cæterùm si adhũc effectum aliquantulum Talci combusti, vt sequenti libro docebitur, addideris, optimum feceris.

PVLVIS ABSTERGENS A- 312
tramenti maculas, uel literas scriptas in papyro, quæ res scitu est pulcherrima atq; commodißima.

R. Cerussæ optimè contritæ
Lactis ficuum sing. q. s.

Misceantur & fiat massa, quæ cum exiccata, deinde rursus imbuta lacte, atque sic sexies factum fuerit, fiat puluis & seruetur. Quando autem atramentum vel literas à papyro auferri velis, sumito pannum linteum aqua imbutum, deinde expressum, ponatur super atramentum, vel literas tandiu, donec humecta sint. Quod cum factum fuerit, puluis prædictus super aspergatur, relinquatur sic per noctem vnam, deinde manè cum panno aliquo linteo sicco fricetur leuiter, quo facto, papyrum candidissimam videbis, & ad scribendum aptissimam. Quòd si omnino dele-

tum atramentum non esset, iteretur vt prius, & fieri nequit, quin auferatur. Quòd si attenuata charta nimium sit, ea frictione glutine, quo ligna ferruminãtur, leuiter liquefacto, cerussę vel farinę pusillo admixto, densabitur.

313 MODVS PARANDI VERnicem *firmißimam ad membranas, siue papyrum leuigandam, qua utimur ad scribendum: quæ melior est, & pulchrior ea, qua uulgò utuntur: nec ut illa uulgaris male olet.*

Vernix, qua scriptores vtuntur ad conficiendos libros, est gummi Iuniperi in puluerẽ redactum. Ex hoc etiam gummi cum lini oleo cocto, liquida vernix conficitur. Vtuntur scriptores prædicta vernice contrita, vt melius atramẽtum suscipiat charta, nec perfluat Verùm si meliorem, atque minore pretio parare voles, sumito ouorum cortices, mundatas, & leuiter contritas, easque in olla aliqua bene cooperta, in fornace vel figuli, vel vitrearij tandiu finito, donec optimè in calcem ac cinerem vertatur, deinde cribrentur, & fiat puluis albissimus. Quum autem vti voles, ponatur aliquantulum super papyrum, atque leporino pede hinc inde spargatur, atque quod reliquum est, abstergatur, & ad scribendum reddetur optima. Verùm si posteaquam scriptum est, & exiccatum, puluerem auferri

auferri desideres, aliquantulum cum medulla panis fricetur, & absterget puluerem omnem.

LIQVOR AD FORMANDAS *lineas, quæ deinde cùm super scriptum fuerit, auferri queunt, ita ut nullo modo amplius appareant.* 314

Sumito tartari ad albedinem vsque vsti, tantum, donec ad auellanæ magnitudinem accedat, dissoluetur in scutella aquæ plena, deinde fiat colatura, cui adde lapidis lydij, in tenuisimum puluerem contriti tantum, quãtum satis esse videtur, misce & fiat liquor ad formandas lineas, quas cum auferri velis, fricetur papyrum cum medulla panis duri, & auferentur, ita vt ne vestigium quidem reliquum sit, quod est arcanum scitu dignum & admodum vtile.

FINIS LIBRI QVINTI.

D. ALEXII PEDEMONTANI DE SECRETIS

Liber Sextus.

315 MODVS SVBLIMANDI MERcurij siuè argenti uiui, quo utuntur aurifices, alchimistæ, mulieres, atque alij.

R. Argenti viui lib. j.

Ponatur in scutellam ligneam, addito aceti, & salnitri pusillo, miscendo bene, atque mortificando: quibus factis addatur.

Salis communis contriti lib. s.
Salnitri in puluerem redacti ℥ iiij.
Aluminis vsti & triti lib. j. s.

Misceantur bene, & ponantur in cucurbitam lutatam ad collum vsque, & alembico superaddito distilletur in cineribus, primò igne lēto, quousque humiditas omnis exierit, quę conseruanda erit. Valet enim ad multa & varia, præsertim ad macerandum & subigendū argentum viuum. Humiditate exempta, augeatur ignis continuè, donec argentum viuum conspiciatur album, id est, donec videatur supra fęces manere, vt albus panis. Quòd si velis vt plus ascendat ad collum vsque, papyrum circum eam partem, quæ foris nuda apparet, ponito, deinde igne plus aucto videbis pau-

bis paulatim aſcendere ad ſuperiora mercurium ipſum, ad formam campanæ. Quibus deinde frigefactis, atque alembico ablato, eximatur cucurbita, atque mundetur forinſecus, ne fracta, aliquomodo argentum vitietur, demum frangátur cucurbita, vt argentũ colligi queat, verùm ita, vt à fumo non lædatur. Cæterùm hac ratione poſſunt fieri maſſæ ducentarum librarum in vna cucurbita, modo debita materiarum proportio ſeruetur. Porrò materia in fundo relicta, nempe fæces terantur, & in aqua feruenti diſſoluantur, colenturque, deinde coquantur, & ſiccentur: Remanebit enim in fundo materia ſali ſimilis, ex ſale, alumine, ſaluitro miſta. Valet enim hoc ſal, ad ſublimandum argentum viuum recens: addito aceto, vel loco aceti, aqua per ſublimationem diſtillata. Cæterùm argentũ viuum hoc modo cum alumine ſublimatum magis conuenire videtur mulieribus ad faciem eorum venuſtam reddendam, quàm ſi aliter abſque alumine eſſet ſublimatum, quorum tamen neutrum conſulo. Nam multò melius erit, vt aliqua ex ijs, quas ſuperiorib. libris deſcripſimus, ad faciem vtantur, quàm argẽto viuo ſublimato. Quòd ſi ad alia cõponatur, & non ad faciem, ſed pro aurificib. alchimiſtis, & varijs medicinis, melius erit, ſi pro alumine, vitriolũ crudum ponatur, quod plurimùm mulieribus nocet. Maior namque

pars horum artificum vitriolo vtuntur, propterea quod minoris emitur, & ad plura conducat, quam si cum alumine esset paratum, quod nulli rei vtile esse potest, nisi mulierib. Sunt præterea maligni homines quamplurimi, qui conficiunt argentum viuum sublimatum, cum arsenico christallino, qui ob exiguum quæstum se maximo scelere astringunt: quoniam præter quàm quòd plurimarũ mulierum hoc vtentium facies in maximum tumorem attolluntur tympani instar fieri interdum potest, vt vel siderentur aliqui, vel omnino interimantur: quò magis talia medicamenta sunt vitanda. Porrò supra dictum argẽtum viuum sublimatum cum alumine, vel vitriolo, denuo & facilè sublimari poterit, si modò pro qualibet libra sublimati argenti, addãtur salis, vel aluminis vsti, vel calcis viuę lib. s deinde in cucurbitam ponantur ab sublimandum vt prius. Nam citius sublimabitur, pulchrius meliusq; euadet: quanto enim sæpius sublimatur, tantò citius pulchrius euadit. Alchimistæ præcepta Geberis, D. Thomæ aliorumque phylosophorum sequentes, tantum sæpè laboris in sublimando sumunt, vt id fixum reddant. suntque qui centies, atque etiam ducẽties sublimarunt, quorum omnis labor irritus tandem fuit. quod quidem certum est euenire, quòd semper fæces, nempe alumen, vel sal, vel vitriolum, vt dictum est,

addiderint

addiderint: & cum ignis natura ſit, volitãtia ſiſtere atque conſtringere, conſtat, quo ſæpi us ſublimata fuerint, eò etiam duriora effici. Verùm ea pars, quæ paulatim conſtricta erat cum ferè fęcibus permiſceretur, nuſquam ap parebat. Quare hi, cum cauſas & modos, vt par eſt, non conſiderarent, viderent autem ſublimatum paulatim deficere, ant euolaſſe, aut igne conſumptum credebant potius, quã fæcibus eſſe permiſtum. Itaque cùm phyloſo phicè quis fixando ſublimato progredi vult, oportet vt ter vel quater cum ſale vel alumi ne vſto, vel calce viua, vel talco, vt antea di- ctum eſt, ſublimetur. Nam ſic non ſolùm ab omni terreſtri materia, verùm etiam à quali bet redũdanti humiditate purgabitur. A ma teria quidem terreſtri expurgatur, quoniam remanet in fundo cucurbitæ vnà cũ reliquis fæcibus, id eſt, cum ſale, alumine & vitriolo. Ab humiditate verò ſuperflua, quoniam par tim per euaporationem vnà cnm aceto reſol uitur, partim per iteratam ſublimationem i- gnis naturam aliquo modo aſſumit, quæ cau ſæ potiſsimum ſunt, vt fixius reddatur. quæ duo fixionis pręcipuę ſunt partes, aut potius ſolæ. Neque quicquam in hoc propoſito rem eſſe fixam intelligimus, quantam excoctam eſſe, tantamque cum igne habere ſocietatem vt neque fugiat amplius, neq; quouis mo- do igni abſumatur. Quare cum ter quatér- ue ſublimatum fuerit, vt dictum eſt ſubli-

metur per ſe, abſque reliquarum additione, toties donec in fundo fixum remaneat, neq; ignis vlla iam vi fugiat & minuatur. Verùm ſi citius faciliusque parare voles, hac ſecuriſsima ac phyloſophica via procedito, nempe ter aut quater ſublimatis, vt dictum eſt, adiungatur quarta pars argenti puriſsimi calcinati, vt inferius docebitur, quib. deinde optimè miſtis, & ſublimatis, miſceantur ſimul, nempe illud, quod ſublimatum eſt cum illo, quod in fundo relictum eſt, & conterâtur, deinde rurſus ſublimentur: hoc quidem toties faciēdũ, quoties non amplius aſcendat, ſed in fundo maneat, etiam igne vehementiore. Atque ſic erit perfectum, album mundum, fuſile & penetrabile. Quòd ſi quis maiorem copiam facere velit, neque argenti optimi quartam partem addere poſsit, ſumat partem aliquam, ter aut quater ſublimati, cui addatur deinde quarta argēti puri pars, & ſublimetur, vt iam dictum eſt. Quibus factis, ſumatur hoc argentum ſublimatum fixum, cui addantur argenti viui prius ſublimati, non fixi partes tres, miſceantur & ſublimentur vt ſupra dictum eſt, donec fixum remaneat, Quòd ſi adhuc maiorem copiam facere voles, rurſus partes tres non fixi, huic addito, atque rurſus, vt prius facito, donec fixum euadat, atque ſic deinceps procedendo, donec ſatis magnam habueris copiam. Modus autem hic melior eſt, quã ſi

ſemel

ſemel totum ſublimetur. Quoniam ſæpius volatile fixum redditur, & fixum volatile, id quod phyloſophi commendant, nam fuſibilius, penetrabilius, & maioris virtutis efficitur Atque omne ſecretum conſiſtit in hac via ſublimandi, vt nunc diximus, quam primi phyloſophorum, & excellens ille Geber ſequuntur, niſi quòd ocultè admodū teneant, vtrum ſublimari debeat, quamuis argentum viuū dicat, tamē aliud quidam intelligit, quod etſi ſimilitudinem cum argento viuo habeat, tamen natura ad perfectiorem gradum adductum eſſe conſtat, queamadmodum exempli gratia, paſta ex farina conſtat, non prima ratione, ſed ad perfectius reducta. Cæterùm hæc alta ſcientia aliunde eſſe non poteſt, quàm à ſolo Deo, qui omnibus, quib. vul. (vt omnes teſtantur phyloſophi) eam largitur, & ſubtrahit.

MODVS PARANDI CINNA*baris, & iam ſi maſſas centum ducentarum ue librarum, uel plus habere uelis ſimiles ijs, quæ ex Germania uehuntur omnibus* Italis *adhuc incognitus.* 316

Omnes qui ſecretis, & rebus metallicis delectantur, artem conficiendi cinnabaris agnoſcunt, ſed in parua admodum copia, vt duarum aut trium librarum. In Germania verò & Gallia inueniuntur quidam grandes

facientes maſſas, quas in Italiam aduehunt. Quare cum ipſi occultum hoc teneāt,nos ad communem vtilitatem in publicum edere voluimus. Sumito argentti viui part. ix. Sulphuris citrini partes ij. quidam ſumunt iij. alij iiij. alij cum argento viuo æquant pōdera Nam ad pingendum, ſulphuris copia obeſſe nihil poteſt, quin potius, cinnabaris accēdit ruborem: ad alia verò, tres aut quatuor vnciæ ſulphuris in ſingulas argenti viui libras ſatis ſunt. Sulphur in patella ſiue olla aliqua ampla ad ignem ponatur, vt liqueſcat: liquatum ab igne remoueatur paululum, deinde poſito argento viuo in panno aliquo, addatur ſulphuri ſenſim, comprimendo pannū, & continuè miſcendo, donec optimè permiſtum, frigidumq; fuerit. His optimè miſtis & frigefactis, materia eximatur, contundatur atq; ſubtiliter conteratur, deinde cribretur, & fiat puluis, de quo ſumito tantum, quātum volueris, & ponatur in amplam cucurbitam vitream, luto ſapientiæ obductam. Verùm cucurbitam plenam eſſe non oportet, ſed ad quartam ſolùm partem. Quibus factis, ponatur cucurbita in fornace ſuper cinerib. & coquātur primò igne lento per horas tres, deinde aucto. Verùm ſi magnam copiam efficere voles, adde ſenſim puluerem alium, miſcendo ſemper baculo aliquo, cucurbita cōtinuè ſuper igne ſtante. Sed vt res perfectè fiat

fiat infundibulum in cucurbita ſitum eſſe oportet, per quod baculus in ſuprema parte circum luto obductus, ita vt infundibuli os, cum demititur baculus obturet, quò continuè materia permiſceri queat. Quibus factis, ac primò puluere ad ignem per horas quinq; cocto, donec vel omnino, vel pars aliqua eius ſublimata fuerit, addátur duo cochlearia recentis pulueris calidi, attollēdo baculum, vt inijci queat, deinde rurſus demittendo. Ponitur autem baculus vt alius puluis inijci valeat. nam niſi poneretur, cucurbitæ os ita à puluere adhærente obſtrueretur propter ſublimationem, vt alius addi non poſset. Atque in hoc tota ars conſiſtit ad conficiendas maſſas, quãtum vis magnas. Si enim materia ſimul inijceretur, tunc antequam materia ſublimaretur, cucurbita ipſa, fornaxq́ue liqueſceret. Quare per partes ponẽda erit, vt cum prima pars cocta, atque cucurbitæ circum adhæſerit, alia addatur, atque in fundo cucurbitę coquatur, donec itidem vt prima adhęreat atque rubeſcat. Atque ſic continuè addendo puluerem, fiet maſſa cinnabaris inſignis, cuius in medio foramen erit, à baculo cõtractũ. Quòd ſi foramen quoque obturare voles, addito puluerem, baculo prius extracto, deinde ore cucurbitæ obſtructo, & coquito tãdiu donec puluis in medio quoque ſublimetur, adhæreat & obſtruat foramen. Atque hic

eſt modus conficiendi cinnabarem optimus atque in Italia huc vſque incognitus. Cæterùm hoc animaduertendum videtur, vt baculus aliquando moueatur, attollaturque ne puluis adhæreat, obſtruatque infundibuli foramen: præterea ſi ignis quoque magnus atque continuus ſit, nihil nocebit.

317 CHRYSOCOLLA QVAM BOracem uocant, quomodo purganda & multiplicanda.

Quam nunc boracem appellant, ab antiquis chryſocolla dicebatur, cuius duo genera fuere, & naturale & artificiale, vt ex Dioſcorideo, &, Plinialijs conſtat. Ea vtebantur in quibuſdam medicinis, atque ad aurum cõſolidandum, qua etiam hodie vtuntur. Ineſt enim ei vis quædam liquefactionem metalli ad cõſolidandum accelerandi. Vtuntur etiã hac noſtri, ad auri & argenti ſcobem, liquefaciendam, atque in vnum corpus cogendam. præterea & mulieres quædam, ad faciem dealbandam, & cutem mollem, venuſtamque reddendam, propterea quòd neque dentib. neque cuti vllam perniciem afferat. Apud veteres reperiebatur viridis chryſocolla, quæ hodie neque inueniri neque parari poteſt. Habetur quidem à noſtris alba vna, altera nigra, quę fortaſsis nonnihil ad veterum viridẽ alludit. Alba in fruſtula lõga formata, & neruoſa,

uoſa, aluminis ſimilis eſt, ita vt vel plurimi decipiantur, vel alios decipiant. Nã ſuper ignẽ poſita ebullit atque inflatur, remanet poſtea alba, ſpongioſa, & fragilis, aluminis inſtar. Cognoſcitur autem differẽtia à peritis, inter alumén & chryſocollam, tribus modis, quorum primus eſt, ex ſapore ſumptus, ſiquidem aluminis ſapor quodammodo ſubacris & aſtringens eſt, cum neutrum horum chryſocollæ inſit, ſed ferè ſaporem inſipidum contineat, vt medius ſit inter oleum & lactis ſerũ. Quare plurimi impoſtores cum alios decipere volunt, ponunt aluminis fruſta in oleo amygdalino & lactis ſero. ſunt prȩterea ex ijs, qui addunt mel, vel ſaccharum, vt ſapor acris aſtringensq́ue aluminis obtundatur. Repe riuntur & alij, qui ad ignem liquant res p dictas, addendo ſalnitrum, ſodam herbam, ex qua alumen catinum cõficitur, vel ſal Alcali, tartarum alumen ex vini fæcibus, deinde in loco frigido formant lapillos, ſimiliter chryſocollæ, ſed aliquo modo differentes. Nam chryſocollæ lapilli ſunt longi aluminis verò quadrati. Secundus modus, alumen cum vſtum ad ignem fuerit, plurimum materiæ relinquit vſtæ, ita vt plus, quàm antea eſſe videatur,, id quod in chryſocolla minimè conſpicitur: minimum enim quòd ab vſtione relinquitur, exiſtit. Tertius denique modus, quo alumen à chryſocolla dignoſcitur, eſt, quòd

metalla alumen neque liquet, neque ita bene consolidet vt chrysocolla: Nam quòd etiam aliquo modo liquefaciat, id accidit virtute salnitri, salis alcali, & tartari, quę aliqua ex parte colliquationem iuuant. Cæterùm cognosci potest ex hoc, quòd salnitrum ad ignem positum stridet & scintillat. Quidam ex prædictis misturis in sero lactis dissolutis, & in lapillos cõgelatis, componunt lapides, verùm sapore salsos lucidos, & in liquando nimis vehementes. Quare uolentes aurũ consolidare aut argentum, ipsum aurum vel argentum vnà dissoluunt. Quæ saccharum in se continet auro vel argento semper inducit maculas. Fiunt etiam compositiones quædam, quæ etiamsi vim, vt chrysocolla, consolidandi & colliquandi obtineãt, tamen forma & sapore differunt, quarum aliquas paulò pòst recensebimus. Sed vt ad veram & perfectam veniamus chrysocollam, quæ nostris temporibus inuenitur, dicimus, superioribus annis consueuisse ex Alexandria aduehi doliola quædã adipe quodam plena, in medio lapides paruulos continente, quod pastam chrysocollæ nominãt, quam Arabum scriptores quidam veteres, nitrum Alexandrinũ appellãt. Hisce verò temporibus ex occidente quoque aduehitur, nescio qua de causa, an scilicet ibi facta sit, vel aliunde, nempe ex India apportetur, propterea quod magnam superioribus annis
hîc fuisse

hîc fuisse penuriam intelligerent. Eo enim tẽpore vncia vna vendebatur coronato vno, quo nunc libra haberi facilè potest. Modus autem parandi ijs in locis sic se habet. In auri & argenti, atque etiam æris fodinis, aquam quandam inueniunt, quæ (quemadmodum ego ipse non solùm vidi, sed etiam expertus sum) per se ipsa est apta atque perfecta ad cõsolidandum, liquandum vel aurum vel argentum, id quod etiam in Germaniæ quadam parte superiore comperi, vbi similis aqua inuenitur, omnibus adhuc incolis incognita. Sumunt hauc aquam vnà cum fæcibus, quã coquunt ad certum spacium, quæ sic colata spacio temporis, in lapides paruos salnitro haud absimiles cogitur. Quoniam autem hi lapides consistere sic nequeunt, sed dissoluũtur, fit, vt his lapidibus vnà cum suis fæcibus in fundo relictis, tanquam nutrimento, axungiam porcinam, vel alterius animalis pinguedinem addunt. Hoc facto, ad fodinas sese cõferunt, ibique fossam amplam faciunt, cuius fundum ea materia insternunt, & super hanc lapillos, quos diximus, collocant: deinde rursus adipis massam, mox iterum lapillos, atq; ita pergunt ad eam, quæ placet altitudinem, alterum super altero collocantes, sic tamen, vt extremum stratum sit ex illa pingui materia: ibi per menses aliquot apertá relinquut, quanquam pleriq; hæc omnia domi in terra,

aut in amplis vasis faciũt. Quum autem libet vendere, atque aliò mittere dolia, vel parua vel magna, vt videtur, ea materia vnà cum lapidibus replent, & hoc pastam chrysocollæ, siue boracis appellant. Mittunt etiam ex iam dictis locis chrysocollam, aut lapillos absque iam dicta pasta, sed eo paratos modo, quo iá diximus: quoniam ab hinc triginta annos, maior copia factitij, quàm eius pinguis massæ afferebatur, propterea quòd in Italia ea vti nesciebant, nec reparare aut purgare lapillos norant: itaque nullus erat ferè eius vsus, præter quàm in quibusdam distillationibus, ad fucos muliebres eliciendos. Verùm tandẽ quidam Venetus, & mulier quædam ab ipso edocta, id refingere & conficere cœperunt, atque inde magnum quæstum facere, donec paulatim conficiendi modus & alijs cœpit innotescere: quamuis alijs magis, alijs minus & forte pauci suut, qui ea facilitate & bonitate facere norint, quàm nos hîc perfectè trademus. Sumito itaque hanc massam, eam inquam, quæ plurimos in se lapillos cõtinet, & rancida minimè est, quoniam indicat esse veterem, & lapillos esse comminutos, atque magna ex parte cõsumptos, deinde in libras decem pastæ, aquæ tepidæ mediam situlam misce, & pone in vase aliquo testaceo, manib. bene pinsendo, & miscendo panis in morem. Quod cum factum fuerit, coletur optimè lapidesque

pidesque in cribro relicti eximantur, ponanturque in catinum, superinfundendo oleum oliuarum, vt in acetarijs conficiendis fieri solet, deinde cum ad solem bene purgati & vncti manibus fuerint, ponantur in sacco, misceanturque probè, quomodo sacchari confectiones solent, & seruentur in ligneis vasis, tanquam optima chrysocolla. Quòd si reficere & multiplicare voles, sumito aquá illam colatam, atque ad ignem lentum coquito, ad perfectam vsque confectionem, spumando tam fæces, quàm spumam accuratè. Coctionem autem esse perfectam tribus modis licet cognoscere, primò, si aquę gutta super unguē posita non diffluit: secundò, admodum syruporū, si in charta hæreat, aut quod est tertium, si funiculus in ea intinctus, & inter digitos ductus asperitate quadam digitos tentarit: si cocta fuerit, cacabus ab igne auferatur, & operculo ad hoc aptè parato, ne quid sordium ingredi queat operiatur: mox in furfuris cumulo sepeliatur, superque furfur crassioribus pannis, aut lodice, aut culcitra præssè admodum contegatur: posses etiam fimo calenti, per octo vel decē dies cōdere. Quod cum factum fuerit auferatur, & inuenies pinguedinem quandam siue crustam in superficie, quam desumptam sepones. inuenies præterea tanquam glaciei frustula, quæ pariter exempta, inque alio vase posita, aqua

diligenter elues,& in vmbra ſiccabis. Quo facto, illos lapillos, qui in ſetaceo cribro remãſerant, cum his nouiſsimis miſceto: indę aluminis ex vini fæcibus albi, ſed nõ ex eo quod pro ſpecimine proponi ſolet (nam id inutile eſt) ſed ex optimo lib. iij. ſalnitri ℥. viij. aquæ communis ſitulas tres, miſceantur & ponantur ad ignem lentum, deſpumando bene donec perfectè vt prius cocta fuerint. Quo facto, auferatur ab igne & reponatur, donec optimè reſideat, tum ſumito huius aquæ ſitulam vnam cum dimidia, ponatur ad ignem lentum, & cum feruere incipit, addito prædictæ pinguedini vel cruſtæ, ſiue cutis, ſuperius exemptæ lib. vij. s. & coquantur quantum ſatis eſt, vt prius. Tum ab igne remouebis, ponesque in ligneo vaſe aliquo, ſupraq; vas duos baculos decuſſatim collocato, è quatuor baculorum angulis ſingulos funiculos alligato, ſed vt funiculi tendantur, ad ſingula capita plumbi fruſtum appendito, ac ſic in materiam demittito, ita tum vt à fundo digitos quatuor abſint: hoc autem fit, vt materia ad funiculos adhæreſcat. His rebus administratis, eo modo condes vt aliud ſupra feciſti. Hoc autem in ſacco id eſt, in fouea nõ ponitur, ſed vbi eximendum erit, quod funiculis adhæſit, penna oleo imbuta linitur, reliquum verò cacabo adhærens, oleo erit conſpergendum. Cæterùm lapilli, qui eximẽtur, non ſint

non ſint minores auellanis, qui autem minores ſunt, relinquantur in aqua, ac rurſus coquantur, vt ſupra, atque ſic continuando, do nec omnis aqua in chryſocollam conuertunt Verùm hoc notandum videtur, vt primę maſſæ in aqua tepida diſſoluendæ addatur, ciceris inſtar coaguli leporini, quò meli9 reliquę chryſocollæ partes coagulentur.

AQVA FORTIS FACILIS & alijs præſtantior. 318

R. Aluminis & vitrioli, aut ſalnitri, aut horum trium ſimul vſtorum, ſing. part. j. redigantur in puluerem, miſceantur, & ponantur in cucurbitam luto obductam, deinde in vas recipiens, duæ vnciæ aquæ in ſingulas libras pulueris. Quod cum factum fuerit, collocetur ita cucurbita, vt propendeat: atque ita ſine operculo, cum vaſe recipiente ori cucurbitæ, farina & ouorum albis, copuletur, ne vllo modo reſpirare queat. Sitque vas recipiens in aqua frigida ſitum, & continuè deſuper linteis madefactum. Nam ſic fiet vt ſpiritus cum ipſorum aqua melius copulentur, nec adhæreſcant recipiēti. Quibus adminiſtratis ignis accendatur, primò quidem lentus, & ſub cucurbita tantum, donec materia diſſoluatur: deinde augeatur, atque etiam ſupra cucurbitam ponantur carbonos accenſi, augeaturq; igni, vſque ad horas quinque aut ſex. Tunc

ſinito vt frigeſcat: poſt eximatur aqua, & ſer-
uetur ad vſum in vaſe aliquo vitreo, probè
obturato. Verùm ignis ita inſtruendus erit,
ne vas recipiens aliquo modo ab eo corrum-
pi queat. Quòd ſi fortiorem aquam confice-
re voles, addito ſalnitri partes duas.

319 MODVS VERAE ARTIS PRO-
*plaſtices ad numiſmata, aliáque omnis generis me-
diocriter extantes formas ex metallo quouis,
aut etiam chryſtallo, uitro, marmo-
re fingendas.*

Ante omnia terram, in qua formæ impri-
muntur, in promptu eſſe oportet, quæ cum
variè conficiatur, nos tantùm varia genera,
eáque omnium optima ponemus: vt ſi vnum
haberi non poſsit, his quæ haberi poſſunt v-
tamur. Illud tamen primùm ſciendum eſt
ex ijs quæ hîc ponemus, ſingulis per ſe, aut
ex aliquot mixtis, aut omnibus ſimul nos vti
poſſe. Sunt enim omnes optimæ. Caput to-
tius artis eſt, vt materia in qua formæ impri-
muntur, ſit ſubtiliſsima, & ferè inpalpabilis.
quoniam effigies in ea exprimũtur nitidius:
Deinde etiã facilius in ſe omnis generis me-
talla recipit, abſque corruptione optiméque
cũ magiſtra permiſcetur, ita vt ſiccata durior
euadat: Poteſt denique ad plurimas fuſiones
ſufficere, ita vt non ſtatim à prima fuſione frã-
gantur, ſitq; alia materia paranda. Cæterùm
ad plumbeas

ad plumbeas formas fingendas, quælibet terra commoda eſt, modò tenuiſsima, benequc cum magiſtra ſubacta ſit, vt dicetur.

TERRA PRIMA IN *fundendis metallis apta.* 320

R. Lapidis Smyris, quo omne armorum genus extergitur, quantum ſatis eſt, conteratur optimè, & igni cādeat, vt inferius docebitur, deinde madefiat ad modum paſtæ, fiant typi ad fingenda numiſmata. Poſſunt autem hi typi in multos annos incorrupti eſſe, ſi diligenter conſeruentur: qui ſi tandem frangerentur, rurſus conteri debent, atque cum magiſtra miſceri: ea enim ratione ſubinde meliores euadunt.

SECVNDA. 321

Sumito fruſta vaſorū, ex argilla Valentina, vel Treguedana, quibus vaſis vitrearij vitrum liquefactum in fornace cōtinere ſolent: Erit autem melius, ſi quis eorum vaſorum fundum, aut vas ipſum, à medio ad fundum, abiecto tamen prius vitro circum hærente: vel ſi hæc haberi non poſsint, ſumantur ea, quæ poſſunt: Sumito igitur aurificum crucibula noua tot, vt eorum vaſorum, quæ dixi fruſta, pondere æquent. hæc omnia ſimul in æneo mortario conterantur: deinde ſuper lapide porphyrite, vt colores ſolēt cum aqua molantur: & ſubinde recoquēdo attenuetur

puluis, vt infra dicetur, ſeruetur in ſcorteis ſacculis, aut ligneis arculis probè concluſis, ne ſua tenuitate in aerem euolet.

TERTIA.

322 R. Teſtarum tellinarum vel cannarum marinarum
Corticum ouorum ſing. tantúdem
Accendantur vt igni candeant, & vt prius dictum eſt, de alia argilla, terantur ſępius & eodem modo ſeruetur.

QVARTA.

323 Ferri ſcobem, aut ſquamam, aut vtranque puram & mundam in ferrea caſside alióue firmo ad ignem vaſe collocato, acetum optimum ſuperinfundito, ad ignem per horas octo habeto. Quo facto, rurſus acetum infundito, igni accendito vt incandeat. molatur pòſt atque eadem iterentur, vt in alijs eſt dictum, & ſeruentur.

QVINTA.

324 R. Pumicis igni candentis, quaterque in aceto extincti part j. Scobis ferri part ij. miſceantur, & igne candeſcāt vt ſupra, deinde trita aliquoties, recondantur vt alia.

SEXTA.

325 Sumito oſſa Veruecis, præſertim capitis, quæ meliora ſunt, cōbuſta, deinde trita & cribrata, quantū ſatis eſt, ponātur in vaſe aliquo ferreo

ferreo ad ignem tandiu, donec optimè candeſcant, tum addito tantum ſeui, quantum manu comprehendi poteſt: miſce bene ferro aliquo, vt ſeuum vnà cum puluere comburatur, deinde ſic ad ignem reliquatur per horã dimidiam. Quibus factis, auferatur ab igne, conteratur, igne candidũ fiat, humecteturq;, quibus ſæpius iteratis ſubtiliſsima perfectiſſimaque euadet.

SEPTIMA. 326

R. Oſsium ſepiarum vſtorum, tritorum & cribratorum quantum ſatis eſt, & fiat modo quo iam dictum eſt, de ueruecis oſsibus. Fit præterea argilla hæc ex quadam terra quæ Tripoli affertur: item ex vitium cineribus, ex charta combuſta, ex equino ſtercore arido, atque vſto, ex lateribus, bolo armeno, terra rubra atque huiuſmodi alijs quæ nunquam igne liqueſcunt, neque diſsiliunt, neq; ſquamas ſiue cruſtas faciunt, ſed perpulchrè quaſuis formas recipiunt.

MODVS REDVCENDI PRAEdictas terras ad tantam ſubtilitatem ut fermè tactum ipſum non recipiant. 327

Sumito pulueres prædictos ſiue terras, quas primò optimè conterito, & cribrato, de inde in vaſe aliquo firmo ad ignem ponito, tandiu donec candeſcant, rurſusque conterito vt prius cum aqua vel aceto. Quod cum

ſexies factum fuerit, ponatur in catino vitreato ſuperinfundẽdo tantum aquæ, vt ad quatuor digitos emineat, miſceantur parum baculo aliquo mundo, vt turbida fiat aqua: deinde pauxillũ ſic relicta aqua, auferantur ſenſim, ponanturque in alio vaſe mundo. Quo facto, recens aqua ſuper materiam, infundatur, miſceaturq́;, vt prius, donec turbida reddatur, deinde cum rurſus aliquantulũ quieuerit, ſenſim auferatur, prioriq́; aquæ ablatæ addatur. Hoc autem tandiu faciẽdum, donec tenuiores pulueris partes aqua fuerint omnes ablatæ. Quòd ſi quid in primo catino, craſsioris pulueris fuerit relictum, cõteratur rurſus vt prius, atque ſupradictæ aquæ depoſitæ iam addatur. His omnibus factis relinquantur aquæ tandiu, donec probè reſiduũ fecerint, deinde aqua ſenſim ablata ſiccetur puluis, mox ſemel tantum, ſed optimè conteratur, cribroque ſetaceo vel etiam ſerico denſiſsimo tranſfundatur, & habebis puluerem omnium ſubtiliſsimum, quem in vaſe aliquo optimè clauſo recondes ne quo modo in auras euaneſcat.

328 AQVA QVAM MAGISTRAM *appellant, ad prædictos pulueres contemperandos.*

Vt prædictę terræ formentur, & formatæ, ſiccatæ cohæreant, nec diſsiliant aut reſol-
uantur

uantur in puluerem, talis aqua, quam magiſtram vocant, cōponenda erit, quæ in hunc modum ſe habet,

R. Salis communis quantum ſatis eſt, eũq́; lineo panno, aqua imbuto inuolutum, vel in crucibulo inter carbones, vel in olla parua, bene lutata in loco vbi follibus per horam i-gnis probè poſsit excitari, ponito: mox vbi refrixerit, teratur, tritum in olla vitreata col locetur, deſuperq́; tantum aquæ communis effundatur, vt ad quatuor vel ſex digitos emi neat, miſceaturq́; tandiu ad ignem, quouſq; diſſoluatur: diſſolutum & frigefactũ coletur bis per pannum è lana, quem feltrium uocāt, optimum. Huius aquæ vſus eſt ad humectandam, tenacemq́ue faciendam terram, vt inferius dicetur. Fit quoque huiuſmodi aqua, vel magiſtra, ex ouorum albis, ſiquidem optimè baculo aliquo ex fici arbore concutiantur, donec ſpumam reddant, deinde cum ſic per noctem vnam fuerint, coletur aqua ſub ſpuma contenta, & ſeruetur ad pulueres in paſtę formam redigendos. Eſt quidem hæc aqua melior, quoniam argilla fit tenacior, & formę expreſsiores nitidioresq́ue fingentur. Vnde quidam prædictæ aquæ ex ſale confectæ aliquantulum huius aquę addunt: Quidam verò aquam è gummi addunt, pro vt iudicio, & vſu edocti magis expedire exiſtimant.

329

LVTI SAPIENTIAE *conficiendi ratio.*

Sumito cretæ optimæ, qua vaſa fictilia cõficiuntur, vel albæ, vel cineritiæ partes iiij. cineris communis partem mediam, ſtercoris æquini vel aſinini ſicci, partem j. & ſi perfectius voles, adde laterum contritorum, vel ſcobis ferri parum, redigantur in puluerem ſubtiliſsimum, cribrentur, & miſceantur, deinde ponantur in terra, ſuper ſpargendo ſenſim, lanæ è pannis detonſæ, quod tomentum dicitur part. j. aquæ cõmunis quantum ſatis eſt, & miſceantur, deinde ponantur in terra ordinatè, ſuper ſpargendo paulatim, primò tomentum, ita vt æqualiter deſtribuãtur, dein de aquã, etiam ſubigatur probè, primò baculo aliquo, deinde pala, & fiat maſſa. Quæ cum bene ſubacta fuerit, ponatur ſuper ſcamnum aliquod firmum, vel murum, ſubigatur & pala optimè tundatur tandiu, donec ſatis eſſe videbitur. Quò enim diutius tunditur, & ſubigitur, eò etiam melius euadit. Valet autẽ hoc lutum ad lutanda vitrea vaſa, ad formas craſſiores formandas, fornaces aliaque complura facienda. Quòd ſi tantùm laboris in conficiendo luto conſumere fortè nolis, ſumito tantùm cretam, tomentum & ſtercus cum aliquantulo cineris. Quidam abſque ſtercore, quidam abſque tomento conficiunt, ſuum quoddam

quoddam propoſitum ſecuti. Cæterùm ad lutanda ora vitreorum vaſorum, ne reſpirare queant, valet ſupra dictum lutum, præſertim ſi addideris calcis viuæ part. ij. alba ouorum quot eſſe ſatis videatur. Nam ſic tutius eſt, atque vitri modo durum redditur, quò fit, vt minus etiam per id reſpirare poſsit. Porrò lutum tale in loco aliquo humido conſeruandum erit, ita tamen, vt nec humidum nimis, nec ſiccum fiat. Nam ſemel induratum, nullius eſt vſus. Si enim aqua remolleſcere velis, foris parum humeſcet, intus ſuam duritiem retinebit. Quare cùm nimium fuerit durum, optimè ſiccari permittito, deinde in puluerē redigito, conficitoque vt prius eſt dictum.

DE REBVS QVAE AD FVNdendi artem in promptu eſſe debent. 340

Cum quodlibet boni artificis opus, abſque inſtrumentis ſuis proprijs perfici nequeat, operæ pretium eſſe videtur, vt ea quæ huic arti inſtrumenta ſunt neceſſaria, doceamus. Itaque primò diligentiam adhibere oportet, vt carbones ex lignis recentibus, duris, ſiccis habeantur, quemadmodum, & crucibula abſque fractura, neque alba, neque nigra, ſed cinericij coloris eſſe oportet. Præterea charta aliqua craſsior non deſit ad ventilationem crucibulorum, itaque vacua harundo, ad exſufflandas, ex crucibulis ſordes. Inſtrumentū

quoqu e aduncum ad extrahendos carbones ex crucibulis: & prælum, quo formæ ipſæ, quas etiam ſtafetas vocant, comprimentur, vt inijci metalla fuſa cōmodius poſsint. Ad hæc tabulæ binæ, vel plures, plumę, politæ & leues, & nucis robore, vel buxo vel ære inter quæ formæ conſtrigantur, vertique valeant. Duæ aut plures plagæ laneæ ad manus ſint, quibus vacua illa ſpacia in comprimendis formis impleantur. Opus præterea eſt circino, & regula ad partiendum, & ad certā menſuram exigendas formas & canales, per quos metalla decurrunt. Ferrum inſuper ligonis forma, ſed in acumen tendens, ac vtrinq; ſcindens, vt typorū viæ, per quas metalla fuſa ingrediuntur, expediantur, quòd ſi hoc deſit fiat cultello aliquo magna cum diligētia. Olei quoque & terebinthinæ parum, quo charta, vel bombicis fila imbuta & accēſa, vt intrinſecus ſiccati iam typi optimè fumo afflentur, quo metalla melius fluant. Quoniam verò aliquando nimium loca caua fumo implentur ita vt inæqualia reddantur, leporinus pes appiſitus erit, cùm ad alia, tum adfuliginem detergendā. Duæ quoq; ſcopę, altera filis ęneis condenſatis, altera ex ſetis, cuiuſmodi ſunt, illæ quibus ad pectines tergendos vtuntur, quibus opus ante informationē, & poſt tāquā pectatur & extergatur.

Ratio

341

RATIO NVMISMATA *conflandi & exprimendi.*

Primò ſumito numiſma illud, quod exprimendum eſt, atque in aceto, cui aliquantulũ ſalis, paleæque vſtę additũ fuerit, immittito deinde lauato, fricatoque bene ſupra dictis ſetaceis ſcopis, tum aqua abluito, & panno aliquo mundo ſiccato. Quo facto, alteram formæ partem, nempe fœminam, ſuper tabulam vel è robore (vel ex ære, vt diximus, collocato, atque ita, vt pars media, quæ ſcilicet alteri formæ coniungit prona deorſumque ſpectet, numiſmata, aut quicquid fingere paras, prius purgatum, vt eſt dictum ponito, recto tramite ad viam, per quã metallum liquefactum decurrit, præſertim ſi vnicum fuerit, numiſma. Quòd ſi duo ſint, ponantur ad latera formæ, ita vt iter in medio, per quod metalla fundi poſsint, relinquatur. Si verò numiſmata plura duobus fuerint, ſui ſint ſingulis canales, qui ab ore ſine medio canaliculo metallum ad ſingula numiſmata deferant. Nam illud cauendum eſt, ne à numiſmate in aliud numiſma metallum tranſeat. Quibus factis, ſumitò prædictæ terræ optimæ cribratæ, quã tum volueris, ponatur in catinum maximum ſuperinfundendo ſenſim aquam magiſtram, donec tantùm humeſcat vt inter manus compreſſa minimè adhęreat ſed ſiccę farinę inſtar

pugno compreſſæ remaneat. Hanc in hunc modum ſubactam, ſuper numiſma, in ipſis typis ponatur comprimendo optimè digitorū parte carnoſa, deinde manibus, id quod melius fiet ſi alteram quoque tabulam ſuperim ponas: deinde inſtrumento aliquo ſcindente, & regula terra circa formam adhærens, & redundans æqualiter diligenterque auferatur. Quo facto, pannus è lana ſuperponēdus, deinde tabula, & ſic ſtrictè ambabus manib, typi inuertendi, deinde ablata tabula ſuperiore, ſi quid adhæſerit, pede leporino probè & leuiter eximendum. Pòſt, altera formæ pars ſumenda, atque eadem terra implenda, comprimenda optimè, vt prius, ferroque ad ęqualitatem reducenda. Deinde ferri acumine ſuperior formę pars parum attollatur, manibusque dextrè auferatur, ita vt numiſma eximi poſsit. Quòd ſi facilè auferri non poſsit, ſubtilis pennæ aculeo, circum leuiter attollatur, vel etiā cultelli acumine decuſſatim percutiatur, quo obuerſo typo auferri queat. Si verò numiſma perfectè expreſſum non videretur, rurſus ſub pręlo, inter duas tabulas, vt prius comprimatur. Quibus omnibus factis, ferro aliquo curuo ſcindente circino & regula canalibus diſpertitis ad ignem ſiccētur, mox bombice, oleo & terebinthina imbuto, atque accenſo afflentur fumo: poſtea ſi quid fumi ſuperflui relictum ſit leporino pede tollatur.

Quòd

Quòd si metalla infundere voles, inter duas tabulas, vnà cum pannis, sub prelo ponito, comprimendo aliquantulum: deinde metallum liquatum inijcito (si fuerit argentum vel æs albũ cognoscitur ex suo splendore & claritate: si vero stannũ, stupis vel charta iniecta, comburitur) & optimè hinc inde fluet, nisi stannnm fuerit: tunc enim sublimati centesima, & antimonij octaua pars inijciẽda erit: sic enim non solùm optimè fluet, sed durius quoque metallum efficitur. Porrò frigefactis typis, numisma dextrè eximatur ac seruetur. Quòd si alia efficere voles, iterum formæ fumo erũt afflandæ, deinde sub prælo comprimendæ, vt antea iam est dictum: hocq́ue faciendum toties, quoties alia numismata efficere voles. Cæterùm si formæ nondum videantur fatigatæ, sed ad alia metalla infundenda aptæ, in loco aliquo sicco conseruari debent. Si verò fractæ, rursus conteri, puluisq́ue melior, vt superius est dictũ, fiet. Porrò numismata, siue recentia, siue vetera tum coqui, tum in aqua alba poni debẽt, præsertim si non fuerint ex stanno, vt infra docebitur.

AD NVMISMATA EX CRETA

Liquida penicillo formanda quòd multo facilius est, quàm typis superiorib. sed formæ semel tantũ utiles sunt: nec res paulò subtiliores his effingũtur: quæq; penicillo denuo tangi non possunt.

Sumito numiſmata nitidum, beneque ablutum & ſiccatum, vt prius eſt dictum, deinde oleo illitum, ſequenti vngito miſtura, quæ ſic ſe habet: R. Supradicti luti ſapientiæ, ad ſolem vel ad ignem ſiccati, atque in puluerem tenuiſsimum redacti, cribratique quantum ſatis eſſe videatur, quo deinde aqua communi liquefacto, altera numiſmatis pars illinatur, deinde ſiccata rurſus prędicto luto, ſed ſpiſsiore inungatur, ſicceturque. Quod cum quater, vel ſæpius fuerit factum, altera ſimiliter pars, oleo prius illita, inungatur ita, vt totum numiſma luto obducatur, maximè ſi ad auferendũ numiſma, per medium formam ſcindere noles: Sin minus, antequam altera numiſmatis pars inungatur, prius lutum numiſmati adhærẽs, contritis carbonibus aſpergendum, quò altera pars ſuper addita minimè adhæreſcat, ſed facilè remoueri poſsit. His factis, altera quoque numiſmatis pars ſupra dicto luto humectato penicillo illinatur, & iterũ ſiccata ſpiſsiore luto liniatur & ſiccetur, hocque quater vel vt voles, quemadmodum feciſti, quum primam formaſti. Verùm antequam bene ſiccetur lutum, partes cultello aliquo ſemper oportet leuiter redundantes reſecare, ne caoleſcãt, eius inquam partes carbone aſperſæ fuere. Cùm autem iam probè fuerit ſiccatum, commiſſuræ illæ cultello leuiter tractentur, attollendo vt altera formę

pars à

pars à numiſmate extrahi queat. Qua ablata altera quoque auferatur, quod fiet, ſi lutum modicè cultello percutiatur, numiſmate deorſum tendente. Quibus omnibus factis, ſumito ambas luti partes, atque primò foramẽ per quod liquefacta metalla decurrere debẽt ad latera vtraque fingito, deinde filo aliquo ferreo, partes ſimul colligato probè, coquito que in fornace, vel ſub carbonibus accenſis, donec conſumantur carbones. Quòd ſi coquantur antequam coniunctę fuerint partes non erit abſurdũ, modò poſtea filo ritè colligentur. Cum autem metalla liquefacta infundere voles, inter duas tabulas vel ſub pre loponito, metallumq; infundito, deinde frigidum eximito & inuenies numiſma egregiè formatum. Verùm ſi ex argento fuerit opus aliquod, erit dealbandum, vt deinceps dicetur. Si ex ſtanno, dealbare nihil opus erit: ſi verò ex auro, æris flore & vrina eſt colorandum, ſed neque ex argento neque ex auro numiſmata, non in his cretaceis formis, ſed in ſupra dictis fundenda ſunt. Hoc luto ſic parato aliter, & quidẽ facilius conflari numiſmata poſſũt, nẽpe hoc modo: Sumatur id quod formãdũ eſt, atq; id ex cera & terebinthina cõmiſta cõſtet: mox ea cera, hac creta ſiue luto, cõtegatur, vt ante diximꝰ: deinde foramẽ inducatur deinde ad ignẽ ponatur ita vt foramẽ in ima ſit parte per quod cera omnis liquefacta

exeat. Quo facto, metalla liquefacta infundá-
tur. Illud ſemper tenēdum eſt, vt formæ, quo
cunque modo, ſint, cum eſt fundendum ca-
leant.

343 ALBVM AD NVMISMATA
aliáque opera dealbanda, etiam ad argentea opera
antiqua expolienda, & tanquam reno
uanda.

Sumito numiſmata, vel aliud quoduis o-
pus antiquum vel nouum, & ponito ſuper
carbones accenſos tandiu verſando donec ci
neris colorem ſuſcipiant: deinde extergente
ex æris filis ſcopa cū optimè exterſū fuerit, in
ſequētē ponatur aquam, quæ huiuſmodi eſt.

R. Aquæ marinæ vel cõmunis q. ſ. eſt.
Salis albi M. j.
Tartari
Aluminis ſing. q. ſ. eſt.

Miſceantur & coquantur in vaſe aliquo vitre
ato. Quòd ſi opus ex ære ſophiſtica ratione
dealbatum fuerit, ſumito argenti in tenuiſsi-
mas bracteas deducti, ſiue foliorum argenti
denarium vnum.

Salis Ammoniaci ʒ. j. s.
Salnitri ʒ. ij. s.

Miſceantur & ponantur inter carbones ac-
cenſos, in vaſe aliquo cooperto, ſed cum o-
perculo in medio perforato, tandiu donec va
pores in vas euanuerint: deinde frigida con-
terantur

terantur optimè, & fiat puluis. Cum autem vti voles, huius pulueris vnciam vnam prædictæ aquæ addito, & per octauam horæ partem coquito, deinde numismata, vel alia opera immittito. Quo facto, aquam & opera ipsa in aquam claram tepidamque effundito, tartaroque & alijs in fundo residuis, opus optimè fricato demum aqua frigida abluito, & siccato.

AQVA AD FERRVM auro obducendum. 344

R. Aquæ communis lib. iij.
Aluminis ℥ ij.
Vitrioli Romani ℥. j.
Floris æris denarium j.
Salis gemmæ ℥. iij.
Auripigmenti ℥. j.

Misceantur & coquantur. Quando autem bullire incipiunt addito.

Tartari è vini fęcibus
Salis communis sing. ℥. s.

Ferueant aliquantulum, deinde auferantur ab igne, atque ea aqua ferrum pingito: mox igni calfacito probè, deinde leuigetur.

OLEVM AD IDEM. 345

R. Olei lini ℥. iij.
Tartari ℥. ij.
Vitell. ouorum ad duritiem coctorũ & contusorum ℥. ij.

Aloes ℥. s.
Croci gr. v.
Curcumæ gr. ij.

Coquantur omnia aliquandiu in olla noua, & fiat oleum ad ferrum pingendum. Quòd ſi iam dictæ ſpecies oleo non bene cooperirētur, adde vt cooperiantur, & ſcribe vel depinge ſuper ferrum prius diligenter leuigatum, & erit aureus color.

346 AQVA AD FERRVM AVRO *foliato obducendum, uel auro argento uiuo reſoluto quo aurifices ad argentum inaurandum utuntur.*

R. Vitrioli Romani ℥. j.
Aluminis ℥. ij.
Salis Ammoniaci ℥. j.

Redigantur in puluerem tenuiſsimum, coquanturq́ue in aqua communi, qua cum ferrum prius mundatum, leuigatumq́ue, deinde intinctum fuerit ſuper addātur auri folia, deinde ſiccetur ad ignem, leuigeturq́ue lapide hematite, vt mos eſt. Si verò auro argento uiuo reſoluto, argentum in aureare velis aurificum more, adde ſupra dictæ aquæ floris æris ℥. j. ſublimati ℥. s. miſceantur: & cum aliquādiu efferbuerint, ferrum in dicta quoque aqua ferueat. Quòd ſi præ ignitudine ferrum aqua tegi non poſſet, optimè cū dicta aqua feruente fricetur, & ſic ad aurum argēto viuo

viuo diſſolutum accipiendũ accẽdetur. Hoc autem quomodo fiat, in libro præcedente, capite de auro conterendo docuimus. Cæterùm ferrum iam auro obductum, ad ignem lucerna, vel ſulphure, more aurificum, vel cera, vt in Germania fit (quod longè melius eſt) intumetur. Nos verò modum meliorem, perfectioremque quàm in Germania, alijsque in locis fit, infra docebimus.

AD FERRVM ARGENTVMque æris colore tingendum, quod ad inaurandum multo melius eſt, diutiúsque auri colorem retinet.

347

Certiſsimum eſt aurum in album ferrum argentúmue inductum, non ita bene apparere, quam in æs: propterea quòd vbi vel tantillum ferrum detegi, ſiue aurum abſumi incipit, illico ferri argentíue color apparet, in rubro autem colore, non ita detegitur. Itaque quidam periti & iudicio præditi lignum aut huiuſmodi materiem non rubrica, vt pleriq; omnes faciunt, ſed fuluo quo iá, aureóue colore, ſolent contegere. Nam tametſi aurum tempore, aliqua in parte vaneſcat, non ita vt in rubro, multo etiam magis in albo, facilè dignoſcitur. Hoc quoque ipſum in ferro argentóue inaurádo commodè fieret. Verùm vt hæc nunc miſſa faciam, ad æris colorem ferro argentoq; inducendum fiat hoc modo:

R. Floris æris
Vitrioli
Salis ammoniaci ſing. q. ſ. eſt.

Redigantur in puluerem ſubtiliſsimum, deinde in aceto forti coquátur per ſemi horam mox ab igne auferatur immittaturque ferrũ vel argentum, vaſe optimè cooperto tandiu, donec frigeſcant: atque ſic habebis ferrum æri ſimile, aptiſsimum ad aurum recipiendũ

AQVA VEL TINCTVRA *adamantib. tam ueris quàm adulterinis ſiue ex ſapphiro factis ſubijciẽda.*

R. Fumum ex candela, ſub pelui conte-ctum, & cum oleo maſtichino fiat miſtura, quæ in annuli pala adamanti ſubijciatur.

QVOMODO SAPPHIRI ALBI *in adamantes commutentur.*

Hoc ſecretum gemmarum, commun eſſe videtur, nam vno tantùm modo ferè omnes vtũtur, qui quidẽ mihi non improbatur. Verùm vbi eum, quo vtuntur ipſi, poſuero, alium multo præſtantiorem apponam. Primũ omnium ſcobem ferri auríue ſumunt: maior tamẽ pars auri ſcobe vtitur: credunt enim ad hoc aptiorem eſſe, quòd maioris ſit pretij, ſed falluntur, cum ferri ſcobina longè ſit aptior. Hanc ſcobem in crucibulis ad ignem ponũt: donec non liqueſcat quidem, ſed candere ru-beréue incipiat. Deinde ſapphiros diluti

colores

colores, & albicantes in ea ſepeliunt, ſinuntque non diu, mox exemptos (ſi quidem verùm adamantis colorem nondum attraxerunt) rurſus imponunt: hocque toties faciunt, donec verum perfectumque acquirant colorē. Quo facto, in annulis ligant, vbi prius pala eorum prædicta miſtura illita fuerit.

ALIVD AD IDEM *multo perfectius.* 350

R. Enchauſti albi quod ſinaltum vulgò uocant ſubtiliſsimè contriti.
Scobis ferri auríue ſing. part. j.
Miſce, deinde ſapphirum ſumito, & ſinalto puro cum ſalina in paſtæ formam redacto obducito, beneque ad ignem exiccato. Hoc facto, filō ferreo tenui & recocto ſapphirum, vinciunt, vt ex igni manu filo capto extrahi poſsit: & ſic vinctum in dicta ferri ſcobe enchauſtoque rubenti condunt, ſinuntque ad ignem aliquandiu, vt ſupra eſt dictum: deinde eximunt, & ſi colorem verum nondum aſſumpſerit rurſus condunt, donec perfectum ac verum acquirat colorem.

AD BALAGIOS SVBTILES *denſandos pro annulis.* 351

Balagij æquè ſubtiles, vt charta in hūc modum augeri poſſunt: Sumito chryſtallum optimum colore balagij tinctum, granum ma-

ſticis vnum, & in cultelli ligníue mucrone ad ignem ponito, donec lachrymam margaritæ ſimilem reddat, qua cum balagio chryſtallũ agglutinato. Nam ea lachryma conglutinat ſine corpore, nec colorem mutat. Hunc expoliendum & illuſtrandum atq; demum in annulo figendum tradito: & erit pulcherrimũ, ac ſi totum balagium eſſet.

MODVS CONFICIENDI *gemmas duplices, cuiuſmodi Mediolani fiunt.*

Smaragdi duplices hoc mdo cõficiũtur: Sumito maſticis lachrymam, vt precedente capite dictum eſt, & cum æris flore contrito, cum oleo, & pauca cera, & aqua etiam, ſi opus fuerit tingito. Quòd ſi Rubinas, vt vocát, efficere voles, ſumito.

Gummi arabici
Aluminis Zucharini
Rupini ſing. part. j.

Miſceantur & coquantur in aqua communi, addendo aliquantulum verzini, minutatim inciſi, aluminis catini, quantum ſatis eſt. (quáto enim plus ponitur, eò etiam obſcurior redditur color) & fiat color, quo maſticis lachryma tingatur. Quod cum factum fuerit, ſumito duo paria fruſtula chryſtalli, ad rotá expolita, qua voles forma & magnitudine, ita tamẽ vt ſuperius fruſtũ ſit in feriore tenuius: ſintq; nõ ſecus adglutinata, & ab omni parte

parte coniunćta, quàm cum digito vnguis. Horum alterum, nempe inferius, in pala ferrea ſuper carbones ponito, donec caleſiat: deinde ſprædićta tinćta lachryma in ſtylo poſita & calenti, vt fluere poſsit, tingito quantũ ſatis eſſe videtur: mox alteram partem, nempe ſubtiliorem calidam, alteri ſuper imponito, & ſic agglutinabitur perſećtè, abſque denſitate aliqua, & erit ab omni parte perlucida. Quibus factis, gemmæ annulis ligentur auri folio rubenti, rubinis, virenti ſmaragdis ſuppoſito. Folia autem omnis generis & coloris quomodo conficiantur, paulò inferius docebimus.

PASTA AD GEMMAS VT *ſunt ſmaragdi, rubini, ſaphiri & ſimiles, quæ non duplices & glutine tinćtæ, ſed ſimplices intus foriſq; coloratæ, & pulcherrimæ.*

R. Plumbi vſti ℥. iij. ſuperinfundatur tãtum aquæ donec ad digitum unum, vel duos emineat, digito miſceatur bene, deinde cum reſiduum fecerit, auferatur aqua, & ſeruetur. Valet enim ad humećtandam ollam vitreatã ne materia inſuta ollæ adhæreſcat. Quo facto, addito ſupra dićto plumbo minij ſiccati ℥. iij.

Cryſtalli vel Calcedonij cõbuſti ℥. j.

Aeris ſquamę ʒ. ij. ℈. j. vel ʒ. ij. ℈ ij.

Redigantur in puluerem omnia, & miſceãtur

353

deinde ponantur in ollam, aqua plumbi prius madefactum, & optimè coopertam in figuli fornace, per dies tres aut quatuor: tum auferatur, & habebis massam pulcherrimam quam artifici elaborandam quacũque forma voles, trades. Nã paruo Venetijs tornãtur & expoliuntur. Posset etiam aliter vel in formá cretæ, cum figuris, vel alijs rebus. Porrò si fuluas gemmas conficere voles, sumito ferri scobem aut squamam: si verò rubras, cinnabarim: Quòd ad colores attinet, eam rationem sequere, quam in alijs subiectis modis docebimus.

354 SMARAGDI ALIIQVE LAPIDES pretiosi quomodo conficiendi.

℞. Salis alcali quantum satis est, dissoluatur in aqua: deinde coletur per pannum, è lana confectum, & siccetur vt postea rursus, prius in aqua dissoluatur, ac siccetur. Quod cum tertiò factum fuerit, fiat puluis, cui addatur chrystalli in pollinem redacti, & à pharmacopolis cribrati ℥. ij. s. Salis alcali ℥. ij. floris æris in aceto infusi & colati ℥. j. ponátur in vas aliquod vitreatum nouum, optimè luto obductũ, clausumq; ne quouis modo respiret: deinde cum in fornace figuli vel vitrearij per horas xxiiij fuerint, auferantur, fiátque gemmæ, secundum artem, pretiosis similis. Quòd si rubinos cõficere cupias, addito loco

loco æruginis cinnabarim:ſi verò ſapphiros lapidem lazuli: ſi hyacinthos, corallos.

AD COMBVRENDVM CRYſtallum, & Calcedonium ad dictam prætioſorum lapidum compoſitionem. 355

R. Tartari combuſti ℥ j. diſſoluatùr in ſcutella aquæ plena, deinde fiat colatura in qua fruſta chryſtalli vel calcedonij, candẽtia ſepties extinguantur. Quod cum factum ſit, redigantur in pollinem tenuiſsimum, & ſeruetur pro ſupra dicta gemmarum paſta. Verùm hoc notandum videtur, vt materia ad ſmaragdos efficiendos, teratur in mortario æneo: ad rubinos verò, in ferreo, cuprumi nato omnibus modis.

AQVA AD PRAEDICTAS gemmas indurandas. 356

Cum gemmas arte confectas, quæ admodum fragiles ſunt, inſecabiles reddere voles, hac vti aqua conueniet.

Sumito calamitæ fruſta, eo modo combuſta, quo de chryſtallo iam dictum eſt, terãtur, ponanturque in loco humido, donec in aqua mutentur, cui addito vitrioli, quantum ſatis eſſe videatur, fiatque maſſa liquida, ad modũ puluis craſsioris, deinde diſtilletur, quouſq; aqua quæuis exierit: Huic denique aquæ addito farinæ hordei q. ſ. & fiat maſſa. Quum autem gemmas dureſcere voles, prædicta

maſſa obducantur, deinde cum in fornace cũ pane, & cocto pane, & ipſe auferantur: abijciatur paſta, & habebis gemmas duritie veris & naturalibus ſimiles. Quòd ſi nondum ſatis durę viderentur, denuo paſta obducantur, fiatque vt iam dictum eſt, & erunt perfectæ, nihilque erit, quod deſideres.

357 ARGENTI PVRI *urendi modus.*

Cum ſuperius de vrendi modo mentio facta fuerit, operæ pretium eſſe videtur, vt modum quoque vrendi argenti, & talci doceamus. Sunt autem modi plurimi, quorum tres tantùm melioresque ponemus. Primus ſic ſe habet: Sumito argentum purum, ſubtiliter contuſum, & in partes non magnas vt voles inciſum, ponatur in crucibulũ, vel aliud vas, in cuius fundo aliquantulum ſalis communis non pręparati inſperſum ſit, & ſuper ſalẽ argenti fruſta collocato, atque ita ordine argentumq; quantum fuerit, ponatur, vt ſemper ſupra ſubtęrque argentum ſal ſit, argentique poſtremus ordo ſale tegatur multo. His omnibus factis, papyro crucibulum cooperiatur, lutoque bene obducatur, ita vt in medio paruũ aliquod foramen relinquatur: deinde exiccatum, ponatur inter carbones accenſos plurimos per horas ſaltem quatuor, ſuper crucibula ſatis etiá carbonib. .Deinde vbi

vbi refrixerit aperiatur, argentiq́ue laminæ siue bracteæ eximantur, quæ si digitis frangantur crustæ panis ritu, tunc satis vsta esse apparet: si verò fragilia non sint, rursus in crucibulo cum sale vt iam est dictum, cremãtur: verùm melius erit, si ter sepiúsue vrantur. Quod cum factum fuerit, argenti laminę optimè conterendæ, deinde in aqua calida puluis lauandus erit, qui cum residuum fecerit, aqua sensim auferenda, mox alia superinfundẽda, atque toties lauandus, donec aqua prorsus insipida salsedinisq́ue expers fuerit. Atque sic habebis argentum contritum minore quidem pondere, sed purius, fixius & durius, vt propè auri naturam habeat, quod ad plurima valet, modò eo quis rectè vti queat. Cæterùm comburitur etiam cum talco loco salis, nisi quòd tum minimè aqua calida lauandum sit. Sunt præterea quidam, qui argentum cum sale, vel talco duodecies, vel quindecies vrunt vt perfectius & durius euadat, tincturamq́ue facilius recipiat. Porrò vritur quoque, siquidem in crucibulo argentum liquefiat, addaturq́ue in singulas argenti vncias libra vna sulphuris contriti. Nam hoc modo melius consumitur argentum, atque perfectius euadit, quàm sale & talco, præsertim si sulphure prius fuerit contritum, aut smegmatis lixiuio purgatum. Atque hic est primus modus.

358

SECVNDVS VRENDI *argenti modus.*

℞. Aquæ fortis, superius præparatę, ex salnitro & alumine part. iij. scobis, vel foliorũ, vel laminarum argenti part. j. ponatur aqua in phialam aliquam oblongi colli, deinde argentum, & subitò feruere videbis, præsertim si bona fuerit aqua, relinquanturque tandiu, donec feruere desinat. Quòd si aqua fuerit debilis, neque ferueat, ad ignem admouenda erit aliquantulum manuq; tenenda erit phiala, & supèr cineres ponenda calidos, vel ad fornacem tandiu, donec satis ebullierit, totumque argentum erit absumptum, quod erit, si aqua tota uiridis fuerit & argenti nihil in fundo resederit. Quòd si aqua non probè vsta sit, in fundo calcem candidissimam cernere licebit, vel si in argento aliquid auri sit, tunc fundum petet aurũ, arenæ instar. Quibus sic se habentibus, sumito phialam magnã aquæ semiplenam, in aqua salis M. j. dissoluta, deinde cũ bis vel ter colata fuerit, aquam fortem cum argento dissoluto, addito, perq; horas quatuor vel sex relinquito, & in fundo videbis argentum cum sale. Quo facto, aqua per pannum è lana colanda, argentumque in fundo relictũ, in crucibulũ coopertũ inter carbones accensos plurimos, per horas tres vel plures ponendum est: atque vbi deferbuerit

buerit, auferendum, mox aqua calida superin fundēda, & digito miscenda: Hoc facto, quiescere, & subsidere paulisper finito: mox sensim aquā illam auferto, aliam infundito: sicque toties facito, donec aqua non salsa, sed insipida prorsus sentiatur. Tum argentum siccetur, atque ad vsum seruetur: purissimum enim erit.

TERTIVS VRENDI *argenti modus.* 359

Argenti folia, argento viuo dissoluta, vt præcedente libro in capite de auro molendo est dictum, cum sale communi teratur, deinde ponantur ad ignem tandiu, donec argentum viuum euanescat in fumos, postea lauetur aqua calida, donec salis saporem amiserit & erit factum. Possis etiam rursus cum sale absque argento viuo terere, deinde in crucibulum ad ignem, vt prius, per horas tres ponere, demum aqua calida, vt ante est dictum, abluere & rem confectam habebis.

TALCI VRENdi modus. 360

Talcum cum ad varia, plurimaque conducat, varij eius vrendi modi inuenti sunt, tamē communiter solent talcum cum duabus salnitri partibus, vel salis, vel tartari, in figuli fornace præparare, deinde salem vel tartarum, aqua calida abluere. Quidam super carbones

accendunt, deinde in vrina extinguunt, atq; hoc sæpius iterant. Quidam verò inuoluunt id in panno è lana albo, deinde ponunt ad ignem maximum, atque ita crematum inueniunt, leue, spongiosum ab alumine vsto nõ multum differens. Verùm cum omnes hi modi boni non sint, propterea quod aut non perfectè vratur, aut tartarum sua natura priuetur, ita vt fermè calcis viuæ naturam, vel aluminis induat. Quare his ita se habentibus, operæ pretium esse videtur, vt alium, eumq; perfectum doceamus modum. Est autem huiusmodi: Sumito talcum optimè contusum, vel cõtritũ, ponatur in crucibulũ inter carbones accensos tandiu, donec optimè igne candescat, deinde aceto distillato, in quo tartarũ vstum dissolutum, tertiaque pars aquæ vitæ addita fuerit, aspergatur toties, donec in singulas talci libras. ℥.iij aceti super infusæ fuerint. Quo facto, auferatur ab igne, & aqua callida, ut dictum, lauetur, & ad vsum seruetur. Cæterùm, comburitur etiam si in minuta redigatur folia, siue bracteas, atque inter argenti bracteas, in crucibulum luto obductum ponatur ordine, alio super alio collocato, in fornace figuli, vel vitrearij, per dies tres, quatuor vel sex: similiter etiam fieri potest, cum stanni bracteis. Porrò fit etiam si in cuprum, igne liquefactum inijciatur, & sic citò comburetur, sed cupro mirum in modũ nocebit, quare

quare à tali modo abstinendum censeo.

MODVS FERRI, AERIS, ARgenti inaurandi melior faciliórque, quàm quo Germani uel Galli utuntur. Quod autem hac ratione inauratur, purum aurum esse uidetur.

361

Primùm omnium, cum ferrum vel argentum auro obducere voles, id prius æris colore, vt superius est dictum, tingito: deinde auri folia cum argẽto viuo, de quo supra etiam mentio facta est, dissoluito: mox in scutellam ponito, superinfundendo tantum succi cucumeris asinini, donec ad digitum vnum emineat, & relinquatur sic coopertum, ad solem aliquandiu, vel alio in loco. Quanto enim diutius sic relinquitur, tanto etiam melius euadit. Quare non incommodi facies, si domi copiam eius præparatam habeas. Quando autem vti voles, ferrum, æsúe, aut argentum prius optimè præparatum, purgatum, mundatumque, supra dicto auro præparato, tingito fricando probè, vt adhæreſcat. Vel si mauis, aurificum more metallum auro obducito, quod fiet, si id aqua forti prius preparatum fuerit. His factis, argentum viuum lucerna ex oleo lini, & sulphure vt mos est in Italia, totum absumitur, quomodo ita inaurant, ac si croco opus esset tinctum. Verùm potius sequenti modo, qui optimus est, vtendum

Nam partim ex aurificibus vltramontanis ſumptus eſt, partim noſtro Marte melior eſt factus.

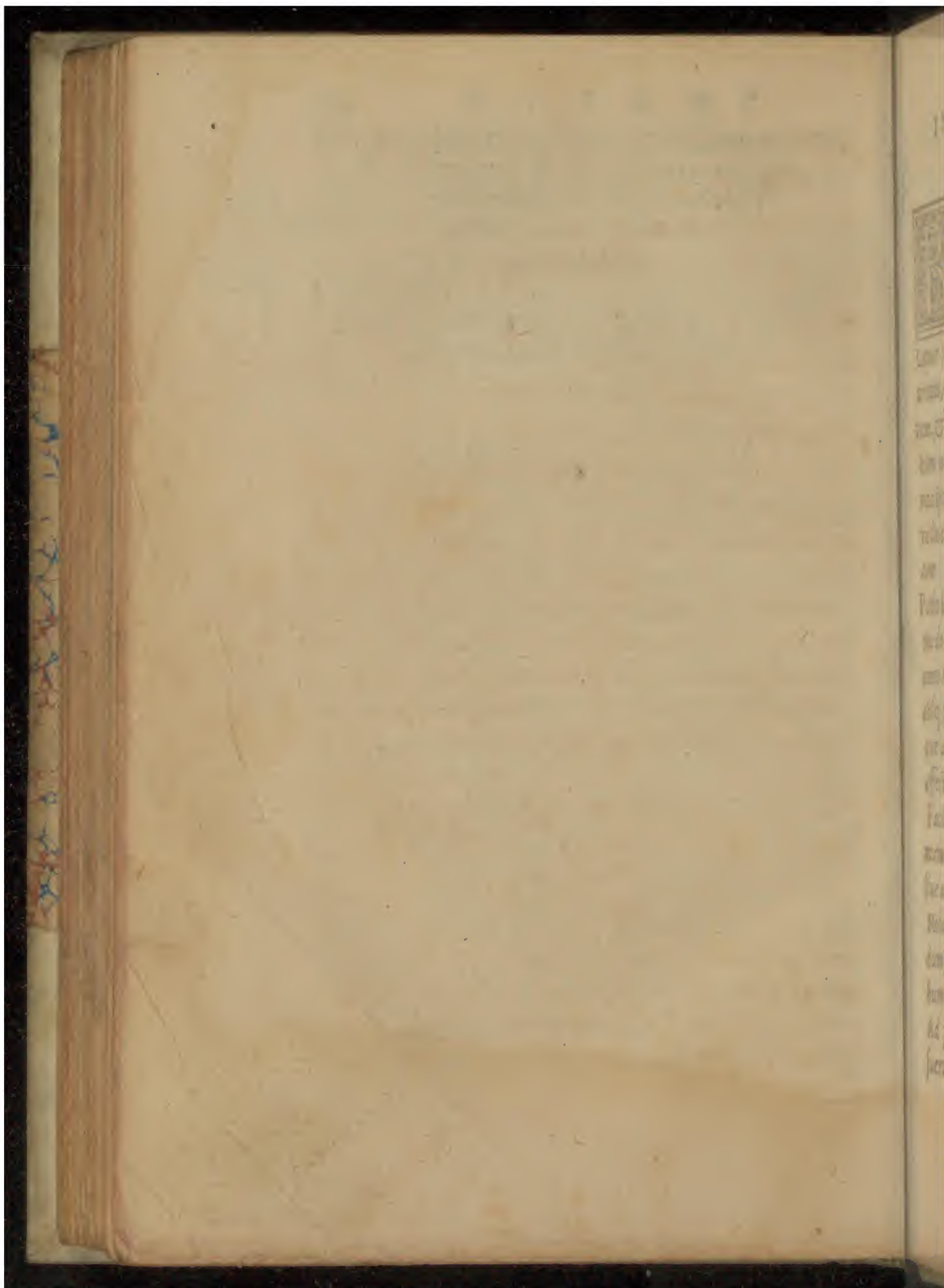
362 RATIO CONSVMENDI ARgenti uiui, ab inducto auro, aurique perfectè colorandi, ſic ut auri ſolidi maſſa eſſe uideatur.

R. Aeris ſquamæ
Scobis ferri ſing. part. j.

Ponantur in ollam, ſuperinfundẽdo tantum aceti non diſtillati, donec ad duos vel tres digitos emineat, deinde cum ad ignem per horam vnam ebullierint, auferatur acetum: mox aliud ſuperinfundatur, coquaturque vt prius. Quod cum quater vel ſexies factum fuerit, acetum omne ſimul ſumito, & euaporari ſiue exiccari facito. quod quidem etiam diſtillatione facere poteris, vt acetum ad plurima vtile colligatur. Sumito deinde puluerem in fundo relictum, cui addito octauam partem vitrioli Germanici, quartam ferretti Hiſpanici, ſalis Ammoniaci dimidiam octauam, ſulphuris parum, miſce & cum cera liquata, & oleo, fiat miſtura ad modum vnguenti. Hac miſtura ferrum auro obductum, inungatur, deinde ſuper carbones accenſos tandiu, donec tota cera igne fuerit conſumpta ſi-

pta, ſinatur, mox ſcopis ex æreis filis & aqua frigida extergatur, & leuigetur, & videbis opus ita inauratum, vt ex ſolido auro cõſta re videatur.

LIBRI SEXTI FINIS.

INDEX CAPITVM

Libri primi.

*

Ad uehe-

Ad oris

Aliud

INDEX CAPITVM
Libri ſecundi.

Oleum

INDEX.

*

Pila

INDEX CAPITVM

Libri tertij.

INDEX CAPITVM
Libri qurarti.

Aqua

INDEX CAPITVM
Libri quinti.

Hic etiam

INDEX CAPITVM
Libri sexti.

FINIS.

